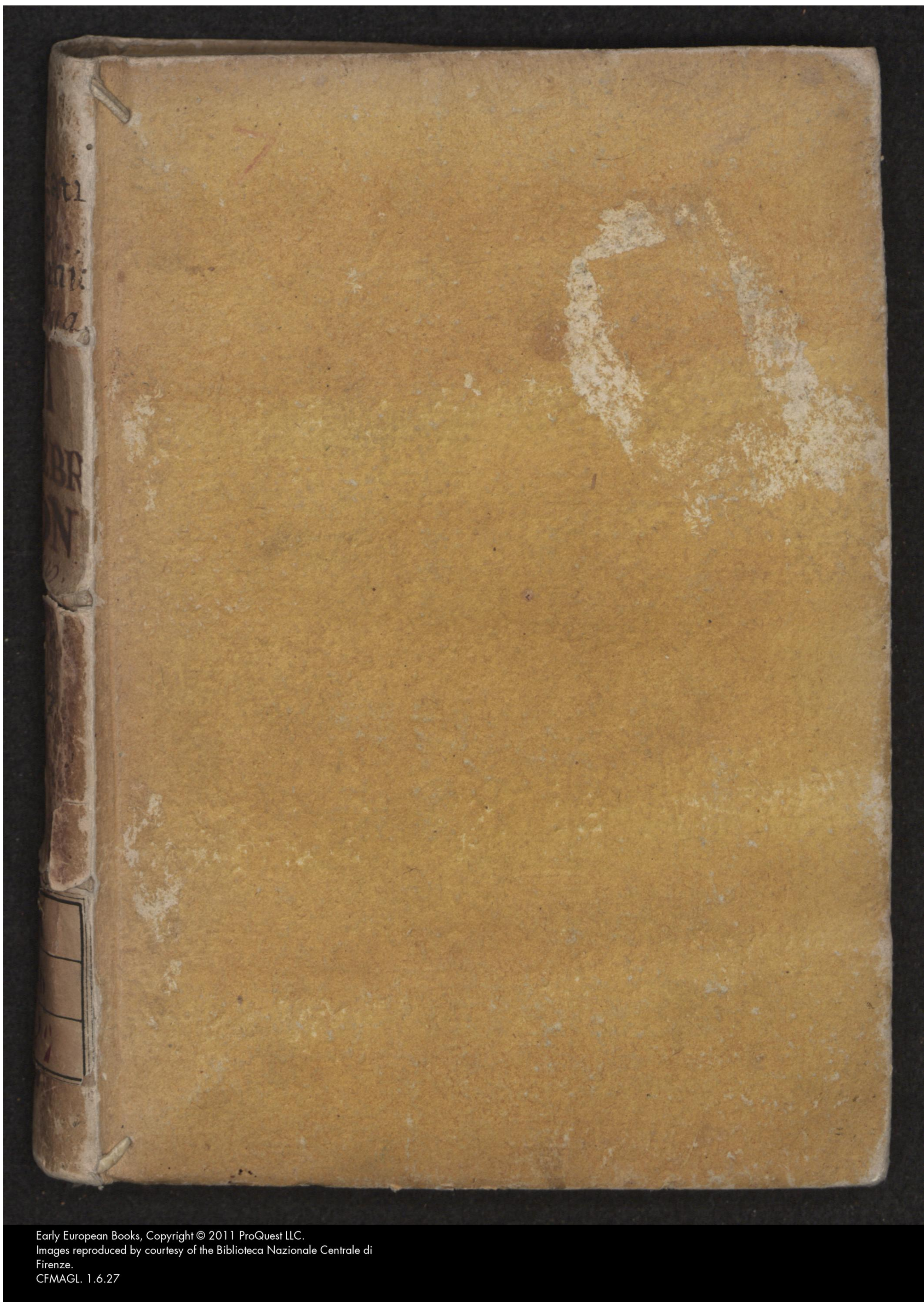
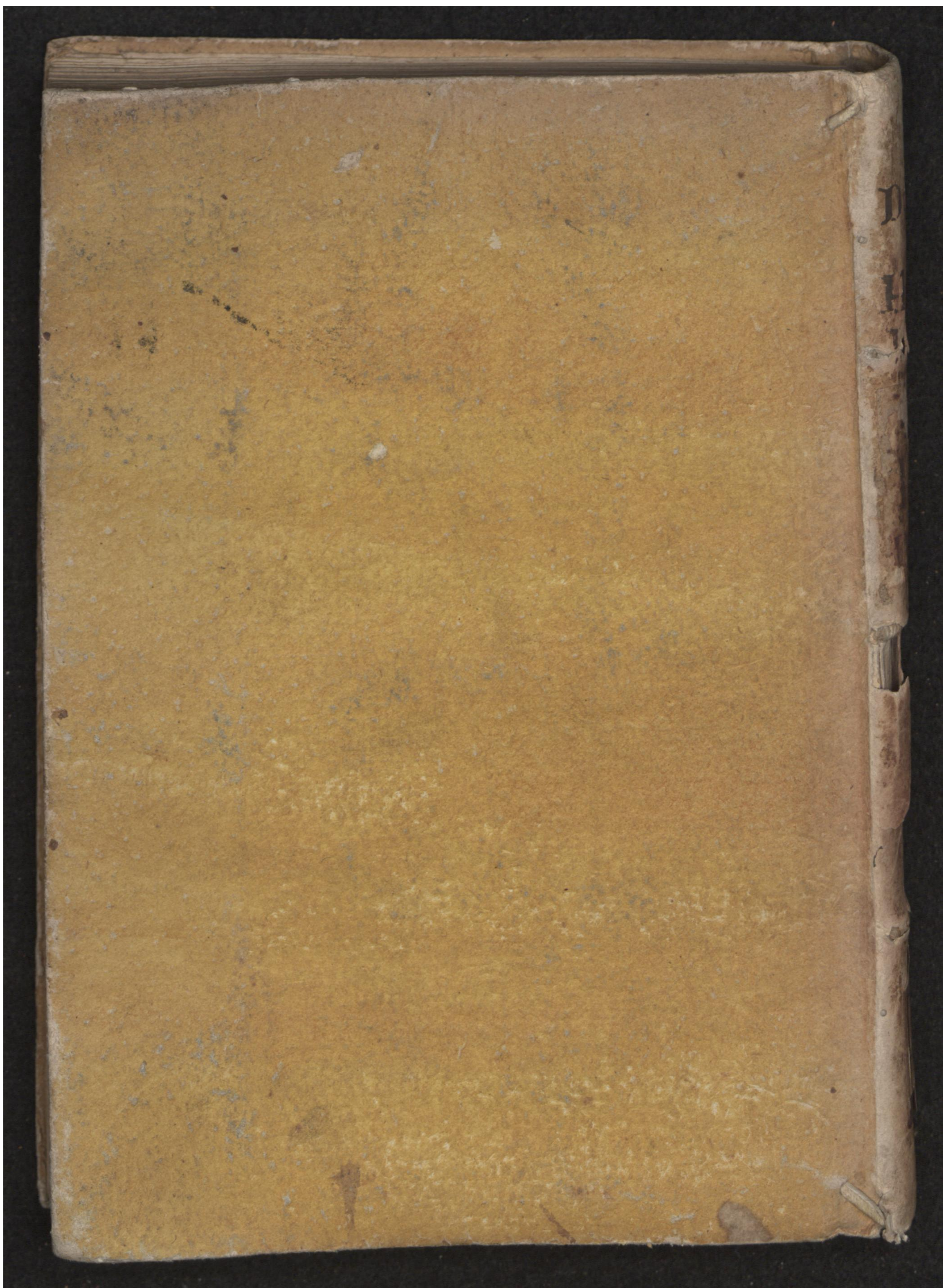

7

HEBR: DON

~~Hebr~~

תפוחי זהב

POMA AVREA HEBRAICAE LINGVAE

F. FRANCISCI DONATI ROM. ORD. PRAED.

In Tria OPVSCVLA distributa.

Primum est, *DE ACCENTIBVS*. Secundum, *DE ABBREVIATVRIS*. Tertium, *DOCTRINAM CHRISTIANAM Hebraico sermone conscriptam; Variasq; Sacrarum Rerum Versiones studiosis perutiles delectabilesq; complectitur.*

ROMAE Excudebat Stephanus Paulinus, MDCXVIII

SVPERIORVM PERMISSV.

Expensis Andreae Brugiotti.

FACULTAS IMPRIMENDI

A.R.P. Vicarij Generalis Ord. Prædic.

OS Fr.Raphael Riphoz Sacræ Theologiæ Professor,ac totius Ordinis Prædicatorum Vicarius Generalis, Facultatem concedimus vt Typis mandari possint Opuscula in Linguam Hæbraicam *Poma Aurea* inscripta Fr.Francisci Donati, Nostri Ordinis,recognita iã & approbata à tribus, Ad RR.PP.Sac. Theolog. Mag. Linguæ Sanctæ professoribus, si tamen ita videbitur Reuerendissimis D.D.Vices gerenti,& Sacri Apostolici Palatij Magistro. Datum Romæ in Conuentu nostro S. Mariæ super Mineruam die 12. Martij 1616.

Fr. Raphael Riphoz qui supra

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sacri Pal. Apost.

Cæsar Fidelis Vicesg.

APPROBATIO OPERIS.

EX comissione Reuerendissimi P. F. Hyacinti Petronij Sacri Apost. Palatij Magistri *Aurea Poma* R.P.F. Francisci Donati diligenter consideraui, & in ijs nihil me reperisse testor, nisi quod fidei catholicę bonisq; moribus cõsonam doctrinam,& summã eruditionẽ vndiq; spiret: Adeo vt vere Aurea à me iudicentur illudq;Salomonis dictũ eis iure optimo conuenire. תפוחי זהב במ
שכיות כסף דבר דבר על אפניו *Poma aurea cũ canccellaturis argenteis verbũ prolatũ cũ modis suis*. Ita enim omnia docte, erudite,& accurate in hoc opere ab Auctore tractantur,vt ex eo plurimũ vtilitatis, tũ ad Linguæ Sanctæ perfectã acquisitionẽ, tum ad Sacræ Scripturæ vim & intelligentiam,ac demum ad Rabbinorum Com-

mentaria librosq; intelligendos, percipere quilibet studiosus possit. Quare dignissimum ipsum censeo quod ocyus euulgatum publica luce donetur. Romæ die 27. Decembris 1617.

Fr. Petrus de Treuio Ord. Præd. Sac. Theol. Mag. & ad Hebræos Concionator.

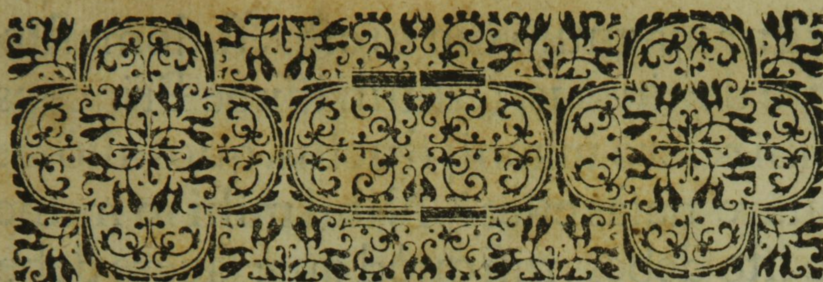
EGO Fr. Marius Calasius Ordinis Minorum de Obseruantia Sacr. Theologiæ Doctor, & Lector Linguæ Sanctæ, ex commissione Reuerendiss. Mag. Sacri Palatij Ap. vidi *Poma Aurea* Linguæ Hebraicæ R. P. F. Francisci Donati Ordinis Prædicatorum, nihilq; in eis inueni contrarium Fidei Catholicæ, bonisq; moribus; immo perdignum opus duco vt Typis mandetur ad communem studiosorum Linguę Sanctę vtilitatem. Romæ die 10. Aug. 1616.

Ego Fr. Marius Calasius qui supra.

EX mandato Reuerendissimi P. F. Hyacinthi Petronij Sacr. Apost. Palat. Mag. Librum in tria opuscula distributum, cuius Titulus est, *Poma Aurea* R. P. Fr. Francisci Donati, vidi, & nihil in eo contra fidem orthodoxam aut bonos mores inueni; immo è contra multa vtilia & pernecessaria ad adipiscendam Sacræ Linguæ cognitionem. Vnde eruditum, Viri docti opus luce maxime dignum censeo. Romæ die 20. Septembris 1617.

Ego Fr. Bonauentura Hepburnus, Scotus, Minimus, Theologus, & Linguarum professor.

Imprimatur. Fr. Gregorius Donatus Romanus Mag. & Reuerendissimi P. F. Hyacinthi Petronij Romani Sac. Pal. Apost. Magistri Socius, Ord. Præd.

ILLVSTRISS.[MO] PRINCIPI

IOANNI BAPTISTAE LENIO

S.R.E. CARDINALI

AMPLISSIMO.

FR. FRANCISCUS DONATUS ROMANUS

ORD. PRAEDIC. F.

NEC gratias aquis habemus, quæ extructis canalibus manant quà iussæ sunt; nec ager tam laudatur, qui precium culturæ rependit, quàm dãnatur si commissum semen necat. Quid igitur

igitur magnum hic presto, si domestico iure deuinctus, (Illustrissime Princeps) Tibi refero ingenij fructus, quos aliò deriuare nefas esset? Nihil mihi in munere isto debes, nisi quòd quæ facere debebam, sponte ac lubens feci, gratulatusq; sum felicitati meæ, quæ me tam iucundi officij necessitati implicuit. Domestica enim in nos merita tua (Cardinalis Amplissime) si quis seriò nosse volet, sciat tantum nos priuatim virtutibus tuis debere, quantum ab ijsdem publicè, optimus quisque partim sensit, partim expectat. Dijs quos sibi antiquitas finxit, non tam magna, quam prima munera placebant: Ac ne prouocem ad illa deceptæ mortalitatis ludibria; Numini Sancto, Numini soli & vero, non quod optimum, sed quod primum nasceretur, sacrum olim esse oportuit, Tibi ergo hoc ipsum, exilitatem muneris istius conciliet, quod primus est immaturæ adhuc ætatis fœtus & πρωτοπειρία quæ

stu-

ſtudia mea ediderint; nec exerrantia temerè quidem illa, ſed ex præſcripto illius euntia, qui virtutibus tuis purpuram, nobis omnibus iuſtiſſimas leges impoſuit. SANCTISSIMVM PONTIFICEM PAVLVM QVINTVM intelligo, quem Deus Eccleſiæ Catholicæ diu ſoſpitet. Vbi ſcilicet ſanxit, vt in Religioſis familijs linguarum quæ ad fidem ac Theologiam faciunt, ſtudia colerentur; Illico ingenium eo applicui, vt obſequium vtilitati coniugerem: Et ſermonis Hebraici iſta pręcepta mihi primum, mox & quoniam amicis ſic placuit, alijs quoque collegi. Lucem verò iam illa aſpicient, vt omnes intelligant, & quàm mihi ſint pręcipua S. D. N. mandata: & tu virtute ac gloria exaggerate Princeps, inter cæteras dotes, quantæ felicitatis ſis, qui pró maximis beneficijs, tantilla donaria libens reſpicias, partus informes gremio tuæ benignitatis excipias, & in-

cer-

certam tui patrocinij ſedem adſcribas. Vale. Romæ ex Conuentu S. Mariæ ſuper Mineruam XVII. Decembris MDCXVII.

PRAEFATIO AVCTORIS

Ad Lectorem Beneuolum.

QVAE vtilitas ex diuersarum cognitione linguarum in Remp. Christianam inueheretur, pridem agnouit Summus Pontifex Clemens V. Agnoscit & ipse hodie, æui nostri fœlicitas, PAVLVS V. PONT. O. M. qui Clementis de eo studio Sanctionem, veluti in iuuentam restituturus, publica Constitutione edixit, vt in omnium, quocumq; nomine censeantur, Religiosorum studijs, sint qui Arabicam linguam, qui Græcam, qui Latinam, sed præcipuè qui Hebraicam profiteantur. Præmijs quoq; animos iuuenum ad has disciplinas alliciens; quippe ex Doctoratus Candidatis præferri hos iussit, qui in tribus saltem linguis promouerint, vt iam face cæteris possint ad illas prælucere. Cæteras dignitates quæcunq; in Religiosis Ordinibus vigent, voluit eadem cautione dispensari.

Non impigrè tanto Pontifici, in re tam vtili Superiores nostri illico parendum decreuerunt. Ludum ergo Hebraicæ linguæ aperuere hic protinus in nostro Romano Collegio Sancti Thomę Aquinatis. Mihiq; mox vt animum ad hoc adijcerem,& res ipsa persuasit,& locus,& Lectoris præstantia, nimirum A.R.P. F.Petri Pichij de Treuio Sacræ Theologiæ Magistri sapientissimi, & in Vrbe ad Hebræos Catholicæ fidei Concionatoris, cuius erudita eloquentia atq; viuax, multos eorum adegit, vt ab insita pertinacia ac cęcitate, ad Ecclesiæ lumen accederent. Et me quidem ad hæc studia accendebat quòd cum omnes Disciplinæ sint veræ ac sublimes animi opes, tum ista præcipuè nescio quo viciniori cum cœlo commercio grandiora promittat discentibus;

 deinde

deinde quòd eius beneficio Sanctissimum Ducem Dominicum, Vincentium, cæterosq; Maiores nostros imitati, Catholicam fidem ab hostium furore defendimus, excæcatas eorum mentes ad veritatis lumen reuocamus, atq; ita Sacrosancti nostri Instituti finem consequimur.

Linguam istam quatuor præcipuè titulis auctam comperio. Primo dicta est לשון לשונות Idest, *Lingua Linguarum*: siue Linguarum Matrix, vt eam Diuus Hieronymus vocat in Tertium Cap. Sophoniæ. Quid ni autem, cum linguarum omnium Prima extiterit: cæteræq; ab ea diuisæ in confusione Babeli, tanquam à matre multum acceperint?

Dicta deinde est לשון אלהים Idest, *Lingua Dei*: quia Deus eo Idiomate ad Patriarchas nostros, Adamum, Noemum, Abrahamum, Moysen, ac cæteros loquutus est.

Vocata etiam fuit, לשון הקדש Idest, *Sanctitatis Lingua*, seu *Sancta*. Nam quid sanctius quàm aut Sancti Patriarchæ atq; Prophetæ, aut diuina Oracula in eorum mentibus à spiritu Sancto concepta, quæ ipsi hoc idiomate ad mortales retulerunt? Accedit quod niueo pudore vbiq; verecunda, nulla turpium rerum obscænitate corrumpitur, castè exprimens quicquid etiam à pudoris lege abit. Neque desunt, qui hanc linguam vt in nascentis exordio mundi viguit sola, ita existiment & solam in orbe fore superstitem cum finita mortalitatis serie exibunt hæc humana. Ita conijcit Georgius Venetus ex Soph. Cap. Tertio: etiam Bonauentura in sua præfatione ad Aramæam comparationem, qui & tendit vlterius, æternam scilicet fore hanc linguam, eaq; in cœlis Sanctos vsuros; quandoquidem illic quoque aliquis erit Sermo vocalis, iuxta illud Psa. 149. *Exaltationes Dei in gutture eorum* Idē Theologi tradunt in Quarto d. 49. art. 5. Dominicus Sotus ibidem. Maior etiam, quem refert, & sequitur Michael de Palatio in 3. disput. 31. & 32. disput. vnica, pag. 374. colum. 1. Et illi argumentantur ex his verbis Soph. 3. *Quia tunc vertam ad populos labium electum, vt inuocent omnes nomē* IEHOVAE. Et Psal. 83. *Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula*

secu-

ſæculorum laudabunt te. Ideo *Angelicam linguam* appellauit Apoſtolus 1. Corinth. 13. 1. vt Haymo exiſtimat, multiq; in eum locum interpretes.

Ab Iſaia deniq; Cap. 50. appellatur, לשון למודים Ideſt, *Lingua Doctrinarum*. Infudit enim hac lingua Adamo, Salomoniq; ſcientias Deus. Et omnium deniq; diſciplinarum fontes ab ea in Orbem deriuarunt.

Quanta porrò ſit iſtius linguæ vtilitas, Audiamus Auguſtinum, Audiamus Hieronymum. Auguſt. lib. 2. de Doctr. Chriſtiana: *Contra ignota* (inquit) *ſigna magnum remedium eſt linguarum cognitio, Hebrææ ſcilicet & Græcę, vt ad exemplaria præcedentia recurratur, ſi quam dubitationem attulerit Latinorum Interpretum infinita varietas.* Hieronymus in Epiſtola ad Suniam & Fretelam hæc habet: *Sicut in Nouo Teſtamento, ſi quando apud Latinos quæſtio exoritur, & eſt inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem Græci ſermonis, quo Nouum ſcriptum eſt Teſtamentum; Ita in Veteri Teſtamento, ſi quando inter Græcos Latinoſq; diuerſitas eſt, ad Hebraicam recurrimus veritatem, vt quicquid de fonte proficiſcitur, hoc quæramus in riuulis.* Nihil quidem huius linguæ diſciplina vtilius, ſiue cum Hæretico ineunda diſputatio, ſiue cum Infideli, vel inſtituendi ad fidem ignari linguarum quæ apud nos in vſu ſunt: quam vnicam cauſam retulit Clemens Papa in illa Clement. Tit. 1. de Magiſtris. Omitto voces eſſe complures, quæ dubiæ atq; ambiguæ, nulla ad nos interpretatione tranſierunt. Illas abſq; huius linguæ notitia nuſquam intelligas. Recenſerem hic aliquot, niſi commodiorem locum in alio deinde haberent opere.

Cum igitur primum hanc linguam, vt Sophonias vocat, *Electam*, guſtauiſſem, & iam aliquid ſenſus ad animum perueniret, ita me cepit eius ſuauitas, vt non laboribus, non vigilijs parcerem, nunc priuato ſtudio hærens, nunc à peritiorum ſermonibus pendens. Tandem viſus ſum fructum aliquem ex illa quantulacunq; diligentia percepiſſe: multa interim annotabam, eaq; præcipuè, quæ in arduo magis erant. Sed nihil difficilius Accen-

tibus mihi visum, quod eorum ratio haud sit à multis Grammaticarum Hebręarum Authoribus enucleata, obscurè ab alijs tradita; variantibus quoq; inter illos sententijs. Ipsa me difficultas ad studium inuitauit, perlectisq; ferè omnibus qui de his egerunt, statui in vsum ipse meum, quicquid ad eorum notitiam præcipuè spectat, in vnius Tractatus angustias cogere. Hoc peracto; qui sequutus est Annus, in legēdis Hebræorum Commentarijs mihi insumptus est. Sed dispar in ea lectione Christianorum ac Hebræorum est ratio. Hebræi multa exercitatione ac vsu, non Regulis, nō Grammatica ad illam cognitionem perueniunt. Nobis auxilia illa desunt, coactiq; ad longius studium cum salebrosa plurima experimur: tum maximè Abbreuiationum ratione hæremus (quas illi, ראשי התיבות Idest, *Capita dictionū*, appellāt) In his naufragium sæpe facit deprehensa lectionis industria, nec facilè expedit, quid sibi litteræ illæ velint in vnam coagmentatæ dictionem, duobusq; supernè apiculis insignitæ. Non dissimulabo sæpe me totas horas in illis hæsisse, si in promptu non esset à quo docerer. Nec ignarus itaq; mali, non exigua Hebræorum voluminum lectione quæsiui Abbreuiationes atq; collegi. Opusculum itaque de Abbreuiaturis Hebraicis ad priuatam meam vtilitatem concinnaui, in quo illas Hebraica, Latinaque interpretatione explicui.

Sed & exercitatione ad has disciplinas perutili, cum amarem Latina opera in Hebraicam linguam conuertere, rursusq; Hebraica, latinitate donare; succurrit animo Doctrinam Christianam illo sermone cōscribere. Verborum in ea lingua penuria negotium id molienti facessebat. Tamē conatum non omisi, maluiq; spe Diuini auxilij niti, quàm meæ imbecillitati diffidere. Orationes præterea aliquot, Hymnos, & Cantica eodem idiomate ex Latino mutaui: Vicissimq; Libellū R. Salomonis F. Gabirol qui inscribitur כתר מלכות Idest, *Diadema Regni*, Ex Hebræo, in Latinū trāstuli.

Si quemadmodū ego sentiebā, ita mihi facere licuisset, apud me latuissent qualiacunq; hæc opera; quæ mihi conscripseram, me ipso iudice luce non digna. Quid enim vix in ea lingua discipulus, vellē audiri atq; docere? Sed alius sensus fuit quorundam amicorum,

quorum ingenijs atq; iudicijs multum credere, beneuolentiæ autē negare nil debui. Hi cum hæc vtilia fore diſcentibus ſæpe repeterent, cum in publicū emitti tantum non imperarent, non meo, ſed illorū arbitrio facere cōſtitui; Et quidē repetito ſtudio, hoc quicquid eſt ſeriò ad limam exegi, Libelloq; nomen indidi, תפוחי זהב Ideſt, POMA AVREA. Ex illo Salomonis Prouerbiorum 25. ℣. 11 תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו Hoc eſt, *Poma aurea cū figuris, ſeu picturis, vel retiaculis argēteis* (*eſt*) *verbum dictū cum modis ſuis*. Tria Poma in Tria Opuſcula diſtribui. De ACCENTIBVS Primum eſt: De ABBREVIATVRIS, Alterum. In Tertio, DOCTRINAM CHRISTIANAM, Et ex Sacris Rebus varia in Hebræum ex Latino translata congeſſi. Sequitur velut Appendix Libellus ille R. Salomonis ſup. memoratus, à me ſuperioribus annis ex Hebræo latinè deſcriptus.

Accentus, qui ab Hebræis טעמים appellantur, multæ vtilitatis eſſe cognoſcet quiſquis ſe ad Diuinæ Scripturæ notitiam non tralatitio labore accinxerit. De ijs facili methodo diſſerui, omnibus in ſua Capita Parteſq; digeſtis. Primum quid ſit Accentus, Quam deinde multiplices; Quanti ſint, Quibus figuris atq; nominibus: Etiam quid ſignificent, ac quem locum ſibi vendicent in Orationis partibus diligenter explicui. Nec denique de *Makaph*, & *Gangbia*, & Accentu Muſico omiſi dicere, ſine quorum notitia exacta Linguæ Hebraicæ cognitio, quæri non poteſt.

Abbreuiaturas porrò Hebraicas (quas quiſquis ignorat neceſſe eſt in Hebreorum Commentarijs ſæpe caliget) quotquot in varijs eorum libris offendi, ſtrictim liquidòq; expoſui; Alphabetico etiam ordine relatas in Claſſes, & Latina interpretatione adiuncta. Sunt autem Abbreuiationes Hebraicæ, certæ litteræ in vocis formam iunctæ, & duobus Apicibus ſupernè notatæ, quarum ſingulæ ſingulas dictiones aliàs connotant, vt v. g. ארש״בן Sig. אמר רבי שמואל בן נחמני Ideſt *Dicit Rabi Samuel filius Nahmani*. Similiter הרמ״ע Sig. הרב רבי מאיר עראמה Ideſt *Inſignis R. Meir Arama*. Sic etiam יש״ Sig. יעויין שם *Videatur ibi*. Et

aliæ

aliæ quamplurimæ, de quibus in hoc Tractatu copiosè egi, vt legenti patebit.

Doctrina denique Christiana, quæque cum ea iunxi, Cantica, Orationes, Hymni, & ille Libellus, cui *Diadema Regni*, est Titulus, vim Hebraicarum phrasium huius linguæ studiosis modorumq; loquendi aperient.

Si hæc tibi placebunt (Beneuole Lector) non agendæ gratIæ mihi; sed primum Optimo illi Parenti, qui liguas condidit, qui ora, qui mentes; Tum etiam & amicis his meis, quorum impulsu his lucubrationibus publicum dedi. Sin verò repræhendes hunc conatum tanquam inutilem, fructusq; damnabis velut acerbos; multa sunt quæ mihi veniam apud te concilient. Primum ætas, adhuc talis, vt excusatione facili possit errare; Deinde horum ipsorum amicorum iudicium, quos in hac re sequutus sum; Animus deniq; vtilia tibi præstandi, quem ad vltimum vitæ, gloriæ Dei, Tuisq; commodis volo seruire. Vale lector beneuole, & si tanti est, fruere.

הקדמת המחבר

לא נעלם ממני קורא משכיל : קוצר שכלי ומעט הבנתי בכל דבר חכמה ומדע : ולא לאיש כמוני להתפאר כחבור ספרים ובפרט בלשון הקדש אשר מי זה ואיזהו אשר ימלאנו לבו לעשות כדבר הזה זולתי העזר האלהי: לכן ידיד נפשי אל תשת עלי עון אשר חטא אם יצאתי ממחיצתי : כי מנעורי גדלתי בין ברכי החכמים ואוהב ארח החכמה ולומדיה ויודעיה : שנאתי קהל מרעים ותענוגות בני אדם : אשר על זה בחרתי לשבת על פנת גג ולא לפנות אל רהבים ושטי כזב : האלהים הרועה אותי שלח מלאכו לפני ותפקחנה עיני ואטעם בקצה המטה אל יערת דבש החכמות הלציות הגיוניות טבעיות אלהיות ותראנה עיני : וארא ואתן אל לבי היות יסוד היסודות הלשון הקדש אשר בו נברא העולם : ובו דברו האבות הקדושים : ובו עתידין לדבר הנשמות בעולם הבא כאשר כתבו החכמים בספריהם : גם ראיתי התועלת המושג אצל כל יודעו : להבנת ספרי הקדש : אשר על זה נתתי את לבי לדרוש : ולתור בחכמה ובדקדוק לשון זה כאשר השיגה ידי הקצרה : דפקתי על פתחי החכמים היודעים בחכמה זו ולא אצלתי ממני כל עמל וטורח : יגעתי באנחתי יומם ולילה : עד אשר זכני יהוה לדעת להבין ולהשכיל : לא בלבד הלשון הקדש אשר בו נתן יהוה את תורתו ונביאיו הקדושים : כי גם נתתי לבי לראות ספרי היהודים אשר כתבו רבותיהם בלשונם חציו עברית וחציו ארמית או כשדית : ושאר לשונות מלשונות הגוים אשר גלו היהודים בתוכם : ותדד שנתי מעיני למצא דרך ישכון אור ההתחלות הראויות להקדים בידיעת ספרים אלו כמשפט לנכנס בכל חכמה או למוד : ולא ראיתי בכל דברי חכמי הנצרים אשר קדמוני: וגם בספרי היהודים אשר באו לידי לא מצאתי קורת רוח בהם : ובפרט בטעמים אשר כתבו בספריהם אשר הם ללשון זה כנשמות לגופים : וכן למלות קצרות עד היום לא כתבו המחברים בהם רק מעט מזער : באופן כי כל הבא לקרות בספרים אלו יהיה בעיניו כדברי ספר החתום כי גם היודע יאמר לא ידעתי מה הוא : להיות שלפעמים יאמרו שתים ושלש ולפעמים ארבע וחמש תיבות במלה אחת : כי יקחו האות הראשונה של התיבה אשר ירצו לכתוב: ועל ידי אותו האות יבינו התיבה: ומי שלא יהיה בקי בדבר הזה ולא למדה ממלמד לא יבין דבר לאמתו : אי לזאת

העיר

העיר יהוה את לבבי להעלות על ספר כל המלות קצרות אשר
מצאתי בספרי הלאטיני אשר קדמוני איש על דגלו באלפא ביתא
והוספתי עליהם רבים כהנה וכהנה אשר לא ראום המחברים
שלפני ואני חפשתי אחריהם בספרי היהודים עד מקום אשר
השיגה ידי הקצרה וכן בטעמים כתבתי דרך כלל ופרט בהם כיד
יהוה הטובה עלי והארכתי במקום שראוי להאריך : וקצרתי
במקום שראוי לקצר : והנה קראתי בשם הספר הזה תפוחי זהב :
כי ביהוה בטחתי יהיה כתפוח אצל כל קורא בו : אשר פריו נחמד
למראה וטוב למאכל : ועוד כי ימצא הקורא בו שלשה חלקים
כאשר ימצא בתפוח שומר הפרי והאוכל והזרע : כן חלקתי ספר
זה לג׳ חלקים : החלק הא׳ הוא חלק הטעמים אשר הוא שומר
דרכי לשון הקדש אשר לא תוזק הבנתו : וחלק האוכל הוא חלק
ב׳ אשר בו פרשתי כל המלות קצרות כאמור אשר בלעדו לא
יטעם אוכל כל קורא בספרי היהודים : וחלק ג׳ הוא הזרע אשר
נטעתי בסוף הספר הזה הנה תפלות ובקשות אשר הם ללאטיני :
ותרגמתי אותם בלשון קדש : וכן עשיתי אל שרשי אמונתנו
הנקראת אצלינו דוטרינה קריסטיאנה : וכן העתקתי מלשון קדש
אל לשון לאטינו בקשה אחת נמצאת ליהודים משנים קדמוניות
אשר חברה חכם ומשורר גדול שמו רבי שלמה ן׳ גבירול ולגודל
מעלתה נקראת כתר מלכות: אשר כל קורא יטעם בה מתק הדבור:
וידע וישכיל מעלת תהלת הדרת הלצת לשון הקדש אשר לא
יערכנו זהב וזכוכית ולא תסולה בכתם אופיר : קח נא את ברכתי
אשר הובאת לך ונתת מהודך עליו : ותחי נפשי כי תהללנו.

FR. IA. BONAVENTVRAE HEPBVRNI
Scoti, Theologi, ac Linguarum Professoris Minimi,
Hebraicè, In Aurea Poma.

היטיב נקרא ספר זהב
מישיב לנו מלכות זהב
ספר הזה גזעו זהב
ליחו זהב טעמו זהב
עלה זהב צלו זהב
צבעו זהב פריו זהב
משרתו גם ריחו זהב
נצתו היא כולה זהב
שדהו עם הודו זהב
ומקום זהב וסעיף זהב
שבטו עם זורעו זהב
עץ נכון . תפוחי זהב

בשמו עץ תפוחי זהב
שבתאי זקן כולו זהב
עקרו זהב שורשו זהב
ופצלותיו גם הן זהב
מוחו זהב זיזו זהב
ציצו עם תפוחו זהב
ולשדו עם אגלו זהב
מעשה זהב ספר זהב
ארצו זהב יערו זהב
ומקור זהב מטה זהב
על כן נקרא ספר זהב
משיב לנו מלכות זהב.

Latina explicatio.

Aureus iste Liber, meritò cluet AVREA POMA;
Saturni reuocans aurea Regna senis.
Aureus est truncus; stirps aureus; aurea radix;
Aureus est viror; aureus estq; sapor.
Aureus est cortex; frons aurea, & vmbra, medulla;
Aureus est splendor; aureus estq; color.
Aureus est fructus; flos aureus; aurea mala;
Aureus est liquor; aureus eius odor.
Aureus & succus; ros aureus; aurea gemma;
Aureus est labor; aureus ergo liber.
Aureus & campus; mons aureus; aurea tellus;
Aureus est lucus; aureus estq; locus.
Aureus & ramus; fons aureus; aurea virga;
Aureus est stipes; aureus atque sator.
Aureus ergo liber meritò cluet aurea poma:
Saturni referens aurea sacla senis.

*** *Eiusdem*

Eiusdem Authoris, de Opere, ad Lectores.

אחים   וגם רעים   בחורים   זקנים
רומים   ספרדים   צרפתים   יונים
האש   כנזים אנג   ליס סקוטים   ועברים
הע   וריב ויהו   דים הגרים   וקדרים
כל ה   משיחים ה   תוגרמים   ערבים
הנו   צרים כושים   כל־גוים   אהובים
בואו   לכו קרבו   נא וקנו   וקראו
זה ם   עשה הג   דול: גילו   ושירו
שירה   לדונאטו   החכם   מחבר
הנ   אמן שבחו   אדיר ם   לדבר.

Eiusdem, Chaldaicè.

טובך   בעלמא   הדין   דונאטי
ושלט   וטב לך   לעלמא   דאתי
ניכול   אנחנא   ית לעות   אידיך
ניכול   אנחנא   אנכיה   אילנך
טובך   ארום ם   רא רב   סעדך
טובך   ארום ם   דא רב   ינטרינך
מתי   גרת די   כללי   שניא
מביש   ומכו   לן מל   שיניא.

Eiusdem, Hebraicè, ad Lectorem.

כל בחור שירצה לדעת את לשון הקדש:
יקנה ספר הזה פתאם לפני קצה החודש:

Græcè.

Εἰ δ᾽ ἐθέλεις ἱερὴν, γλῶτταν παῖ αὐτοδιδάκτως
Μανθάνεμεν, βίβλον τὴν ἀγόραζε ταχύ.

Scire cupis sacræ, Iuuenis, mysteria linguæ;
Aurea DONATI, mox eme Poma tibi.

Εἰ δ᾽ ἐθέλεις ἱερῆς μαθεῖν μυστήρια ΓΛΩΤΤΗΣ,
Χρύσεα ΔΩΝΑΤΟΥ μῆλα κάθελε παῖ.

Eiusdem

Eiusdem.

סורו לרחוק סורו כל מלשינים
סורו לרחוק שדים עם הרשעים
סורו לרחוק סורו כל רע ורעים
שטן ופגע רע איש לשון ולצים :

Chaldaicè.

זורו רחקזו רו כל מלשינין
וממ יקינזו רועם רשיעין
זורו רחקזו רורו חין בישין
לילין ושדין עם כל מזיקין ·

Eiusdem, Syrè.

ܦܘܩܘ ܕܝܢ ܐܘ ܡܠܫܢ̈ܐ ܘܡܪ̈ܫܥܐ
ܗܘ ܦܢܘ ܕܐܫܬܝܢ ܕܡܠܟ ܕܠܐ ܛܠܐ
ܕܫܐܕܝܢ ܫܐܕܐ ܕܫܐܠ ܕܐܠܗܐ
ܡܢ ܗܘ ܕܡܠܘ ܟܢ ܡܐܐ ܦܐܬܐ
ܕܫܐܕܝܢ ܕܫܐܐ ܕܚܝܡܝܢ ܡܠܫܢܐ
ܫܐܐ ܘܐܬܦܫܝ ܡܠܫܢܐ ܠܫܐܐ

Eiusdem, Arabicè.

جرحات السنان
لها تيام
ولا يلتام
ما جرحت لسان

Eiusdem, Græcè.

ΖΩΙΛΕ, ΜΩΜΕ, ΘΕΩΝ ἑκὰς ὢ ἑκάς ἐστε βέβυλοι
Γλωσσώδαι πάντες ΖΩΙΛΕ, ΜΩΜΕ ΘΕΩΝ.
ZOILE, MOME, THEON procul, ò procul este prophani
Linguosi cuncti, ZOILE, MOME, THEON.

Fabiani Fioghij, Hebraicæ Linguæ Professoris, Carmen, De Opere.

תקחו ספר מורה קטן כי הוא יורה
דרך אל חי בורא עולם בתמימותו
שמעו נא תלמידים בנים ומלומדים
ספר הלמודים העתיק עב בינתו
חכם אח פרנציסקו שהאל הפליאו
על כן הוא הביאו לכם נתן אותו
אך הוא מצא אורח אל לְמוד משיח
לבין עם כל שבח בלשון קודש דתו
עם תפוחי זהב מבין יאמר הב הב
כן הוא כל כך אהב כל איש שומר אותו
פירש עם חכמתו כל טעם צורתו
איכותו מהותו מחדרי משכיתו
גם כן ראשי תיבות עם פשר נצבות
אל תלמיד חשובות הרבה על חכמתו
דרשו ספר נהדר אין בו קוץ או דרדר
אור בהיר לא יקדר תקחו נא מנחתו
כי הוא נותן לכם הטו את בינתכם
חפץ לבב בכם אם תרצו אמרתו
כל שירצה ללמוד ישע נפשו יחמוד
בלתי סרה יעמוד׃ יקרא עד תכליתו.

D. Isaac Sciadrensis Maronitæ è Monte Libano, Sacræ Theologiæ Doct. Carmina Syriaca in laudem Operis.

ܡܫܘܒܚܐ ܕܒܟܝܢܐ ܐܬܡܫܚ ܡܠܦܢܐ
ܥܒܪܝܐ ܡܬܪܓܡܢܐ ܪܒܐ ܡܫܘܕܥܐ
ܡܢ ܬܠܡܝܕܐ ܕܟܠܝܐ ܗܘܐ ܘܕܡܢܪܐ :

ܣܪܗ ܠܟܬܒܝܢ ܐܒܐ ܡܫܒܪܐ ܡܠܐ ܣܘܟܠܐ
ܘܡܦܪܫܢ ܠܟ ܡܢ ܟܪܣܐ ܐܦܣܩܘܬܐ
ܒܫܟܠܘܬܗ ܗܘܢ ܐܠܐ ܘܦܪܐ ܐܦ ܐܠܐ ܒܟܠ
ܘܪܚܡܝܢ ܟܬܒܐ ܕܡܠܦܢܘܬܗ ܪܐ ܡܢܗܠܐ
ܠܐܠܗܐ ܐܦܣܩ ܟܬܒܗ ܘܣܪܗ ܕܡܠܦܢܐ
ܕܟܬܒܘܬܗܘܢ ܢܟܬܘܒ ܟܠ ܠܟܬܒܐ
ܟܠܗܝܢ ܕܗܘܐ ܘܕܗܘܐ ܫܡܐ ܟܗ ܘܫܬܠܡܘܢ ܕܗܘܐ
ܡܬܠܚܡܐ ܠܟ ܚܫܒܘܢܗܘܢ ܦܐܪܐ ܕܗܘܐ .

N. Arabicæ linguæ Professoris de Opere.

سلام كما انشقت كمايم روضة عن الزهر امدية العالم اباالكرم
اتانى منه بعدما كنت راجيا كتاب كمثل البر قد اعقب السقم
كروض الربا الممطور مراى نفحة وما الفضل الا الذى نمم القلم
انيسى اذاقل الانيس و نظرى وسمعى ومصباحى اذا جنت الظلم
وللاب فرنجيسك دنات ان حقوقه على بما اولاك اوجب ملتزم
فكل امرى اسدى اليك صنيعة فمنى له شكر وعندى له نعم

Io. Matthæi Caryophili, Sacræ Theol. Profe .

De opere, & Authore.

Χρυσὸν ἀπ' αἰγύπτοιο φυγάς ποτε φόρτον ἑβραῖος
ἤρατο νῦν δ' ἴσοις ταὐτὸ πέπονθε μέτροις
Μούσης ἑβραΐδος κῆπον Δωνάτος ἀμύμων
συχήσης, ἄμμιν χρύσεα μῆλα νέμει.
Δυσκλέες ἀβραμίδαι, μόνον ὔμμιν λείπετο γράμμα,
νῦν δ' ἄρα Δωνάτος καὶ τόδε νοσφίσατο.

Hieronymi Aleandri Iunioris, I. V. D.

Ad Authorem.

NOn hæc Hesperio rutilabant POMA *sub axe,*
Quæ magno Alcides parta labore tulit.
Non hæc pernicis cursum tenuere puellæ,
Non inter litem conseruere deas.
Hæc siquidem Isacidum lecta ex felicibus hortis,
Fabellas vincunt, Græcia vana, tuas.
Nec sic astrorum micat aurum, qualia fulgent
DONATE in libris AVREA POMA tuis.

INDEX EORVM QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

In Opuſculo primo, quod eſt, De Accentibus, agitur.

In Opuſculo Secundo, quod eſt, De Abbreuiaturis Hebraicis, nihil accidit hic notare; omnes enim Alphabetico ordine collocatæ ſunt.

In Opuſculo Tertio continentur.

Ora-

Sit *gloria* Domini *in* Seculum.

F. FRANCISCI DONATI
ORDINIS PRAEDICATORVM.
Opuſculum Primum
DE ACCENTIBVS HEBRAICIS
IN DVAS PARTES DISTRIBVTVM.

Pars Prima.

DE ACCENTVVM NATVRA.
CAP. I.
Quid ſit accentus & quotuplex.

CCENTVS *Eſt nota, qua dictiones rectè profe-runtur, & ſententiæ diſtinguuntur*. Diuiditur accentus prima ſui diuiſione in Grammaticum, quem Hebręi טַעַם i. *guſtum* vocant: Rhetoricum, quem מֶתֶג i. *retinaculum* appellant: & Muſicum, qui נְגִינָה i. *harmonia* nuncupatur.

Accentus Grammaticus eſt, *quo dictio ſimplici voce pronunciatur*; vel, *qui dependet ex artis præceptis, ſiue ab auctore linguæ.* Et hic in cuiuſlibet vocis prolatione requiritur, ad hoc, vt vox eminentius reſonet: attollit enim ſyllabã ſicut accentus acutus apud Græcos, & diſtinguit orationem eodem modo, quo apud Latinos puncta, & virgulæ.

Accentus Rhetoricus eſt, *quo ornatè dictio pronunciatur.* Et hic vel retinet ſyllabam, vel cum alia, ornatus gratia coniungit, & orationem vel diſtinguit, vel continuat.

Accentus Muſicus eſt *harmonia, & modulatio quædam, qua dictiones proferuntur, & qui denotat tonum, quo cani debet talis, vel talis ſyllaba.* Aduerte autem breuiter, quod accentus

Grammatici non habent figuram aliquam propriam in Biblijs, vel ſignum, ſed loco eorum ſucceſſerunt accentus Muſici. Quando itaque quamcumque dictionis ſyllabam tropo Muſico ſignatam videbis, ſcias ibi locum habere accentum Grammaticum.

Secundo, Accentus diuiditur in מְלָכִים ideſt *Reges*, & מְשָׁרְתִים ideſt *Miniſtrantes*, ſeu *Miniſtros*.

מְלָכִים Reges (qui à Latinis diuidētes, ſeu diſtinguentes vocantur) habent pro officio, præter muſicen, & eleuationis vocis cognitionem, tanquam cola, commata, & virgulæ, perfecti, & imperfecti ſenſus, orationis etiam notitiam, et illuſtrationem afferre. Non tamen in diſtinguendo æqualem omnes habent poteſtatem, quandoquidem, ſeptem tantum exceptis, reliqui dignitatem potius, et grauitatem contextui orationis afferre videntur, (vt eſt apud Latinos virgula) quam diſtinguere. Vnde maxima cum conſideratione, grauitate, et iudicio neceſſe eſt vt contextum accentibus regijs abundanter inſignitum et illuſtratum, legas: ſolet enim in Sacra Scriptura reuerentiæ, et honoris gratia, huiuſmodi regum accentuum frequens, & veluti redundans expreſſio fieri, quando aliquid magni momenti, & conſideratione dignum occurrit, vt patet in Decalogo, & Nahum c. 1. v. 7. & paſſim aliunde apertè liquet: ſolent enim graues, magniq. ponderis ſententiæ, vt plurimum frequenti accentuum regiorum expreſſione honorari.

מְשָׁרְתִים *Miniſtri*, ſeu *deſeruientes*, ſic appellantur, qui (quod præcedant tāquam adiuncti miniſtri, reges, ſeu diſtinguentes accentus, nomen famuli ſortiti ſunt) cōtinuantes orationē, ſyllabā dictionis, quā occupant protrahendam, & celeritate quadam, ſeruato pronunciationis decore, proferendam indicant,

do-

donec ad accentum regium,qui diſtinguēdi vim habet ventũ fuerit. Quare ſcitè quidem,& accōmodatè Grammatici illos ſæpenumero appellant סְמוּכִים i. *adiunctos*, & מַמְשִׁכִים i. *protrahentes*. Ad Muſicam etiam faciunt iſti,vt diſtinguentes. Eſt vero vtriuſq;ordinis accentuum,quantum à Grammaticis cō‑ſiderãtur,ſemper attollere, vel penultimam, vel vltimam ſyllabam, in qua ponuntur, & locum habent. Nunquam enim accentus Grammaticus,hoc eſt legitimus,ſiue natiuus,locum habet apud Hebræos,& Chaldæos in antepenultima.

Tertio diuiditur accentus in מִלְּרַע & מִלְּעֵיל.

מִלְּרַע dicitur quando dictio aliqua habet accentum in vltima ſyllaba,quaſi dicat, infra in vltima,ſiue ſcribatur accentus ſupra litteram, ſiue infra.

מִלְּעֵיל dicitur quando dictio habet accentum in penultima,quaſi dicat,de ſupra.

Huiuſmodi accentuum ſitus vocantur ab Hebræis Chaldaico idiomate,his duabus vocibus iam explicatis. Et ex his duobus omnis dictio vnum habere debet,vel in vltima, vel in penultima: illæ enim qui hoc modo eſt naturalis dictioni dicitur Grammaticus,qui maximè attendendus eſt propter ſceuà,& pronunciationem rectam. Si vero in vnica dictione duo accentus fuerint,ille qui eſt vltimus erit naturalis,& Grãmaticus,& qui præcedit eũ erit Rhetoricus, ſiue Muſicus, retinens ſyllabæ pronunciationem, & facit ne kamets ſimplex ſit per o pronunciandũ,vt in his dictionibus שָׁמְרוּ, פָּקְדָה,&c.

Notandũ obiter eſt propter aliquos accẽtus diſtinguentes, ſiue reges, quorum figuras infra ſequenti cap.videbis,motionũm paruarum in magnas contra rationem Grãmatices plurimum fieri mutationes; ſcilicet - in ָ , ∴ in ¨ & ָ , ⁚ in וּ , ָ: in וֹ , & ſceuà genuini dictionis in ∴ Nã ſceuà per accidẽs

positum illud enim variandi dictionis gratia aliquid pro nota aliqua uocalis substitui solet, in accentu distinguente reuertitur in motionem ipsam, cuius uicem gerebat, quæ si fuerit breuis, conuertetur in longam, quæ omnia ex lectione contextus facile obseruare poteris. Obseruandumq. est quod ipsi accentus distinguentes plerũque retrahuntur ab ultima syllaba in penultimã, & incerta est regula huius retractionis.

CAP. II.

De numero, nominibus, & figuris accentuum.

ACcentus מְלָכִים i. *Reges*, uiginti numero sunt, quorum

Primus est אַתְנָח siue אַתְנַחְתָּא cuius figura est א֑

II. est סוֹף פָּסוּק siue סִלִּיק alias סלוק cuius fig. est אֽ

III. est פָּשֵׁט, vel פַּשְׁטָא eiusq. figura est א֙

IV. est זָקֵף קָטֹן & eius figura est א֔

V. est זָקֵף גָּדוֹל eiusque figura est א֕

VI. est רְבִיעַ eiusq; figura est א֗

VII. est תְּבִיר alias טֶרֶס & eius figura est א֛

VIII. est אַזְלָא alias גֶּרֶשׁ cuius figura est א֜

IX est שְׁנֵי גְּרִישִׁין alias גְּרָשַׁיִם & eius figura est א֞

X. est תַּלְשָׁה גְּדוֹלָה alias תְּלִישָׁה cuius figura est א֠

XI est קַרְנֵי פָּרָה & est huiusmodi א֟

XII est זַרְקָא eiusque figura est א֮

XIII est סְגוּלָה alias סְגוֹל & סְגוֹלְתָא figura eius est א֒

XIV est פָּזֵר גָּדוֹל cuius figura est א֡

XV est פָּזֵר קָטֹן eiusque figura est א֡

XVI est מַרְחָא alias טִפְחָא eiusque figura est א֖

XVII est שַׁלְשֶׁלֶת cuius figura est א֓

XVIII est פְּסִיק eiusque figura est א׀

XIX est יְתִיב alias שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ cuius fig. est א֚

XX est לְגַרְמֵיהּ cuius figura est א׀

Accen-

Accentus מְשָׁרְתִים ideſt miniſtrantes ſunt duodecim num.
Primus uocatur מוּנַח alias שׁוֹפָר יָשָׁר cuius fig. eſt אֽ
II uocatur עִלּוּי cuius figura eſt אֽ
III uocatur מְכַרְבֵל eiusq. figura eſt אֽ
IV uocatur מַהְפָּךְ alias שׁוֹפָר הָפוּךְ cuius figura eſt אֽ
V uocatur מַאֲיְלָא & eius figura eſt אֽ
VI uocatur קַדְמָא eiusque figura eſt אֽ
VII uocatur דַרְגָא alias שׁוֹפָר גַלְגַל cuius figura eſt אֽ
IIX uocatur מֵירְכָא פְשׁוּטָה eiusq. figura eſt אֽ
IX uocatur מֵירְכָא כְפוּלָה al: תְּרֵין חוּטְרִין cuius fig:eſt אֽ
X uocatur תַרְסָא alias תְּלִישָׁה קְטַנָּה cuius figura eſt אֽ
XI uocatur מַחְפָּא & eius figura eſt אֽ
XII uocatur יֶרַח בֶּן־יוֹמוֹ eiusque figura eſt אֽ

Hi ſunt omnes accentus, qui in ſacris libris reperiuntur, quorum ſignificationem,& locum in ſequenti capite cognoſces.

CAP. III.

De ſignificatione,& loco omnium accentuum

POſt accentuum figuras,& nomina,conſequenter explicãdum eſt,quidnam illi accentus ex nominum ſignificatione præſeferant,& quonam in loco,vel ſupra literam,vel ante, vel poſt,vel ſub litera ponantur. Et primo quidem dicemus de Regibus,deinde de Miniſtris, ſua quibuſque exempla addendo ex ſacris Biblijs excerpta.

§. 1. De אַתְנָח

Primus accentus Regius vocatur אַתְנָח, qui etiam dicitur אַתְנַחְתָּא, i. reſpiratio,vel quies.Iſte accentus ponitur ſub vltima, & penultima ſyllaba, vt in Pſalm. 1. עָמָד i. ſtetit, & Cant. 5. אֲפִיקֵי מָיִם i. riui aquarum. Et aduerte breuiter,quod nunquam veniunt duo Athnactà in vno verſu, & pro Mini-

ſtro

ſtro habet accentum עִלּוּי, exceptis vndecim locis, vbi ſeruit Meaielà. Tunc autem Athnactà ponitur in ſecunda verſus dictione, vn in Gen. c. 8. וַיֵּצֵא נֹחַ, i. *& egreſſus eſt Noe.*

§. II. De סוֹף פָּסוּק

Secundus accentus Regius vocatur סוֹף פָּסוּק, i. *finis verſus*, qui & alio nomine סִלּוּק vel סְלִיק i. *finis*, vel *terminus*, eo quod in fine verſus, ſiue vltima eius dictione adhibeatur, & ſemper ſtat infra ſyllabam, cuius miniſter eſt Merchà, vt Geneſis 1. אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ i. cælum & terram. Signantur autem ſemper poſt hunc accentum duo puncta craſſiora ſubalternatim poſita, quæ ſigna ſunt finis ſententiæ, vt Pſal. 1. לֹא יָשָׁב׃ i. non ſedit. In quinque etiam locis ponitur in eadem dictione, in qua eſt Soph paſuc, virgula Meaielà, vt ver. gratia. Leuit. c. 21. 4. לְהֵחַלּוֹ ad polluendum ſe.

§. III. De פַּשְׁטָ

Tertius accentus Regius vocatur פַּשְׁטָ ſiue פַּשְׁטָא i. *extenſio*, ſic dictus, eo quod extenſa, protracta, & æquabili voce canatur. Et iſte accentus ponitur ſupra litteram, vt Pſalm. 4. עַד מֶה i. vſquequo? Iſte habet ſex miniſtros, quorum præcipui ſunt Mahpah, & Merchà: quando enim præcedit ſyllaba una, aut plures, præcedit Mahpach, ut מַזְרִיעַ זֶרַע i. *ſeminificantem ſemen*; ſin autem nulla ſyllaba interſit, eſt Mercha, ut Iſaiæ c. 1. יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ cognouit bos poſſeſſorem ſuum. De reliquis miniſtris hanc regulam ſerua. Quando uenit miniſter ante Thalſcià, is erit Munach; poſt uero ſequitur Kadmà, & poſt hunc Mahpach, uel Merchà; & poſt hunc, Paſctà; poſt Paſctà uero ſequitur plerumque Zakeph katon, interdũ Reuiang. Veniunt etiam interdum ſuper una dictione duo Paſctà, quando ſcilicet exigit accentum Milhel, & tunc alterum Paſctà ſcribitur in fine, ut כֶּסֶף, &c.

§. IV. De זָקֵף קָטוֹן

Quartus accentus Regius vocatur זָקֵף קָטוֹן i. *erector paruus*, uel *minor*, sic dictus, eo quod minus elatæ sit uocis. Et iste accentus ponitur supra dictionem, ut Psalm. 5. Intende uoci שַׁוְעִ֔י clamoris mei. Huic peculiariter ministrat Munach. Et nonnunquam à principio uersus scribitur sine ministro, similiter post Pascta, uenitq. absque ministro. Aliquando duo Zacheph inueniuntur in duabus dictionibus, sese consequentibus, sed sæpius inter ea intercedit Munach. Inuenitur etiã in quibusdam dictionibus trisyllabis cum uirgula super primam erecta, ut הַבָּשָׂר. Idem iudicium est de dictione per Macaph adhærente, ut אַבְנֵי־שֹׁהַם. Sunt quidam qui hanc uirgulam uocant מֻגָּה dicentes poni eam loco מֶתֶג freni, seu retinaculi, sicut & Munach, aliquando uenit loco retinaculi, ut הָאֲנָשִׁים homines.

§. V. De זָקֵף גָּדוֹל

Quintus accentus Regius est זָקֵף גָּדוֹל i. *erector magnus*, sic uocatus, eo quod elatæ uocis sit in canendo, & tandem faciat duos saltus acutos, ut Hebræi loquuntur. Hic est ille accentus, qui maximam tulit opem R. Salomoni Iarchij in intelligendo uerba illius pasuc, in 1. c. Exechiel. וּפְנֵיהֶם i. & facies eorũ; super quẽ locum ita ipse scribit: אילמלא שראיתי טעם זקף גדול נקוד על ופניהם לא הייתי יודע לפרשו אבל הניקוד למדני להבדילם זו מזו ולהעמיד תיבה ופניהם בפני עצמה: idest, *Nisi vidissem accentum Zakeph gadol punctatum super vocem* וּפְנֵיהֶם, *nesciuissem exponere eam, sed accentus iste docuit me secernendam esse istam vocem, a sequente, &c.*

Iste accentus ponitur semper supra syllabam, & comprehenditur sub Zakeph katon, nec ullum unquam habet ministrum, qui cum sit per se regis honore indignus, ob fratris

gratiam in regum numerum aſcitus eſt. Et hic accentus hoc notabile habet, quod ſemper poſt ipſum venit Tiphchà, interpoſito tamen nonnunquam Zakeph Katon: Inuenitur & aliquando poſt ipſum Iethib; item Thebir quandoque locatur inter ipſum et Tiphkà; Sequitur et in quibuſdam locis Zakeph gadol, poſt aliud Zacheph gadol Exẽpla ſint in Cant.c. 3. בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. *Quæſiui quem dilexit anima mea*: Et paulo poſt: אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי i. *Quæram, quem dilexit anima mea:* Et Exodi 21. חַבּוּרָה תַּחַת חַבּוּרָה, ideſt *liuorem pro liuore.* Et multa alia loca, quæ paſſim in Scriptura inuenies.

§. VI. De רְבִיעַ

Sextus accentus Regius vocatur רְבִיעַ ideſt *Quadrum*, vel incubans, ſic dictus, eo quod punctum quadratum ſit: Et hic accentus locum habet ſupra literam, idque in medio, non ad latus ſicut holem, habetque duos miniſtros, qui ſunt Munach, et Dargà, aliquando ſeparatim, et interdum coniunctim; Exemplum habes in primo Pſalmo אַשְׁרֵי הָאִישׁ ideſt *beatus vir*; Et Hoſeæ 1: אֲשֶׁר הָיָה *quod fuit*: Venit etiam quinque vicibus Munach in eadem cum Reuiah dictione, vt תְּעַצְּבוּ, interdum à principio verſus fine miniſtro.

§. VII. De תְּבִיר

Septimus Rex eſt תְּבִיר ideſt *frangens*, vel *fractura*, ſic dictus eo quod voce fracta et inæquali cantetur; hic ſub dictione ponitur: Exemplum habes in Numeris c. 29. חֲמִשִּׁים אֶלֶף id eſt *quinquaginta millia*; et hic rex exigit ante ſe miniſtrum Dargà, ſi duæ voces interſint; ſin autem vna dumtaxat mediet vox, præcedit Merka, vt וַיָּלֶן הָעָם ideſt *& pernoctauit populus*, et וַיָּבֹא מֹשֶׁה *& venit Moſes.* Excipiuntur tamen quædam

dam loca. Et quando præcedunt duo miniſtri, primus eſt Munach, & ſecundus Dargà; ſin tres præcedant, primus eſt Thalſcià, ſecundus Kadma, & tertius Dargà. Præcedit etiam aliquando quartus, Munach.

§. VIII. De אַזְלָא

Octauus rex eſt אַזְלָא, i. *profectio, iter, abitio*, qui & alijs nominibus vocatur טֶרֶם & גֵּרֵשׁ i *expulſio*, ſic dictus, eo quod vocem in cantu ſubitò expellat. Hic accentus ponitur ſupra dictionem, habetque tres miniſtros, ſcilicet Kadmà, Thalſcià, & Munach, vt Ge.1. יִקָּווּ הַמַּיִם i. *congregentur aquæ*; & paulo infra: וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם i. *Et dominentur piſcibus maris*, &c. Si Munach ei proximus ſit, debet eſſe ſub prima vocis ſuę litera, vt Geneſ. 14. אֶת כְּדָר־לָעֹמֶר i. *Chedorlahomer*. Porro quando Kadmà in voce præcedente eſſe non poteſt, occupat eandem dictionem cum Ghereſc, extruſo illic euphonico Metheg, vt וַיֵּלְכוּ *& iuerunt*, Nu. 33.

§. IX. De שְׁנֵי גְרֵישִׁין

Nonus Rex vocatur שְׁנֵי גְרֵישִׁין, vel & גֵּרְשַׁיִם i. *binæ expulſiones*, vel Teraſciaim. Hic accẽtus ponitur ſupra dictionem in vltima ſyllaba, vt Deuter. 27. יַעַמְדוּ לְבָרֵךְ *ſtabunt ad benedicendum*. Miniſtrum hic habet Munach, idq. tunc ſolum quando pręcedit monoſyllaba, aut dictio Milhel. Exemplũ habes Geneſ. 1. עֵץ פְּרִי i. *arbor fructus*: & Gen. 49. שָׁמָּה קָבְרוּ, *ibi ſepeliuerunt, &c.*

§. X. De תְּלִישָׁא גְדוֹלָה

Decimus Rex eſt תְּלִשָׁה vel תְּלִישָׁה גְדוֹלָה i. *euulſio magna*. Hic accẽtus ponitur ſupra dictionem in prima eius ſyllaba, vt Deuter. 29. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר i. *& erit quando, &c.* Miniſter huius accẽtus eſt Munach, à bis ad ſexies iteratum, vt Eze. 47. 12. vbi ſic ſcriptũ eſt: וְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל־שְׂפָתוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה כָּל־עֵץ־מַאֲכָל

ideſt, *Et iuxta torrentem aſcendet ſuper ripam eius, hinc, & inde, omne lignum cibi* (*comeſtibilis.*) Quidam notant ſe conſequi in hoc loco בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלָחֲה i. *veni huc, & mittam te,* 2. Sam. 14. ſed illic hodie legitur poſteriori loco Teliſcià Ketanna וְאֶשְׁלְחָה, quod rectius eſt. Præcedit etiam aliquando Pazer, & inueniuntur ſemel duo Theliſcià mox ſeſe conſequentia.

§. XI. De קַרְנֵי פָרָה

Vndecimus Rex vocatur קַרְנֵי פָרָה, ideſt *cornua vaccæ*, Hic nomen habet a figura: quem accentum alij ſic notant אָ, & ſemper ponitur ſupra literam. Habetq. duos miniſtros: vnus eſt Iareach ben iomò; alter vero Munach. Eundē tonū habet, quem Pazer. Vnde Maſſorithæ quandoque vocant illum Pazer gadol; ſexdecim in locis tantum reperitur in Biblijs: idque primo Num. 35. 5. אֶת־פְּאַת־קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה i. *Ad plagam orientalem bis mille cubitis.* Reliqua loca ſunt hęc. Ioſue 19. 51. 2. Sam. 4. 2. 2. Reg. 10. 5. 1. Paralip. 28. 1. 2. Paralip. 24. 5. & 35. 7. Ezræ 6. 9. Nehem. 1. 6. & 5. 13: & 13. 5. & 7. 15. ibid. Eſther 7. 9. Ieremiæ 13. 13. & 38. 25. Ezech. 48. 21.

§. XII. De זַרְקָא

Duodecimus Rex eſt זַרְקָא i. *ſparſor*, ſic dictus à ſparſa, & inflexa voce, iuxta figuram eius. Hic accentus ponitur ſupra dictionem, vt in primo Pſalmo הָלַךְ i. *ambulauit*: Habet hic quatuor miniſtros, ſcilicet Munach, Hillui, Theliſcià, Ketānà, & Kadmà: ſunt tamen hic multæ exceptiones, quando, ſcilicet ante eum veniunt duo Munachim, vel tres miniſtri, aut plures.

§. XIII. De סְגוֹלְתָּא

Tertius decimus Rex vocatur סְגוֹלְתָּא ideſt *botrus*, vel סְגוֹל.

& סְגוֹלְתָּא i. *monile*, vel *proprietas*. Hic accentus ponitur ſupra dictionẽ in vltima ſyllaba, vt Deut. 9. *Et combuſsi eum* בָּאֵשׁ *in igne*: miniſtrum habet Munach, antecedẽte rege Zarkà; vt Gen. 34. וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן *Et de fructu ligni, quod eſt in medio horti*. Aliquando tamen bis ponitur in vna dictione, ſcilicet loco accentus Grammatici, & in vltima ſyllaba, vbi habet ſedem propriam: quod & in alijs quibuſdam accentibus ſolet contingere.

§. xiv. De פָּזֵר גָּדוֹל

Quartus decimus rex vocatur פָּזֵר גָּדוֹל i. *diſperſor magnus*, ſic dictus, eo quod vocem diſpergat, & diſſipet, vel dicitur ſimpliciter פָּזֵר. Hic ponitur ſupra dictionẽ, habetque miniſtrum poſt ſe Munach, vt Pſal. 35. מִי כָּמוֹךָ מַצִּיל *Quis ſicut tu liberans*.

§. xv. De פָּזֵר קָטֹן

Decimus quintus rex eſt פָּזֵר קָטֹן i. *diſperſor paruus*; habetque locum ſupra dictionem: miniſtrum habet vnicum, qui eſt Munach, vt Gen. 3. ℣. 7. וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה i. *& vidit mulier*: Et reperiuntur plures Pazer ſe cõſequẽtes, bis, ter, vſque octies, vt habetur 1. Par. 15. 18. ſic זְכַרְיָהוּ בֵּן וְיַעֲזִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וְעֻנִּי אֱלִיאָב וּבְנָיָהוּ וּמַעֲשֵׂיָהוּ. Hæc omnia ſunt nomina propria, nec indigent interpretatione.

§. xvi. De טַרְחָא

Decimus ſextus rex vocatur טַרְחָא i. *fatigatio*, qui & alio nom. appellatur טִפְּחָא i. *menſura palmæ*, vel *defatigatus*, ſic dictus, eo quod ſit vocis ſubmiſſę, & quaſi feſſę. Hic accẽtus locũ habet ſub dictione, cuius miniſter eſt plerumq. Merchà ſimplex, & aliquãdo duplicatũ, vt Gen. 1. ℣. 1. אֵת הַשָּׁמַיִם i. *cælum*; Nec vnquam inuenitur Tarchà, quin ſequatur Athnach, vel Soph paſuk. Nec vllus verſus reperitur in Biblijs, quin in eo

ſit accentus Tarchà. Quando autem in vno verſu ſunt duo Athnach, ſunt etiam duo Tarchà in eo: vnum ante Athnach, & alterum ante Soph paſuk.

§. XVII. De שַׁלְשֶׁלֶת

Decimus ſeptimus rex vocatur שַׁלְשֶׁלֶת i. *trium graduum*, vel *catena*, a figura, quam habet. Hic accentus ponitur ſupra dictionẽ, vt v.g. Pſ. 13. עַד־אָנָה i. *vſquequo?* Nullum hic habet miniſtrum, quia non reperitur niſi ab initio verſuum. Elias tamen ſcribit, quod poſt ſe ſemper habet pauſulam Peſik: ſuſpirij ſcilicet, vel exiguæ reſpirationis notam, ob vocem in cãtu ſinuoſo flexu (iuxta eius figuram) eleuatam. Septies tantum hic accentus in libris proſaicis reperitur, vt וַיִּתְמַהְמָה i. *tardauit*, Gen. 19. 16. reliqua alia loca ſunt Geneſ. 24. 12. & 39. 8. Leuitic. 8. 23. Eſdr. 5. 15. Iſai 13. 8. Amos 1. 2.

§. XVIII. De פְּסִיק

Decimus octauus rex appellatur פְּסִיק i. *diſtinctio*, ſeu, *finiens*. Et hic habet locum intra duas dictiones, vt Geneſ. 3. כָּל־שֶׂא נָקֹד i. *Omne pecus maculis reſperſum*. Hic accentus nuſquam venit niſi inter miniſtrum, & regem; puta inter Mahpach, & Paſctà; inter Dargha, & Thebir; inter Mercha, & Tiphchà; inter Munach, & Athnach; inter Munach, & Pazer; venit etiam aliquando Peſik poſt Peſik: Magiſtri Maſoreth numerauerunt omnes Peſikim per ſingulos Biblicos libros, & inuenerunt in Geneſi 29. in Exod. 14. &c.

§. XIX. De יְתִיב

Decimus nonus rex appellatur יְתִיב i. *reducens*, qui & alio nomine vocatur שׁוֹפָר מְקַדֵּם i. *cornu præmiſſum*, vel *antecedens*. Et ab alijs שׁוֹפָר מַשְׁפִּיל i. *cornu deijciens*, poniturq. ſub dictione. Et eſt ſimilis מַהְפַּךְ i. *reuerſiuo*, vel *inuerſo*; differunt tamen, quia Iethib ſolum reſidet in dictione, cuius prima litera ſer-

uare debet accentum,& ordinatur ante punctum, vt אֵ֣לֶּה בְּנֵי i. *hi ſunt filij*, vbi vides ante tsere ſub Aleph, poni ſignum Iethib. Quod ſi sub alia litera, quàm prima ponatur, eſt mahpach,non Iethib. Neque hic accentus venit, niſi ante puncta in monoſyllabis,aut in alijs dictionibus,quæ sunt milhel; vnde & *cornu præpoſitiuum* vocatur, venitq. poſt ipsum Zakeph Katon. Seruit autem ei munach in principio dictionis præcedentis. Vnde quantum eſt ex se, miniſtro caret,vocaturque a Masorethis טַעַם לְאָחוֹר. Exemplum habes Gen. 46. ver. 19. אֵ֣לֶּה בְּנֵי זִלְפָּה i. *iſti ſunt filij Zilphæ*.

§. xx. De לְגַרְמֵיהּ

Vigeſimus rex vocatur לְגַרְמֵיהּ i. *confringens oſſa*, vel *ad os eius*, ſic dictus a figura,& poſitione. Hic locũ habet inter duas dictiones, vt Gen. 1. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים׀ לָאוֹר יוֹם idest, *& appellauit Deus lucem diem*. & Geneſ. 6. צֹהַר׀ תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה i. *feneſtram facies in arca*. Serui huius regis ſunt munach, mercha, & kadmà. Sunt tamen aliqui, qui putant Peſik idem eſſe ac legarmè, ſed falluntur; licet enim ſint eiusdem figuræ,in eodemq. loco ponantur;tamen in hoc differunt, quod peſik non habet ſeruos ſicut habet legarmè; vnde nec eſt rex, nec tropus, ſed tantum pauſa aspirationis.

De Accentibus מְשָׁרְתִים i. *miniſtris*.

Egimus hucuſque ſingillatim de accẽtibus regijs,eorum ſignificationem,locum,poteſtatemq. explicando. Reſtat nunc, vt de miniſtris eodem ordine agamus, cum breuitate tamen, & claritate.

§. xxi. De מוּנַח

Primus miniſter vocatur מוּנַח i. *depoſitum*, ſcilicet, *cornu*, vocaturq. alijs nominibus, videlicet שׁוֹפָר יָשָׁר i. *cornu rectum*,

vel

vel *tuba recta*, & שׁוֹפָר הוֹלֵךְ i. *cornu ambulans*, vel *tuba incedens*. Hic accentus ponitur ſub dictione. Exemplum in Pſalm. 1. לֹא עָמָד i. *non ſtetit*. Seruitq. omnibus regibus, exceptis Tarcha, Scialsceleth, & Soph paſuk. Reperitur ſæpius iteratum, vnũ poſt aliud ſepties vſque, vt patet in Eſdræ cap. 3. v. 9. וּמָה חַשְׁחָן וּבְנֵי תוֹרִין וְדִכְרִין וְאִמְּרִין לַעֲלָוָן לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא i. *Etiam quæ opus ſunt, vt iuuenci, & arietes, & agni ad holocauſta pro Deo cæli*.

§. XXII. De עִלּוּי

Secundus miniſter vocatur עִלּוּי i. *aſcenſus*, vel *exaltatio*. Hic accentus ponitur ſub dictione. Exempl. in Prouer. c. 1. שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ i. *Audi fili mi diſciplinam patris tui*. Et iſte accentus non differt a munach, niſi cũ præcedit athnach, vel zarcha, tuncq. appellatur hillui. Sic etiam quando præcedit regem zakeph, & ſignatur in litera ſecunda, vocatur quoque hillui; ſecus autem ſi ſignetur in litera prima: tunc enim appellatur Mecarbel.

§. XXIII. De מְכַרְבֵּל

Tertius miniſter vocatur מְכַרְבֵּל i. *cribrator*, vel שׁוֹפָר מְכַרְבֵּל i. *cornu ſuſtinens*. Neque etiam figura huius accentus differt à figura munach; ponitur etiam ſub dictione, vocaturq. tunc munach mecarbel quando ſcribitur ante zakeph, & ſignatur in litera prima vt dixi ſupra.

§. XXIV. De מַהְפַּךְ

Quartus miniſter vocatur מַהְפַּךְ ſeu שׁוֹפָר מַהְפַּךְ i. *cornu inuerſum*, ſeu שׁוֹפָר הָפוּךְ i. *tuba inuerſa*. Hic ponitur infra dictionem, ſeruitq. ſolum regi paſctà, vt Gen. 1.14. וְהָיוּ לְאֹתֹת, i. *& erunt in signa*. Soletq. ipſum præcedere zarcha, vt Pſal. 3. v. 8. קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי i. *Surge Domine, ſaluum me fac*. &

Psalm. 6. 3. חָנֵּנִי יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי *Miserere mei Domine, quia infirmus sum.*

§. XXV. De מְאַיְּלָא

Quintus minister appellatur מְאַיְּלָא i. *ceruificatum* à forma & figura; & est virgula protracta sub dictione prope initium à sinistro in dextrum, formamq. habet ~~ Tiphcha, & nō ponitur, nisi cum athnach, aut soph pasuch, aut tarchà, vt Gen. 9. in fine וַיֵּצֵא נֹחַ, & Num. 28. 26. בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם i. *in septimanis vestris.* Magistri Masoreth notant hoc in loco vndecim esse loca in Biblijs, in quibus Meaielà ponitur ante Athnach, & hic supra positi sunt duo ex illis.

§. XXVI. De קַדְמָא

Sextus minister appellatur קַדְמָא i. *antecedens*, sic dictus, quoniam antecedit Azlà, & ad eum deuenit. Figura eius est virgula protracta supra dictionem à dextra in sinistram tendens; vt v. g. Paralip. 1. 12. וְהֵנָּה i. *& isti.* Seruitq. hic accentus quatuor ministris, qui sunt Sciofar hapuch, Darga, Sciofar iasciar, & Mercha, ministrat enim tribus regibus, scil. ~ Zarcha, Azla, & Thebir, vt patet Gen. 20. וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ i. *& ad Saram dixit, ecce dedi mille argenti (nummos) fratri tuo.*

§. XXVII. De דַּרְגָּא

Septimus minister appellatur דַּרְגָּא i. *gradus*, sic dictus, quia est sicut gradus scalæ; Figura autem eius testatur, quia figuratur gradus post gradum, tum etiā, quia vocem tremulā & contortam denotat. Vocatur etiam שׁוֹפָר גַּלְגַּל i. *tuba tortuosa*; seruitq. vna cum Kadma, & Sciofar iasciar, regibus, Thebir, & Reuiah. Seruit & ipse ministro munach, & in quatuordecim locis seruit merchæ duplicatæ. Exemplum habes Gen. 1. וַיַּרְא אֱלֹהִים i. *& vidit Deus*, & Gen. 39. הָעֶבֶד *seruus.*

§. XXVIII.

§. XXVIII. De מֵרְכָא פְּשׁוּטָה

Octauus minister vocatur מֵרְכָא, seu מֵרְכָא פְּשׁוּטָה i. *productio minor*, qui etiam vocatur מַאֲרִיךְ i. *prolongans*, & מַקֵּל i. *baculus*: ipse enim it in prolongatione sermonis, vsque ad pausam. Figura eius est virgula sub dictione a dextro in sinistrum, ac si accederet in prolongationem itineris. Seruitque duobus regibus, scilicet, Tarchæ, & Soph pasuk, vt patet Gen. 1. (*reauit Deus* אֵת הַשָּׁמַיִם *cælum* (*& terram.*) Seruit etiam ad prolongandam motionem, et ad distinguendum inter Kamets hatuph, vt Neemiæ 5. in fine זָכְרָה־לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה i. *recordare mei Deus in bonum*, vbi Kamets, quod est sub Zain est hatuph. At uero in lamentationibus Ieremiæ c. 1. זָכְרָה יְרוּשָׁלַ͏ִם *recordata est Ierusalem*. Kamets latum propter maarich. Deseruit etiam ad conuertendum Chiric katon, in Chiric gadol, et ad reuelandum iod primæ radicalis, sicut apparet in primo Regum c. 18. וְיִצְקוּ עַל־הָעֹלָה i. *& fundent super holocaustum*.

§. XXIX. De מֵרְכָא כְּפוּלָה

Nonus minister appellatur מֵרְכָא כְּפוּלָה i. *productio duplex*. Vocatur etiam alio nomine תְּרֵין חוּטְרִין i. *duo baculi*, diciturq. sic, quia figura eius sunt duo baculi sub dictione, vnus quidē prope alterum a dextro in sinistrum, adiungitq. se cum Darga ad ministrandum regi Tarchà, vt Gen. 27. prope medium וַיָּבֵא לוֹ יַיִן וַיֵּשְׁתְּ i. *& attulit ei vinum, & bibit* Et aliquando minister eius est maarich, וַיִּקְרָא לָהּ נֹבַח בִּשְׁמוֹ *Et vocauit eam Nouah nomine suo*.

§. XXX. De תַּרְסָא

Decimus minister vocatur תַּרְסָא i. *scutum*, sicque dicitur, quia est tanquam parma, et scutum, et parmula. Vocatur etiam תְּלִישָׁה קְטַנָּה i. *eradicator minor*, poniturq. supra dictionem in vltima syllaba, seruitq. vna cum Kadma, accentui

Azlà,

Azlà,& non facit nec Milhèl, nec Milràh, i. neque producit penultimã ſyllabam, neque vltimam. Exemplum habes in Daniel c. 1. וַיִּתֵּן אֲדֹנָי בְּיָדוֹ i. *& dedit Dominus in manu ſua*. Veniunt etiam duo Tarsà ſuper vna dictione, vt patet Geneſi cap. 37.

§. XXXI. De סַחְפָּא

Vndecimus miniſter appellatur סַחְפָּא i. *impulſio*, ſeu *ſubuerſio*. Hic accentus ſimilis eſt accentui regio Athnac in forma, & figura: in hoc tantum ab eo differt, quod hic venit in prima dictione verſus, ſicut Exodi 33. וַיֹּאמַר פָּנַי יֵלֵכוּ i. *& dixit, facies mea præcedet*. Et paulo interius ſic וַיֹּאמַר הַרְאֵנִי נָא אֶת כְּבֹדֶךָ i. *Et dixit, fac me videre quæſo gloriam tuam*,&c.

§. XXXII. De יֶרַח בֶּן־יוֹמוֹ

Duodecimus, & vltimus miniſter appellatur יֶרַח בֶּן־יוֹמוֹ *luna filia diei ſui*, ideſt, *diem habens vnum*, quia videlicet ei aſſimilatur, ob figuram ſemicirculi, quam habet. Vocatur & alio nomine hic accentus גַּלְגַּל i. *circulus*, ſeu *rota*, a figura quã habet & ponitur ſub dictione, miniſtratq. ſolum regi Karnè pharà; & id quidem dumtaxat ſexdecim in locis, vt Num. c. 35. אַלְפַּיִם בָּאַמָּה *Bis mille cubitis*; Reliquos locos citatos vide ſupra in Karnè pharà.

Appendix pro complemento.

Notandum eſt, quod iſti omnes accentus, quos ſupra numeraui, & explicaui, ſoli Sacræ Scripturæ inſeruiunt, in eaq. ſola reperiuntur; præter Athnach, & Soph paſuk, quorum in aliquibus libris, vel ſcriptis raroq. vſus reperitur; vt plurimum enim cæteri libri, præter Bibliacos, partim ſunt abſque punctis, & accentibus, partim cum ſolis punctis, ad faciliorem lectionem.

PARS SECVNDA

In qua agitur de loco, & sede accentuum in Nominibus, Verbis, & Consignificatiuis. De accentu Rhetorico, & Makaph.

POST explicationem tum nominum, tum figurarum accentuum, consequenter necessarium scitu est, quonam in loco ponendi sint: tum in Nominibus, tum in Verbis, & Consignificatiuis, ad hoc, vt quisque sine errore, & vacillatione in linguæ Hebraicæ scientia progredi possit.

Primò itaque agemus de loco, quem sibi vendicant accentus in Nominibus, eorumq. affixis.

Secundo, de sede, quam habent in verbis, & eorum affixis.

Tertio, de loco, quem sibi asciscunt in consignificatiuis.

CAP. I.

Quemnam locum sibi vendicent accentus in Nominibus.

AD faciliorem rei huiusce intelligentiam operæpretium duxi tradere quasdam perbreues regulas, quibus studiosi huius linguę inniti possint, easq. in memorię thesauro collocare.

Prima regula. Omnia nomina monosyllaba, cuiusuis sint formæ, semper habent sub se aliquem accentum, vt v. g. אֵל Deus, שַׂר Princeps, מוֹץ Gluma, &c.

Secunda regula. Omnia nomina dissyllaba, vel polissyllaba, quorum postrema motio est Kamets, habent accentum in vltima, vt דָּבָר verbum, שׁוּעָל vulpes, אַרְגָּמָן purpura, &c.

Tertia regula. Nomina, quorum motio vltima est Tsere, habent accentum in vltima, vt זָקֵן senex, מוֹעֵד solemnitas, בַּרְזֶל ferrum, &c.

Quarta Regula. Nomina, quorum motio ultima est Holé, vel

vel Vau holem, vel Vau ſurec, vel Kybbuts, habent accentum in ultima, ut קָטֹן paruus, גָּרוֹן guttur, אֲבַדּוֹן perditio, דִּבּוּר locutio, מַלְכוּת regnum, שִׁפְלוּת humilitas, חַרְצֹב ligamen, &c.

Quinta regula. Nomina deſinentia in ה, præcedente Kamets, uel Sægol, habent accentum in ultima, ut חָכְמָה ſapientia, תְּרוּמָה elatio, מַרְאֶה aſpectus, מִקְרֶה accidens, &c.

Sexta regula. Nomina, quorum poſtrema motio eſt Sægol, præcedente alio Sægol, uel Kamets, uel Holem, uel Tſere, habent accentum in penultima, ut שֶׁלֶג nix, גֶּפֶן uitis, מָוֶת mors, אָוֶן mendaciũ, סֵפֶר liber, סֹלֶת ſimila, אֹזֶן auris, &c. Excipe ex hac regula, quæ deſinunt in Sægol, præcedente Kateph ſægol, uel Sceua; habent enim accentum in ultima, ut אֱמֶת ueritas, סְנֶה rubus, שְׁכֶם humerus, &c.

Septima regula. Nomina, quorum motio ultima eſt pathah, præcedente alio pathah, uel holem, uel Surech, Hiric gadol, uel Tſere, uel Sægol habent accentum in penultima, ut סַעַר turbo, נַעַר puer, סֹהַר carcer, כֹּחַ uirtus, רוּחַ ſpiritus, מַבּוּעַ ſcatebra, בֶּצַע ſegmentum, קֶמַח farina, שִׂיחַ herba, יָרֵחַ luna, רֵיחַ odor. Excipiuntur ex hac regula, quæ ſunt huius formæ, דְּבַשׁ mel, זְמַן tempus, חַרְצַן acinus uuæ, צֵלָע costa, &c. quæ habent accentum in ultima ſyllaba:

Octaua regula. Nomina quorum motio ultima eſt Hirik gadol, habent accentum in ultima, ut צַדִּיק iuſtus, עָשִׁיר diues, חָסִיד miſericors, רֵאשִׁית initium, נוֹצְרִי Nazarenus, יְהוּדִי Iehudæus, etc.

Nona regula. Nomina, quorum motio ultima eſt Hirik præcedente pathah, habent accentum in penultima, ut עַיִן oculus, בַּיִת domus, שַׁיִשׁ marmor, etc.

Decima regula. Nomina, quæ deſinunt in Iod, uel Vau, præcedente Vau holem, uel pathah, uel Tſere, uel kamets habent

bent accentum in penultima, ut גּוֹי gens, שַׁי munus, שָׁלֵו pacificus, סְתָו hyems, שְׂלָו coturnix, etc.

Vndecima regula. Nomina desinentia in Sceuà, præcedente Kamets, uel Tsere, habent accentum in penultima, ut חֵטְא peccatum, שָׁוְא uanum, etc.

DE LOCO ACCENTVVM in plurali.

Canon primus generalis.

OMnia nomina, cuiuscumque sint formæ, uel generis, in numero plurali habent accentum in ultima, ut דְּבָרִים uerba, סְפָרִים libri, זְבוּבִים muscæ, מְלָכִים reges, צְבָאוֹת exercitus, etc.

De loco Accentuum in Duali.

Canon secundus generalis.

OMnia nomina, quæ numeri dualis sunt, habent accentum in penultima, ut שָׁמַיִם cæli, עֵינַיִם oculi, צָהֳרַיִם meridies, מֹאזְנַיִם bilances.

De loco accentuum in nominibus affixis.

Canon tertius generalis.

OMnia nomina, quæ sunt affixa, uel sint pluralis, uel singularis numeri, habent accentum in ultima, seu in affixo, ut דְּבָרִי uerbum meum, סִפְרוֹ liber eius, חָכְמָתוֹ sapientia eius, סִפְרֵיהֶם libri eorum, עָרֵיכֶם ciuitates uestræ, לְשׁוֹנָם lingua eorum, etc. Excipiuntur ista affixa, quæ habent accentum in penultima, scilicet, דְּבָרֵינוּ uerba nostra, מַעֲשֶׂיךָ opera tua, פָּנֵימוֹ facies eorum, דְּבָרֶיהָ uerba eius, fœm. gen. צִדְקוֹתָיו iustitiæ eius, תּוֹעֲבוֹתַי abominationes meæ, עֵינַיִךְ oculi tui fœmin. gen. Et his similia.

CAP. II.

De loco, quem ſibi vendicant accentus in verbis, in omnibus modis, et perſonis octo coniugationum, tum perfectis, tum imperfectis.

De ſitu accentuum in præterito.

PRima regula. In tertia perſona præteriti ſiugularis, cuiuſcumque ſit coniugationis, accentus ſemper ponitur in vltima, vt לָמַד didicit, נִשְׁמַר cuſtoditus eſt, בִּקֵּשׁ quæſiuit, חֻבַּל corruptus eſt, הוֹלִיד genuit, הוּדַע factus eſt ſcire, כּוֹנֵן parauit, הִתְיַפָּה fecit ſepulchrum, &c.

Secunda regula. In prima, & ſecunda perſona præteriti, accentus ponitur in penultima, vt שָׁמַרְתָּ cuſtodiſti, רָאִיתָ vidiſti, הָלַכְתָּ ambulaſti, בַּנְתָּ intellexiſti, שָׁלַחְתִּי miſi, קָרָאתִי clamaui, נֶעֱזַבְתִּי derelictus fui, כִּפַּרְתִּי numeraui, &c. Sed hoc vnum aduerte, quod quando has perſonas præcedit vau hippuc, mutans tempus de præterito in futurum, tunc accentus cadit in vltima, vt וְאָמַרְתָּ & dices, וְשָׁמַרְתָּ & cuſtodies, וְאָכַלְתִּי & comedam, וְנָתַתִּי & dabo, &c.

Tertia regula In tertia perſona plurali ponitur accentus in vltima, vt שָׁמְרוּ cuſtodierunt, שָׁמְעוּ audierunt, קִבְּלוּ ſuſceperunt, שִׁעְשְׁעוּ delectati ſunt, etc. At quando venit in hephſek, ideſt pauſa, vel fine verſus, vbi ſceuà mutatur in camets, vel tſere, tunc accentus cadit in penultima, vt עָבָרוּ tranſierunt, שָׁמָרוּ cuſtodierunt, מָלֵאוּ pleni ſunt, etc. Excipiuntur etiam ab hac regula verba tum perfecta, vt הִלְמִידוּ diſcere fecerũt, tum quieſcentia ngaijn vau, tum geminata, quorum tertia perſona pluralis habet accentum in penultima, vt בָּנוּ סָבוּ etc.

Quarta regula. In ſecunda perſona plurali maſculini generis

neris, accentus ſemper ponitur in vltima, etiam ſi præponatur vau hippuk, ut שְׁמַרְתֶּם cuſtodiſtis, פְּקַדְתֶּם uiſitaſtis, וַאֲמַרְתֶּם et dicetis, וּפְקַדְתֶּם et uiſitabitis.

Quinta regula. In prima perſona plurali, accentus ponitur in penultima, ut דִּבַּרְנוּ locuti ſumus, בִּקַּשְׁנוּ quæſiuimus, סַבּוֹנוּ circuiuimus, גָּלִינוּ reuelauimus, שַׁבְנוּ reuerſi ſumus, etc.

Sexta regula. In tertia perſona ſingulari fœm. accentus ponitur in ultima, ut לָמְדָה didicit fœm. פָּקְדָה uiſitauit, fœmin. etc. Excipiuntur ab hac regula uerba tum quieſcentia aijn uau, uel iod, tum chefulim, ideſt duplicantia ſecundę radicalis: hæc enim habent accentum in penultima, ut קָמָה ſurrexit, סַבָּה circuiuit, בָּנָה intellexit, etc.

Excipitur etiam Hiphil tum uerborum perfectorum, tum imperfectorum: in tertia enim perſona plurali præteriti, ut ſupra dixi, et in tertia ſing. fœminina, accentus eſt in penultima ut u. g. הִפְקִידָה uiſitare fecit fœm. הֶאֱכִילָה comedere fecit, הֵבִינָה intelligere fecit, הֵסֵבָּה circuire fecit, etc.

Septima regula. In ſecunda perſona ſing. fœm. et in ſecunda plurali fœm. accentus ponitur in ultima, ut שָׁמַרְתְּ cuſtodiſti fœm. הֵשַׁבְתְּ redire feciſti, et plur. פְּקַדְתֶּן uiſitaſtis, fœm. בִּקַּשְׁתֶּן quæſijſtis, etc. Et ſic in omnibus coniugationibus.

De ſitu accentuum in Benoni.

PRrima perſona ſingularis maſculin. præſentis temporis in omnibus binianim habet accentum in ultima, ut פּוֹקֵד uiſitans, מְלַמֵּד edocens, מַאֲכִיל comedens, מֵשִׁיב redire faciens, מִתְפַּלֵּל orans, et ſic in reliquis omnibus. Excipe uerba, quorum ultima eſt ח, uel ע, hæc enim accentum habent in penultima, ut שׁוֹמֵעַ, etc.

Secunda perſona pluralis maſculini generis, habent accē-

tum

tum in vltima, vt שׁוֹמְרִים custodientes, בָּנִים intelligentes, מְבַקְשִׁים quærentes,&c. & sic in omnibus binianim.

Prima persona fœminin. quando terminatur in ה præcedente kamets, habet accentum in vltima, vt לוֹמְדָה discens, נוֹתְנָה dans, מַאֲבִידָה perdere faciens,&c Quando verò terminatur in ת præcedente sægol, vel pathah, tunc accentum habet in penultima, vt פּוֹקֶדֶת visitans. fęm. חוֹלֶמֶת somnians, שׁוֹמַעַת audiens, יוֹדַעַת sciens,fęm. בּוֹלַעַת deglutiens,&c.

Secunda persona plur.fęm. in omnibus binianim semper habet accentum in vltima, vt בּוֹגְדוֹת præuaricantes, מְבִינוֹת intelligentes, מִשְׁתַּחֲוֹת adorantes,&c.

De loco accentuum in Pahul.

HAEC regula generalis sit: in Pahul, cuiuscunque sit coniugationis, tum perfectorum, tum imperfectorum, accentus semper ponitur in vltima, tam in singulari, quàm in plurali, vt שָׁמוּר custoditus, מְסֻפָּר numeratus, מוּסָב circumductus, לְמוּדִים edocti, נְגוּעִים percussi, יְלוּדִים nati,&c.

De situ accentuum in Makor.

IN Makor accentus locum habet in ultima syllaba, tam si præponatur Vau, quam cum literis biclàm, ut פְּקוֹד uisitare, שְׁמוֹר custodire. בָּרֵךְ benedicere, בְּיַפּוֹת in ornando, לְהַבִּיט ad aspiciendum, מֵהִתְפַּלֵּל ab orando,&c.

Excipiuntur ab hac regula tũ defectiua Pe nun, & Pe iod, & Pe lamed; tum quiescentia Pe iod, quæ in Makor desinunt in Thau, præcedente sægol, uel pathah, habetq. accentum in penultima, ut שֶׁבֶת sedere, בְּגֶשֶׁת in appropinquando, כְּצֵבֶת cum staret, לָדַעַת ad sciendum. מִקַּחַת ab accipiendo.

De situ accentuum in Tsiuui.

IN Tsiuù, seu imperatiuo, tam in singulari masculino, quàm in plurali mas. & in singulari fęm. accentus semper

cadit in vltima, vt שְׁמַע audi, הִשָּׁמֵר caue, לַמְּדוּ docete, הָבִיא adduc, הִשְׁתַּחֲוֵה adora, &c. Excipe pluralem masc. & sing. fœm. in Hiphil omnium coniugationum, quæ habent accentum in penultima, vt הַשְׂכִּילוּ intelligite, הַקְשִׁיבִי ausculta, &c.

In plurali fœminino accentus semper cadit in penultima, vt שְׁמוֹרְנָה audite, גֵּשְׁנָה accedite, קַחְנָה accipite, הֲבִיאֶנָה afferte, &c.

De loco accentuum in futuro.

IN futuro hæc regulæ seruandæ sunt. In prima, secunda, & tertia persona singul. & prima plurali, accentus in omnibus coniugationibus ponitur in vltima, vt אֶפְקוֹד visitabo, אֲבַקֵּשׁ quæram, אָבִיא adducam, יִשְׁמוֹר custodiet, יֹאכַל comedet, יָבִין intelliget, יִתְפַּלֵּל orabit, תִּפְעוֹל operaberis, תָּשִׂים pones, תִּשְׁתַּחֲוֶה adorabis, נְרַנֵּן exultabimus, נָבִין intelligemus, &c.

Tertia persona pluralis masculini, & secunda plur. masc. In omnibus coniugationibus habent accentum in vltima, exceptis futuro Kal, & Niphal, quiesc. aijn vau, & chefulim, & Hiphil, tum perfectorum, tum imperfectorum, in his enim accentus ponitur in penultima. Exempla vtriusque:

Primi, יִלְמְדוּ discent, יִשְׁמְרוּ custodient. In pausa vero facit יִשְׁמֹרוּ תִּשְׁמָעוּ audietis, תִּקְרָאוּ vocabitis.

Secundi, יָבוֹנוּ intelligent, יָמוּתוּ morientur, תָּבוֹנוּ intelligetis. In Niphal, יִבּוֹנוּ intelligentur, יֵאוֹרוּ illuminabuntur, תְּמוּתוּ moriemini, תִּבּוֹנוּ intelligemini.

In Hiphil vero יַלְמִידוּ dicere facient, יוֹשִׁיבוּ sedere facient, יָבִינוּ intelligent, תַּפְקִידוּ visitare facietis, תָּשִׂימוּ ponetis, תַּעֲבִירוּ transire facietis.

Tertia persona singularis fœminin. in omnibus coniugationibus semper habent accentum in vltima, vt v.g. תִּמְלוֹךְ regna-

gna-

gnabit, תִּשָּׁאֵר relinquetur, תְּבַקֵּשׁ quæret, & ſic in cæteris

Secunda perſona fœmin. habet ſemper accentum in vltima, vt תִּפְקְדִי viſitabis, תַּעֲשִׂי facies תִּתְבּוֹנְנִי intelliges, &c. Excipe primo ex hac regula quādo uerba orationis ſententiā terminānt, tunc enim accētus retrograditur in penultimā, mutaturq. punctum breue in magnum, vt ſi fuerit ſceuà penultimum punctum, mutabitur in holem, vel kamets gadòl, vt ex תִּפְעֲלִי operaberis; in pauſa dicitur תִּפְעָלִי, & ſic de cæteris.

Excipe ſecūdo ex prima regula, coniugationē hiphil omniū verborum : in hac enim ſecunda perſona, ſicut & in quibuſdam alijs, vt ſupra dixi, accentus ponitur in penultima, vt תַּלְמִידִי diſcere facies, תָּבִינִי intelliges, תּוֹשִׁיבִי ſedere facies, תַּאֲכִילִי comedere facies, &c.

Excipe tertio, verba quieſcentia haijn vau, & duplicantia, quæ duo in Kal, Niphal, & Hophal in hac ſecunda perſona habent accentum in penultima, vt תָּמוּתִי morieris, תָּבֹאִי venies, תָּסֹבִּי circumdabis, תָּרֹנִּי exultabis : In Niph. תִּבּוֹנִי intelligeris, תֵּאוֹרִי illuminaberis, תִּסּוֹבִּי circumdaberis, תִּתּוֹמִּי perfecta eris, תּוּסַבִּי circumdata eris, &c.

Tertia perſona plur. vel ſecunda fœm. ſemper habet accentum in penultima in omnibus coniugationibus תִּפְעַלְנָה operabuntur, vel operabimini, תַּעֲלוֹזְנָה exultabunt, תֶּחֱרַשְׁנָה obſurdeſcent, תַּאֲכֵלְנָה comedere facient, תְּבִיאֶנָה adducent, תִּתְבּוֹנֵנָּה intelligent, תַּמְצֶאנָה inuenire facient, &c.

Hæ regulæ, quas dedi, ſeruiunt per omnes coniugationes, vt dixi, maximeq. ſunt ſcitu neceſſarię ad hoc, vt tute, et abſq. orthographia quicumque tum legere, tum ſcribere poſſit.

De ſitu accentuum in verborum affixis.

POſt tractationem de loco, ſituq. quem ſibi vendicabant accentus in verborum coniugationibus; conſequenter agen-

dum eſt de poſitione accentuum in eorum affixis. Et ad conſulendum breuitati ponam pro exemplo verbum פָּקַד in Kal cum ſuis affixis, & accentibus, & locum quem habent accentus in affixis huius coniugationis, habebunt etiam in alijs.

פְּקָדוֹ Viſitauit eum. habet accentum in ultima; ſic etiam נְתָנוֹ dedit eum, הִשְׁמִירוֹ cuſtodire fecit eum, &c.

פְּקָדָהוּ viſitauit illum. accentus eſt in penultima; ſic etiam קְרָאָהוּ vocauit eum, בִּקְשָׁהוּ quæſiuit eum, &c.

פְּקָדְךָ Viſitauit te. accentus eſt in vltima, & penultima, ſic etiam יְלָדְךָ genuit te, עֲבָדְךָ ſeruiuit tibi. Cum autem ſtat in fine ſententiæ, vltima radicalis punctatur cum ſægol, habetque accentum in penultima, vt יְלָדֶךָ genuit te, הִשְׁמִירֶךָ cuſtodire fecit te, &c.

פְּקָדַנִי Viſitauit me. accentus eſt in penultima; ſic etiam זְבָדַנִי dotauit me, הִשִּׁיאַנִי decepit me, &c. Quando autem ponũtur in pauſa, tunc penultimũ punctũ vel mutatur in Kamets, habetq. eodem loco accentum, vt בֵּרַכְתָּנִי benedixiſti me; vel in tsere, vt יִסְּרֵנִי erudiuit me, &c.

פְּקָדָם Viſitauit eos. Accentus ponitur in vltima, ſic et גְּאָלָם redemit eos, etc. Quandoque hoc affixum occultatur per Mem, et Vau holem, et ſic accentus cadit in penultimã, vt כִּסָּמוֹ operuit eos, תְּבִיאֵמוֹ introduces eos, etc.

פְּקַדְכֶם Viſitauit vos. Accentus eſt in vltima; ſic etiam לִמַּדְכֶם docuit vos, etc.

פְּקָדָנוּ Viſitauit nos. Accentus eſt in penultima; ſic etiam זְכָרָנוּ memor fuit noſtri, etc.

פְּקָדָהּ Viſitauit eam. Accentus ſtat in vltima ſyllaba dictionis; ſic etiam שְׁמָרָהּ cuſtodiuit eam, etc.

פְּקָדֵךְ Viſitauit te, fœm. Accentus in vltima; ſic etiam שְׁבָרֵךְ contriuit, vel confregit te, etc. Quandoque autem litera

Caph

Caph recipit post ſe Iod, habetq. ſub ſe Kirech, et tunc accentus ponitur in penult. ſiue fuerit Tsere, vt הַמְעַטְּרֵכִי qui coronat te, etc. ſiue fuerit kamets, vt תַּחֲלוּאָיְכִי, נְעוּרָיְכִי, חַיָּיְכִי, etc.

פְּקָדָן viſitauit eas. Accentus ponitur in vltima ſyll. dict.

פְּקָדְכֶן Viſitauit vos, fœm. Accentus eſt in vltima, ſicut et in maſculino plurali affix.

Hæc de tertia perſona dicta ſufficiant.

De ſecunda perſona præt. affix.

פְּקַדְתּוֹ Viſitaſti eum. Accentus manet in vltima.

פְּקַדְתָּהוּ Viſitaſti illum; ponitur in penultima.

פְּקַדְתַּנִי Viſitaſti me; collocatur in penultima.

פְּקַדְתָּם Viſitaſti eos; manet in vltima.

פְּקַדְתָּנוּ Viſitaſti nos: ponitur in penultima, ſicut etiam יְלִדְתָּנוּ genuiſti nos. Vel ſi ſit penultima ſyllaba Tſere, vt הוֹרַדְתֵּנוּ deſcendere feciſti nos.

פְּקַדְתָּהּ Viſitaſti eam: eſt in vltima; ſic etiam בִּקַּשְׁתָּהּ quæſiſti eam, & ſic de cæteris huiuſmodi.

Eodem modo iſta habent accentum in vltima, ſicut פְּקָדָן & פְּקָדָה, vt ſupra dixi.

De loco Accentuum in affixis primæ perſonæ.

פְּקַדְתִּיהוּ & פְּקַדְתִּיו Viſitaui eum: Accentum habent in penultima, ſicut etiam יְלִדְתִּיהוּ genui eum, &c.

Simili modo in ſequentibus, vbique accentus cadit in penultimā, vt פְּקַדְתִּיךָ viſitaui te, פְּקַדְתִּים viſitaui illos, פְּקַדְתִּיהָ viſitaui eam, פְּקַדְתִּיךְ viſitaui te fœm. פְּקַדְתִּין viſitaui eas. Ea verò, quæ habent affixa כֶם vel כֶן non ſolum in תִּי habent accentum, ſed etiam in כֶם maſ. et כֶן fœminino, vt פְּקַדְתִּיכֶם viſitaui vos, שְׁלַחְתִּיכֶם miſi vos, פְּקַדְתִּיכֶן viſitaui vos, fœmin.

Consueuit tamen Sacra Scriptura in hanc sententiã crebrius vti præterito primæ personæ sing. numeri, cum pronomine אֶתְכֶם, vt verbi grat. אָהַבְתִּי אֶתְכֶם dilexi vos. Mal. 1. sic etiam וְהוֹרֵתִי אֶתְכֶם & docebo vos. 1. Reg. 12. etc.

De loco Accentuum in tertia persona plurali affix.

פְּקָדוּהוּ Visitauerunt eum. Accentus situs est in penultima, sic etiam וּדְקָרוּהוּ & configent eum. Zach. 13.

Et simili modo in omni variatione sua seruat illum in penultima, vt פְּקָדוּךָ visitauerunt te, פְּקָדוּכֶם : פְּקָדוּם : פְּקָדוּךָ &c. פְּקָדוּהָ : פְּקָדוּנִי : פְּקָדוּנוּ

De loco Accentuum in secunda persona plur. præt. temp. affix.

פְּקַדְתֶּם Visitastis. Conuertit Mem finale in Vau, et sic recipit affixa, semper accentum seruans in Thau cum Vau syllaba, vt צַמְתּוּנִי ieiunastis mihi. Ita quoque alia, quæ sequuntur פְּקַדְתּוּנִי : פְּקַדְתּוּנוּ : פְּקַדְתּוּהוּ : פְּקַדְתּוּהָ : פְּקַדְתּוּן. Et sic in alijs verbis.

De præteriti prima persona plurali affix.

פְּקַדְנוּהוּ Visitauimus eum. ponitur in penultima. Eodem modo חֲשַׁבְנֻהוּ Nec reputauimus eum, Isai. 53. sic פְּקַדְנוּהָ פְּקַדְנוּךָ : פְּקַדְנוּם

De tertia persona singulari fœm. affix.

פְּקָדַתְהוּ Visitauit eum. manet in penultima. Et veniunt verba ea sic affixata à פָּקְדָה mutato ה fęminini generis in Thau de more nominum cum sequuntur affixa, vt etiam גְּמָלַתְהוּ retribuit ei, Pro. 31. אֲכָלַתְהוּ deuorauit eum, Gen. 37. אֲהֵבַתְהוּ. dilexit eum, etc.

פְּקָדַתְךָ Visitauit te. est in penultima, sic etiam יְלָדַתְךָ peperit te, Cant. 8. etc.

פְּקָדַתְנִי Visitauit me. manet in penultima, sic etiam יֶחֱמַתְנִי calefacta est de me mater mea, Psal. 51. etc.

פְּקַדְתֶּם

פְּקָדָתָם Visitauit eos, accentus in penultima, sic etiam וַאֲכָלָתַם & comedet ea. Oseæ 2.

פְּקָדָתָה & פְּקָדָתָה Visitauit eam. ponitur in penultima, וְשִׁכְּלָתָה & vastent eam. Ezech. 14. &c.

פְּקָדָתֶךְ Visitauit te. manet in vltima: sicut etiam אֲהֵבָתֶךְ dilexit te. Ruth 4. &c.

De situ Accentuum in Benoni affix.

פּוֹקְדוֹ Visitat eum. manet in vltima, sic & שׁוֹמְרוֹ, &c.

פּוֹקְדֵהוּ ponitur in penultima, sic & מַשִּׂיגֵהוּ cum apprehenderit eum gladius, Iob 41.

פּוֹקֶדְךָ Visitans te. est in ultima s. Caph; sic etiam יוֹצֶרְךָ formans te, Isaiæ 44. & בּוֹרַאֲךָ creans te. Si vero finiat orationem, accentus collocatur in penultima, vt יְהוָה שׁוֹמְרֶךָ Dominus custodit te. Psal. 121.

פּוֹקְדִי Visitans me. est in vltima, sic etiam יוֹצְרִי formans me, Isaiæ 49. etc.

פּוֹקְדֵנִי ponitur in penult. sic etiam יִשָּׂאֵנִי עוֹשֵׂנִי tollat me factor meus, Iob 32.

פּוֹקְדָם Visitans eos, est in vltima, sic etiam גּוֹאֲלָם redemptor eorum, Ierem. 50. etc.

פּוֹקְדֵהֶם manet in vltima. Quod si aliquando non inueniatur per הֶם, tamen loco eius reperitur אֶתְהֶם quod ponitur pro אוֹתָם et אֶתְהֶן similiter.

פּוֹקְדֵנוּ Visitans nos, est in penultima, sic etiam גֹּאֲלֵנוּ redemptor noster, Isa. 63.

פּוֹקְדָהּ Visitans eam, manet sub tertia radicali, et ה cum mappik; sic etiam נוֹצְרָהּ seruans eam, Isa. 27.

פּוֹקְדֶהָ ponitur in penultima, s. tertia radicali, scribiturque per sægol.

פּוֹקְדֵךְ Visitans te; manet in vlt. sic etiã מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ sal-

uator

uator tuus, et redemptor tuus, etc.

Plural. פּוֹקְדִים quando affixatur, abijcit literam mem.

פּוֹקְדָיו Visitantes eum: ponitur sub tertia radicali, sic etiam יוֹלְדָיו genitores eius. etc.

פּוֹקְדֶיךָ Visitantes te. est in penultima, sic etiam עוֹזְבֶיךָ derelinquentes te. Et sic est de omnibus, quæ terminantur in אֶיךָ בֶיךָ גֶיךָ דֶיךָ tam in verbis, & in nominibus, quàm in milloth affix.

פּוֹקְדַי Visitantes me. est in penult. et est diphth.

פּוֹקְדֶיהָ Visitantes eam, iacet in penultima.

פּוֹקְדֵךְ Visitantes te, ponitur in tertia radicali.

פּוֹקֶדֶת Visitans, habet in penultima, s. in secunda radicali, sicut et nomina, vt מִשְׁמֶרֶת custodia, etc.

פּוֹקַדְתּוֹ manet in vltima syllaba affix. Et sic de alijs.

De situ Accentuum in affix. Makor. פְּקוֹד

פָּקְדוֹ ponitur in vlt. sic קָבְרוֹ שָׁמְרוֹ etc.

פָּקְדְךָ manet in vlt. s. in Caph, sic etiam לְעָבְרְךָ vt transeas. Si autem ante Caph præcedat sægol, tunc collocatur in penult. vt בְּקֻצְרְךָ cum messueris, Leuit. 23.

פָּקְדִי est in ultima, sicut etiam רָדְפִי Psal. 38. etc.

פָּקְדֵנִי iacet in penult. Eodem modo in ijs, quæ in נִי terminantur, in penultimam cadit, vt שָׁמְרֵנִי : עָבְרֵנִי : פָּקְדֵנִי etc.

פָּקְדָהּ manet in tertia radicali cum he finali mappikato: sic etiam לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ vt operaretur, et custodiret illum. Gen. 2. Quando autem Sægol, aut Tsere præcedat affixum, tunc cadit in penult. vt לְיַחְמֶנָה Gen. 30.

De Tsiuùi nihil accidit dicere: seruant enim eundem locum accentus, quem in Makor, ut iam demonstrauimus.

De loco Accentuum in affix. futuri. אֶפְקוֹד

אֶפְקְדֵהוּ Visitabo eum; ponitur in penultima, sic

etiam

etiã אֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ אֶעֱנֵהוּ אֲחַלְּצֵהוּ אֲכַבְּדֵהוּ אַשְׂבִּיעֵהוּ אַרְאֵהוּ
Hæc omnia habentur circa finem Pſal. 91.

אֶפְקְדֶנּוּ manet in penult. ſic etiam אֲשׁוּרֶנּוּ אֶרְאֶנּוּ · Eodem modo ea, quæ in *ennu* terminantur ſignificantia primam perſonam, habent accentum in penult. ut תְּתְנֶנּוּ תְּשִׁיבֶנּוּ · etc.

אֶפְקָדְךָ Viſitabo te. eſt in ultima, ſimiliter etiam אֶמְצָאֲךָ inueniam te. Quando autem huiuſmodi uerba terminant orationem, tunc ſceuà, quod eſt in tertia radicali, mutatur in ſægol, caditque accentus in penult. ut אֲהַלְלֶךָּ laudabo te. Et eodem modo quando Caph finale dagheſſatur, ut אֲקַבְּצֶךָּ etc.

אֶפְקְדֵם Viſitabo eos: ponitur in ultima: ſimiliter ea, quæ finiunt per pathah, ut אֲמִילַם ſuccidam eos Pſal. 118.

אֶפְקְדֶנָּה Viſitabo eam: manet in penult. ut יִרְאֶנָּה יְגָאָלֶנָּה etc. Quandoq. in fine additur Vau, remanetq. in eodem loco accentus, ut יְבָרֲכֶנְהוּ benedicent ei, Pſal. 72.

יִפְקוֹד

יִפְקְדוֹ Viſitabit eum, ponitur in ultima. ſic et יִרְדְּפוֹ perſequetur eum, etc.

יִפְקָדְךָ Viſitabit te. manet in ult. ſic et יִפְגָּשְׁךָ obuiabit tibi. Cum uero terminat orationem ſceuà tertiæ radicalis, mutatur in ſægol, et accentus cadit in penultimã, ut יִרְדְּפֶךָּ perſequetur te, Ezech. 35.

יִפְקְדֵנִי Viſitabit me, eſt in penult. ſic etiam Pſal. 59. יְקַדְּמֵנִי præueniet me, &c. Et quando punctum Tſere in tertia radicali mutatur in pathah, habet eodem in loco accentum, vt יֶאֱהָבַנִי amabit me, &c,

יִפְקְדוּ

יִפְקְדוּהוּ Viſitabunt eum, ponitur in penult. & affixum quandoque accidit per נוּ vt יִלְכְּדֻנוּ Prou. 5.

יִפְקְדוּן iacet in vltima, ſicut aliorum, quæ vel in וּם, vel in יִם, vel

vel ין׳ desinunt, vt יַהַרְגֻן Zachariæ cap. 11.

Cæteras futuri personas affix. accentuare poteris eodem modo, sicut in præterito dictum est. Et hæc dicta sufficiant de loco accentuum in verborum affixis.

De situ Accentuum in Consignificatiuis.

QVantum attinet ad locum, quem accentus sibi vendicant in Consignificatiuis, breuiter sciendum est, qnod in his accẽtus fermè cadit in vltimam, vt אֲנִי ego, אַתָּה tu, אַתֶּם vos, אֲשֶׁר qui, quæ, quod, &c. אֲבָל sed, אָמְנָם uerè, אֵיכָה quomodo, אַיֵּה ubi, כְּמוֹ sicut, הֲלֹא nonne, אוּלָם profectò, בַּעֲבוּר propter, עַתָּה nunc, &c.

Excipiuntur ex hac regula הֵמָּה ipsi, אֵלֶּה isti, אֲנַחְנוּ nos, אֶפֶס attamen, אֶמֶשׁ heri, לְמַעַן propter, נֹכַח contra, אָנָּא queso, & pauca quædam alia, in quibus accentus est מִלְעֵיל i. cadit in penultima. Eum enim accentum sic Hebræi appellant Chaldaico uocabulo מִלְעֵיל i. supra. Quando uerò accentus cadit in ultimam, uocant eum מִלְרַע i. infra. Quod non referendum est ad infra, uel supra literam; sed infra referendum est ad finem dictionis, & supra, ad penultimam syllabam, siue accentus notetur supra literam, siue infra.

De loco Accentuum in affixis eorum.

DIctiones Consignificatiuæ in affixione eodẽ modo recipiũt accẽtus, sicuti affixa nominũ, ut sup. dixi suo loco, ut אֶצְלִי apud me, לְפָנֶיךָ coram te, לְמַעַנְךָ propter te, בַּעֲדוֹ pro eo, בִּגְלַלְכֶם propter uos, עִמָּנוּ nobiscum, יַחְדָּיו simul, עֲלֵיהֶם super eos. Et sic de reliquis, quæ affixa suscipiunt. Et hæc breuiter dicta sufficiant. Veniamus modò ad accentum Rhetoricum.

CAP.

CAP. III.

De Accentu Rhetorico.

RHETORICVS accentus definitur, quod ſit *Artificioſa ſpiritus retentio.* Vocaturq. ab Hebr. Doct. מֶתֶג idest, *frænum*, ſeu *retinaculum*. Verſaturq. hic accentus circa dictiones ornatus, & ſuauitatis gratia, conducẽs ad id, vt ſciatur, quæ ſyllabæ longæ, vel breues veniãt producendæ. Vocatur à quibuſdam מַאֲרִיךְ i. *productor.* Notaturque hic accentus per uirgulam ad literam producendam ſignatã. Quapropter vocum, & ſyllabarum ratio haberi debet, quænam ſint breues, quæue longæ, vt eloquendo, & corripiantur breues, & longæ producantur. Ex vocibus igitur decem, quæ in principio Grammatices enumerantur. Quinque ſunt longæ quas Hebræi תְּנוּעוֹת גְּדוֹלוֹת i. *motiones magnas*, appellant. Quinque vero breues, quæ תְּנוּעוֹת קְטַנּוֹת i. *motiones paruæ*, nuncupantur.

Longæ ſunt hæc אָ אֵ אוֹ אוּ אִי

Breues ſunt iſtæ אַ אֶ אֻ אֱ אְ

Quæ, vt facilius memoria teneat diſcipulus, electa ſunt à nobis duo exẽpla hæc. Pro vocalibus lõgis ſit נוֹטְרִיקוֹן. Pro breuibus verò ſit נֶטְרִיקֻן, vt deprehẽdatur, quod omne hoc notariacũ artificium eſt, notiſque perficitur. Et hoc idcirco nobis inprimis demonſtrandum fuit, eo quod nihil ad accentum rhethoricum, qui breuibus, & longis conſtat, nihil aptius, magiſque accommodatum eſſe videatur. Debet enim diſtinctè, ac ornatè, ſiue loquendo, ſiue legendo ſyllaba longa produci, & vox ipſa aliquando retineri, quo retinaculi nomen accepit virgula in vim habenæ ad literam ſignata. Excipitur, ſi proximè accentus cõſequatur, vt שָׁמַר vbi ſyllaba שָׁ licet ſit longa

(cum ſit kamets) tamen vox non eſt retinenda, nec ſyllaba producenda, cum immediatè ſequatur accentus Grammaticus, & naturalis in מָר · Sin autem mediatè aliquid interſit, ita vt accentus ſequens à ſyllaba longa diſtare videatur; tunc ſupra eandẽ ſyllabã longã quandoq. ponitur virgula, vel duo puncta minuſcula ſubalternatiuè poſita, non vt vox exaltetur, & eleuetur, ſed vt per theſin aliquãtulũ remoretur, vt וְשָׁמַרְתָּ i. & cuſtodies, vbi accentus proprius in תָּ mediate diſtat à ſyllaba longa שָׁ, ideo virgula tarditatis ſignatur ad שָׁ ſic וְשָׁמַרְתָּ vbi prima virgula eſt retinaculum, ſecunda eſt accentus: ſic hic וּבֵרַכְתָּ i. & benedices, permittit accentus in vltima, tertiam ante ſe produci. Hic verò אוֹמֵר non permittit; ſed ſi aliquid intercedat, tunc permittit eandem longam per retinaculum deſignari, & remorari, vt פּוֹקְדִים אוֹמְרִים · Eodem modo experieris in Vau ſciurek, vt קוּמָה שׁוּבָה vbi accentus in מ & ב non permittit produci primam ſyllabam, quamuis ſit naturaliter longa, quia nihil inter vltimam, & primam intercedit. aliter autem cum dixerimus שׁוּבָה טוֹבָה vbi prima notatur per retinaculum, & tarditatis notam, ſed vltima ſignatur per accentum. Eodem modo dicendum eſt de Chirik cum iod; nam ſi dicamus שִׁירָה חִירָה nullam licentiã habebimus producendi primam, licet ſit longa; nam accentus in vltima cum proximus ſit ſyllabæ, illud prohibet. Verum ſi inter eaſdem ſyllabas intercedat aliquid medium, certe poterit prima vox aliquantũ retineri, & extendi, vt וְשִׁירַתִּי וְהִירַתִּי &c. Iam enim accentus diſtat a prima longa per ſyllabam mediam, vt in regulis infra tradendis dicetur. Quemadmodum autem ſyllabæ longæ in oratione ſunt producendę, niſi obſtet exceptio, ita breues ſunt corripiendæ. Porrò excipitur ſi proxime ſequantur vocales אהחע tunc enim quæ præcedit breuis, pro-

ducitur

ducitur & extenditur proferendo, vt in his יֶאֱסוֹף יַעֲשֶׂה &c. in quibus quanquam prima syllaba sit breuis; tamen quia sequitur vna ex gutturalibus, ideo extenditur, & producitur sonus eius signaturq. per retinaculum, vt שַׁאֲלוּ *rogate*. Aliqui tamen libri hic tenent primam per Kamets. Sed illud indubitatum erit exemplum מַהֲרוּ וַעֲלוּ *festinate, & ascendite*. Gen. 45. & sic de similibus. Vt autem facilior aditus discenti pateat, resq. omnis clarior appareat posui sequentes regulas memoriæ tradendas.

Prima Regula.

NVlla principalis syllaba, quæ cum voce magna scribitur proxime ante sceuà est corripienda Per principalem intellige eã, quæ est prima substãtialis, vt אִמְרוּ הוּבְאוּ לִקְחוּ יִצְאוּ פִּינְחָס. Idem iudicium est de syllaba principali, quam immediate sequitur litera duplicata, quarum prima scribitur cum sceuà, vt צִלְלוּ שׁוֹכְבִים.

Secunda Regula.

SYllaba tertia ante accentũ grammaticum nunquam corripitur per Hateph, vt אָנֹכִי בֶּעָנָן excipiuntur יִשְׂרָאֵל אַבְרָהָם & similia, quæ in principali syllaba non patiuntur productionis notam, quantumlibet post eam sequatur in tertia syllaba accentus grammaticus. Et hæc regula etiam veritatem habet in duabus dictionibus, quarũ prior est makaph .i. in cõstructione sequentis continuatiua, vt יִקַּח־לוֹ vbi in prima signatur retinaculum. Et idem iudicium est habendum de eis, & similibus exemplis. מִשְׁנֵה־כֶסֶף יִסְלַח־לָהּ vbi post priorem dictionem sequitur dictio encletica, i. monosyllaba, aut alia, quæ acuitur in prima, continuata per makaph. i. habens se, vt recta ad re-

gentem. In tali enim caſu, reijcitur prioris accentus in ſequentem encleticam.

Tertia Regula.

OMnis litera miniſterialis, ſeu accidẽtalis primaria, quę pręcedit vnam ex his dictionibus הויה ſiue חיות patitur retinaculi, ſeu productionis notã, vt וַֽיְהִי וַֽיְחִי אֶֽהְיֶה יִֽחְיֶה בִּֽהְיוֹת לִֽחְיוֹת בִּֽהְיוֹתָם, ſiue accentum ea ſuum relinquant per hyphen, ſiue retineant per hypodiaſtolen. Sed Hebræi pro eo quod eſt hyphen dicunt Makaph, & pro hypodiaſtole dicunt paſek, cuius vim & virtutem, habet etiam rex Paſctà.

Quarta Regula.

QVęcumque litera ex בכלם præpoſita literis accidẽtalibus deſeruientibus alicui dictioni incipienti ab אהחע notabitur retinaculo, vt בְּֽמַעֲשֵׂר כְּֽמַעֲשֵׂר לְֽמַעֲשֵׂר מִֽמַּעֲשֵׂר in quibus etiam dagheſſatur Mem primaria litera poſt miniſterialem.

Quinta Regula.

OMnis litera primaria præpoſita literis אהחע recipit productionem, patiturque retinaculum, vt verbi gratia הָֽאֲנָשִׁים לָֽאֲנָשִׁים הַֽחֲכָמִים Et his ſimilia.

Sexta Regula.

SI primam ſyllabam ſequatur daghes, non imponetur ei retinaculum, vt חַטָּאתִי *peccatum meum* Pſal. 51. Secus autem erit, ſi daghes per interuallum ſequatur; nam tunc prima producitur, & notatur per retinaculum, vt הַֽחַטָּאת ſimiliter וְֽנָתַתָּ.

Septima Regula.

SYllaba quę pręcedit punctum -: vel ∴ per retinaculum producitur, vt יַֽאֲסֹף יַֽעֲקֹב &c. Sin autem ſcribatur per hateph non pathah, vel non ſægol, tunc non recipit retinaculum.

Octaua regula.

LIteræ accidentales quæ præcedunt in adorationis verbo, recipiunt retinaculum, vt וַֽיִּשְׁתַּחֲוּוּ וַֽתִּשְׁתַּחֲוּוּ excipitur וַיִּשְׁתַּחוּ quod non producit primam, nec retinaculo notatur.

Nona regula.

LItera ה quum vt quæſitiuum, vel adminiſtratiuum ſignum præponitur dictionibus, aut quum iungitur præſenti tempori coniugationis Pihel, vel Hiphil, ſolet habere retinaculum, vt הָֽעוֹר הַֽמְדַבֵּר הַֽשָּׁלוֹם R. Elias addit he הַֽיְדִיעָה, ponitque diſcrimen tale inter ipſum, & he quæſitiuum. Nam he haiedihà habet retinaculum in latere ſiniſtro, vt הַֽמְכַסֶּה, ſed he quæſitiua litera habet virgulam illam in latere dextro, vt הֲֽמְכַסֶּה, *num operit?* Ratio huius diuerſi ſitus eſt, quod mætheg he haediæ eſt loco daghes, & mæthegh he quæſitiui eſt loco ſceuà.

Decima regula.

OMnis dictio, quæ habet accentum in prima, & conſtruitur cum ſequenti per Makaph extendit primam per retinaculum, vt מֶֽלֶךְ־מִצְרַיִם בַּֽעַל־פְּעוֹר. Et ſic de ſimilibus.

Vndecima regula.

COniunctio vau ante iod literam futuri plerumq. habet retinaculum, niſi verbum defectiuum deſinat in literam gutturalem, tunc enim non eſt capax retinaculi, vt וַֽיִּזְבְּחוּ וַיַּעַשׂ & cætera.

Duodecima regula.

OMne מָה ſiue מֶה in ſtatu conſtructionis quando vniuntur ſiue continuantur cum ſequenti ab vna illarum אֹהָי incipiente, retinaculum ſuſcipit.

Deci-

Decimatertia regula.

OMnis dictio parua, ideſt, quam ſceuà reducit ad prolationem monoſyllabicam, vel quæ per ſe eſt monoſyllaba, in qua eſt iod vel in medio, vel in fine, & continuatur cum ſequenti per Makaph, patitur retinaculum, vt שְׁנֵי שְׁתֵּים אֵין כִּי אִישׁ הִיא שְׁנֵים . Et ſic de alijs ſimilibus.

Decimaquarta regula.

VAu in fine dictionis continuatiuæ, ad ſequentem per makaph, recipit extenſionem & retinaculi notam, vt אוֹ־מֶלֶךְ &c.

Decimaquinta regula..

VBicumque illud nomen ſanctiſſ. Tetragrammaton.ſ. יהוה eſt continuatiuum ad ſequens per makaph, ſiue in ſtatu regiminis, ſeu conſtructionis, ſemper eſt ſuſceptiuum retinaculi, vt יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ *Dominus Deus tuus.*

Decimaſexta regula.

TSere, & Holem in fine dictionis continuatiuæ ad ſequentem per makaph, retinaculum patiũtur, vt בְּעֵינֵי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ſimiliter etiam שְׂאת אוֹ ספחת.

Decimaſeptima regula.

OMnis dictio incipiens ab vna illarum בּכּמ quæ eſt miniſterialis, & deſeruit ſequenti ſyllabæ incipienti ab vna literarum gutturalium, ſcil. אהחע recipit in principio retinaculum, & producitur, vt ſunt: כֵּעֵת בֶּעֵת מֵעַל מֵהַר מִחוּץ מֵעֵבֶר

Decimaoctaua regula.

OMnis litera retinaculo producta, habens ante ſe ſyllabam cum litera ſeruili, facit eandem ſeruilem ſyllabam produci, vt לַמַּחֲנֶה וַיַּעֲשׂוּ וַיִּתְּנוּ לְדֹרֹתֵיכֶם בָּרִאשׁוֹנִים: , Et his ſimilia.

Decimanona regula.

QVando in dictionis principio poſt punctum ſceuà ſimpli-

cem

cem ſequitur immediate vna ex אהחע id quod apud nos, hiatus, & ab Hebræis appellatur שְׁבָא הַנָּעָא, ideſt *ſceuà boatus*, tunc prima litera per ſceuà notata patitur retinaculum ; vt כְּהַרְרֵי־אֱלֹהִים *ſicut montes Dei*. Pſal. 36. & תְּחִי *viuat anima mea*. Pſal. 119. & לְעוֹלָם Pſalmo 39.

Vigeſima regula.

SI aliqua literarum בכלמה inueniatur deſeruiēs ante mem, vel nun, ea producitur, & cum retinaculo ſcribitur, vt בְּמַחֲנֶה כְּמַחֲנֶה הַנַּעֲרָה. Et ſic de alijs ſimilibus.

Appendix.

RAbbi Elias leuites in ſuo libello de accentibus loquens de methegh, hæc habet: Vertitur nōnunquam מֶתֶג in accentum miniſterialem, conueniuntq. in vna dictione rex & miniſter, zakeph.ſ.katon, & munàh, vt וְשִׁמַּרְתָּ וְהָעֵצִים. ſic quando Kadma, & Azla in unam dictionem veniũt, mutatur retinaculum in Kadma. vt וַהֲבִיאוֹתִים וַיָּאוֹ. Item conſtat ex Grammatica quod ſceuà illud quod venit poſt vocem magnam fit mobile, & ob id ſemper adijcitur illi voci magnæ retinaculum ; vt יְבוֹלְךָ פִּינְחָס שׁוֹפְטִים אָמְרוּ. Interdum iſta virgula etiam adijcitur vocibus paruis quando ſtant loco vocum magnarum, vt גִּבְלְךָ יִשְׂמַח. Et nonnunquam mætheg mutatur in munach, præſertim quando ſequitur zakeph Katon, vt נִכְרָה. Item ante literas gutturales hatephatas ſemper ponitur mæthegh, ſiue vox illa ſit parua, ſiue magna, vt וְשָׁאֲלָה מֵאָנוּ יַעֲבוֹר. Idem iudicium eſt de his exemplis וְקֶרֶב וְזָהָב בְּעֵינֵי בְּקָרְבָם צָלְלוּ. Itē aliquando veniunt in una dictione duō mætheg, ut הַכְּנַעֲנִי. Et nonnunquam in unum mutatur miniſtrum, ut הַנַּעֲרָה. Inueniuntur quoque dictiones quædam in quibus tria retinacula ſcribuntur. Sunt autem retinacula in triplici genere: Quædam uocantur primaria, quæ .ſ. primam occupant

pant

pant uocem̄ : alia gutturalia, nempe quæ ob gutturalem literam hatephatam ſignantur : & quædam regalia quæ propter voces magnas ſignantur. De גַּעְיָא Elias ſic ſcribit. Non ſūnt idem Ganghia, & Męthegh, quoniam męthegh tunc ſolū vocatur mugitus, quando ſcribitur iuxtà ſceuà, illic enim lector mugitu quodam retinet vocem ſuam, ſcribendaq; eſt virgula ad dexteram ſceuà. Porro prolatio eius ante literas gutturales, conformatur vocali literæ gutturalis, vt תְּחִי Tihi, ſic דְּעוּ dungù. Et quando ponitur ante iod, migrat ſceuà in hirich, vt וַיְּדְעוּ viiedengù, בְּיַד biiad. Ante reliquas vero literas habebit prolationē pathach, vt לְבָב lauau, וְנְשׁוּבָה uanaſciùua. Et de hoc ponitur regula generalis. Omne ſceuà mugiens ubicumq; in Biblia inuenitur, legitur ut pathach, exceptis his locis ubi ipſum mox ſequitur litera gutturalis, aut litera iod.

CAP. IV.

De Makaph.

SOLET à Grammaticis definiri מַקַּף quod ſit, *Linea quædam breuis copulans duas dictiones continuas ad inuicem*; Et hoc euenit cauſa punctorum, & accentuum : aut cauſa interrogationum, ſeu cauſa nominum. Sonat autem מַקַּף idem quod סִבּוּב *conuerſionem*, ſeu *connexionem*. Quidam uocāt eam סְמִיךְ .i. *ſuſtentationem*; ſuſtentantur enim in ea uirgula duæ dictiones. Vſus eius ut in plurimum eſt in dictionibus paruis quæ maioribus adhærēt, ut גַּם־אִשָּׁה, item עִם־אֱלֹהִים · ſic אַךְ־הַפַּעַם · Vbi notādum quod articulus אֶת fere ſemper habet ſægol, & makaph : quando autem proprium habet accentum punctatur cum tſere. Idem iudicium eſt de יֶשׁ & כֵּן & de quibuſdam nominibus, ut ſunt בֶּן שֶׁם לֶב · Sic quādo plurale conſtructiuum maſc. cum makaph alteri iungitur dictioni

dictioni, mutatur tſere in ſægol. Item dictio כל cum accentu proprio habet holem: cum makaph verò habet kamets hatuph. Inter duo verba nunquam inuenitur makaph, ſed inter nomen & verbum, inter duo nomina, inter duas dictiones conſignificatiuas, inter conſignificatiuam & nomen inuenitur. Item in verbis deſinentibus in futuro in tſere, propter makaph mutatur tſere in ſægol, vt וַיִּתֶּן־לְךָ ſic וַיִּשַּׁק־לוֹ. Et quæ in holem deſinunt, propter makaph mutãt illud in kamets hatuph, vt זְכָר־נָא יִשְׁמָר־דַּעַת. In quinto tamen ordine holem non mutatur, vt לַעֲשׂוֹת־לוֹ. Cuius ratio eſt, quod Thau non eſt eſſentiale, & Vau eſt plenum.

Et hæc breuiter dicta ſint de accentu Rhetorico.

CAP. IV.

De Accentu Muſico.

ACcentus Muſicus, qui ab Hebræis נְגִינָה, ideſt, harmonia, & Græco vocabulo Tropus dicitur, definitur. (vt ſup. quoque in principio tractatus dixi.) quòd ſit ille quo modulatione quadam, & harmonia voces proferuntur, cuius primus fertur Moyſes inuentor extitiſſe, qui conceptum mentis iubilum in certos articulos ac membra redigere docuit. Id quod poſt maris Rubri tranſitũ manifeſtare filijs Iſrael voluit, dũ dixit Exod. 17. אשירה לה׳. ideſt, cãtabo Domino, & populus etiã dicebat אשירה לה׳. Moyſes dicebat, כי גאה גאה, quoniã magnificando magnificauit. Et Iſrael reſpondebat, אשירה ליהוה. Et hoc ideo erat quia vox vnius, voci alterius reſpõdebat, & ſic ambę ſuauẽ reddebant cõcentũ Vnde & Cantica Sion maxime laudabantur, ſicut indicatũ eſt à Dauid in Pſalmo

mo 137. dum dixit, Hymnum cantate nobis de canticis Syon. Sed modo propter longam captiuitatem, & propter eorum peccata Hebræi obliti ſunt cantionum illarum, nec regulas vllas habent, ſed in ſuis ſynagogis canunt in libro legis cantilena quadam inſuaui, & inordinata, quam ad concentum aurium propter practicam didicerunt. De qua nihil hoc loco dicam, cum non ſit neceſſaria. Siquis vero Accentuum Muſicorum cantus cognoſcere cupit, legat Reuclin. in fine Tractatus ſui de Accentibus.

FINIS.

F. FRAN-

F. FRANCISCI DONATI
ORDINIS PRAEDICATORVM.

Opuſculum Secundum

DE ABBREVIATVRIS HEBRAICIS
Alphabetico ordine digeſtum.

IN QVO OMNES ABBREVIATVRAE quæ in varijs Hebræorum libris, ſcriptiſq. inueniri potuerunt, breuiter, dilucidèq. explicantur.

ABBREVIATVRÆ (quæ ab Hebræis ראשי תיבות, ideſt, capita, ſeu initia dictionum appellantur) ſunt quando ex duabus, vel pluribus dictionibus initiales quæque literæ ſegregatæ velut in vnum corpus coaleſcentes, duabus virgulis ſupernè inſigniuntur, vt אע״ג, vel iuxta aliorum ſententiam, ſingulæ literæ ſuo ſupernè puncto, ſeu virgula notantur hoc modo, הׄקׄבׄהׄ, vel יׄרׄחׄ. Aduertendum autem eſt quod non omnes illæ literæ, quæ virgulis ſupernè, vel punctis notantur, abbreuiaturæ ſunt, ſed etiã aliquando ſunt numeri, vt השׁ״ב, 5302. aliquando Alphabeti literæ vt, אל״ף, Aleph, & aliquãdo nomina propria, vt ויניצ״יאה, Venetijs. Omnia autẽ iſta facile ex verborum tum antecedentium, tum ſubſequentium ſenſu dignoſcere poteris. Accedamus ergo ad explicationem ſingularum ſuo ordine.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES *à litera Aleph.*

א

א׳ Primo. In numeris valet idem quod אחד, Vnus, vel אחת, Vna, vt א׳ בפה וא׳ בלב, id est, Vnum in ore, & aliud in corde. i. animo.

Secundo. Hæc eadem litera, virgula inferius posita, sic אָ, valet 1000. sicut etiam in alijs literis בָּ 2000. גָּ 3000. &c.

Tertio. Hæc litera, virgula supra posita apud Cabalistas deseruit pro nomine Diuino אל, i. Deus.

Quarto. Idem significat quod אמר, dixit; licet in hac significatione frequentius scribatur communiter præposita litera ו, vt ואמ׳, pro ואמר, Et dixit, quod pro verborum sensu legitur etiam in plurali, vt אמרו dixerunt ואמרו, &c.

Quinto. Significat אמן, Amen. Et hoc passim in comment. occurrit.

Sexto. ראשון, Primus vel primò, vel fœm. ראשונה, prima.

Septimo. יהוה, Dominus. In Tikkune hazzohar.

Octauo. אויר, Aer, videlicet, Aura, in lib. פי׳ השם, cuius author est Rabi Iacob Cohen.

Nono. אדוני, Dominus. In lib. De Diuino auditu.

Decimo. אדם, Homo.

א״א Primo. א׳ אפשר, Nō est possibile, vel, impossibile est

Secundo. אמר אחר, Dixit alter. Vel in plur. אחרים אומרים. Dicunt alij.

Tertio. אמר אליהו. Dixit Elias, vel אליהו אשכנזי, Elias

Elias Germanus. Nomen eſt cuiuſdam Grammatici.
Quarto. Significat, ארוני אבי .i. Dominus meus, pater meus. Et in hac ſignificatione frequenter inuenies apud R. D. Kimhi. אא״זל .i. ארוני אבי זכרונו לברכה. Dominus meus pater meus, memoria eius (ſit) in benedictione, ſic mentionem facit R. Ioſeph Kimhi patris ſui.

Quinto. אי אמרית. Si dixiſſem. Chald.

Sexto ארבעה אחים. Quatuor fratres.

Septimo. אמר אברהם. Dixit Abraham.

Octauo. אין אומרים. Non dicunt.

Nono. אמר אוריין. Dixit Oreiin. Eſt nomen proprium cuiuſdam commentatoris, diſcipuli Rambam.

Decimo. אופן אחר. Modus vnus. apud R. Leui. vel אופן אחר .i. modus alius.

Vndecimo. אשת איש. Vxor viri.

Duodecimo. אמן אמן. Amen, Amen.

Decimotertio. אי איכא. Si eſt, vel, ſunt. Significat etiam אחר אמר. poſtea dixit. Vel אמר אחר. Dixit vnus Vel אם אומר: Si dixero. Sonat etiam אני אומר. Ego dico, vel אתה אומר. Tu dicis.

Quartodecimo. אי בעית Si volueris, ſi queſieris. Thal.

אאא Primo ſignif. אלא אי אמרת. Sed ſi tu dicis. Thal.

Secundo. אמן אמן אמן. Amen, Amen, Amen.

Tertio. אף אני אומר. Etiam ego dico.

Quarto. אף אני אביא. Etiam ego adducam (ſub aliud argumentum, ſeu teſtimonium.)

Quinto. אמר ארוני אברהם. Dixit Dominus meus Abraham.

אאב Significat אי אמרת בשלמא. Si cum pace dixe-

ris,

xeris, ideſt, ſi concedes mihi hoc. Modus loquendi Thalmudicus.

אא״ול Significat ארוני אבי זכרונו לברכה Dominus meus pater meus, cuius memoria ſit in benedictione.

אא״כ Primo ſig. אלא אם כן Sed ſi ita eſt. vel niſi quod ſic. Secundo ſignif. ex quorundã ſententia, ארוני אביכם Dominus meus pater veſter; cui etiam ſolet adiungi ז״ל ideſt, bonæ memoriæ.

אא״ם Significat אם אינם מכירים Si ipſi non cognoſcunt.

אא״ס Signif. אמן אמן סלה Amen amen Selah, vel ſemper.

אא״ע Primo ſignificat אברהם אבן עזרא Abraham Abben Ezrà. Eſt nomen Doctoris magnæ apud Hebræos auctoritatis.

Secundo אם אינו ענין Si non eſt ſignificatum, vel ſi nõ eſt ad propoſitum.

אאע״כבז Significat אין ארם עושה בעילתו בעילת זנות, Non coit homo coitu fornicationis Thal.

אא״עה Significat אברהם אבינו עליו השלום Abraham pater noſter ſuper eum (ſit) pax. Vel אמר אברהם Dixit Abraham, &c.

אא״ק Significat אלא איקשיא Niſi eſt durum, ideſt, argumentum.

אא״תל Significat אפילו אם תמצא לומר Etiam ſi dicere poſſis, vel voles. Thalm.

א״ב Primo ſignificat אית בפסוק Eſt in verſiculo.

Secundo אלפא ביתא Alphabetum.

Tertio אות בפומו Litera in ore eius, ideſt, continet omnes literas Alphabeti.

Quarto איכא ביניהו Eſt inter eos. init. cap. Thalm.

Quinto אין בין Non eſt inter. &c. init. cap. Thalm.

Sexto.

Sexto איסורי ביאה Prohibitiones coitus:

אב״א Signif. א׳ בעית אימא Si dicere voles.

אב״ב אב״ב אב״ב Signif. אחד בתורה: אחד בנביאים: אחד בכתובים. idest, Vnum in lege, vnum in Prophetis, vnum in Hagiographis.

אב״ד Significat. אם בית דין. Si domus iudicij. vel אב בית דין Pater domus iudicij.

אבב״שיי Significat. אתרוג ביצים בשר שמן יין ישן. idest, Citrũ, vel citrus, oua, caro, oleum, vinum vetus.

אב״ה Significat. אמר ברוך הוא. Dixit benedictus ipse.

אב״ו Significat אדם בשר ודם Homo caro & sanguis.

אב״י Primo sig. אתרוג ביצים יין ישן. Citrũ, oua, vinũ vetus. Secundo. אשר בך ירחם יתום. Quia in te misericordiam consequetur pupillus. ex Hoseæ. Cap. 14. 4.

אב״ה Sig. אליעזר בר יוסי הגלילי Eliezer fil. R. Iose Galilęi.

אב״יע Significat. אצילות בריאה יצירה עשייה. i. Emanatio, creatio, formatio, factio, apud Cabalist.

אב״ן Significat. אב בן. i. Pater, & Filius.

אב״ר Sign. אב בן רוח הקדש Pater, Filius, Spiritus sanctus.

א״ג Primo sign. אגב גררה. Secundũ consuetudinem. Secundo. אינו גזל. Non est rapina. Tertio. אכילה גסה. Comestio crassa: Quarto. אמר גם. Dixit etiam, vel dixit ad hæc. Quinto. אית גרסין Sunt legentes. i. Quidam legunt.

אגל״א Sig. אתה גבור לעולם אדוני. Tu fortis es in ęternũ Dñe.

אג״ס Sign. אית גרסת ספרים Est lectio librorum.

אג״ר Sign. אית גסות רוח Est elatio spiritus.

אג״ש Sign. אית גזירה שוה Est decisio æqualis. Par ratio.

א״ד Significat primò איכא דאמרי. Sunt qui dicunt. Secundo. אין דורשין. Non sunt qui querant, vel quæren-

rentes, est initium cuiusdam capituli in Thalm.
Tertio. אינו דין. Non est iudicium.
אד״ם Primo. אדם דוד משיח. Adam, Dauid, Messias:
Secundo. אחד דיני ממונות. Vnum iudiciorum diuitiarum, seu nummorum, init. Cap. Thalm.
Tertio אפר דם מרה Cinis, sanguis, (&) fel.
אד״עה Significat. אמר דוד עליו השלום. Dixit Dauid, super quem (sit) pax.
א״ה Primo significat אומות העולם. Nationes mundi.
Secundo. אבן העזר. Lapis adiutorij. Nomen est libri.
Tertio. אמר הפסוק. Dixit versus, scilicet, Biblicus: vnde בעל הפסוק, exercitatum in Biblijs appellant.
Quarto. אפילו הכי. Etiam sic, Etiam num.
Quinto. אומנת העולם. Nutrix, seu obstetrix mundi.
Sexto. אי הכי. Si ita est.
Septimo. אמר הכותב. Dixit scriptor.
Octauo. אגרת הסודות. Epistola secretorum.
Nono. אי היך. Si sic (est). In Zohar.
Decimo: אליהו הנביא Elias Propheta.
אהקב״ה Significat. אמר הקדוש ברוך הוא. Dixit sanctus benedictus ipse, scilicet, Deus.
אהכב״ע Significat. אלא הכא במאי עסקינן. Sed si hic (est) in quid negotiamur? Chald.
א״הכן Significat. אי הכי נמי. Si ita (est) etiam. Thalm.
א״ו Significat. איסור והתר. Prohibitum & licitum.
או״ב Significat. אותו ואת בנו. Ipsum & filium eius (sub. accepit.)
א״ז Primo signif. אור זרוע. Lux seminata. Nomen libri.
Secundo. אין זה. Non est hic.
א״זל Significat. אמרו זכרונם לברכה: Dixerunt, quorum memo-

memoria ſit in benedictione. Et præp. ו ſic ואז״ל ideſt; ואמרו זכרונם לברכה i. Et dixerunt, memoria eorum in benedictione. Vel ſignificat אבותינו זכרם לברכה Patres noſtri, quorum memoria (ſit) in benedictione.

אז״ק Sign. אור זרוע קצר Lux ſeminata breuis. Nom. libri.

א״ח Primo ſign. אורח חיים Semita vitæ. Nomen libri.
Secundo אחד חסר Vnum eſt deficiens. apud Maſor.

אח״זל Significat אמרו חכמינו זכרם לברכה Dixerunt ſapiẽtes noſtri, quorum memoria (ſit) in benedictione.

אח״כ Signif. אחר כך Poſtea, poſt hoc, deinde. vel אחר כן idem ſignificat.

אח״כא Signif. אחר כך אמר Poſtea dixit, deinde dixit; vel in plural. אמרו dixerunt. freq. in Comment.

א״ט Signif. אלו טרפות Iſti ſunt cibi prohibiti à lege.

א״ט ב״ח eſt תמורה, ideſt, Permutatio literarum Alphabeti permutabilium in Cabala, vbi א pro ט & ב pro ח, & ſic vlterius, & è contra. Non ſunt raſcè teuoth.

א״י Significat ארץ ישראל Terra Iſrael: & prępoſitis literis ſeruilibus ſic בא״י : לא״י : וא״י &, ad, vel in terra Iſrael. Et cum apice vno ſic אי׳ idem eſt, quod אין non, vel Syriacè אית eſt.

אי״ג Signif. אמר יהודה גדליא Dixit Iehudah Gedalia.

א״ה Primo ſignif. אם יעזור השם Si iuuerit Dominus, vel etiam legitur אם ירצה האל Si voluerit Deus.
Secundo ſignif. אם יגזור הצור Si ordinabit, vel decernet Deus; vel אם יאבה ſi volet, &c.
Tertio אם יש השלום Si pax eſt. in Epiſtolis ſępe; idem eſt, quod, Si vales.

א״הי Sig. אם יעזור השם יתברך Si iuuerit Deus benedictus.

אי״ש Signif.primo אמן יהא שמיה Amē ſit nomē eius, &c. Secundo אדני יתברך שמו Dominus benedictum ſit nomen eius.

אי״שי Significat אדני יש שמו יתברך Dominus, cuius nomen ſit bene dictum, vel יתעלה extollatur.

א״כ Primo ſignif. אם כן Si ita (eſt) Ergo, igitur. Secundo אחר כך Poſtea: quod ſæpe notatur, vt dixi ſupra; ſic אח״כ. In hoc errauerunt typographi initio commentariorum R.D.Kimhi in Ioelē; vbi cū ſcriberetur cōpendio וא״כ, perperam integrè ſcripſerunt ואם כן cum tamen ſcribendum foret ואחר כך & poſtea; præceſſerat namque תחלה ideſt, primum, initio.

אכ״ר Signif. אמן כן יהי רצון Amen ſic ſit beneplacitum, vel ſic libeat, Domino ſcilicet; & addito א in fine ſic אכ״ירא ſignificat illud א Amen; vel אדני Dn̄e. ſcribi ſolet etiā ſic אוכ״יר, vel או״יר. Quibus in Abbreuiaturis Vau illud intra poſitū in ambabus ſignificat וכן Et ſic, &c.

אכ״ם Sign. אין כאן מקומו Non eſt hic locus eius.

אכ״פ Signif. אם כפור פרים Si propitiatio, ſortium.

א״ל Primo ſignificat אין לומר Non eſt dicendum. Secundo ſignificat אמר לו Dixit ei, vel אמר להם dixit eis: vel אמרו להם dixerunt eis. In Thargumico vero, Thalmudicoq. ſermone profertur ſic אמר ליה dixit ei.

אל״א Sign. אין לי אלא Nō eſt mihi, vel nō habeo, niſi, &c.

אלב״ם Signif. apud Cabaliſtas commutationem literarū Alphabeti, ita vt viginti duabus Alphabeti literis in duas partes æqualiter diſtributis, א capiatur pro ל, ב pro מ, ג pro נ, & ſic vlterius, & è contra.

אל״ה Signif. אי לאו הכי Si non ita (eſt) Chald.

אל״כ Signif. אם לא כן Si non ſic (eſt) i. alioqui Hebr.

אלכג

אלכג Signif. אלמנה לכוהן גדול Vidua ſacerdoti magno.

אלתה Signif. אי לא תימא הכי Si non dices ita.

אמ״ Signif. primo אבינו מלכנו Pater noſter rex noſter.
Secũdo אהל מועד Tabernaculũ conuẽtus. Nomẽ lib.
Tertio ארץ מצרים Terra Aegypti.
Quarto apud Maſorithas ſignif. אחד מלא Vnum plenum, vbi ſcilicet litera Vau, vel Iod exprimitur.
Quinto אמ׳ cum vno apice ſignif. אמר dixit.

א״מ א״ח Significat apud Maſoritas אחד מלא אחד חסר ideſt Vnum plenum, & alterum deficiens. & præpoſitis literis ſeruilibus וא״ח ideſt וא׳ חסר & vnum deficiens, quando videlicet litera Vau, vel Iod abeſt.

אמ״ה Primo ſig. אלהינו מלך העולם Deus noſter rex mũdi. Secundo אמר השם dixit Dominus, quod idem valet ac אמר יי. Hebrei enim extra Bibliam nunquam pronunciare ſolent nomen Dei tetragrammaton יהוה, ſed pro eo legunt השם quod ſignificat, nomen ſ. Dei. vel אמר הכתוב dicit Scriptura ſacra.

אמ״ן Significat אל מלך נאמן Deus rex fidelis. Hic loquendi modus reperitur apud Cabaliſtas ex cap 65, Iſaiæ. vel אדוני Dominus, &c.

אמ״ע Significat אש מים עפר Ignis, aqua, puluis.

אמ״עה Significat אמר משה עליו השלום Dixit Moyſes, ſuper quem (ſit) pax.

אמ״ר Sign. אמר רבי Dixit Rabbi, ſeu magiſter, vel רב idẽ.

אמ״ש Primo ſignif. אש מים שמים Ignis, aqua, cælum. vel ארץ מים שמים Terra, aqua, cælum.
Secundo אויר מים אש Aer, aqua ignis. Ita ſentit Rabbi Abraham in c. 3. libri Ietſirà.

אמ״ת Primo ſign. איוב משלי תלים Iob, Prouerbia, Pſalmi.

Secundo אמת מארץ תצמח Veritas de terra germinabit, ex Pſalmo 85.

Tertio אלה הדברים מלכים תרי עשר Deuteronomium, Liber Regum, duodecim Prophetæ ſ. minores.

Quarto אורייתא משלי תלים Lex, Prouerbia, Pſalmi.

אמ̇ת דתק̇ע Sign. אלה הדברים מלכים תרי עשר דברי הימים תלים קהלת עורא ideſt, Deuteronomium, Reges, duodecim Prophetæ, Paralipomenon, Pſalmi, Eccleſiaſtes, Eſdras: vt prior Thau non Pſalmos, ſed duodecim Prophetas indicet. Et ſecundum Eliam in fractione tabularum מ nō ſolum מלכים ideſt Reges, ſed etiam משלי ideſt Prouerbia ſignificat.

אנ̇ Primo ſign. אם נאמר Si dixerimus, vel dicemus: quod Thalmudicè dicitur אינימא.

Secundo איזהו נשך Qualis eſt vſura.

Tertio אי נמי Si etiam.

Quarto אין נערכין Non ſunt ordinati.

Quinto או נראה Vel videtur.

Sexto אלו נאמנים Iſti ſunt fideles. Princ. capit.

Septimo או נדרים Vel vota.

Octauo או נערות Aut puellæ.

Nono ארבעה נדרים Quatuor vota.

אנ̇ך Signif. אורייתא נביאים כתובים Lex, Prophetæ, Hagiographa.

אנ̇סו Signif. אמן נצח סלה ועד Amen, perpetuum, ſemper, & in ſæculū. Solet poni hæc Abbreu. in fine librorū.

אונ̇ק vel אנ̇ק Sig. אנקלוס vel אונקלוס Onchelus, ſeu Anchelus. Hic eſt Chald. interpres Pentateuchi, & fil. ſoror. Titi. Notatur etiā nomē hoc pręter morē linguę Hebraicæ præpoſito ה, & tūc ſignif. propiè opus ſuū.

אס

אֹס Sign. primo אין סוף Non eſt finis, ideſt, eſſentia, loco, tempore infinitum.
Secundo איהו סבר Ipſe opinatus eſt, vel cogitauit.
Tertio איהו סברי Ipſi intellexerunt, vel opinati ſunt.
Quarto אימא כפא Dic finem.
Quinto אמן סלה Amen Sæla, vel ſemper: quandoque etiam triplicari ſolent ſic אאא סֺסֺס.
Sexto Signif. אין סברה Non eſt opinio.

אסֺר Signif. אי סלקא דעתך Si aſcendit in mentem tuam, vel ſententiam tuam. In Thalm.

אסֺו Signif. אמן סלה ועד Amen, ſemper, & in ſęculum.

אסֺף Signif. Primo אתנח סוף פסוק Athnac, Soph paſuch Hoc notant in dictionem quæ puncto aliquo contra rationem grammatices affecta reperiatur in his accẽtibus qui ſolent ſæpe ſyllabas breues in longas conuertere, & ſceuà natiuum ideſt non per aliquod accidens poſitum, in ·.·: &c.
Secundo אמרינן סוף פרק Diximus in fine Capitis.

אֹע Signif. Primo אבן עזרא Abben Ezrà. Eſt nomen cõmẽtatoris ſcripturæ ſacrę in Moſen & prophetas, qui propriè vocatur Abraham de familia Ezræ, vel ab Ezra oriundus. Hic fuit Grammaticus, Philoſophus, Aſtrologus & Theologus inſignis, cuius ſtylus vt à doctiſſimo quodam Hebraicæ linguæ profeſſore audiui, particulare ſtudiũ requirit ad hoc vt intelligatur.
Secundo אין עומדין Non ſtant. eſt Initiũ Capitis Thal.
Tertio אלו עוברין Iſti tranſeunt. Init. Capitis.
Quarto אמר עולא Dixit Vla in. Thalm.

אעֹבו Signif. אדם עושה בעילתו זנות Homo faciens coitum ſuum fornicationis.

אע״ג Signif. אף על גב Tametſi, quamuis, licet, quanto magis, &c.

אע״ה Sig. אבינו עליו השלום Pater noſter, ſit ſuper eũ pax.

אע״ף Signif. אף על פי Quãuis, licet. Aliquãdò ſcribitur ſic אע״פי Et idem valet. Aliquando etiam præponitur vau, ſic, ואע״פ ideſt, Et quamuis. Adijcitur aliquando in fine litera Caph ſic, vt apparet in ſequenti.

אע״פכ Signif. אף על פי כן ideſt, Quamuis ita ſit, tamen attamen. Et ſic eſt particula redditiua prædictæ aduerſatiuæ. Vnde vt plurimum ſeſe concomitantur, vt apud Latinos poſt Quamuis, ſequitur, Tamen.

אע״נע Sign. אבן עזרא נוחו ערן Abben Ezrà requies eius ſit paradiſus.

אפ״ Sign. Primo אכילת פסח Comeſtio ſeu cibus Paſchæ. Secundo אמרינן פרק Diximus (in) Capitulo. Tertio 'אפ cum vno apice ſign. אפס ideſt Nõ, Nihil.

אפי' Sign. אפילו Etiam, quin etiam.

אפ״ה Sign. אפילו הכי Etiam ſic.

אפי״קומן Sign. אפיקו מיני מזונות Producite ſpecies ciborũ. Ita Elias in ſuo Thisbì.

אפ״ס Signif. אחד פסוק סימן Vnus verſus eſt ſignum, ſic Heb. dicere ſolent cum verſum aliquem dant pro rei alicuius ſigno in Maſor.

אפש' Signif. אפשר Poſſibile eſt, fieri poteſt. Non ſunt capita dictionum.

אפ״ת Signif. אפילו תימא Etiam ſi dixeris, vel dicas.

אצ' Signif. Primo אין צריך Non eſt neceſſe, vel in plurali, אינם צריכים Non neceſſe habent. Secundo ארץ צבי Terra decoris. ſ. Iudæa.

אצ״ל Sign. אין צריך לומר N neceſſe eſt, vel Nõ oportet dicere

cere, vel אינם צריכים לומר Nõ necesse habent dicere.

א״ק Primo Signif. אי קושיא Si est argumentum.
Secundo אך קשה Sed est durum .s. argumentum.
Tertio אכתי קשה Scriptum est durũ, vel difficile: sic dicunt cum quid ex scriptura difficile obijcitur; nam קשה & קושיא obiectionem appellant, & מקשן vocatur obijciens, idest, arguens, scribũt autẽ אכתי prò אכתיב vltima litera resecta, vt mos est.
Quarto אמר קרא idest Dicit scriptura, quam appellant etiam מקרא à lectione. Vnde קראים Secta Iudæorum, qui cõtextui addicti sunt, reiectis traditionibus.

אק״בו Sign. אשר קדשנו במצותיו וצונו i. Qui sanctificauit nos præceptis suis, & præcepit nobis. Loquuntur de Deo. Hæc Abbreu. habetur in Breuiario Hebræorum.

אק״ים Sign. אשר קדש ידיד מבטן i. Quem sanctum habuit dilectum ab vtero. Ita Masorithæ per has notas sentiunt de Isaac in locum cap. 17. Genesis, qui habet ואת בריתי אקים את יצחק i. Et fœdus meũ statuã cũ Isaac.

א״ר Primo sign. אמר רב vel רבי i. Dixit magister; vel in plur. אמרו רבותינו Dixerunt magistri nostri.
Secundo אור רב Lux magna, vel Lux multa.
Tertio איכה רבתי Expositio magna super Lamentationes Hieremiæ Prophetæ.

ארא״ריתא Sign. אחד ראש אחדותו ראש יחודו תמורתו אחד, idest Vnum principium vnitatis suæ, principium singularitatis suæ, vicissitudo sua vnum. Apud Cabalistas est nomen solius Dei sibi semper similis, septem literis, siue septem notis comprehensum.

ארג״מן Sign. אוריאל רפאל גבריאל מיכאל נוריאל Vriel, Raphael, Gabriel, Michael, Nuriel. sunt nomina Ang.

ארזל

ארז"ל Signif. אמרו רבותינו זכרם לברכה Dixerunt Magiſtri noſtri, memoria eorum (ſit) in benedictione.

א"ר Signif. אמר רבינו יעקב Dixit Magiſter noſter Iacob, vel יצחק Iſaac, vel יוסף Ioſeph, &c.

אריב"ל Signif. אמר רבי יהושע בן לוי Dixit Rabbi Ioſua filius Leui.

אר"ל Signif. Primo אמר רבי לוי Dixit Rabbi Leui. Secundo אמר ריש לקיש Dixit Res Lakis. Thal.

ארמ"ע Signif. אש רוח מים עפר Ignis, ſpiritus, ſeu aer, aqua, terra. Sunt nomina quatuor elementorum.

אר"ע Signif. Primo אמר רבי עקיבא Dixit Rabi Hakibà. Secundo אמר רב עולא Dixit Magiſter Hulà.

אר"פ Sign. אמרינן ראש פרק Diximus (in) principio Capitis. in Thalm.

אר"ש Signif. Primo אמר רבי שמעון Dixit Rabbi Symeon. in Thalm.
Secundo ארבעה ראשי שנים Quatuor capita annorum. Init. Capituli Thalm.

ארשב"ג Signif. אמר רבי שמעון בן גמליאל Dixit Rabi Simeō filius Gamalielis. In Thal.

א"ש Primo Signif. אלהינו שבשמים Deus noſter qui eſt in cœlis. Formula exordij in precibus.
Secundo אלה שמות Hæc ſunt nomina, ideſt, Exodus. בא"ש ideſt, in Exodo.
Tertio ארבעה שומרים Quatuor cuſtodes Thalm.
Quarto אתי שפיר Venit pulcher, vel benè.
Quinto אויר שמים Aer, Cœlum.

אש"ט Signif. אמר שם טוב Dixit Scem Tov. Nomē Rabb.

א"שי Signif. אדני שיתברך Dominus .ſ. Deus, qui ſit benedictus.

אשל

אשׁל Sign. אכילה שתייה לויה Cibus, Potus, Societas.
אשׁעה Sign. אמר שלמה עליו השלום Dixit Salomon, pax ſuper eum, ideſt, qui in pace quieſcat.
אשׁפר Sign. אחר ששי פר Ideſt, Vna ſexta (pars) iuuenci ſiue vituli: ſic enim explicant dictionem אשפר Rabbini Hebræi in cap. 6. 2. Samuelis.
אשׁשׁ Sign. אמר שמואל שולם Dixit Samuel Sullam.
אתֿ Primo Sign. אם תאמר vel Thalm. אי תימא Si dixeris. Sępius vſurpatur præpoſito Vau ſic, ואֿת Ideſt Etſi dicas, vel obijcias, in plur. אם תאמרו ſi dixeritis.
Secundo אמרי תורה Ideſt Verba, ſeu eloquia legis.
Tertio אל תקרי Ne legas (ſub. ſic vel ſic.)
Quarto אנקלוס תרגם Anchelus interpretatus eſt.
Quinto apud Cabaliſtas denotat Principium & finẽ, ſicut apud Græcos Alpha, & Omega.
אתֿבשׁ Quid ſignificet vide באתֿבש infrà.
אתֿל Signif. Primo אם תמצי לומר Si poſſis dicere: ideſt ſi conueniat dicere, ſi dictu conſentaneum eſt. Nota quod hæc vox מצי In lingua Thalmudica idem eſt, quod Hebr. יכול Ideſt potuit, & deducitur à מצא Hebr. cum dicitur ſicut inuenerit manus tua, ideſt pro facultate tua.
Secundo אם תאמר לי Si dixeris mihi, quod Thalm. dicitur אי תימא לי Si dices mihi. ſi obijcias mihi.

Finis Literæ Aleph.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES *à litera Beth.* ב

בׄ Hęc litera ſic ſignata in numeris ſignificat duo, quãdo verò duobus punctis ſupra poſitis notatur in hũc modum בּ̈ vel virgula infrà ſic בּ ſignificat duo millia.

ב״א Primo sign. בן אשר i. Filius Ascer. Nomẽ est cuiusdã Rabbini, cuius lectionẽ in Biblijs sequũtur Iudæi Occidentales; qui nomine proprio appellatur Aharon filius Ascer. Hic sæpe citatur sic abbreuiatè in Grammaticis Hebr.

Secundo במה אשה Cum qua muliere. Init Cap. Thal.

Tertio בית אב Familia paterna. Domus patris.

Quarto בני אדם vel בן Filius, vel Filij hominum.

Quinto בן אליעזר Filius Eliezer.

Sexto בר אורין Filius Vrian, seu, Doctor legalis. in Th.

באח״ב Vide infra in רצ״ך quia ibi explicatur.

בא״י Sign. primo ברוך אתה יהוה Benedictus es Domine.

Secundo בארץ ישראל In terra Israel.

באיאמה Sign. ברוך אתה יי אלהים מלך העולם i. Benedictus es Domine Deus rex sæculi. Hac abbreuiatione vtuntur sæpe in precationibus Hebraicis.

באישת Sign. ברוך אתה יהוה שומע תפלה Benedictus sis ô Domine, exaudiens orationem.

באתבש Hoc est, cum Aleph, Thau, Beth, & Scin. Vocãt sic Hebræi Alphabetum suum conuersum, vt cum Aleph ponitur loco Thau, & è contra: & Beth loco Scin, & è conuerso. & sic consequenter. Vnde Ierem. 25. & 51. aliqui putant ששך accipiendũ esse pro בבל, idq. per Athbasc. Nam si inuertas Alphabetum, Scin venit in locum Beth, & Caph in locum Lamed. Porro de Alphabetaria huiusmodi reuolutione, qua litera literæ mutuo succedit, vide si placet, librum יצירה Iethsirà, vbi R. Abraham eius libri author facit 22. huius rationis Alphabeta, quę non sunt rascè teuoth, sed symbola dumtaxat permutationis elementorum,

qua

qua & inter noſtros vtuntur,qui aliqua occultiùs ſcribere volunt.

בב' Primo ſignif. בבית In domo. & hęc non ſunt raſcè teuoth.

Secundo quando inſigniuntur ſupra gemino apice ſic ב״ב ſignificat numerum binariũ, vt א״א i. ſingula. ב״ב i. תרין תרין duo duo,bina, ג״ג, terna,& ſic deinceps.

ב״ב Primo ſign. בבא בתרא Bauà poſterior, Porta extrema, ſeu Ordo vltimus. Nomen eſt cuiuſdam Tractatus in Thal. Et prępoſita ב ſic בב״ב i. In Bauà Batrà, ſeu poſteriore, freq. in Aruch Thal.

Secundo בו ביום Eodem die.

Tertio בעל ברית i. Author fœderis, vel Compater: vulgo, Compare.

Quarto בשר בחלב Caro cum lacte.

Quinto בעל בית Pater familias. In plurali. בעלי בתים Patres familias, q. d. Domini domus.

Sexto בר בר Filius filij, Nepos.

Septimo במהרה בימינו Cito in diebus noſtris.

בב״א Signif. במהרה בימינו אמן Quam citò ſit in diebus noſtris, Amen.

בב״ח Signif. בר בר חנה Nepos Hanah. Eſt nomen proprium viri. In Thalm.

בב״ק Signif. בבבא קמא In Baua,ſeu, porta prima, frequens in Aruch Thalm.

ב״בר Signif. בבראשית רבא In Geneſi Rabbà, ſeu magna.

ב״בת Signif בלתי בעל תכלית Non habens finem, Infinitus. Epitheton Dei benedicti.

ב״ג Signif. Primo בשלשה In tribus. Beth eſt ſeruilis, & Ghimel in numeris ſignificat tria.

Secundo בישולי גויים Cibi, ſeu, obſonia gentilium.
Tertio בן גמליאל Filius Gamalielis.

בג״בג Signif. בן גר בן גרה או גיורית Ideſt Filius Ethnici ſeu gẽtilis viris filius Ethnicæ, ideſt ſeu gẽtilis fæm. ſic enim appellant ad legem ſuam cõuerſum, cuius vterque parens gentilis fuerit.

בג״ד Sign. בגין דא Propter hoc, propterea. Vel בגין דהא Propterea quod ecce.

בג״ה Signif. Primo בגבורת השם Cum auxilio, ſeu fortitudine Domini, ſiue האל Dei.
Secundo בגזרת האל In, vel, ex decreto, ſententia, vel ordinatione Dei. Alij ſcribunt בג״י Et eadem ſupra dicta ſign. niſi ꝙ pro השם vel האל addendum eſt י״י.

בג״כ Sign. בגין כך Idcirco, propterea.

בגמ׳ Sign. בגימרא In Ghemara, tract. Thalm.

ב״ד Sign. Primo בית דין Tribunal, domus iudicis, iudiciale forum, locus vbi iudicium exercetur: quę abbreuiatura alio modo ſcribitur ſic בי״ד Idemque ſonat.
Secũdo בן דוד Filius Dauid. vel בן דרוסאי, filius Roſai.
Tertio בס״עתא דמ״א Cum auxilio diuino.

ב״א Signif. במה דברים אמורים Ideſt. Quibus, vel qualibus verbis dicta sũt, ideſt, Quomodo hoc intelligitur? quid ſibi volunt verba hæc? familiare eſt R. Moſi filio Maieon, (quem ex notis videlicet facta dictione רמב״ם Rambam appellant) cum verborum formulam, quibus quid dictum ſit poſſim expendi iubet. Cuius affine eſt, inquit Elias quod alias dicere ſolet הני מלי Ideſt אלה דברים Iſta ſunt verba. Vide notas רמב״ם infra ſuo loco.

ב״ה Primo Signif. ברוך דיין האמת Benedictus iudex veritatis

ritatis. Et cum literę Vau in fine ſic ברו״ו Ideſt ברוך
דיין האמת והצדק Benedict' ſit iudex veritatis & iuſtitię.
Secundo בדברי הימים In verbis dierum, ideſt in Paralipomenon. Vide etiam in. ר״ה
Tertio בדיבור אמתחיל In ſermone incipiētis ſ. authoris.
ב״ת Signif. בדברי תורה In verbis legis.
כ״ה Primo Signif. ביאור המלה Declaratio dictionis.
Secundo בעל הבית Pater familias, vel in plural. בעלי הבית Patres familias. (men libri.
Tertio בעל העטור Author Nghitur.i.coronationis. No
Quarto בין השמשיות Inter diem & noctem.
Quinto בית הכנסת Synagoga, ſchola, locus vbi congregatio populi conuenit.
Sexto בית הילל Domus Hillel. Hic fuit Rabi quidam celebris in Thalmud.
tract. סוכה cap. 20.
Septimo בעזרת האל vel השם Cum auxilio Dei, quod etiam ſcribitur ſic בע״ה idq; ſignif.
Octauo ברוך הוא Benedictus ipſe, ſ. Deus.
Nono בני העיר Filij ciuitatis, ſeu ciues: prin. Ca Thal.
Decimo בית המקדש Domus ſanctuarij.
Vndecimo בית הכסא Locus ſedis, latrina.
Duodecimo ביהוה Cum Deo, vel, per Deum.
Decimotertio כ״ה Cum quinque, accepto ה prò numero quinario.
Decimoquarto בדברי הימים In Vrbis dierū i. in Paral.
Decimoquinto בדק הבית Fiſſura, ſeu, labes domus.
Decimoſexto ברוך המקום Benedictus (ſit) Deus.
ב״הא Primo Signif. בית הילל אומרים Domus, ſeu, familia Hillel dicit, vel Senatores Hillelis dicunt.

Secun-

Secundo בשם השם אמן In nomine Domini, Amen.
Tertio ברוך הוא אדוני Benedictus ipse Dominus.
Quarto בעזרת האל Cum auxilio diuino.

בה״ג Signif. בעל הלכות גדולות Auctor constitutionũ, seu lectionum magnarum.

בהנ״וא Sign. בשם השם נעשה ונצליח אמן In nomine Domini faciemus, & prosperabimur, amẽ. Vel legitur בעזרת השם נתחיל ונגמר אמן Cum auxilio Dei incipiemus, & finiemus, amen.

בה״ע Signif. בנס היו עומדים In signum, per miraculum vel miraculose stabant.

בה״קר Signif. בר הקודש רבי Filius sanctitatis Rabbi: quod & transpositis literis dicunt הב״קר idest הבר קודש רבי Hè haiedingà prçter morem affixa regimini.

ב״ו Primo Signif. בוא וראה Veni & vide.
Secundo בשר ודם Caro & sanguis, idest, Mortalis, & rebus corruptioni obnoxijs constans homo, quod & in eodem significato scribitur ב״ור.

ב״ז Primo Signif. בן זכאי Filius Zachai. Doctoris Hebræi nomen est, quem aliquando magis expresse vocant רבן יוחנן בן זכאי Magister noster Ioanan filius Zachai.
Secundo בן זומא Filius Zomà. Nom. propr.
Tertio בן זה Filius iste. vel זו.

ב״ח Primo signif. בעלי חיים Habentia vitam, idest, Animalia: & aliquando scribitur præposito ה ut הב״ח, quandoque etiam scribitur הב״ע״ח. & prçposito Mem sic מה״ב״ח ab animalibus.
Secundo בעל חוב Debitor. Dominus debiti.
Tertio בעל חנות Apothecarius, Pharmacopola.
Quarto בני חורין Filij nobiles, vel nobiliũ. בן filius. &c.

Quinto

Quinto ברכת חתנים Benedictio sponsorum.
Sexto בית חסר Beth deficiens, vel bis deficiens, & sic de alijs literis vsq; ad Iod. In Masor.
בח״ה Signif. בחול המועד In profesto solemnitatis. Scribitur etiam sic בח״שם idest בחולו של מועד Idem signif.
בח״ל Signif. בחוצה לארץ Extra terram, siue extra regionem.
בח״רג Signif. בחרם רבינו גרשום Per anathema magistri nostri Ghersom. In superscriptionibus epistolarū sæpe.
בט״ Primo Signif. בטעם Cum accentu, seu ratione.
Secundo בר טבילה Filius Baptismi, idest Baptizatus, lotus lautus vel lauatus.
ב״י Primo Signif. בנין ירשלים Aedificium Ierusalem.
Secundo בן יומו Illius met diei: quasi dicat, Filius diei sui.
Tertio בני ישראל Filij Israel, Iudæi.
Quarto ב״י cum vno tantum apice בית Domus: & non sunt cap. dictionum, quanquam & ב״י absolute, tum Chaldæi, tum Thalmudici dicant.
Quinto ביוד In decem, vel cum decem; sed talia ex sensu dignoscenda sunt.
ב״לאו Sign. ברוך יהוה לעולם אמן ואמן Benedictus Dominus in sęculū, amen, & amen. Hic est extremus versiculus lib. tertij psalmorum quo quidam Rabb. in fine librorum suorum opportunè vtuntur.
בי״ת Signif. בשר יין תכלת Caro, vinum, hyacintus, seu color cælestis, vel cęruleus.
בכ״ Primo Signif. בנות כותיים Filiæ Cuthæorum, idest, Samaritanorum.
Secundo ברכת כהנים Benedictio sacerdotum.

בכר

בכ״ר Signif. בכל דבר In omni verbo, seu re, vel in 24.nu.

בכ״יב Signif. ברוך כבוד יהוה ממקומו Benedicta sit gloria Domini è loco suo.

בכקמוהרי Sig בן כבוד קדושת מרנא ורבנא הרב רבי יחיאל Idest, filius gloriæ sanctitatis Domini nostri & magistri nostri incomparabilis Rabbi Iehielis. Aliquando etiam piò כ ponitur ג litera, quæ est nota nominis גד לת sic, filius præstantiæ sanctitatis, &c. quandoque etiam prò litera Iod inuenies Aleph, quæ est nota nominis אברהם Abraham. בכקמוהררי Sign. בן כבוד קדושת מרנא ורבנא הרב רבי אברה׳ Idest Filius gloriæ sanctitatis domini nostri, & magistri nostri magistri Rab. Abrahã. Vocant enim doctores qui fuerunt exterra israel hoc nomine Rabbi, vel Ribbi.

בכ״מר Significat. בן כבוד מעלת רבי idest Filius gloriæ celsitudinis Rabbi, &c. vel filius honorati & excellentis Rabbi: & sine Resc sic בכ״מ idest בן כבוד מעלת vel transpositum sic במ״כ idest בן מעלת כבוד Idest Filius celsitudinis glorię: sic loquitur Elias in titulo sui libri טוב טעם qui dicitur De accentibus.

בכ״רי Signif. בן כבוד רבי יוסף Filius gloriæ, vel, nobilitatis Rabbi Ioseph: sic enim aliqui recentiores Hebræi iactanter & assentatoriè loquuntur.

בכ״סף Signif. בכל סופי פסוקים In omnibus finibus versuum.

בל׳ Signif. בן לוי Filius Leui: vel sign. בא לו idest, Venit ei.

בלא Primo Sign. בלשון אחר vel אחרת In lingua alia, seu cum expositione alia.

Secundo בלשון אשכנז In lingua Germaniæ, vel Germanica. Hanc Abbreuiaturam sæpe apud Eliam in Tisbi, Metuhrgheman, alijsq; in locis inuenies in hac

signi-

ſignificatione, ipſe enim patria Germanus erat. Vide etiam de hac Abbr. infra in לא״

בלא״א Sign. בן לאדני אבי Filius Domini mei patris mei Vel litera ל Sign. aliquãdo לגאון Clari Doctoris nom.

בל״ב Sign. ברוך לעולם בוראו Benedictus ſit in æternum creator eius. Vel בוראנו Creator noſter.

בלעם בלק Valet עמק בלבל Ideſt, Profunda confuſio, vel Vallis confuſionis. Hęc non ſunt raſcè teuoth, ſed eſt (ſicut in חר׳ etiam dicemus) inuerſio ſeriei literarum quæ anagrammatiſmus vocatur, nam בלק, & בלעם ſunt nomina propria harioli & regis Moabitarũ, vt habetur Num. 24. De hoc artificio agũt Cabal.

במ״ Signif. Primo בבא מציעא Ideſt, Porta media. Eſt nomen tractatus in Talmud. & præp. ב ſic בב״מ in porta media, & ſic דב״מ portæ, &c.

Secũdo בכל מערבין In omnibus negotiationibus. cap. Tal. Tertio במה מדליקין Cum quo accendunt. cap. Tal. Quarto בעל מום Defectuoſus. Quinto בר מנן Extra nos, Procul (ſit) à nobis, Abſit. Sexto apud Maſorethas בית מלא, ideſt, bis plenum, & ſic cum ג, ד, & alijs literis vſque ad literam י: nã à iod ideſt, à denario num. exprimere ſolẽt plural. מלאים, vel fęm. מלאות. Ita aſſerit Elias Leuita Germ. in fractionibus tabularum.

במא Primo Sign. במשקל אחר In alio pondere, ſeu forma. Secundo במאמר א׳ In oratione prima. Tertio בר מן אחר Pręter vnum, excepto vno: ſic במ״ב בר מן תרין, hoc eſt, Præter duo, במ״ג pręter tria, &c. Quarto במדרש אגדה In Midraſc Aggadà. Nomen eſt libri, qui idem ſignificat, quod, Commentatio myſtica.

במ״ב Signif. בורא מיני בשמים Creator ſpecierum aromatum.

במ״ג Signif. במסורה גדולה In Maſora magna. Nomen libri.

במ״ה Sign. Primo בורא מאורי האש Creator luminarium ignis.

Secundo במכחישי השם In negantibus Deum. De qua Abbreuiatura vide etiam ſuo loco in literis מ״ה

במ״מ Sign. בורא מיני מזונות Ideſt, Qui creauit ſpecies eſcaſum: vel Creans varias ſpecies alimentorum.

במ״ף Sign. במצע פסוק In medietate verſus, ſeu, In medio verſu.

במ״ק Sign. במסכת קמא In tractatu primo.

במר״זל Sign. במאמר רבותינו זכרונם לברכה In oratione magiſtrorum noſtrorum, quorum memoria ſit in benedictione: ſeu, bonæ memoriæ.

במ״ש Sign. Primo במלות שונות Ideſt, In dictionibus diuerſis Vocibus diuerſis, vel, Cũ dictionibus varijs, vel mutatis. Hæc Abbreuiatura frequens eſt apud R. D. Kimhi in commentarijs ſuper Prophetas. Pro quo in nonullis exemplaribus ſcribitur integrè במה שאמר In eo quod dixit.

Secundo במה שאמר In eo quod dicit: vel שנאמר quod dicitur, vel, dictum eſt.

Tertio במה שכתב In eo quod ſcribit, ſeu ſcripſit.

ב״נ Primo ſig. בן נפתלי .i. filius Naphtali. Eſt nom. Rabbini cuiuſdã, cuius in Biblijs lectionẽ ſequuntur Oriẽtales Iudęi, qui nom. propr. dicitur Iacob fil. Naphtali.

Secundo בר נחמוני filius Nahmonis. Nom. propr.

Tertio בר נש Ideſt, filius hominis: Syriaca eſt locutio.

Quarto

Quarto בפני נחתם Corã me ſignatũ eſt: vel בפני נכתב Coram me ſcriptum eſt.

בנח״ש Sign. בנדוי חרם שמתא Cum ſeparatione, excommunicatione, & proſcriptione: ſunt tres excommunicationis ſpecies.

בנלך וא״ע Signific. ברוך נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה Ideſt Benedictus qui dat laſſo virtutem, & viribus feſſo robur multiplicat: ſumptus eſt hic verſiculus ex Iſaiæ cap. 40. Quem Hæbrei in fine ſuorum librorum ſcribere ſolent, præpoſita dictione ברוך, vt apparet.

בנ״ר Sign. בורא נפשות רבות Creator animarum multarum.

בנ״ת Sign. בנתינת תורה In datione legis. Apud Auth. facic. Myrhæ.

בס״ Primo Sign. בא סימן Venit ſignum Init. capitis.

Secundo בן סירא Filius Syrà.

Tertio בן סורר Filius rebellis: vel in plur. בנים סוררים Filij rebelles.

Quarto בספר In libro.

בס״א Sign. בספר אחר In libro alio, vel א׳, Ideſt, primo.

בס״ד Sign. בסייעתא דשמייא vel בסיוע Ideſt Cum auxilio Dei, vel, diuino. Chaldaicum eſt.

בס״ה Signific. בסעדא השם vel בסיועא Cum auxilio Domini.

בסמ״ג Sign. בספר מצוות גדול In libro prçceptorum magno.

בסמ״ק Sign. בספר מצוות קטן In libro præceptorum paruo. Duplex enim eſt apud Heb. liber in legis præcepta, Magnus, ſcilicet, & paruus.

בס״פ Sign. בסוף פרק In fine capitis, vel, פסוק Verſus.

בס״פק Sign. בסוף פרק קמא In fine capitis primi, vel in fine פסוק, ideſt verſus. Et cum ו ſeruili ובס״פק.

בס״ת Sign. בספר תורה In libro legis.

ב״ע Sign. Primo בן עזרא, ideſt, Filius Ezræ. Vel בן עקיבא Filius Akibæ Nom. propr.
Secundo בריאת עולם Creatio mundi.
Tertio ברית עולם Pactum ęternum.
Quarto בן עוזיאל Filius Vzielis: præcedere ſolet יונתן.

בע״ה Primo Sign. בעזרת הצור vel השם Cum auxilio Domini, vel, auxiliante Domino. Vide ſup. in ב״ה.
Secundo בעל הבית Pater familias.
Tertio בערב השבת In veſpera Sabbathi.

בע״וה Prim ſig. בעולם הזה In ſęculo iſto, vel, In hoc mũdo.
Aliquando etiam ſign. בעולם הבא In ſæculo venturo.
Secundo בעונה הרבה Propter iniquitatem multam:
Et præp. ש ſic, שבע״וה Quod propter multã iniquitatẽ.

בעה״ב Sign. בעולם הבא In ſæculo, ſeu, mundo futuro.

בע״ז Sign. בענין זה In negocio iſto.

בעו״ה Sign. בעזרת האל Cum auxilio Dei.

בעה״ו Sign. בעזרת הצור וישועתו Cum auxilio rupis & ſalutis eius. In Pardes.

בעה״ז Sign. Primo בענין הזה In negocio iſto, vt ſupra.
Secundo בעולם הזה In ſęculo, vel mundo hoc.

בעה״י Sign. בעזרת השם יתברך Cum auxilio domini laudibus efferendi, vel Benedicti.

בע״כ Sign. בעל כרחו Per coactionem eius, inuito ipſo: vel in ſecunda perſona בעל כרחך Inuito te.

בע״א Signif. בעון עבודת אלילים In, vel, Cum peccato Idolatriæ.

בעֹעה Sign. בן עוזיאל ענין הזה Filius Vzielis, (ideſt Ionathan) ſignificatum hoc, ſiue hanc rem, ſub.interpretatus eſt, in Racanat.

בעֹפ Sig. בעל פה Ore tradita, vt שבֹעפ לא ניתנו דברים שערין Ideſt, quando non dum traditæ erant res, quæ oretenus traduntur.

בעֹש Sign. בערב שבת In Veſpera Sabbathi.

בֹ Sign. Primo בפרק In capite, vel, בפרשה In peraſciàh.
Secundo בורא פרי Creator fructus.
Tertio בן פלוני Filius cuiuſdam talis.
Quarto בית פעמים Duabus vicibus.

בֹפי Sign. בפירוש In expoſitione, ſeu declaratione.

בֹפיב Sign. בפרק יֹב In capite duodecimo.

בפֹהא Sign. בורא פרי האדמה Creator fructus terræ.

בפֹהג Sign. בורא פרי הגפן Creator fructus vitis.

בפֹהע Sign. בורא פרי העץ Creator fructus arboris.

בֹפק Sign. בפרקא קמא In capitulo primo. Thalm.

בֹצ Sign. Primo בן צדוק Filius Sadoch. Nom. propr.
Secundo בר צמח Filius Tſemach. Nom. propr.

בֹק Primo Sign. בבא קמא Porta prima, ſeu, Ordo primus. & cum beth ſeruili præpoſita ſic בבֹק in ord. primo.
Secundo בר קפרא Filius Kaparà. Nom. prop.
Tertio בת קול Filia vocis, vox de cęlo, cęleſte oraculũ
Quarto בן קרחה Filius Korhà: ſic enim appellatur quidam R. Ioſua.

בקֹמ Sign. במאי קא מפלגי In quo quidem contendo.

בֹר Primo ſign. בראשית רבה Geneſis magna. Eſt liber quidã ſuper Geneſim qui magnę eſt apud Heb. authoritatis. Aliqui vero exiſtimant רבה eſſe nomen authoris: ſed hoc nihil intereſt. Et præpoſita ב ſeruili ſic בבר In Bereſcit rabbà.

Secundo בר רבי vel בן Ideſt, filius Rabbi, ſeu Magiſtri. בר eſt Chaldaicum nomen, בן verò Hebraicum: & ſi interdum in hebraico contextu occurrat. Syri dicunt & ביר vnde compoſita dictione apud pleroſq; Hebræos cũ ſuis carminibus nomen ſuum obſignant. בירבי prò בירבי Ideſt Filius Rabbi, & ſi inepte nonnulli iudæorum efferant רבי rebi, contra grãmaticam, vt dicetur apertius infra in litera Reſc.

בר״ד Sign בריך רחמנא דסייען Benedictus miſericors, (ideſt, Deus) qui auxiliatus eſt nobis: Chald.

בר״ה Sign. Primo בראש השנה In capite anni. Vide infra in ר״ה, vbi eſt propria ſedes eius.

Secundo בראש החודש In principio menſis, ſiue, In nouilunio.

בר״זל Significat במאמר רבותינו זכרונם לברכה, Ideſt, In ſermone magiſtrorum noſtrorum, quorum memoria (ſit) in benedictione. Vel in oratione Rabb. noſtrorum fauſtæ memoriꝫ.

בר״ס Sign. בר רבי סימון Filius Rabbi Simonis.

בר״פ Sign. בראש פרק In initio capituli, &c.

ב״ש Primo Sign. בית שמאי i. Domus, ſeu, familia ſciammai. fuit hic Rab. celebris apud iudꝫos eodem tempore quo Hillel, cuius ſup. in ב״ה meminimus. Vnde horum familiæ ſꝫpe in Thalm. & alias memorantur.

Secundo ברוך שאמר Benedictus qui dixit. Eſt initium cuiuſdam cantici.

Tertio בית שני Domus ſecunda, templum Hieroſolymitanum ſecundum.

בש״א Sign. בית שמאי אומרים Domus, ſeu, Qui ſunt de familia ſciammai, dicunt.

בש״י Sign. בשם יתברך vel יתעלה In Deo benedicendo, vel exaltando.

בשכמ״לו Sign. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד Benedictum nomen gloriæ regni eius in æternum, & ſemper: in libris præcum, & in fine librorum poni ſolet.

בש״ר Sign. בשם רבי In nomine Rabbi, ideſt, referendo verba Rabbini.

ב״ת Primo Sign. בעל תכלית Habens finem, ideſt, finitus: cuius oppoſitum eſt (vt ſup. ſuo loco dixi) בב״ת Ideſt בלתי בעל תכלית Non habens finem, Infinitus. Sæpe in commentarijs reperitur hic loquendi modus de Deo.
Secundo בן תורה Filius legis, ideſt, ille qui ſubeſt legi, & obſeruat illam.
Tertio בן תימא Filius Thema. Nom. propr.
Quarto בעל תשובה Agens penitentiam.

בת״ת Sign. בתלמוד תורה In doctrina legis. Vide infra in ת״ת ſuo loco.

בת״כ Sign. בתורת כוהנים In lege Sacerdotum.
Secundo בתלמוד כן In Thalmud ſic, ſcil. כתיב Scriptum eſt.

בת״ל Sign. בתרי לישני In duplici ſignificatione.

בת״ק Sign. בתנא קמא In traditione ſeu lectione prima.

Finis Literæ Beth.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES
à litera Ghimel. ג

ג׳ In numeris valet Tria. Et cum duobus punctis ſupra poſitis ſic ג̈ vel virgula ſuppoſita ſic ג̦ valet 3000.

ג״ג Apud Cabal. ſignificat גדולה גבורה Ideſt, Quartam, & Quin-

& quintam numerationem diuinam.
ג״א Sign. גירסא אחרונה Lectio, seu, explicatio vltima.
ג״ה Primo Sign. געת הנבואה Idest Tactus, seu explicatio prophetiæ: vel etiam accessio, seu, infusio prophetici spiritus.
Secundo גזרת הכתוב Ordo, seu, sententia scripturę, vel השם Dei בג״ה, cum decreto Dei.
Tertio גיד הנשה Neruus motus, siue, luxationis.
Quarto גירסת הקונטרים Lectio quinternionis: est expositio quædam R. Salomonis sic appellata.
Quinto גיא הנום i. Vallis Hinnom, siue גיהינם idest, Gehenna, Tartarus, Infernus. Fuit locus immundus prope Hierusalē, in quo exurebant filios suos Idolo Molech. Hic autem locus fuit denominatus à rugitu & clamore pueri qui ibi exurebatur. Propterea Rabbini locum vbi impij post mortem puniuntur Gheinnam vocant, quasi dicant, impij post mortem clamabunt velut pueri illi in valle hinnom.
ג״ו Sign. גזלה ואבדה Rapina & perditio: Est lectio quædam R. Mosis Aegiptij sic inscripta.
ג״ז Primo Sign. זו vel גם זה Etiam iste, vel istud.
Secundo גזירה Sententia, vel, Decretum: non sunt R. T. idest, capita dictionum.
ג״זה Sign. האל vel גזירת השם, Idest, Decretum Dei. Et præposita litera ב sic בג״ה sonat בגזירת השם Idest cum decreto Dei: vel præposita מ sic מג״ה prò מגזירת השם ex decreto seu ordinatione Domini: scribi solet etiam sic מג״ז vel מגז״י Idest Ex decreto: vbi sine pūctis adiectum fuerat Iod ad indicandum Tsere, vt fieri solet. Aliud est in re Grāmatica מגז quod legendum מגזירת
Idest

idest, ex trunco vel excisione, cum ab aliqua radice deflexum aliquid sign. volunt vel ex eodem sumptū sign. frequens est apud R. Aben Ezra.
גוש Sign. גיס זה שם Hoc etiam ibi, (sub.) est.
גח Signif. גמילות חסדים Retributio misericordiarum, Charitas: vel גמול חסד Salarium, siue retributio misericordię, vel beneficij: vel גומל חסד Retributor misericordiæ.
גי Signif. Primo גימטריא Ghematria, est pars Cabalæ; qua literæ potestatis numeralis commutantur.
Secundo גלילת ידך Reuolutio manus tuæ, idest, epistola tua, freq. in Epistolis.
גכ Sign. גם כן Etiam sic, similiter, itidem & præposita litera beth sic בגכ, Idem sign.
גמ Sign. גמרא Ghemarà, est pars Thalmud, vbi absoluūtur, & deciduntur quæstiones: nec sunt notę.
גנכך רקבש Sign. גויים נשים בהמה כותיים רועים קייצים בורגנים שומרי שרות idest, Gentiles, mulieres, quadrupedes, cutei (seu Samaritani) pastores, æstiuales, villani, rustici agrestes, agrorum custodes.
גן עקן Sign. גוף נפש עצם דעת נצח Corpus, anima, os scientia, æternitas.
גנת Sign. apud Cabalistas גימטריא נוטריקון תמורה Hæc sūt tres Cabalę partes, Gematria, Notaricō, Temurah.
גע Primo Sign. גן עדן idest, Hortus eden, idest, voluptatis, seu Paradisus.
Secundo גלוי עריות Denudatio, seu reuelatio pudēdorum. sic appellant incestos, & illicitos coitus vetitos. leuit 18. solet & præponi ב & etiā ל freq in Cōment.
גפ Sign. Primo גימל פעמים idest, Tribus vicibus.

Secundo גימל פסיעות Tres passus.
Tertio גט פשוט Repudium simplex.
ג״צ Sign. גר צדק Peregrinus iustus, vel iustitiæ. Et in plurali גרי Peregrini, &c.
ג״ר Sign. גלי רזיא Reuelator arcanorum, seu secretorum. Nom. libri.
גר״שי Sign. גרסת רבינו שלמה יצחקי Lectio magistri nostri Salomonis Itsaaki.
ג״ש Primo sign. גזרה שוה Sententia, seu ratio, vel ordo ęqualis.
Secundo גרסת שמואל Lectio Samuelis. Et cum littera מ, vt in sequenti apparet.
מג״ש Idest מגרסת שמואל Ex lectione, seu, doctrina Samuelis. Nomen est cuiusdam Rabbi.

Finis Literæ Ghimel.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES
à litera Daleth. ד

ד׳ Hęc est quarta litera alphabeti, & in numeris valet 4. Et cum duobus punctis sup. positis, vel virgula infernè valet 4000. Et sic faciunt Heb. in reliquis vsq; ad literam Iod.
Præterea Significat דף idest, Pagina, seu, Folium libri: post quam dictionem sequi solet numerus paginæ.
ד״א Primo Sign. דבר אחר Sermo alius, idest, Alia expositio, alia glossa, seu intellectus.
Secundo דרך אחר vel אחרת Via alia, seu Alio modo.
Ter-

Tertio דרך ארץ Mos, ſeu cõſuetudo terræ: vel mortalitas, ideſt humano more.

Quarto דא איהו Hoc eſt illud. Chald. in Zohar.

דאה Sign. דיני אומות העולם Iudicia nationum mundi, ſeu gentilium. Eſt initium cuiuſdam tract. in Thalm.

דא׳י Sign. דארץ ישראל Terræ Iſrael.

דאלכ Sign. דאם לא כן Quod ſi non ita eſt.

דאק Sign. דאמר קרא Quod dicit ſcriptura. Chald.

דבאמת Sign. דבאיוב משלי תילים Quod eſt in Iob, Prouerbijs, & Pſalmis.

דבמ Sign. דבבא מציעא Portæ mediæ. Nomen eſt tractatus in Thalm. ד eſt ſignum genitiui, vt ſup. dixi.

דג׳ים Sign. דרך גשר ירידה מים ideſt, Via, pons, deſcenſus, aqua. Ab aliquibus tamen legitur דרך גשר ים מוזה Via, pons, mare, poſtis. Eſt prouerb. ſeu modus loquendi Rabb. familiaris.

ד׳ד Signif. דינא דגרמי Iudicia cauſandi detrimentum, ſeu cogendi.

ד׳ד Signif. דינא דמלכותא דינא Lex principis eſt lex, ſeu ſtatutum. Chaldaica locutio eſt.

ד׳ה Signif. דדברי הימים Ex Paralipomenon. Vbi primum ד Syriacè æquiparatur latinæ præpoſitioni, Ex, vel De.

ד׳ה Signif. Primo דברי הימים Verba dierum, ideſt, Paralipomenon.

Secundo דברי המחבר Verba authoris, ſeu compoſitoris.

Tertio דברי הכותב Verba ſcribentis, ſeu, ſcriptoris.

Quarto דברי הכל Verba omnium, ſcilicet, ſunt: Omnium ſententia eſt.

Quinto דוד המלך Dauid rex. Vel דין הוא Iustum est, debitum est, seu iudicium est.

Sextò דם הנדה Sanguis menstruatæ.

Septimo דין האמת Iudex veritatis.

דהא Sign. דהא אמרינן Nam ecce dicimus. Thalmudica phrasis est.

דה״מ Sign Primo דהוה מצי Qui, vel quod poterat. Talm.

Secundo דהיה מביא Quod afferebat, seu adducebat.

דהמ״ע Sign. דוד המלך עליו השלום Dauid rex, super quē (sit) pax. Vel דוד הנביא Dauid propheta.

דה״פ Sign. דהכי פירוש Quod sic exponit. Vel דהכי פירושה Quia sic est expositio eius.

ד״ד Sign. דבר ודבר Res & res, ideſt Res vna & alia.

ד״ז Sign. דבר זה Verbum hoc, res hęc.

ד״זא Signif. דבר זה אינו Hæc res non est, (sub.) ita, vel non est vera.

ד״ח Primo Sign. דברי חכמים Verba sapientum.

Secundo דם חטאת Sanguis sacrificij, vel sanguis expiationis.

ד״וש Sign. רחם ושלום Quod absit. sic dicunt quādo aliquid amoueri volunt. vide & infra in ח״ו

ד״י Primo Signific. דבר יהוה Verbum Domini, vel דברי יהוה Verba Domini.

Secundo דיני ישראל Iudicia Israel, ideſt Hebræorum.

דכ׳ Sign. דכוה Quod sicut, cuiusmodi, simile.

ד״כ Sign. דרך כלל Via vniuersali, vel, Vt concludam.

ד״ל Signif. די למבין Sufficit, vel satis est intelligenti: & pręposito, sic ודל Et satis est intelligenti: ד״ל, ideſt, דף ל׳, ideſt, pagina trigesima.

ד״למ״ע Signif. עתיד vel דע לפני מי אתה עומד Considera

coram

coram quo tu ſtas, vel, futurus es.

דלק Signif. דלא קשיא Quod non eſt durum ſeu difficile.

דלתה Significat דלא תימא הכי Vt non dicas ſic. vox תימא in Thalmud. pro תאמר, & הכי pro כן etiam Thalmudicè: poteſt etiam ſic reddi abbreuiatura hæc, Ne ſic mireris.

דמ Primo Signif. דרך משל Per modum parabolæ, ſeu ſimilitudinis, figuratè tropicè, vel exempli cauſa. ſæpe in Comment.

Secundo דיני ממונות Iudicia diuitiarum, leges ciuiles. Capit. Thalm.

דמר Signific. דמאן דאמר Quia id quod dixit. Chaldaica locutio eſt.

דנ Primo Signif. דם נדה Sanguis menſtruus, ſeu menſtruatæ mulieris.

Secundo דרכי נועם Viæ voluptatis, ſeu dulcedinis.

דן חנק נפש Sign. דרוסה נקובה חסרה נטולה קרועה נפולה פסוקה שבורה ideſt, Calcata (ſub caro ſeu beſtia) perforata, deficiens, leuata, ſciſſa, abiecta, partita (ſeu rupta) confracta. Talis caro Hebræis vetita cenſetur.

דס Sign. דברי סופרים Verba ſcribarum, ſeu Rabbinorum.

דסל Signific. דסבירא לן Quod nos arbitramur, ſeu opinamur. Chaldaica locutio eſt.

דעה Sign. דוד עליו השלום Dauid, ſuper quem pax, ideſt, qui in pace quieſcat.

דעא Signific. דעבודת אלילים Seruitutis, ſeu culturæ Idolorum.

דפ Significat Primo דו פרצופין Duæ perſonæ, ſeu imagines.

Secun-

Secundo דרך פשט Sensus literalis, vel, Via simplex.
רפ״ק Sign. דפרקא קמא Capituli primi. ד est apud Chald. signum genitiui casus.
רצ״ך ערש״ באח״ב Sign. דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין ברד ארבה חשך בכורות. idest, Sanguis, rana, pediculi, mixtura, pestis, scabies, grando, locusta, obscuritas, (percussiones) primogenitorum. Sunt decẽm plagę seu clades Aegyptiorum, quas Masorithę in suis scriptis huiusmodi notis perstringere solent.
רק״ Sign. דוד קמחי Dauid Kimhi. Est Commentator scripturę, magnæ apud Hebræos æstimationis.
רקב״ה Sign. דקדוש ברוך הוא Dei sancti benedicti.
רקל״ Sign. דקיימא לן Quod confirmatio est nobis.
ר״ר Primo Sign. דברים רבא Deuteronomium cum expositione Rabba, seu magna.
Secũd. דברי רבי Verba Ribbi, seu, Magistri: דברי רבותינו Verba doctorum nostrorum.
דר״ג Sign. דרבינו גרשום Magistri nostri Ghersom. ד est signum genitiui casus apud Chaldeos, & Syros.
דרג״מה Sign. דרבי גרשום מאורת הגולה Rabbini Ghersonis luminis captiuitatis. De hoc vide melius infra in מ״ה
דר״ה Idest דראש השנה Capitis anni. est genit. vt exẽpli gratia ומצינו בפ״ק דר״ה Et inuenimus in capitulo primo capitis anni.
דר״ול Sign. דרשו רבותינו זכרונם לברכה Quæsierunt, vel Exposuerunt Rabbini nostri, quorum memoria (sit) in benedictione.
דר״ע Sign. דברי רבי אלעזר Verba Rabbi Eleazaris: vel עקיבא Akibæ. Thalm.
רש״ Primo Sign. דברי שלום Verba pacis. Vel דרכי שלום Vię pacis

pacis, Præterea Sign. דם שחיטה Sanguis mactationis, ideſt, ſanguis qui egreditur ab animantibus, ſeu beſtiis quando mactantur.

Secundo דורש שלומך Querens pacem tuam, Tui cõmodi ſtudioſus. In epiſtolis reperitur in hac ſignif.

רשבל Sign. דבר שלא בא לעולם Res quæ non venit in mũdum, vel ſæculum.

רשח נוע ארק שדש Sig. דברי ירמיהו: שמעו: חזון: נחמו: ותאמר ציון עניה: סוערה: אנכי אנכי: רני עקרה: קומי אורי: שוש אשיש: דרשו: שובה: Sunt initia quorundã capitum prophetarũ. Verba Ieremiæ, cap. 1. Audite, in cap. 2. Viſio, Iſa. 1. Conſolamini, cap. 40. Et dicet Sion. Paupercula. Manens in turbine. Iſa. 54. Ego ego 51. Exulta ſterilis. 54. Surge illuminare 60. Gaudens gaudebo, 64. quęrite 56. Conuertere, Hoſeæ 14.

רשיק Sign. דבר שעל ידי קדושים Verbum, ſeu, res quæ eſt per manus Sanctorum.

רת Signific. דברי תורה Verba legis, ſcilicet, Moſaicæ: & prępoſitis literis ſeruilibus ſic ברת In verbis legis, &c

דתקע Significatione דברי הימים תרי עשר קהלת עזרא Paralipomenon, Duodecim (Prophetæ minores,) Eccleſiaſtes, Eſdras.

דתר Signif. דתנו רבנן Quod tradiderunt ſeu docuerunt magiſtri noſtri.

Finis literæ Daleth.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à litera ה

ה Hæc eſt quinta Alphabeti litera, valetq; in numeris. V. & cum duobus punctis ſupra poſitis, vel linea infernè valet quinque millia.

Secundo in Cōment. valet השם ſiue יהוה Dominus; valet etiam quandoque האל ideſt, Deus.

Tertio הלכות Lectiones.

הא Primo Signific. הוה אמינא Eſſem dicens, Dixiſſem. Thalmudica eſt.

Secundo הלכות אישות Lectiones matrimonij, Capit. Thalm.

Tertio הא' Cum vno apice ſupra poſito, ſignificat האחד Vnus.

הא״ב Signif. האלפא ביתא Alphabetum, req. ſup. in א״ב.,

הא״הל Signif. המלה אשר הונחה להורות Dictio quæ poſita eſt ad ſignificandum. frequentiſſima eſt in Ohel monghed hæc abbreuiatura.

ה״ב Primo Signif. היו בודקין Erant quęrentes. Cap. Tal.

Secundo הלכות בכורות Lectiones primogenitorum.

Tertio הלכות ברכות Lectiones benedictionum.

הא״ע Sign. החכם אבן עזרא Sapiens Aben Ezrà.

הב״בת Signif. הבלתי בעל תכלית Non habens finem, Infinitus.

הב״ר Signif. הבית דין Domus iudicij, Tribunal.

הב״ה Signif. הקדוש ברוך הוא Sāctus benedictus ipſe, ſcilicet Deus. ſcribunt etiam ſic הקב״ה prò eodē & interdum ſcribunt ב״ה, ideſt, ברוך הוא Benedictus ipſe, vt

ſupra

supra in אבה explicatum est, frequensq. apud Rabb.

הבח Signif. הבעלי חיים Habentia vitam, idest, Animantia. scribitur etiam sic הבעח idemq. significat.

הבעל Signif. הבא עלינו לטובה Quod venit super nos in bonum: scribitur etiam sic הבעלם vel העל ideq. sign.

הבע הכא במאו עסקינן Hic, de quo agimus, vel negotiamur. Talmudicus est loquendi modus.

הבעי Sign. הבא על יבמתו Qui venit propter (vel super) cognatam suam.

הבקר De hac Abbreuiatione vide supra in בהקר vbi clare explicata manet.

הג Sign. הכי גרסינן Sic legimus, vel, Sic discimus. Thalm. Secundo הלכות גדולות Lectiones magnæ. Nomen est libri.

הגת Signif. הגהת המחבר Animaduersio, seu, Censura Auctoris.

הד Primo sign. היינו דכתיב Hoc ipsum est, quod scriptum est. & præposito Vau, sic והד Et hoc ipsum est, quod scriptum est.

Secundo הוא דכתיב Illud est, quod scribitur, seu, scriptum est.

Tertio היכי דמי Quomodo simile est hoc? Quomodo videtur. Talm.

Quarto הלכות דעות Lectiones scientiarum, seu, opinionum.

Quinto הוא דרך Est via, est mos, vel, consuetudo, Est in vsu.

Sexto הוא דאמרי Illud est, quod dicunt, s. החכמים Sapientes.

הדא Sign. היינו דאמרי אינשי Hoc est, quod dicunt homi-

 nes,

mines,,ideſt,vulgus: ſic dicunt cum adagium aliquod,
ſeu prouerbium adducunt.

ה׳ה Sign. Primo הוא הדין Idem iudicium, par ratio eſt,
ipſum eſt ius: vel הדיין Iudex.
Secundo הכי השתא Ita eſt hoc. in modum argumēti.
Tertio הספר הראשון Liber primus, vel הספר הזה. hic
Quarto היינו הך Illud ipſum eſt, vel הני הך Iſta ſunt.
aduerte quod הך vtriuſque numeri eſt.
Quinto הוא הדבר Illud verbum eſt, ea res eſt.
Seſto האיש הגדול Vir magnus, eximius, magnificus.
Vel האשל הגדול Arbor maxima, vel הנשר הגדול Aquila maxima.
Septimo החכם הגדול Sapiens maximus.
Octauo Signif. הלא הוא Quale eſt? vel Nonne eſt?
Nono Signif. הרב המגיד Magiſter Magghid.i. annuntians. Nomen eſt cuiuſdam authoris, qui cōmentatus eſt R. Moſen Ægyptium.
Decimo העולם הזה .i. Sæculū hoc. vel העולם הבא Sæculum venturum.
Vndecimo החכם הרב Sapiens Magiſter.

הה׳ד Signif. הרא הוא דכתיב Hoc eſt quod ſcriptum eſt.
Secundo הרא הוא דאמרינן Hoc eſt quod diximus, vel היינו הא דאמר Hoc eſt quod dixit. Chald. ſic loquūtur Hebræi, quādo alicuius ſententiā citant in Cōm.
Tertio היינו הך דאיתמר Illud ipſum eſt quod dicitur.
Quarto הוא הדבר Ipſum verbum, vel ipſa res eſt.

ההמ׳כ Significat האיש הגדול מנוחתו כבוד Vir eximius, cuius requies ſit glorioſa.

הה׳ר Signif. החכם הגדול רבי Sapiens magnus Rabbi. vel הקדוש הרב רבי Sāctus ille magiſter, magiſter noſter, vel רבינו,

noſter,

noster, vel החסיד Pius ille magister. præponuntur etiam aliquando literæ ל & ו, vt והה״ר, & להה״ר, &c.

ה״ו Primo Signif. הטוב והמטיב bonus & benefaciens.
Secundo הו cum vno apicem significat הוא ille. & הי significat היא Illa. Nec sunt rasce teuoth.

ה״ז Significat הריזה Iam hoc est, vel היינו זה Ecce illud est.

הז״ל Significat הרב זכרונו לברכה Magister, cuius memoria sit in benedictione.

ה״ח Significat הלכות חגיגה Lectiones festorum.

הח״ר Significat החכם רבי Sapiens Rabbi, seu Magister.

ה״ט Signif. הלכות טרפות Lectiones raptorum, idest, animalium quæ rapta sunt à feris.

ה״י Signif. השם יתברך Deus benedictus, vel יתעלה attollendus, sustollendus.

הי״ד Significat הבורא ינקום דמו Creator vlciscetur sanguinem eius.

היל״ל Signif. היה לו לומר Fuerat ei dicendum, vel debebat dicere. scribitur etiam sic, הל״ל idemq. significat.

ה״כ Signif. הלכות כלאים Lectiones mixtorum ex diuersis speciebus, seu, Heterogeneorum. Vel כלים, idest, Vasorum. Thalm.

הכ״א Signif. הוא כמא דאמר. Est sicut quòd dixit: vel iuxtà quod dixit. Legitur etiam sic, היכמא דאמר sicut dicit, vel, dicitur. Thal.

ה״ל Primo Signif. הוה ליה Erat ipsi, debebat ipse. Chald. Hebraicè vero היה לו fuit, vel erat ei: vel in plurali היה להם fuerat eis, &c.
Secundo היה לומר Dicendum erat.

הלב״א Significat המגיע לידו ברוך יהיה אמן Qui ad manus

 perue-

eius peruenire facit (subauditur Epistolam, vel quid tale) benedictus sit, amen.

הל״ל Sig. הוה ליה למימר Dicendum erat ei: vel, Debebat ipse dicere. Talm. Quod Hebraicè dicitur היה לו לומר Erat ei dicendum. scribitur etiam sic הי״לל De quo vide etiam supra.

הל״מ Primo signif. הלכה למשה מסיני Traditio Mosis de monte Synai.

Secundo הלין מלי Istæ dictiones. in Masor.

הלמ״ה Sign. המוציא לחם מן הארץ Qui educit panem de terra.

ה״מ Sign. primo הוה מצי Poterat. Talm.

Secundo האיש המקדש Vir matrimonium iniens, vel, Sponsus. Init. Cap. Talm.

Tertio היה מביא Erat adducens. Init. Cap. Talm.

Quarto הנה מלין, vel הני מלי Hæc verba. Scribitur etiam hæc Abbreu. præp. ב cum י in fine sic בה״מי id est בהני מלי His ipsis verbis.

Quinto הכי מאי Sic quorsum, ad quid, &c. Talm.

המ״דא Sign. primo היך מה דאמר Iuxta id, quod ait.

Secundo האי מה דאת אמרת Hoc est, quod tu dixisti.

Tertio היינו מה דאמר Illud ipsum, quod dixit, Ecce id, quod dixit: quod legitur etiam הוא מצי דאמר Hoc est, quod dixit. Frequens in Comment.

המ״ל Sign. הוה מצי למימר Poterat dicere. Talm.

המ״עה Sign. המוציא מחברו עליו הראיה Qui vult educere, vel, auferre (aliquid) à socio suo, ad eum argumentū, vel ratio: idest, debet ostendere rationem, quare, &c.

ה״נ Signif. Primo הכי נמי Sic etiam: vel הכא נמי Hic etiam. Talm.

Secundo הריני נזיר Ecce ego ſum Nazareus.
Tertio היה נוטל Fuit ferens. Init. Capit.
Quarto הלכות נדרים Lectiones de votis: vel נחלות de hęreditatibus.

הנא״ Signif. הכי נמי אמר Sic etiam dicit. Vel in plurali primæ perſonæ הכי נמי אמרינן Sic etiam, vel, ſimiliter dicimus.

הנבי׳ Signif. הנביא Propheta. Non ſunt capita dictionum.

הנ״ל Primo Sign. הנזכר למעלה Quod commemoratum eſt ſupra, vel cuius mentionem fecimus ſuperius.
Secundo הנזכר לי Memoratum a me. Vel הנראה לי Quod videtur mihi.

ה״נר Sign. הנדיב רבי Ingenuus ſeu, liberalis Rabbi: vel legi poteſt הנעלה רבי Excellens Rabbi. Vel הנגיד vel הנכבד ideſt, princeps, vel honoratus, &c.

הנר׳ Significat הנראה Quod videtur, vel apparet.

הנ״רש Sign. הנגיד רבי שמואל Eximius Rabbi Samuel.

ה״ס Sign. הלכות סוטה Lectiones ſotà: vel סוכה Succa: vel סנהדרין Sanhedrin.

הסמ״ק Sign. הספר מצוות קטן Liber præceptorum paruus ſeu minor.

הס״פ Signific. הסוף פסוק Soph paſuk, ideſt, finis verſus, vel הסוף פרק Finis capituli, חספ׳ verò Significat הספר Librum.

ה״ע Signif. Primo הלכות עבדים Lectiones de ſeruis: vel עדות Teſtimonijs.
Secundo הלכות ערובין Lectiones de promiſcuis.

הע״ה Signif. המלך עליו השלום Rex (v. g. Salomon) ſuper eum ſit pax.

הע״הב

הע̇ה̇ב Signif. העולם הבא Sæculum venturum.

הע̇ה̇ז Signific. העולם הזה Sęculum iſtud, vel, mundus hic.

הע̇י̇ Huius Abbreuiaturæ explicationem require ſup. in הב̇ע̇י̇ idem enim ſignificat.

ה̇פ̇ Sign. Primo הכי פירש Sic interprętatur. & pręp. ו ſic וה̇פ̇ & ſic interpretatur. vel ſi de pluribus ſermo ſit, legitur. הכי פירשו ſic interpretati sūt. vel הכי פירושו ſic expoſitio eius. Ita ipſe expoſuit.

Secundo חמשה פעמים Quinque vicibus.

Tertio הפרק Capitulum, tempus, vel momentum.

ה̇פ̇ע̇ Signif. הפעל Verbum. apud Grammaticos reperitur, nec ſunt Raſce Teuoth:

ה̇צ̇ Signif. הלכות ציצית Lectiones de fimbria quæ eſt in extremitate veſtis.

ה̇ק̇ Signif. Primo הכי קאמר Sic dicit, ſeu dicere vult: & præpoſita litera daleth ſic דה̇ק̇ Qui ſic dicit.

Secundo היה קורא Erat legens. Init. Cap. Talm.

Tertio הקדוש Sãctus. Et Græcè o aghios, quod Latina lingua non poteſt tam bene exponi, ſicut in vulgari lingua dicimus, il Santo. Pro quo intelligitur Deus benedictus.

Vel etiam legi poteſt השם קדוש Deus ſanctus.

Quarto הא קשה Ecce durum, ſeu, difficile eſt. vel. Ecce obijci poteſt. Ecce obijcitur.

Quinto האי קרא Hic verſus Biblicus. Hic Scripturæ locus. Talm.

ה̇ק̇כ̇ Signif. הקרי כתיב Kare chetiv. i. quod legitur, & ſcribitur.

ה̇ק̇ל̇ Sign. הקודם לבוא Anticipans venire. Primū veniēs.

ה̇ק̇ב̇ה̇ Sign. הקדוש ברוך הוא Sanctus benedictus ipſe, ſcilicet,

licet, Deus.

הי״ק Signif. הקדוש רבי Sanctissimus Rabi N.

ה״ר Primo signif. הושענא רבא Hosanna magnum. & præpos. ב sic בה״ר In Hosanna magno.
Secundo החכם רבי Sapiens Rabbi: vel הרב רבי Magnus Rabbi. vel היקר רבי Honoratus Rabbi: vel הרב רבינו Magister magistrorum nostrorum.

הר״א Significat הרב רבי אברהם Magnus Rabbi Abraham.

הראב״ד Significat החכם רבי אברהם בן דוד Sapiens Rabbi Abraham filius Dauidis. Nomen est Cõmentatoris.

הראב״ע Sign. הרב רבי אברהם אבן עזרא Doctissimus Rabbi Abraham Aben Ezrà.

הרא״ם Signif. הרב רבי אליהו מזרחי Summus Rabbi Elias Orientalis. & cum vau præposito sic והרא״ם Et summus Rabbi Elias, &c.

הרא״ש Signif. הרב רבינו אשר Summus magister noster Ascer.

הרד״ק Significat החכם רבי דוד קמחי Sapiens Rabbi Dauid Kimchi.

הרז״ה Signif. הרב רבי זרחיה הלוי Magnus Rabbi Zerachias Leuites.

הריב״ש Signif. הרב רבינו יצחק בר ששת Summus magister noster Isaach filius Scesciath.

הרי״א Signif. הרב רבי יצחק אברבנאל Magnus Rabbi Isaac Abarbanel.

הרי״ף Signif. הרב רבינו יצחק מפיס Summus magister noster Isaac de Pes.

הרי״קם Signif. הרב רבינו יוסף קמחי Summus magister noster Ioseph Kimhi.

הרלב״ג Sig. הרב רבינו לוי בן גרשום Summus Magiſter noſter Leui filius Gherſom.

הרמב״ם Sign. החכם רבי משה בן מיימון Sapiens R. Moſes filius Maiemon.

הרמב״ן Signif. הרב רבי משה בן נחמן Magnus R. Moſes filius Nachman.

הרמ״ך Signific. הרב רבי משה כהן Magnus Rabbi Moſes Sacerdos.

הרמ״ב Sign. החכם רבי משה בוטארילו Sapiens Rabbi Moſes Boterilo.

הרמב״ד Sign. החכם רבי משה בר דוד Sapiens R. Moſes filius Dauidis.

הר״ן Signific. הרב רבינו נסים Summus Magiſter noſter Niſſim.

הר״פ Signif. הרב רבינו פרץ Summus Magiſter noſter Perets.

הר״ר Sign. החכם רב רבינו Sapiens magnus doctor noſter. vel הרב רבי Ampliſſimus Rabbi. &c.

הר״א Sign. הרב רבי אברהם Magnus Rabbi Abraham vel etiam legi poteſt אהרן Aharon.

הרשב״א Sign. הרב רבינו שלמה בן אדרת Sumus Magiſter noſter Salomon filius Adreth.

הרשב״י Sign. הרב רבי שמעון בן יוחאי Magnus R. Simeon filius Iohài.

הרב״י Signif. הרב רבינו יעקב Doctiſſimus Magiſter noſter Iaacob.

הרשב״ץ Sig. הרב רבינו שמעון בר צמח Summus Magiſter noſter Simeon filius Tſemach.

הר״ת Signific. הרב רבינו תם Doctiſſimus Magiſter noſter Talm.

הש׳ Primo sign. האשה שנפלה Mulier quæ cecidit. Capit. Secundo הלכות שבועות Lectiones Hebdomadarum. Tertio הלכות שקלים Lectiones siclorum. Tract. Tal.

הש׳ Signif. השם Dominus. Vide in ה׳ nec sunt R. T.

הש׳י Signif. השם יתברך Dominus (qui sit) benedictus. vel יתעלה Exaltetur: vt apud q. R. בכל מעשיך השתדל לדעת הש׳י idest, In omnibus operibus tuis studeas, vel des operam, vt cognoscas Deum benedictum. Scribitur etiam sic הש׳ית ideq. significat & הש׳ יתע׳ idest, Deus exaltetur, & בתורת הש׳ יתבר׳ .i. In lege Domini qui sit benedictus.

הת׳ Primo signif הלכות תמורה Lectiones permutationis. Secũdo הלכות תענית Lectiones ieiunij. vel תפילין Phylacteriorum: vel תרומות oblationum, vel תשובה pœnitentiæ.

הה׳ת Significat התלמוד תורה Doctrina legis.

Finis literæ Hè.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à litera Vau. ו

ו׳ Hęc est sexta litera in ordine ipsius Alphabeti valetq; numeris sex.

ואו׳ל Quid significet hæc abbreuiatio, require supra in או׳ל Et sic de cæteris, ne bis eadem propter vnam literam repetantur, quando inuenies aliquam ex abbreu. quam præcedit Copula Vau ו quæ hic non est notata, aduerte literam quæ sequitur post ו & illam suo loco require vt etiam וא׳חכ require sup. in

אה״כ & ומ״מ requit in מם & ורו״ל in ר״ול &c.

ואא״ל Sign. ואין לומר Et non eſt dicendum.

וא״ש Signif. ואלה שמות Et hæc ſunt nomina. Eſt initium lib. Exodi.

וא״שר Signif. ואלה שמות רבא Expoſitio magna in Exodum ſeu Gloſſa.

וא״ת Sign. ואם תאמר Et ſi dixeris. Obiectio freq. in Com.

ובכ״א Sign. ובכל אחד Et in vno quoq; vel in ſingulis.

ובס״ף Sign. ובסוף פסוק Et in fine verſus, vel פרק Capitis.

וג״ו Sign. וגומר Et reliqua, vel & cætera. Hac Abbreuiatione ſolent vti Rabb. in Com. cum citant locum aliquem ſeu paſuk ex ſcriptura, quem tamen non integre recitant, ſubiungere ſolent Veghomèr; vt in latino facere conſuetum eſt per, & cætera propriè tamen ad verbum ſignificat. Et comple, & perfice quod reſtat: ſcribi ſolet etiam ſic cum mem. וגומ׳, &c.

וג״כ Significat וגם כן Et etiam ſic: vel, Et ſimiliter.

וג״ח Signif. וגמול חסדים Et retributio miſericordiarum, vel eleęmoſinæ vel וגמילות חסידים Et retributio ſanctorum.

וד״ל Significat ודי למבין Et ſatis eſt intelligenti. ſcribunt etiam ſic aliquando ולד Et intelligenti ſufficit.

וה״אר Signif. והא אמר רבי Et ecce dicit Rabbi. Thal.

והב״ריח Signif. והפותח בלי רשותי ידקרנו הרב Et qui aperit abſque licentia mea, transfodiat eum gladius. In ſuperſcript. Epiſtolarum.

וה״ה Sign. והיינו הך Et hoc eſt illud. ſic dicunt היינו ipſum eſt דהיינו Quod eſt.

וז״ל Significat וזה לשונו Et hæc ſunt verba eius, ſeu & hæc

hęc est interpretatio eius.

וה״מב Significat והוא מובן בנקל Et hoc intelligitur perfacile, vel facile intellectu est.

וה״לש Significat והושיענו למען שמך Et saluifica nos propter nomen tuum. Est versus psalmi.

וה״מל ת״עב Sign. והמגיע לידו תבא עליו ברכה Et qui perfert ad manus eius, veniat super eum benedictio.

וח״ל Sign. וחרם לורים Et excommunicatio sit alienis. Et addita litera ב sic וח״לב signif. וחרם לורים בנרוי Et excommunicatio sit alienis cum separatione.

וש״ו Significat וזה שאמר Et hoc quod dixit, &c.

וי״א Signif. ויש אומרים Et sunt qui dicũt. Vel in singulari ויש אומר Et est qui dicat, hoc est, qui sic & sic sẽtiat.

וי״ה Significat ויום הכפורים Et dies propitiationum. Vide etiam infra in י״ה.

וי״ל Significat ויש לומר Et est dicendum. Et dici potest. Hac abbreuiatione vtuntur cum obiectiones soluũt. Secun. ויש לפרש Et est exponẽdũ, vel, potest exponi.

וי״מ Signif ויש מפרשים Et sunt exponentes, vel, qui exponant. Et in sing. ויש מפרש Et est qui exponat.

וי״ס Signif. ויש ספרים Et sunt libri.

וי״קר Signif. ויקרא רבה Leuiticus cum expositione Rabbà, vel, magna.

וי״ת Signif. ויונתן תירגם Et Ionathan interpretatus est transtulit, vel conuertit. Hic est Chaldæus paraphrastes celeberrimus apud Hebr. Signif. & ויתברך & benedictus (sit) scil. Deus.

וכה״ג Signif. וכהאי גוונא Et ad hunc modum, vel, Et id genus similia. Chald.

וכו׳ Signif. וכולי i. Et reliqua, Et cætera. Hac vtuntur

Abbreuiatura quando commentatores Hebræi ci-
citant aliquem paſuk,vel interpretãtur,qui eſt extra biblia,nec perficiunt illum breuitatis gratia: quãdo verò interpretantur, vel citant aliquem verſum bibliorum, nec ſimiliter finiunt illum, tunc dicunt וגומר, &c. Et hoc nota nam ſæpe occurrit ׳

וכו׳ Sign. וכל זמן Et omni tempore.

וכ׳כ Sign וכל כדנן Et omnia eiuſmodi, vel, ſic.

וכמ״ש Sign. וכמו שאמר Et ſicut dixit.

וכ׳ף Sign. וכל פנים Et omnibus modis.

וכ״ת Sign. וכי תימא Et ſi dicas, vel interroges. Thalm.

וכ״תי Sign. Primo וכן תרגם יונתן Et ſic interpretatus eſt Ionathan.

Secundo וכן תרגום ירושלמי Et ſic (ſub. dicit vel interpretatur) Thargum Ieroſolymitanum.

ול״ Sign. ולמד Et didicit, vel לימד Et docuit.

ולו Sign. ולומר Et dicendo, vel dicendum eſt.

ול׳ד Signif. ולמבין די Et intelligenti ſatis eſt, vide etiam ſup. in ד״ל.

ולכ׳א Sign. ולכן אמר Et ideo, vel propterea dicit.

ולכא׳לש Sign. ולכל אשר לו שלום Et omnibus ſuis ſit ſalus. ſolet aliquando in fine addi ר quod ſignificat רב,ideſt multa in Epiſtolis occurrit.

ולמ״ד Sign. ולמן דאמר Et ei qui dicit Thalm.

ול׳מל Sign. ולא מצי למימר Nec poteſt dici, vel Nec conuenit dicere:quod alias dicunt ולא שייך למימר.

ול״נ Sign. ולי נראה Et mihi videtur.

ול״ק Sign. ולא קשיא Et non eſt durum, vel difficile, vel ולכן קשה Et ideo difficile eſt.

ול״ש Sig. ולא שנא Nec dixit, ſeu commentatus eſt.

ומ״ל Sign. ומנא לן Et vnde nobis? Thalm.

ומ״ט Sign. ומאי טעמא Et quæ nam eſt ratio?

ומ״ש Sign. ומה שאמר Et id quod dixit?

Secundo ומצואי שבת Et egreſſus Sabbathi.

ומ״ת Signif ומתן תורה Et datio legis. Vide etiam in מ״ת.

וס״ל Sign. וסבירא ליה Et conſideratum eſt ei, vel opinatur ipſe. Tal.

וע״דה Signific. ועל דרך הזה Et per hunc modum, ſeu viam.

וע״יל Signif. ועוד יש לומר Et adhuc eſt dicendum.

וע״ק Sign. ועוד קשה Et adhuc eſt durum, argumentum, ſeu difficile.

וע״פ Sign. ועל פה Et per os, vel ad os.

ופ״ך Sign- ופירש כן Et interpretatus eſt ſic.

ופג״ן Signif. ופורק גדר ישכנו נחש Et qui diſſipat ſepem mordeat eum ſerpens ex Eccleſ. 10. 8. Hac abbreuiatura vtuntur in ſuis literis, quando illas non reſignari atq; inſpici, ſed fideliter dari cupiunt illi ad quē ſcribunt.

ופפכ״יין Signif. ופתו פת כותיים יינו יין נסך Et panis eius ſit (vt) cibus Gentilium, vinum eius (vt) vinum libaminis ſeu idolatricum.

וצ״ע Sign צריך עיון Et indiget cōſideratione, vel ſtudio: vel Eſt animaduertendum.

וצ״ל Sign. וצריך לומר Et oportet dicere.

ופר״שי Signif. ופרש רבי שלמה ירחיי Et expoſuit Rab. Salomon Iarchij, Doctor magnæ apud Hebræos auct.

וק״ש Sign. וקרית שמע Et lectio, Audi. Deut. 6.

ור״זל Significat ורבותינו זכרונם לברכה Et Magiſtri noſtri bonæ memoriæ.

Sign.

ושש Signif. ושלום שלום Et ſalus ſalus. Ideſt, etiam atque etiam vale. In epiſtolis ſæpe occurrit.

ורת Signif. ורבינו תם Et magiſter noſter Tam.

ותי׳ Signif. ותירגם יונתן Et interpretatus eſt Jonathan. vel ותרגום .i. Et Chaldæa interpretatio. Vel etiam ſignificat ותרגום ירושלמי Et Thargum Ieroſolymitanum.

Finis literæ Vau.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à litera Zaÿn. ז

ז׳ Hæc eſt ſeptima in ordine Alphabeti litera, valetq; in numeris ſeptem. Et cum duobus punctis ſuppoſitis, vel virgula infernè valet 7000.

ז״א Primò ſignificat זה אינו Hoc non eſt. ſ. verum.

Secundò זה אמר Hic dixit, vel זה אומר hic dicit, &c.

זאב״ולב״יא Signif. זכור את בוראך והצנע לכת בית יהוה אלהיך Recordare creatoris tui, & humiliare ingrediendo domum Domini Dei tui.

ז״ב Primò ſignific. זמן כמה .i. Tempus quo, quando, quo tempore.

Secundò ſignif. זה בורר Hic eligit. Init. capituli.

Tertiò זהב בזהב Aurũ in aurum. Vulg. Oro in oro.

Quartò ז׳ ברכות Septem benedictiones.

זבלא״וזבלא Signif. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד Hic eligit ſibi vnum, & ille eligit ſibi alterum.

ז״ג Signif. זמן גרמא Tempus cauſat ſ. hoc, vel illud.

ז״ה Signif. זה הדבר Hoc eſt verbum. vel hæc eſt res.

ז״גכ Signif. זה גם כן Hoc etiam ſic.

Signi-

זה״ל צ״ב Signific. וזה השער ליהוה צדיקים יבאו בו Hæc (eſt) porta Domini, iuſti intrabunt in eam. ex Pſal. 118.
ז״י Signif. זרע ישראל Semen Iſraelis.
ז״ל Primò ſignif. זכרונו לברכה Memoria eius in benedictione. Vel, ſi ſint plur. זכרונם לברכה vel זכרם Memoria eorum in benedictione.
Secũdò זה לשונו Hæc (eſt) lingua eius. i. Hæc eſt gloſſa, vel interpretatio eius, vt quando expoſitio alicuius Doctoris recitanda, vel recitata eſt, ſubiungi ſolet ז״ל. i. Hæc (eſt) interpretatio eius: quemadmodum Latini dicũt, Hæc ille, vel, Hactenus ille. Vel in plur. זה לשונם Hæc ſunt verba, hic eſt ſermo eorum.
Tertiò ſignif. זכור לטוב Commemoratus in bonum. i. quem honoris gratia nominamus.
זלה״ה Signif זכרונו לחיי העולם הבא Memoria eius (ſit) ad vitam venturi ſæculi. Et in plur. זכרונם Memoria eorum. &c.
ז״יש Signif. זקף יתיב שלשלת Zacheph, Iethib, Scalſceleth. Nomina ſunt trium accentuum regiorum. in Maſoreth.
ז״מ Signif. זרע מלוכה Semen regium.
זצ״ול Signif. זכר צדיק וחסיד לברכה Memoria iuſti, & miſericordis (ſit) in benedictionem.
זצ״ל Significat זכר צדיק לברכה Memoria iuſti in benedictione.
זצלה״ה Signif. זכר צדיק לחיי העולם הבא Memoria iuſti (ſit) ad vitam futuri ſeculi. In plur. צדיקים iuſtorum &c.
ומש״ל Significat והו מה שרצינו לבאר Hoc eſt quod volumus explicare.

Signi-

זצ״קל Signif. זכר צדיק וקדוש לברכה Memoria iusti & sancti in benedictionem. Vel in plur צדיקים iustorum, &c.

זק״ Sign. זרע קיים Semen stabile, firmum.

זקנ״ים Sign. זרעים קדושים נשים ישועות מועד Semina, sancti, Mulieres, salutes, solemnitas. apud Cabal.

וש״ Signif. זה שאמר Hoc est quod dixit. Vel זהו שנאמר Hoc est quod dictum est, seu dicitur: vel in plur. שאמרו Quod dixerunt. Et praepos ו sic וש״ Et hoc est quod dixit, &c.

וש״ה Sign. זהו שאמר הכתוב Hoc est quod dicit scriptura, vel הפסוק Versus scilicet bibliacus. Hoc est sententia aliqua scripturae.

ות״ Primo Significat זמן תפלה vel תפילין Tempus orationis, seu philacteriorum.

Secundo זכרון תרועה Idest, Memoria clangoris, seu festum tubarum.

Finis literae Zaӱn.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à litera Cheth. ח

ח׳ Primo haec est octaua Alphabeti litera, quae in numeris valet 8. Et quando super eam notantur duo puncta, vel subtus virgula, tunc valet 8000.
Secundo חלק i. pars, & praeposito ב sic בח״ In parte. Et sic חא significat חלק א׳ pars prima, חב״ pars secunda, & sic deinceps.

חא״ Signific. חכמים אומרים Sapientes dicunt: & praeposito

sito Vau, והא, & cum Caph sic, וחכא Et sapientes dicunt.

הכ Signific. חרבן בית Deuastatio, seu destructio domus. scil. Templi Hierosolymitani.

חכח Signif. חותם בתוך חותם Sigillum in medio sigilli .i. Intra aliud sigillum.

חכ״ת Signif. חלב בשר יין תכלת Lac, caro, vinum, iacynthus.

ח״ב״י Signif. חלב גבינה בצים יין Lac, caseus, oua, vinum.

ח״ה Primò signific. חידוש העולם Renouatio mundi. In M. N.

Secundò חובת הלבבות Obligatio cordium, seu debitum cordium. Nomen libri.

Tertiò חול המועד Prophanum festi, seu prophanum tempus solemnitatis.

Quartò חרבן הבית Destructio domus.

Quintò חשן המשפט Pectorale Iudicij Nom. libri.

Sextò חילול השם Prophanatio Nominis Diuini.

בח״ה : שח״ה. &c.

Septimò חג הסוכות Festum tabernaculorum. בח״ה In festo tab.

Octauò חלוץ הנעל Extractio est calcei. Thal.

חהר״אם Signif. החכם הקדוש רבי מנחם מרקנאטי Sapiens sanctus ille Rabi Menahen de Rekanate. Nomen est cuiusdam celebris cõmentatoris in Pentateuchũ.

ח״ו Signif. חס ושלום Parce, & pax .i. Absit, Deus auertat. & preposito ו sic וח״ו quod absit. sic loquũtur. Hebr. cum mentionem faciunt alicuius rei absurdæ quam amoliri & auertere nituntur. scribitur etiam sic חוש idemque significat.

חז״ל Significat חכמינו זכרונם לברכה vel חכמ״ב Sapientes; vel, sapientes nostri bonæ memoriæ, vel, quorum memoria sit in benedictione. Et cum Vau sic וחז״ל. Et sapientes, &c.

ח״י Significat חתימת ידי Subscriptio, seu, subsignatio manus meæ.

חי״ם Significat חלי יסורים ים מדבר Aegritudo, dolores, vel languores, mare, desertum.

ח״א Signif. חכמים אומרים Sapientes dicunt.

חכ״ש Signif. חסר כסדר שלם Deficiens, secundum ordinem, integer, seu abundans .s. Annus.

ח״ל Primò signif. חוץ לארץ Extra terram. Intelligitur semper, Promissionis, seu Israel. Et præpositis literis seruilibus .s. ב & ל sic בח״ל .i. בחוצה לארץ & לח״ל Idemq. significat.

Secundò חרם לזרים Anathema (sit) alienis.

ח״ל בנח״שדר״ג מ״ה signif. חרם לזרים בנדוי חרם שמתא דרבינו גרשום מאור הגולה Anathematis pœna sit alienis, per separationem, anathema, & proscriptionem Doctoris nostri Cherscom luminis captiuitatis. In epistolis poni solent istæ abbreuiaturæ sese consequentes.

ח״לב Signif. חרם לזרים בנדוי Anathema .i. Anathematis pœna sit alienis in separatione. Est prima anathematis species.

חלע״הב Significat חלק לעולם הבא Pars in sæculo venturo. seu, pars futuri sæculi.

ח״מ Significat primo חול מועד Profestus dies festi, siue sit Paschatis, seu Tabernaculorum: plenè scribitur חול המועד & recipit litteras seruiles, ב, ל vt בח״מ: לח״מ &c.

Secundò ſignif. חסורי מחסרא Deficiendo deficit.

Tertiò ſignif. חתומי מטה Inferius ſigillati, vel ſubſcripti. Et in ſing. חתום מטה ſubſcriptus infra.

חמ״וק Signif. חסורי מחסרא והכי קתני Deficiendo deficit, & ſic legitur, ſeu ſcribitur. Thalm.

חמ״ור Signif. חכם מחוכם ורב רבנן ſapientiſſimus & magnus doctor noſter.

חמ״פג Significat חילתית מורייס פת גבינה Sinapium, muria bucella (panis,) caſeus.

חמ״שה Signif. חי מלא שטיפה הדחה Crudus, plenus, ablutio, propulſio, ſeu in aqua agitatio.

חמ״שת Signif. חוקה מרה שנה תורה Statutum, proprietas Deuteroſis, vel traditio legis.

חנ״ן Primò ſignif. חי נפש vel נפשו נפשי Viuat anima, vel anima eius, vel anima mea, &c.

Secundò ſig. חצי נזק Medietas damni princ. Capit.

חנכ״ל שצם Signif. חמה נוגה כוכב לבנה שבתאי צדק מאדים Sol, Venus, Mercurius, Luna, Saturnus, Iuppiter, Mars. ſunt nomina ſeptem Planetarum.

חנ״ל Significat חינפשי לאל Viuat anima mea Deo, vel נפשו Anima eius, &c.

ח״ס Signif. חרם סתם Excommunicatio abſolutè. vel in plurali numero חרמים excommunicationes, &c:

חס״י Signif. חסר defectiuum, vel חסרים Defectiua, vel deficientes. Nam ſunt raſce teuoth. ſæpe in Maſoreth.

ח״ע Signif. חג ערבה Feſtum palmarum.

ח״פ Signif. חטף פתח Cateph Patach. nom. puncti rapti.

ח״ק Signif. חטף קמץ Hateph Kamets. Eſt punctũ raptũ.

חר״ Signif. חרם Anathema, ſeu excommunicatio.

הר״ג Signif. חרם רבן גמליאל Anathema magiſtri noſtri Gamalielis. Et præpoſito ב ſic בחר״ג Cum anathemate, &c. Vel גרשום Gherſom.

חרמ״בם Signif. חכם רבי משה בן מיימון Sapiens Rabbi Moſes filius Maimonis. Magnæ apud Hebr. authoritatis eſt.

חרמ״בן Signif. חכם רבי משה בן נחמן Sapiens Rabbi Moſes filius Nachman. alias R. Moſes Gerundenſis.

חש״ו Signif. חרש שוטה וקטן Surdus, ſtultus, & paruus.

חש״מ Significat חולו של מועד Profeſtum ſolemnitatis. Dicuntur ſic dies infra octauam feſtorum ſolemniũ. Et præpoſito ב ſic בחש״מ In profeſto &c. ח״ש Idem ſignificat.

חש״מל Significat חיות אש ממללות Animalia, ignis (ſeu ignea) loquentia. vel חשות ממללות tacentia (&) loquentia. Sic interpr. Cabal. iſtam dictionem חשמל quæ legitur Ezech. 1. verſ. 4.

חש״מן Signif. חוזק שוא מקף נחי העין Fortitudo, ſceua, macaph quieſcentia Ain. In Cap. cant.

Finis litteræ Cheth.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Teth. ט

ט׳ Eſt nona alphabeti litera, & in numeris valet, Nouem. Et cum duobus punctis ſupra poſitis, vel linea infernè, valet 9000.

ט״א Signif. primò טומאת אוכלין Immunditia ciborum, ſeu excrementorum.

Se-

Secundò significat טעם אחר Ratio alia, aliud argumentum.

Tertiò טעות אחת Error vnus. vel אחרת alius.

טא״ח Significat טור אורח חיים Ordo viæ vitæ. Nomen est libri. & prępofit litera ב sic בטא״ח In ordine &c.

ט״ב Signif. primo ט׳ באב. Nono (mensis) Au: .i. Iulij, vel Augusti.

Secundò טרף בקלפי Adrepsit, seu rapuit in membranis.

ט״ו Signif. טבי ותקולי Boni, & ponderati, seu librati.

Secundò signif. טוען ונטען Contendens (seu actor) & pars aduersa.

ט״י Signif. טבול יום Infusio, seu baptismus diei, scilicet illius diei.

ט״ל Signif. טוב לשון Bona expositio, pulchra locutio, seu lingua.

ט״מ Signif. טומאת מת Immunditia mortui.

Secundò טעמי מצוות Rationes præceptorum. Nom. libri.

ט״ס Signif. טעות סופר Error scriptoris. vel סופרים scribarum, vel ספר libri.

ט״ע signif. טוב עלם Bonus adolescens, seu puer. mundus.

טע׳ sign. טעם .i. Accentus, seu Ratio. Et præposito ב sic בטע׳ cum accentu, vel ratione. Non sunt Rascè Theuoth.

ט״צ signif. טומאת צרעת Immunditia lepræ.

Finis litteræ Teth.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES à littera Iod. י

י Eſt decima litera alphabeti, valetq. in numeris, Decem. ſign. etiam nomen Dei tetragrammaton יהוה.
י״ ſignificat nomen Domini יהוה vel אדני. Scribitur etiam cum tribus Iodin ſic ״י In quo myſterium Sacroſanctæ Trinitatis deſignatur. contra ipſoſmet Hebræos id negantes.
י״א Primò ſignificat יהוה אלהים Dominus Deus. Secundò יש אומרים Sunt dicentes, vel, qui dicunt, vel in ſing. יש אומר Eſt qui dicit.
Tertiò in numeris valet Vndecim.
יאו״א ſignif. primò יהי אור ויהי אור Sit lux, & fuit lux. Secundò יהוה אלהי ואלהי אבותי Domine Deus mi, & Deus Patrum meorum.
יא״ל ſignif. יהוה אלהים יעזור לי Dominus Deus adiuuet me, opem ferat mihi, vel לנו nobis.
יא״יא ſignif. יהוה אלהינו יהוה אחד Dominus Deus noſter. Dominus vnus eſt. Eſt compend. verſus. in Deuter. 6.
יא״עו ſignif. יהי אלהינו עמנו ויעל ſit Deus noſter nobiſcum, & aſcendat, vel proſit.
י״ב ſignificat יש בכור Eſt primogenitus. Cap. Thalm. Secundò יש בערכין Eſt in ordinationibus Princ. cap. Tertio יש בקרבנות Eſt in ſacrificijs. Princip. capit.
יב״ן ſignif. יששכר בנימין נפתלי Iiſaſchar, Beniamin, Naphtali. ſunt nomina propria virorum.

יבנ״ה ſign: יין בשמים נר הבדלה Vinum, aromata, lucerna, differentia.

יב״ק ſignif. יעננו ביום קוראנו Exaudiet nos in die inuocandi nos i. in die quo inuocauerimus nos. eſt Verſus Pſal. 20.

י״ג ſignif. יש גורסים Sunt docentes i. qui docent, vel qui legunt. In Pardes.

י״ד ſignificat primo יוצא דופן Exiens à latere. Init. Capituli Thalm.

Secundò יורה דעה Docens ſcientiam, vel doctrinam. Nom. libri.

יד״ שח״ט דם ſignificat יין דבש שמן חלב טל דם מים Vinum, mel, oleum, lac, ros, ſanguis, aquæ.

יר״ן ſignif. יהי דן נחש ſit Dan vt ſerpens. Eſt principium verſus 17. cap. 48. Gen.

יה״ ſignificat יום הכפורים Dies expiationum, ſeu indulgentiarum. & præpoſito ב ſic ביה״ In die propitiationum, &c.

יהו״ה ſignif יום הששי ויכלו השמים. Ideſt, Dies ſextus, & perfecti ſunt cœli. 1. Geneſis.

יהב״א ſignificat יהי השם בעזרתי אמן Sit Dominus in auxilium mihi. Amen.

יהב״י ſignif. יקותיאל הכהן בר יהודה Iequtiel ſacerdos filius Iudæ. Nomen eſt vnius expunctatoribus, qui librum ædidit titulo עין הקורא .i. Oculus lectoris.

יה״ך ſignificat primo יום הכפור Dies expiationis. Vel in plur. הכפורים expiationum, ſeu indulgentiarum.

Secundo כי מלאכיו יצוה לך Quoniã Angelis ſuis præcipiet de te: ex literis finalibus conſtat hæc abbreu.

יה״ל ſignificat השם היה עוזר לי Dominus ſit auxiliator

tor meus, vel in plurali לנו nobis.

י״ז ſignif. יתעלה זכרונו Exaltetur memoria eius.

יז״יא ſignif. יראה זרע יאריך ימים אמן Videbit ſemen prolongabit dies, amen. Vel videat hæredes prolonget dies, amen. ex Iſa. cap. 53.

י״ח Signif primo ידי חובתו Ex obligatione ſua, vel חובתם obligatione eorum, &c.

Secundo ſign. יום חול Dies prophanus .i. qui non eſt planè ſacer.

יחלציתו ſignif. אדני חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר Dominus velit .i. vtinam propter iuſtitiam ſuam magnificet legem, & exaltet.

י״ט ſignif. primo יום טוב Dies bonus .i. feſtus, propriè extra Sabbathum. ב״יט In die feſto. Et in plur. ימים טובים Dies boni .i. feſti. dicuntur etiam מועדים ſolemnitates, vel cætus, à conueniendo.

Secundo יצר טוב Fomes, ſeu genius bonus. Et יצ״ט idē.

יט״ש ſign. יום טוב שחל Dies bonus, .i. feſtus qui cōtingit.

י״כ ſignif. יום כפור Dies propitiationis, ſeu expiationis. Vide etiam ſupra י״ה.

י״ל Primo ſignif. יש לומר Eſt dicendum. vel reſponderi poteſt.

Secundo יש לפרש Eſt interpretandum, vel, explicari poteſt.

Tertio יש לשאול Eſt interrogandū, vel quæri poteſt.

Quarto יש להקשות Eſt (locus) argumentandi, vel argui poteſt: vel poteſt quis proponere difficultatem.

Quinto יש לתרץ Eſt ad ſatisfaciendum, vel reſolui poſſet argumentum directè.

יל״או ſignificat יתברך יהוה לעולם אמן ואמן Benedictus ſit

Do-

Dominus in æternum, Amen, & amen.

ילק״ Signif. השם לישועתך קויתי Domine in ſalute tua ſperaui. Ex Geneſi 49.c.

י״מ Signif. primo יש מפרש Eſt qui exponit. Vel in plurali יש מפרשים Sunt qui exponunt, & cum ו ſic וי״מ Et ſunt exponentes.

Secundo יש מותרות Sunt licita. Princ. Capit.

ימ״ה ſignif. יוצא מן הכלל Exit à regula : vel excipitur à regula. & in plurali יוצאים Excipiuntur, vel degenerant à regula.

ימ״ח ſignif. יין מורייס חלב Vinum, murya, lac.

י״נ ſign. primo יין נסך Vinum, fuſum, libaminis, Idolatriȩ.

Secundo יש נוחלים Sunt qui hæreditant. princ. Capit.

Tertio יחיה נצח Viuat (in) æternum.

י״ס Primo ſignif. יש ספרים Sunt libri. Et præpoſito ו ſic וי״ס Et ſunt libri. Vel etiam יש סופרים Sunt Scribæ.

Secundo ים סוף Mare rubrum, ſeu caricoſum.

Tertio י׳ ספירות Decem numerationes. Apud Cabbaliſtas.

יס״ב ſignif. י׳ ספירות בלימה Decem ſephiroth, ſeu numerationes tantum. Apud Cabbal.

יס״ג ſignif. יש ספרים גורסין Sunt libri in quibus legitur.

יע״א ſign. ישמעאלים עובדי אלילים Iſmaelitæ cultores idolorum. Vel leg. יכוננה עליון אמן Stabiliat eam altiſſimus, amen.

יצ״י ſignif. primo ישמרהו צורי Cuſtodiat illum Deus meus. vel ישמרנו צורנו Cuſtodiat nos Deus noſter.

Secundo יברכהו צורנו Benedicat illum Deus noſter. vel יברכך Benedicat te, vel יברכני Benedicat me, &c.

יצה״ט ſig. יצר הטוב Cupido bona, ſeu cõcupiſcentia bona.

יצ״הר Signific. יצר הרע Cupido mala, ſeu concupiſcentia mala.

יצ״ו ſignif. ישמרהו צורו וחייהו Cuſtodiat eum Deus ſuus, & viuificet eum. Vel ישמרהו צורי וגואלי Cuſtodiat eum Deus meus, & redemptor meus. Vel in plurali ישמרם צורם וגואלם Cuſtodiat eos rupes eorum, & redemptor eorum.

Secundo ſignif. יברכה צורנו וישמרה Benedicat ei Deus noſter, & cuſtodiat eam. Vel etiam legi poteſt ישמרנו צורנו וחיינו Cuſtodiat nos Deus noſter, & viuificet nos.

יק״ב ſignif. יחוד : קדושה : ברכה Vnitas, ſanctimonia, benedictio.

יק״ל ſignif. השם קויתי לישועתך In ſalute tua ſperaui Domine.

יקנ״הז ſign. יין : קידוש נר : הבדלה : זמן Vinum, ſanctificatio, lucerna, ſeparatio, tempus.

יר״ ſignif. יהי רצון Sit beneplacitum. Vel יצר רע Cupido mala.

יר״א ſig. יהי רצון אמן Sit voluntas, ſeu beneplacitũ. Amen.

ירב״על ſignif. ירב בו הבעל Contendat contra illum Baal. Iud. 6.

יר״ה ſignif. ירום הודו Exaltetur maieſtas eius. Vel etiam ſic legi poteſt ירום רום הודו Exaltetur ſublimitas maieſtatis eius. Sic loquuntur de principibus ſuis.

יר״ם ſignif. primo יהי רצון מלפניך Sit beneplacitum ante te.

Secundo יצאו רחמיך ממך Egrediantur miſerationes tuæ ex te.

ירמ״א ſignif. יהי רצון מלפניך יהוה אלהי Sit voluntas, ſeu bene-

beneplacitum coram te, Domine Deus meus. Et additis literis וא signif. ואלהי אבותי & Deus Patrum meorum.

יש׳ signific. ימח שמו Deleatur nomen eius. Et in plurali ימח שמם Deleatur nomen eorum.

ישו׳ Primo signif. ימח שמו וזכרונו Deleatur nomen eius, & memoria eius.

Secundò significat יהוה שמים וארץ Dominus cæli, & terræ.

Tertiò יבא שילה ולו Veniat Silo, vel filius eius, & ipsi .s. expectatio gentium. Est pars versus Genes. 49.

Quartò ינון שמו ויתברכו Innòn, siue propagabitur nomen eius: & benedicētur. Est pars versus Psalmi 72.

ישו״ו signif. יתברך שמו ויתעלה זכרונו Benedictum sit nomen eius, & exaltetur memoria eius.

ישׁ׳ signif. יהי שמו יתברך Sit nomen eius benedictum.

ישי עמ֗הן signif. יבא שלום ינוח על משכבו הולך נכוחו Veniat pax, quiescat super lectum eius qui ambulat rectè. Vel in plur. ינוחו על משכבותם Quiescant in cubilibus suis.

ישר׳ signif. ישראל Israel. Non sunt R. T.

ישר׳ signif. יחיו שנים רבות וטובות Viuant annis multis, & bonis.

ית״ signif. primò יונתן תרגם Ionathan vertit, seu interpretatus est.

Secundò יוצרנו יתברך Formator noster (.s. Deus) sit benedictus.

ית׳ signif. יתברך vel יתעלה Benedicatur, vel extollatur. Scribitur & sic יתב׳ pro יתברך & יתע׳ pro יתעלה Exaltetur .s. Deus.

ית׳ וי׳ת Signif. יתברך ויתעלה Benedictum sit & exaltetur. s. nomen eius.

יתקק signif. ישעיה תרי עשר קינות קהלת Esaias, Duodecim Prophetæ (.s. minores) Lamentationes Ieremiæ, Ecclesiastes.

ית׳ש signif. יתברך שמו Benedictum sit nomen eius. Vel יתעלה Exaltetur (nomen eius.)

Finis litteræ Iod.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à littera Caph. כ

כ׳ Est Vndecima in ordine Alphabeti littera, valetq; in numeris viginti, & Caph finalis, ך valet quingenti. Item significat כ׳, (תורת) כהנים .i. Lex) Sacerdotum. i. Leuiticus. In Comment. R. Isaac initio Leuit. ў. 13. & in Cuzàr.

כא Primò signif. כי אם Nisi, sed, immo. Aduerb. Secundò signif. כל אחד Vnusquisque, vnumquodque. Et præposito ב sic בכא in vnoquoque. Tertiò signif. כי אחר Quia post quā. Vel אחר Vnus. Quartò sign. כמו אמרו Sicut dixerūt. Vel אמר Dixit. Quintò signif. כן אמר Sic dixit. vel כך אומר Sic dicit. vel כה אמר. Etiam legi potest כן יאמר Sic dicat.

כאא signif. כיצד אשת אחיו Quomodo vxor fratris sui. Capit. Thal.

כאש׳ signif. כאשר Quemadmodum, sicut, quando. non sunt R. T.

Signif.

כאלש Signif. כל אשר לו שלום Omnibus eius sit pax. q.d. Omnibus domesticis eius salus.

כארזל signific. כה אמרו רבותינו זכרם לברכה Sic dixerunt Rabbini nostri bonæ memoriæ.

כב יכול signif. Si dici potest. Vel Scriptura sacra, quæ constat 22. literis dicere id potest. כב signif. כל בשר Omnis caro.

כג signif. primò כהן גדול Sacerdos magnus; seu Pontifex maximus.

Secundò כנסת גדולה Synagoga magna. vel כלל גדול Canon magnus.

כג' signif. כגון Sicut, ad instar. Non sunt R.T. scribitur etiam כגו' . &c.

כד signif. primò כמא דאמר Sicut dicit. Chald. est, quod Hebraicè diceretur כמו שאמר Sicut dixit.

Secundò כל דבר Omne verbum. vel, Omnis res, vel negotium.

Tertiò כל דא Totum hoc. Chald.

Quartò כדרך Iuxta viam. vel Iuxta consuetudinem, pro more.

כדא Primò signif. כמה דאת אמר Sicut tu dicis. Chald. כמא דאת אמרית vel אמרת Sicut tu dixisti.

Secundò Syrè דאתאמר vel כמא דאיתאמר Sicut dictum est. Vel כמה דאמר Sicut dixit. כדא' significat כדאמרינן Sicut diximus. Vel כדאמרין Sicut dicunt.

Tertiò signif. כמא דאמרינן Vt dicimus. vel legitur כדאמרינן Secundum quod dicimus. Chald.

כדארזל sign. כמה דאמרו רבותינו זכרונם לברכה vel כמא Sicut dixerunt magistri nostri, quorum memoria (sit) in benedictionem. vel, quemadmodum dixerunt

Magi-

Magistri nostri bonæ memoriæ.
כ״ן Signific. כן דעתי נוטה Sic, vel,ad hoc mea opinio inclinat.
כ״ה Primò signific. כי היך Nam sic, quomodo enim. In Zohar.
Secundo כסא הכבוד Thronus gloriæ. Cab.
Tertio כן הוא Sic est,vel Ita res se habet. Vel valet vigintiquinque numero.
Quarto כוהן הדיוט Sacerdos ordinarius, idiota, plebeius.
Quinto כי הכא Sicut hìc. Princ.Cap.
Sexto כיצד הרגל Quomodo pes. P.C.
Septimo כל האסורים Omnia ꝓhibita, vel vetita. P.C.
Octauo כל הבשר Omnis caro. P.C.
Nono כל הגט Omne repudium. P.C.
Decimo כל היד Omnis manus. P.C.
Vndecimo כל היכא Omni vice.
Duodecimo כל הכלים Omnia vasa. P.C.
Decimotertio כל הנשבעים Omnes qui iurant. P.C.
Decimoquarto כל הפשולים Omnes defectuosi. P.C.
Decimoquinto כל הצלמים Omnes imagines. P.C.
Decimosexto כל התדיר Omne continuum. P.C.
Decimoseptimo כפי הזמן Secundum tempus.
Decimooctauo כלי המקדש Vasa tēpli, seu sanctuarij.
כה״א significat כן הוא אומר Sic ipse dicit: Hæc ille. vel in prēt. אמר Dixit.
כה״ג signif. primò כי האי גוונא Ad hunc modum, huiusmodi. Et his similia. Vel, Quia, hoc modo.
Secundo בהגון Sicut decet. Vel כהוגן Vt par est. Non sunt R.T.

Ter-

Tertiò כנכת הגדולה Synagoga magna.

Quarto כהן גדול Sacerdos magnus, ſummus Pontifex.

כה״רר ſignif. כבוד הרב רבי Gloria ſummi Doctoris. N.

כו״ו במוכסז Non ſunt Abbreuiaturæ, ſed voces quædam ſecretæ Cabbaliſticæ, quæ idem valent, quod יהוה אלהינו Sumptà videlicet poſteriore Alphabeti litera pro præcedente, vt caph pro iod, vau pro he, zaijn pro vau. Et ſic de cæteris.

כו״כ ſignif. כך וכך Sic & ſic. Vel כמה וכמה Tot & tot: toties.

כולי ſignif. כולי Omnino, cætera. Et præpoſito vau ſic וכולי &c.

כ״ז ſignif. primo וו vel כל זה Totum hoc, vel iſtud. ſæpe numero etiam accipitur pro כזה vel כזאת .i. iuxta hoc, ad hunc modum.

Secundò ſignif. כל זמן Omni tempore. & præpoſito vau ſic וכז׳ Et omni tempore.

כ״ח ſignif. כה חפץ Sic exoptat, deſiderat. Vel כחפץ Iuxta votum, ſeu voluntatem.

כי״ר ſignif. כן יהי רצון Sic ſit voluntas, ſeu beneplacitum.

כי״רא ſignif. כן יהי רצון אמן Sic ſit voluntas, Amen.

כ״י Primo ſignif. כנסת ישראל Synagoga, ſeu cætus Iſrael. Secundo: In Maſoreth facit Triginta in numeris. nam ל׳ apud eos aliũ habet ſenſum. Vide infra in ל׳.

כ״כ Primo ſignif. כל כך Tantum, tantopere, adeo. Et וכ״כ Et adeo. Vel eſt idem quod כל כדנן Omnia ſicut iſta, vel omnia huiuſmodi. & prępoſito vau ſic וכ״כ Et omnia eiuſmodi.

Secundo כן כתב Sic ſcripſit.

Tertiò כן כתיב vel כתיב כן Ita ſcribitur, vel ſcriptum eſt. Et in plural. כתבין כן Ita ſcribuntur, ſeu ſcripta ſunt.

Quartò כל כתב Tota ſcriptura. Vel כתב כן Scriptura ſic eſt.

Quintò כל כתבי Omnes ſcripturæ. princ. Capituli.

Sextò כסא כבודו Thronus gloriæ ſuæ. vel כבודך gloriæ tuæ. vel כבודם gloriæ eorum.

ככמ״הר ſign. ככבוד מעלת הרב רבי Secundum gloriam excellentiæ Summi Rabbi. Vel מורינו Doctoris noſtri. &c.

כ״ל ſignif. כל לשון vel לישנא Omnis lingua .i. Omne vocabulum, omnis dictio.

Secundo ſign. כלומר Quaſi dicat, verbi gratia. Scribitur etiā ſic in hac ſignificatione. כלו' Ac ſi dicat.

Tertio ſign. כולי הון Omnia illa, vt cum dicunt כל כ״כ Omnia illa ita ſcribuntur.

כל״חס ſignif. כולהון חסרים Omnia ſunt defectiua. Et ſic כל״מל ſignificat כולהון מלאים Omnia ſunt plena. In Maſoreth.

כל״ח ſignif. כי לעולם חסדו Quoniam in ſæculum miſericordia eius. Reperitur hæc abbreuiatura in Mahazor. Pſal. 106.

כל״מר ſignif. כל מה דאמר Omne id quod dixit. Vel in plurali דאמרו Quod dixerunt, &c.

כ״לי ſignif. כוהן לוי ישראלי Sacerdos, Leuita, Iſraelita.

כ״מ Primo ſignif. כבוד מורינו Gloria magiſtri noſtri.

Secundò כבוד מעלת Gloria dignitatis, ſeu celſitudinis, & מעלתך excellentię tuæ. Vel מעלתם excellentię ipſorum.

Tertiò כהן משיח Sacerdos Meſſiæ, ſeu Chriſti.

Quartò כן מצאתי Sic inueni. In Zohar.

Quintò כיצד מברכין Quonammodo benedicunt, vel benedicitur? Princ. Capit.

Sextò כיצד מעברין Quonammodo intercalant. De anni Embol. intercalari die. Princ. Capit.

Septimò כיצד משתתפין Quonammodo aſſociantur. Princ. Capit.

Octauò כל מקום Omnis locus.

כמ״ר ſignif. כמה דאמר Sicut dixit. Vel כמאן דאמר ſicut is qui dicit. Ac ſi quis dicat.

כמה״ר ſignif. כבוד מעלת הקדוש הרב רבינו Gloria celſitudinis ſancti magiſtri magiſtrorum noſtrorum.

כמה״רר ſignif. כבוד מעלת הקדוש רב רבינו Gloria celſitudinis magiſtri magiſtrorum noſtrorum. Vel כבוד מורנו הרב רבינו Gloria doctoris noſtri domini magiſtri noſtri.

כמה״חר ſignif. כבוד מעלת החבר רבי Gloria dignitatis ſocij magiſtri. vel החכם ſapientis. &c.

כמ״הר ſignif. כבוד מעלת הנעלה רבי Gloria dignitatis excellentis Magiſtri. vel הרב רבינו Summi Magiſtri noſtri.

כמוה״רר ſignif. כבוד מורינו ורבינו הרב רבי Gloria Doctoris noſtri, & magiſtri noſtri excellentis Rabbi N.

כמ״ול ſignif. כמאמר זכרם לברכה Secundum quod dixerunt (magiſtri. ſ. noſtri,) quorum memoria ſit in benedictione.

כמ״ר Primò ſignificat כבוד מעלת רבי Gloria excellentiæ Rabbi. vel legitur כבוד מורי רבי Gloria Domini mei magiſtri.

Secundò כמו מורה רבי Sicut doctor Rabbi, vel ſicut docet Rabbi.
Tertiò כמו מרא רבי Sicut dominus Rabbi.
Quartò כבוד מורינו רבי Gloria doctorum noſtrorum Rabi, talis. &c. Et præpoſito beth ſic בכמ״ר .i. filius gloriæ doctorum noſtrorum Rabbi. &c.

כמ״ש ſignif. primò כמו שאמר Sicut dixit, vel quemadmodum dicitur.
Secundò כמו שכתב Sicut ſcripſit. Et præpoſito vau ſic וכמ״ש Idem.

כמ״שר ſignif. כמו שדרשו Sicut expoſuerunt.

כמ״שה ſign. כמו שאמרו החכמים Sicut dixerunt ſapientes.

כמ״ת ſignif. כבוד מעלת תפארתך Gloriæ excellentiæ decoris tui. vel תורתו Doctrinæ eius.

כ״נ ſignif. כן נראה Ita apparet, vel videtur.

כנ״ד ſignif. כנדון דידן Sicut hoc noſtrum quæſitum, vel ſimile huic noſtræ interrogationi.

כנ״ל ſignif. כן נראה לי Sic videtur mihi, vel כמו ſicut &c.

כס״ף ſignif. כל סופי פסוקים Omnes fines verſuum. Vel in ſingulari כל סוף פסוק Omnis Soph paſuch. ſ. accentus finiens verſum.

כ״ע ſignif. primò כתר עליון Corona ſuprema. Apud Cabaliſtas.
Secundo ſignif. כולי עלמא Totus mundus. Chald. דכ״ע Quod totus mundus. Hebraicè verò dicitur כל עולם Totus mundus.
Tertiò כח עליון Virtus ſuprema, Diuina, & cęleſtis.
Quartò ſignif. כל ענין Totum negocium, vel totus ſenſus, tota materia.

כע׳ ſign. כעתירת Iuxta precationem, vel Iuxta votum.

כעׄמ ſign. כולי עלמא מודו Totus mūdus cedit.ſ.ei,vel eis.

כפׄ ſignif. כי פליגי Quod contendunt, diſſentiunt, concertant. Init Capit. Thalm.

Secundò כך פירש Sic expoſuit, vel declarat, vel פירשו expoſuerunt.

Tertiò כך פסק Sic ſententiam fert, vel definit. vel פסקו definierunt.

Quartò כל פסולי Omnia prophana, ſeu falſa. Capit.

Quintò כל פנים Omnes modi. בכ״פ Omnibus modis. מעׄכפ Super omnes modos. שעׄכפ Quod per omnes modos, omnino.

כצׄ Primo ſignif. כוהן צדק Sacerdos iuſtus, ſeu iuſtitiæ.

Secundo כיצד צולין Quomodo aſſant (ſcil.) agnum. Capit.

כצ׳יץ ſignif. כהן צדק יברכהו צורנו Sacerdos iuſtus (ſeu verus) quem benedicat Deus noſter. vel צורו Dominus eius.

כצׄנש חׄלם ſign. כוכב: צדק: נוגה: שבתאי: חמה: לבנה: מאדים. Mercurius, Iuppiter, Venus, Saturnus, Sol, Luna, Mars. Septem Planetæ.

כׄק ſignif. primo כל קְרִיא vel כל קְרִיאה Tota Scriptura, ſic.n. appellant Hebræi 24. libros Bibliorum, à legendo.

Secundo כל קרבנות Omnia ſacrificia. Princ. Cap.

כר״ת ſignif. כתב רבינו תם Scripſit Magiſter noſter Tam.

כׄ״ש Primo ſignif. כל שכן Quanto magis? vel à fortiori, ומׄכש Et quanto magis?

Secundo כל שהוא Omne quod eſt, vel Quodcumque ſit.

Tertio כל שעה Omni hora. Capit.

Quarto כמו שאמר Sicut dicit. vel אמרו dixerunt.
כשש signif. כל שכן שלא Quanto minus?
כשא signif. כשאמר Cum dixit, vel quando dixit. vel in secunda persona כשאמרת Secundum quod dixisti. vel in plur. כשאמרו Vt dixerunt. vel כמוש sicut, &c.
כש׳ signif. כשם Sicut, quemadmodum. non sunt R.T.
כ״ת sign. primo כבוד תורתו Gloria legis suæ. vel תורתך legis tuæ &c.
Secundo כבוד תפארתך Gloria decoris tui. Et in plurali תפארתם Decoris eorum. est Titulus honoris.
Tertio כי תימא Si mihi dices. In Thalm.
כת׳ signif. כתוב Scriptum est. Vel כתב scriptura. non sunt R.T.
כת״י signif. כן תרגם יונתן Sic interpretatus est Ionathan.
כתמ״פ signif. כתב מצע פסוק Scriptura medij versus. vel כתוב Scriptum. vel כתיבין Scripti, seu scripta. &c. Apud Masoreth.
כת״ר sign. primo כבוד תורתנו רבי Gloria legis nostrę Rabbi &c. vel תורתו legis suæ.
Secundo sig. כן תרגם Sic interpretatus est. Sed rarò est in tali Abbr. sub hac significatione.

Finis litteræ Caph.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à littera Lamed. ל

ל Primo hæc est littera duodecima ipsius Alphabeti, valetq; in numeris triginta.
Secundo sign. לית Non est (alibi scilicet). composi-

ta

ta est hæc dictio לא & אית Chald. freq. in Masoreth.
Tertio לשון Lingua. Vt in Pard. והעתקנו ל' Et descripsimus linguam eius, seu verba eius.

ל״א Primo signif. לשון אחר Lingua, seu Glossa alia. Et Chald. לישנא אחרינא Alia lingua. Significatio alia.
Sec. לשון אשכנז Lingua Germanica. & בל״א In &c.
Tertio לא אמרן Non dicimus.
Quarto לפני אידיהן Ante festa eorum. Init. Cap. Th.

ל״אא signif. לאדני אבי Domino patri meo, vel Domini patris mei.

ל״אי signif. לארץ ישראל Ad terram Israel, vel In terram Israel.

ל״ב sig. לישנא בתרא Lectio posterior. vel Legitur aliter.

ל״בה signif. לבית הכנסת Ad domum Synagogæ. Vel, in domum &c.

ל״בי sig. למספר בני ישראל Ad numerum filiorum Israel.

ל״ג signif. primo לא גרים Non legitur. vel לא גרסינן non legimus. significat etiam numerum 33.
Secundo לית גרסא Non est lectio, seu studium.

ל״גי signif. לגרמיה Legarmè. i. ad os eius, seu confringens ossa. Est nomen accentus Regij.

ל״גע sig. לגן עדן Ad Hortum deliciarum, seu voluptatis.

ל״ד Primo signif. למבין די Intelligenti satis est, sufficit.
Secundo לית דכוותיה Non est ei simile. in Masor.

ל״דא signif. לדעת אנקלוס Iuxta sententiam Ancheli.

ל״דאע signif. לדעת אבן עזרא Iuxta sententiam, vel opinionem Abben Ezræ.

ל״די signif. לדעת יונתן Iuxta sententiam Ionathæ.

ל״דפ signif. לדרך פשט Iuxta viam simplicem, vel secundum sensum litteralem.

signif.

לד״ק signif. לדעת קמחי Iuxta sententiam Kimhi.
ל״ה signif. primo לימא הכי Dicendum (est) sic. Thalm.
Secundo sig. לולב הגזול Palma surrepta. Capit.
להק״בה signif. להקדוש ברוך הוא Sancto, & benedicto ipsi
.s. Deo.
לה״ד signif. למה הדבר דומה Cui assimilatur hoc? Cui res
hæc similis est?
לה״ם signif. לא היו דברים מעולם Nunquam fuerunt talia
verba, seu res.
ל״ו signif לולב וערבה Palma, & salix.
ל״ו signif. לומר Ad dicendum, vel dicendo. non sunt
R. T.
לו״א signif. primò לזה אמר Huic, vel idcirco dixit. Vel
אמרו dixerunt. Et præposito vau sic ולו״א Et idcir-
co dicit. Vel in fœm. לזאת &c.
Secundo לשון זו אמר Lingua hac dixit. Vel in plura-
li אמרו dixerunt. i. his verbis dixit. vel dixerunt.
ל״ז signif. לשון זה Lingua ista, Vocabulum hoc, Verba
hæc.
ל״י signif. primò לא יחפור Non potest fodere. Princ. Cap.
Secundò לישנא יתרה Sermo residuus, seu Doctrina
amplior.
לי״א signif. לברכה יהא אמן In benedictionem sit, amen.
לי״ק sign. לישועתך יהוה קויתי Salutare tuum Domine ex-
pectaui. i. Christum, seu Messiam. Solet etiam scribi
sic ליק״י Idemque significat.
ליש׳ signif. לישראל Israeli. Scribitur etiã sic לישר׳. Nec
sunt capita dictionum. In Masoreth verò ליש׳ signi-
fic. לישן. vel לישנא Lingua. Vel plur. לישני pro לישנין
vel לישניא Linguæ, significata, vocabula, &c.
signif.

לכ״א Signif. primo לכן אמר Propterea dixit. Et præposito vau ſic ולכ״א Et ideo dicit.

Secundo ſignif. לכל אחד Vnicuique. Scribi etiam ſolet præpoſito vau, vt ſupra.

לכ״ן ſignif ליח כתיב כן Nuſquam ſcribitur ſic.

לכ״נ ſignif. לכן נאמר Ideo dictum eſt.

לכ״ם ſignific. לכבוד מעלתכם Gloriæ dignitatis veſtræ .ſ. vobis.

לל״ ſignif. primò לאו למימרא Non eſt dicendum? vel Non poteſt dici?

Secundò למה לי Quid mihi, Quid mea intereſt?

לל״ב ſignif. לית לן בה Non eſt nobis de ipſa i. non curamus de ea.

למ״ Primò ſignific. לשון מקרא Lingua, ſeu vocabulum ſcripturæ.

Secundò לא מיבעיא Non accidit dicere.

Tertiò למורנו Doctoris noſtri, vel Magiſtro noſtro.

למ״ר ſignif. primò למאן דאמר Ei qui dicit, ſeu is qui dicit. Et præpoſito vau ſic ולמ״ר Et ei qui dicit. Thalm.

Secundò לשון משנה Sermo Thalmudicus. ſeu lingua Rabbinica.

Præterea quando eædem litteræ למ״ר in margine librorum ponuntur, denotant numerum 30.

למוהר״ר ſignif. למורנו ורבינו הרב רבי Domino noſtro, & Magiſtro noſtro ſummo Rabbi. &c. Vel לכבור Gloriæ Doctoris, &c.

למ״כ ſignif. למעלת כבודך Dignitati gloriæ tuæ.

למכ״ת ſignif. למעלת כבוד תפארתך Excellentiæ honoris decoris tui.

למ״נ ſignif. למאי נפקא מנה Quid egreditur inde, vel ex eo.

eo. Quo res euadit? legitur etiam מנא à nobis, q.d. Quo egreditur à nobis.

למע׳ signif. למעלה .i. Supra, vel supernè. Non sunt Rascè Theuoth.

למש׳ sign. למה שאמר Ad id quod dixit, secundum quod dixit.

למשק׳ signif. לילמוצאי שבת קדש Nox quæ erit Sabbathi Sancti.

לנ׳ Primò signif. לא נהירא Non patet. vel, non est clarum. Thal.

Secundò לא נראה Non videtur. Vel לי נראה mihi videtur. Et præposito vau sic ולנ׳ Et mihi videtur.

Tertiò לכן נאמר Propterea dictum est. vt supra.

Quartò signif. לשון נקבה Fęmininum genus. In Zemach Dauid.

לנ״מ sign. למאי נפקא מינא Quid sequitur, vel colligitur ex hoc. Vide supra.

לס׳ signific. לא סבירא Non cogito, non credo, Non est mea opinio.

לסד׳ signif. לא סלקא דעתך Non veniat tibi in mentem.

לסת׳ signif. לספר תורה In libro legis. s. Mosaicæ.

לע״ד signif. לעניות דעתי Pro paupertate, seu tenuitate ingenij, vel scientiæ meæ.

לעה׳ signif. לעולם הזה In hoc sęculo. Vel לעולם הבא in sæculo venturo.

לע״ט signific. לערב יום טוב Ad vesperam diei boni, seu, festi.

לעל׳ signif. לעתיד לבוא Ad futurum venire, idest, In sęculo futuro. Et pręposito vau sic ולעל׳ & in sęculo futuro.

Signif.

לעֿט Signif. לב עין טחול Cor, oculus, lien. Et præpoſitō lamed ſeruili ſic ללעֿט Cordi, oculis, lieni. Thalm.

לעֿע ſignif. לעת עתה Ad tempus nunc .i. Hoc tempore.

לעֿש ſignif. לערב שבת Ad, vel in veſperam Sabbathi, vel Paraſceuen.

לֿפ ſignif. לא פליג Non contradicit. Vel פליגי contradicunt.

לפֿז ſignif. primò לפי זה Secundum hoc, idcirco. Secundò לפירוש זה Iuxta hanc expoſitionem.

לפי ſignif. לפיכך Propterea. Scribitur etiam ſic לפיכ׳ Idemque ſignificat. Vel לפירוש Iuxta expoſitionem. Vel פירושו expoſitionem, ſeu gloſſam, eius.

לפֿל ſignif. לית פליג ליה Nemo aduerſatur illi. Nemo contendit cum illo.

לפֿק ſignif. לפרט קטן Iuxta numerum minorem. Vel iuxta particularem ſupputationem .ſ. omiſſis millenarijs.

לפֿרם ſignif. לפירוש רבי משה Iuxta expoſitionem Rabi Moſis.

לֿצ ſignif. לא צריכא Non eſt neceſſe. Talm. Vel Hebraicè לא צריך.

לֿק ſignif. primo לא קרי .i. Non legitur. Et cum litteris אהוי ſic.

לקֿא ſignif. primò לא קרי אלף Non legitur Aleph. לקֿה .i. Non legitur He. לקֿו Non legitur Vau. לקֿי Non legitur Iod.

Secundò לא קשיא Non eſt argumentum. vel, Non eſt obiectio.

Tertiò לישנא קמא Lingua, ſeu expoſitio prior.

לקֿמ ſignific. לא קשה מידי Non aduerſatur quicquam.

Nulla prorſus obiectio eſt. Thalm.

לק״י Signif. לישועתך קויתי יהוה In ſalute tua ſperaui Domine.

לק״ש Signif. למען קרושת שמו Propter ſanctitatem nominis ſui.

ל״ר Signif. לשון רבים Num. pluralis maſc. vel רבות Fœminin. In Zemac Dauid.

לר״מת Signif. לראש מעיים תחתוניות Capiti, viſceribus (&) inferioribus. Thalm.

ל״ש Signif. primò לית שאמר Non eſt qui dicat.
Secundò ſig. לא שייך .i. Non conuenit, non quadrat.
Tertiò ſign. לא שנא Non legitur. Non docet. Non differt. Vel לא שנו non docent.

לש״א Signif. primò לא שאני אומר Non quod ego dicam.
Secundò ſign. לא שנו אלא Non legerunt niſi &c.

לש״ר Signif. לישא שמן רבש Maſſa (ſiue paſta,) oleum, mel.

לש״ית Sign. לשם יתברך Deo benedicto. Vel יתעלה Exaltando.

לש״ש Signif. לשם שמים Deo Cæli. Ad nomen Dei.

ל״ת Sign. primò לא תעשה Ne facias. Præcepta negatiua.
Secundò לא תימא Ne dicas. Talm.

Finis Litteræ Lamed.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Mem. מ

מ׳ Hæc eſt decimatertia ipſius Alphabeti littera, & in numeris valet 40. Quando verò eſt mem finalis ſic ם׳ tunc valet 600.

Signi-

Signific. etiam מאמר Sermo, oratio. Vel משנה Deuterosis.

מ״א Primò significat משקל אחר Pondus aliud, seu forma alia.

Secundò מדרש אגדה .i. Homilia collectionis, seu Expositio Agghedà.

Tertiò מכל אחר De vnoquoque, vel de singulis.

Quartò מאכלות אסורות Cibi prohibiti, seu vetiti.

Quintò משל אחר Forma, seu proportio eadem.

Sextò מן אחר Excepto vno, præter vnum. Solet in hac significatione, vt in plurimum præcedere בר.

מאג״ר Signif. מדרש אגדה Expositio Aggadà, seu homilia collectionis. Est liber quidam sic appellatus. vt dictum est suprà.

מא״ח Signif. מר אמר חדא Dominus dicit vnam rem.

מא״ל Signif. primò מאי איכא למימר Quid est dicendum? .i. Quid poteris dicere?

Secundò מינא אמינא ליה Inde dicam illi. Vel vnde &c. Thalm.

מא״ס Signif. מאין סוף Absque fine, infinitè.

מא״רול Sign. מאמר רבותינו זכרם לברכה Oratio Magistrorum nostrorum bonæ memoriæ.

מ״ב Signif. primò מאי בינייהו Quæ differentia est inter eos? Quid est inter eos?

Secundò מיני בשמים Species aromatum.

Tertiò מעשה בראשית Opus creatidnis. Quod in Genes. 1.

מב״ב Signif. משום בשר בחלב Propter carnem cum lacte.

מב״ו Signif. מבשר ודם Ex carne, & sanguine, seu præ carne, & sanguine .i. præ homine.

Legitur etiam ſic מלך בשר ודם Rex caro, & ſanguis .i.carnalis.

מב״ס Signif. מנחם בן סרוק Menahem filius Saruk.

מב״יא Signif. primò מתן בסתר יכפה אף Donum in occulto euertet iram. Prouerb. Quod ſolet ſuperinſcribi in gazophilacijs eccleſiarum.

Secundò מיבכם ירא אדני Quis inter vos timens Dominum?

מב״רב Signif. מאיר בר רבינו ברוך Mair filius magiſtri noſtri Baruch.

מב״ת Signif. מנשים באוהל תבורך Prę mulieribus in tabernaculo benedicaris. Eſt mulieribus fauſta imprecatio.

מ״ג Primò ſignif. מחזור גדול Cyclus magnus. Cyclus eſt Solaris, qui 28. annis abſoluitur.

Secundò ſignific. מסורה גדולה Maſora, ſeu traditio magna.

Tertiò מעין גנים Fons hortorum. Nom. libri. & præpoſito beth ſic במ״ג In fonte hortorum.

מג״ו Signif. מגזירה Ex ordine, ſiue Ex decreto.

מג״ה Signif. מגזירת השם vel האל Ex ordine Domini, vel Ex decreto Dei.

מג״ש Signif. primò מגזירה שוה Ex decreto, ſeu ordine ęquali. Ex ſententia pari.

Secundò ſign. מגרסת שמואל Ex lectione, ſeu doctrina Samuelis.

מ״ד Primò ſignif. מאי דכתיב Quid eſt quod ſcriptum eſt? ideſt. Quid ſibi vult ille textus? Chald.

Secundò מאן דאמר Id quod ille dixit. Vel quiſquis dixit.

Ter-

Tertiò מהו דתימא Quid est quod dicis? Vel id quod dixeris, aut obijcere possis? Thalm.

Quartò מידי דהוה Quoniam est.

מ״א Signif. מה דאת אמר Id quod tu dicis, vel מאן דאמר idem. Scribitur etiam cum He sic המ״א .i. המה דאמר Hoc quod dicis, vel dicit.

מדינ׳ Signif. מדינחאה Orientalis. Vel in plur. מדינחאי Orientales. Freq. apud Masoreth, nec sunt R.T.

מ״ה Primò sign. מכחישי השם Negatores Dei, vel התורה Legis.

Secundò מידת הדין Modus Iudicij. seu, Iustitia.

Tertiò מאור הגולה Lumen captiuitatis. Epith. R. Ghèrsom.

Quartò מלכי האומות Reges gentium, seu nationum.

Quintò משום הכי Propter hoc, idcirco, propterea.

Sextò מאורי האש Luminaria ignis.

Septimò מדינת הים Prouincia maris. Princ. Capit.

Octauo מעשה הקרבנות Opus, seu Effectus sacrificiorum.

Nono מציאת האשה Res inuénta à muliere. Pr. Cap.

Decimo מדת הרחמים Modus, seu proprietas misericordiæ. Et præpositis litteris seruilibus sic במ״ה & ממ״ה &c.

Vndecimo מלאך המות Angelus mortis. Vel signif. מלאכי השרת Angeli ministerij.

Duodecimo מכח הדין Ex vi iudicij.

Decimotertio מלכות הרשעה Regnum impietatis.

Decimoquarto מאורה הגדולה Luminare magnum.

Decimoquinto מהשם A Domino. Apud Rab. non sunt R.T.

Deci-

Decimosexto מדת העולם Mensura, seu proprietas mundi. vel, Mos humanus.
Decimoseptimo מחקר הסודות Inuestigator secretorum. & cum beth sic במ"ה In &c.
Decimooctauo מבקש השם Quærens Dominum. Nom. libri.
Decimonono מורה הנבוכים Doctor perplexorum. Nom. libri.
מה"בה Signif. מהקדוש ברוך הוא A Deo benedicto. Vide etiam ב"ה.
מה"ם Signif. מנא הני מילי Vnde(probantur)ista verba? .i. Vbi (inuenisti) ista verba? Scribitur etiam sic מה"נמ Idemque significant. Solet sæpe sequi post hæc ista abbreuiatura .s. דת"ר sign. דתנו רבנן Quæ docuerunt, seu docent Magistri nostri.
מהרי"ל Sign. מורינו הרב רבי יעקב הלוי Doctor noster summus Rabbi Iacob Leuites.
מהר"א Signif. מורינו הרב רבי אליעזר Doctor noster summus R. Eliezèr.
מהרא"ם Signif. מורינו הרב רבי אליהו מזרחי Doctor noster summus R. Elias Orientalis.
מה"ריק Sign. מורינו הרב רבי יוסף קולון Doctor noster summus R. Ioseph Kolòn. Scribitur etiam sic מהר"ריק.
מה"רם Sign. מורינו הרב רבי מאיר Doctor noster summus Rabbi Mair.
מה"רף Sign. מורינו הרב רבי פרץ Doctor noster summus Rabbi Pèrets.
מה"רר Signif, מעלת הרב רבינו Dignitas, siue Celsitudo summi magistri nostri &c.
מהר"של Significat מורינו הרב רבי שלמה לוריא Doctor noster

ſter ſummus Rabbi Salomon Luria.
מהר״ש Signif. מורינו הרב רבי שולם Doctor noſter excellens Rabbi Scolàm.
מ״ו Signif. primò מגילה וחנוכה Volumen, & dedicatio.
Secũdò מורי ורבי Dominus meus, & Magiſter meus.
Tertiò מלוה ולוה Creditor, & debitor. Lect. R. M. Aegyptij.
Quartò מבשר ואומר Nunciat, & dicit. In Mahazor.
Quintò מלכים ומלחמותיהם Reges, & prælia eorum.
Sextò משכב ומושב Cubile, & Cathedra.
מוה״רר Signif. מרנא ורבנא הרב רבי Dominus noſter, & Magiſter noſter, ſummus Rabbi. Chald.
מו״כ ſignif. מריש ועד כען A capite & vſque nunc.
מו״ת Signif. (ותקח) מפריו ותאכל Et accepit de fructu eius, & comedit. Ex Geneſis 3.
מזב״ח ſignif. מחילה זכות ברכה חיים Venia, meritum, benedictio, vita. Hoc modo Cabbal. explic. dictionem מזבח ideſt altare.
מז״ה ſignif. מפי זקני הרב Ex ore aui mei Rabbi, ſeu Magiſtri.
מז״ל ſignif. מאמרם זכרונם לברכה Sermo eorum, quorum memoria ſit in benedictione.
מ״ח ſign. מצות חליצה Præceptum diſcalceationis.
מח״ג ſignif. מלח חילתית גבינה Sal, raphanus acutiſſimus .ſ. ſinapi. caſeus.
מח״זל ſignific. מאמר חכמינו זכרונם לברכה Oratio ſapientum noſtrorum fauſtæ memoriæ.
מח״נ ſignif. משלם חצי נזק Perſoluit dimidium damni. In Thalm.
מח״פז significat מיתה חמישית פריון זרים Mors quinta (eſt) redem-

redemptio alienorum.

מ״ט ſignif. primo מאי טעמא Quæ eſt ratio? Quis ſenſus? vel, Qua ratione? Chald. Hebraicè verò dicitur מה טעם Quæ ratio? vel quis ſenſus (eſt?)

Secundo ſignif. מזל טוב Bona fortuna, felix euentus.

Tertio מדת טוב Conditio, ſeu proprietas boni.

Quarto מעשים טובים Opera bona. Et præpoſito lamed ſic למ״ט Ad, vel, in opera bona.

מ״י Ptimo ſignif. מלחמות יהוה Prælia Domini. Nom. libri cuius author eſt R. Leuì.

Secundo מלך ישראל Rex Iſrael. vel מלכי Reges &c.

Tertio מינא ידעינן Vnde ſcimus (hoc?) Thalm.

מ״י ſignif. מיסר Miſſer, Ital. vocabulum eſt.

מי״לה ſignif. מי יעלה לנו השמימה Quis aſcendet nobis in cælum? Alludunt Hebræi his notis ad vocab. Rabbinicum מילה .i. Circumciſionem.

מ״כ ſignif. primo מצאתי כתוב Inueni ſcriptum.

Secundo מתנות כהונה Dona ſacerdotij .i. dona quæ dabantur ſacerdotibus.

Tertio מעלת כבוד Celſitudo gloriæ: vel כבודך gloriæ tuæ. vel כבודו .i. gloriæ eius.

Quarto מנוחתו כבוד Requies eius (ſit in) gloria.

Quinto מן כוהנים Ex ſacerdotibus.

מכב״י ſignific. מי כמוך באלים יהוה Quis ſicut tu in Dijs Domine? vel, Quis ſimilis tui in fortibus Domine? Hęc ſignificat apud Cabbaliſtas מכבי .i. Machabęus.

מ״כב ſignif. מדה כנגד מדה Menſura pro menſura: par pari.

מכ״ע ſignific. primo מכל ענין Ex omni negocio, ſeu ſignificato.

Secun-

Secundo מכל עלמא Ex toto mundo. Chald.

מכ״ת Signif. מעלת כבוד תפארתך Excellentia gloriæ decoris tui. In Epistolis est titulus honoris.

מכ״תור Sign. תורתך vel מעלת כבוד תורתו Excellentia honoris, seu gloriæ legis eius, vel legis tuæ.

מ״ל Primò sign. ליה vel מנא לן Vnde nos (habemus?) vel Vnde nobis. s. prouenit?

Secundò מה לי Quid mihi? Vel מה לך Quid tibi? Vel מה לנו Quid nobis? vel מה לכם Quid vobis?

מל׳ In Masora signif. מלא Plenum. vel מלאים plena. Significat etiam מלעיל Supernè, vel supra. s. accentus in penult. vel מלרע infernè, seu infra. s. accentus in vltima.

מל״ה Signif. מלכות הרשעה Regnum impietatis, vel impium.

מל״הד Signif. משל למה הדבר דומה Exemplum cui rei est simile? Vel cui assimilatur hoc? s. quod dicis. &c.

מל״ת Sig. primò מצות לא תעשה Præceptum negatiuum.

Secundò מסיח לפי תומו Loquitur temere. Vel משיח Messias secundum perfectionem suam.

מ״מ Signif. primò מכל מקום Nihilominus, tamen, attamen. q. d. ex omni loco, vndique.

Sec. מאי משמע Quis sensus simplex, seu litteralis est?

Tertiò מיני מזונות Species alimoniarum.

Quartò מני מתניתין Quis est iste noster author?

Quintò משה מסיני Moises de Synai.

Sextò מעשה מרכבה Opus quadrigæ, seu currus, vt habetur Ezech. 1.

Septimò מראה מקום Index loci, seu indicat locum.

ממ״ה Signific. מלך מלכי המלכים Rex regum (omnium)

Regum, ſcilicet Deus benedictus.

מ״מי Signif. מסיפורי מלחמות יהוה Ex hiſtorijs, ſeu narrationibus præliorum Domini. vel מספר Ex libro præliorum &c.

מ״מן Signif. מכל מקום נראה Nihilominus videtur. Vel ex omni loco apparet.

מ״מק Signif. מכל מקום קשה Nihilominus difficile, vel durum (eſt.)

מ״נ Signif. primò מה נפשך Qualis, vel מינא Vnde (eſt) animus tuus?

Secundò מגילה נקראת Hiſtoria legitur. Init. Capit.

מנ״י Signif. מניין Summa, vel numerus, ratio. non ſunt R. T.

מנ״ל Signif. primò מינא לן Vnde nobis? Chald. & cum vau præpoſito ſic ומנ״ל Et vnde nobis? Legitur etiam quandoque מנא לן Numera nobis.

Secundò מינא נפקא לן Vnde egreditur nobis? Vnde id colligimus? Thalm. Solet etiam addi ן ſic ומנ״לן.

מנ״מ Signif. מאי נפקא מינא Quid inde ſequitur? Chald.

מנ״ש Sign. משלם נזק שלם Perſoluit damnum integrum.

מס׳ Signif. מסכת Tractatus. In Thalm. ſæpe inuenitnr vocabulum iſtud. Et præpoſito Beth ſic במס׳ In tractatu.

מ״ס ſign. primò מסכת סוטה Tractatus Sotà. vel סוכה Tuguris. vel סופרים Scribarum.

Secundò מר סבר Mar, ſeu Doctor putat, opinatur, tenet.

מס״ג ſign. מסורה גדולה Maſora magna. Legitur & מסרה Meſarà.

מס״ה Idem. ſ. מסורה הגדולה Maſora magna. Solet etiam ſcribi

ſcribi ſic מכ״ה Idemque ſignificat.

מכ״ק Signif. מסורה קטנה Maſora parua. quæ abbr. etiam ſcribitur ſic מכ״ה : ſed raro in hac ſignificatione.

מ״ע Primo ſign. מצוות עשה Præcepta fac. .i. affirmatiua. Secũdo מגדול עוז Turris fortitudinis. Nomen libri. Tertio מאור עינים Lumen oculorum. Nom. libri.

מע״א ſign. מעבודת אלילים Ex ſeruitute Idolorum.

מעכ״פ ſign. מעל כל פנים Deſuper, vel ſupra omnes facies.

מע״ד ſign. מאי עמא דבר Quid populus conſueuit? ideſt, Quænam eſt conſuetudo, ſeu mos populi? Chald.

מע״ה ſign. מעלה עליו הכתוב Dignitatem (dat) ei ſcriptura.

מע״ל ſignif. מעת לעת De tempore in tempus, continuò.

מע״ם ſignif. מונח עילוי מכרבל Munah, Hillui, Mekarbel, ſunt nomina Accentuum miniſtrorum.

מעק״ף רכ״שם קע״ית ſignificant משכן יריעות קרשים פרוכת : ארון
כפורת שלחן מנורה: מזבח הקטורת, מזבח העולה, כיור, החצר.
Hoc eſt, Tabernaculum, vela, aſſeres, tapetum, arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, altare ſuffimenti, altare holocauſti, labrum, atrium.

מע״ר ſign. מערבאי Occidentalis, ſeu Occidẽtales. Apud Maſorethas. Scribi ſolet etiam ſic מערב׳ Idemque ſignificat.

מע״ש לע״ש ſignif. מערב שבת לערב שבת A veſpera Sabbathi, ad veſperam Sabbathi.

מע״שיב״צון ſign. מגדל עוז שם יהוה בו ירוץ צדיק ונשגב Turris fortitudinis (eſt) nomen Domini, ad quod properat iuſtus, & protegitur. Eſt compendium verſus Prouerb. 18. ℣. 10.

מע״ת ſign. מעלת תפארתך Excellentia decoris tui. & præpoſitis litteris ſeruilibus ſic למע״ת : ממע״ת &c.

מ״פ Signif. מצע פסוק Medium verſus, ſeu medietas. Legi etiam ſolet מיסון פסוק Idemque ſignificat.

מפ׳ Signif. מפתח Clauis. nomen eſt libri. R.L.H.

מפש״ג. Signif. משום פת של גויים Propter buccellam Gentilium.

מצ׳ Signif. מצאתי Inueni. Freq. apud Raſcì.

מ״צ Sign primò משיח צדקינו Meſſias iuſtus noſter.
Secundò מזל צומח Fortuna arridens.
Tertiò מורה צדק Doctor iuſtitiæ. Sic appellant inſigniores Rabbinos.

מצפ״ץ Non eſt Abbreuiatura, ſed nomen Cabaliſticum per את״בש ſic efformatum, quod reſpondet nomini יהוה.

מ״ק Signif. primò מקרא קודש Solemnitas ſancta, feſtum ſolemne.
Secundò מחזור קטן Cyclus paruus. eſt Lunaris, qui 19 annis abſoluitur.
Tertiò מועד קטן Solemnitas parua, ſemifeſtũ. Thal.
Quartò מעשה קדרה Opus ollæ. Init. Cap Th.
Quintò מספר קטן Numerus minor. Apud Cabal.

מק״ח Signif. מוח: קול: חן Cerebrum, vox, &, gratia,

מ״ר Primò ſignif. מדבר רבה Expoſitio in lib. Numeri magna.
Secundò מעלת רבי Celſitudo magiſtri.
Tertiò מדת רחמים Conditio, ſeu proprietas miſerationum.
Quartò מפי רבי vel רבינו Ex ore Rabbi, ſeu Magiſtri noſtri.
Quintò מורה רבי Docet Rabbi. vel מרא רבי Dominus magiſter. Et præpoſito Caph ſic כמ״ר ſignificat

cat כמו מורה רבי Sicut docet Rabbi. &c.

Sextò מסורה רבתא Masora magna.

Septimò מדרש רות Expositio, seu Commentarius (super) Ruth.

Octauò מורת רוח Indicatio spiritus.

מ״ר Sign. מרת Domina. vel מרן Dominus noster. Chald.

מר״ל Signif. מה רצונו לומר Quid vult dicere?

מר״עה Significat משה רבינו עליו השלום Moyses Doctor noster, sup r quem (sit) pax. Scribitur etiam præposita Mem sic ממר״עה, & significat ממשה רבינו עליו השלום A Moyse Doctore nostro, super quem (sit) pax. Freq. apud Rabb.

מר״פא Signif. מורנו רבינו פרץ בר אליהו Dominus noster (ac) magister noster Perets filius Eliæ.

מ״ש Sign primò מה שאמר Id quod dicit. vel מי שאמר Ille qui dicit. Et præp. Vau sic ומ״ש Et illud quod dicit. Vel etiam legitur מה שכתב Id quod scripsit.

Secundo מלות שונות Dictiones differentes, diuersæ.

Tertio מנחם שפירא Menachen Spireñ. Est nomen Rabbini, qui & aliter vocatur מאיר Meir Spirensis.

Quarto מאי שנא Quid docet? vel Quænam est doctrina? Vel מאי שינא Quid alterat? quæ differentia est, quid diuersi docet? Thalm.

Quinto מוצאי שבת Exitus Sabbathi. & במ״ש In exitu Sabbathi.

Sexto מפת שלחן Mappa mensæ. Vel, Ex buccella mensæ.

Septimo מעשר שני Decima pars secundi.

Octauo מקום שנהגו Locus quem consueuerunt, scil. ire, &c.

Signif.

מש״בג Signif. משום בשולי גוים Propter pulmenta Gentilium.
מש״ה Primo ſignif. משה שת הבל Moyſes, Seth, Heuel. Nom. propria virorum.
Secundo מהלך שבילי הדעת Ambulacrum ſemitarum ſcientiæ. Eſt compendium initij Grammatices R. Moſis Kimhi, qua abbreuiatione alluſit ad nomen ſuum משה Moſes.
מש״ט Signific. מי שהיה טמא Quis qui eſſet immundus. Init. Capit.
מש״ך Signif. מה שאין כן Quod non eſt ita. Vel legitur מה שלא כן Id quod non eſt ſic.
Secundo מה שכתוב כאן Id quod hic ſcriptum eſt.
מש״ן ſignif. מי שהיה נשוי Quis qui eſſet maritatus. Princ. Capit.
מש״פ ſignif. מי שהיה פנוי Quis qui non ſit, vel non eſſet maritatus.
מש״ק ſignif. מוצאי שבת קודש Exitus Sabbathi ſancti.
משק׳ ſignif. משקל Pondus, forma, modus, ſpecies. Freq. apud Grammaticos.
מ״ת ſignif. primo מתן תורה Donum, ſeu datio legis. Et præpoſita littera Mem ſic ממ״ת Ex datione legis. במ״ת In dat. legis &c.
Secundo משנה תורה Repetitio legis, ſcil. Deuteronomium.
Tertio מכחישי תורה Negatores legis. Apoſtatæ.
Quarto מדרש תילים Expoſitio, ſeu Gloſſa (ſuper) Pſalmos.
מתני׳ ſign. מתניתא Contextus Thalmudicus initio ęditus, qui & appellatur משנה Miſna, ad quem poſt aliquot

quot annos acceſſit גמרא .i. Reſolutio, ſeu Deciſio. & hæc ſimul iuncta vocantur Thalmud.

מתע״ב Sign. מחמיר תבא עליו ברכה Prohibenti (hanc rem) vel, Qui prohibet hoc, veniat ſuper eum benedictio.

מת״ת Signif. מתלמוד תורה Ex doctrina, vel ſtudio legis.

Finis litteræ Mem.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES à littera Nun. נ

נ׳ Hæc eſt Decimaquarta Alphabeti littera, valetq; in numeris 50. Nun verò finalis valet 700.

נ׳ Signif. נאמר Dicemus. Vel נראה Videtur.

ן׳ Signif. בן vel אבן .i. filius. Vt v.g. ר׳ אברהם ן׳ עזרא Rabi Abraham filius Ezræ. & ר׳ שלמה ן׳ גבירול Rabbi Salomon filius Gabirol. &c.

נא׳ Sign primo נוסחא אחרינא Codex alius, vel Exemplar aliud. ſæpe reperitur in hac ſignif. in Cuzàr.
Secundo נביאים אחרונים Prophetæ poſteriores.
Tertio נפילת אפים Proſtratio ſuper facies.
Quarto נא ארוני Nunc, vel, Quæſo Domine. In Epiſtolis reperitur in hac ſignificatione.

נא׳ Signif. נאמר Dictum eſt Et prępoſito Scin ſic שנא׳ Quia dictum eſt. Scribitur etiam נאמ׳ Idemque ſignificat.

נ״ב Signif. primo נאמן בית Fidelis domus.
Secundo נערה בתולה Puella virgo.
Tertio נכתב בצדו Scriptum ad latus, ſeu ad marginem eius.

Signif.

נבֿב. Signif. נפשו בטוב תלין Anima eius in bono demorabitur. ex Psal. 24.

נבתו״יא Signif. נפשו בטוב תלין וזרעו ירש ארץ Anima eius in bono demorabitur, & semen eius hæreditabit terrã.

נד׳ signif. נירון דידן, Noster tractatus. Chald.

נד״ח signif. נגינה דגש חירק Accentus. s. musicus, Daghes, Hirec. sæpe apud Masorethas.

נ״ה signif. primo נגמר הדין Completum est iudicium. Sententia lata est.

Secundo נתינת התורה Datio legis.

נה״ז signif. נר הבדלה זמן Lucerna, diuisio, tempus.

נוס׳ signif. נוספת vel נוספה adiecta, seu additio, vel additamentum. Scribitur etiam sic נוספ׳ Idemque significat.

נו״א signif. נבוה וחדל אישים Despectus, & abiectus inter viros, seu virorum. ex Isaiæ 53.

נז׳ signif. primo נזכר Memoratum. Et præposita He sic הנז׳ signif. הנזכר Quod memoratum est, &c.

Secundo נז׳ signif. נוסחא זה Codex iste, Exemplar istud.

נ״ח signif. נר חנוכה Lucerna Dedicationis. s. Templi.

נח״ית signif. primo נסים עשית עמהם: חיים נתת להם: ים קרעת להם: תורה נתת להם. idest. Signa fecisti cum eis. Vitam dedisti eis. Mare diuisisti eis. Legem dedisti eis.

Secundo נפלאות עשית להם: חירות נתת להם: ימינך הושיעה אותם: תלוי ראש נתת להם. Mirabilia fecisti eis: libertatem dedisti eis: Dextera tua seruauit eos: Suspensum caput dedisti eis.

Tertio נביאים העמדת מהם: חסידים העמדת מהם: ישרים העמדת מהם: תמימים העמדת מהם. i. Prophetas constituisti

tuiſti ex eis. Pios conſtituiſti ex eis. Rectos conſtituiſti ex eis. inculpatos conſtituiſti ex eis.

Quarto נוראות עשית בשונאיהם: חרון אף שלחת בהם: ידך הולחמה אותם: תהומות כסית עליהם. i. Terribilia feciſti contra odientes eos. Furorem iræ miſiſti in eos. Manus tua bellicoſos fecit eos. Abyſſos abſcōdiſti propter eos. Supplendum eſt autem in ſingulis ſententijs quod habetur in ipſo ℣. Pſalmi 77. Per manum Moyſis, & Aharon. hoc modo: Signa feciſti cum eis per manum Moyſis, & Aharon. &c.

נח״ש ſignif. נדוי חרם שמתא Sunt tres ſpecies excommunicationum, ſeu anathematum.

נ״ח ſignif. primo נקימת חפץ Voluntatis victoria, vel apprehenſio.

Secundo נר חנוכה Lucerna dedicationis.

Tertio נשמת חיים Vitalis anima.

Quarto נשאר חייב Superſtes, ſeu relictus eſt reus.

נ״ט ſignif. נותן טעם Dans ſaporem. i. intelligentiam.

נט״ל ſignif. נותן טעם לפניב Dans guſtum ante.

נט״לף ſignif. נותן טעם לפגם Dans ſaporem, ſeu guſtum in damnum.

נט״לש ſignif. נותן מעם לשבח Dans ſaporem propter vtilitatem, ſeu laudem.

נ״י ſignif primo נטילת ידים Lotio manuum.

Secundo נימוקי יוסף Nom. proprium.

נ״כ Primo ſignif. נושא כתבי Lator epiſtolæ meæ.

Secundo נביאים כתובים Prophetæ, Hagiographa. & præpoſito Beth ſic בנ״כ ideſt. In Prophetis. &c.

נ״ל ſignif. primo נזכר למעלה Memoratum ſupra, vel legitur לעיל ſuperius. Vel נזכר יל Memoratum à me.

Secundo נראה לי Videtur mihi.
Tertio נראה לומר Videtur dicendum. Vel לפרש exponendum.
Quarto נפקא לן Sequitur, vel egreditur nobis.
Quinto נוכל לומר Poterimus dicere. Vel legitur לפרש Declarare.

נלע״ד Signif. נראה לעניינת דעתי Videtur mihi secundum paupertatem meæ sententiæ.

נ״מ Primo signific. נפקא מינא Sequitur inde. seu, Hinc consequens est. Chald.
Secundo נזקי ממון Damna diuitiarum.
Tertio נערה מאורסה Puella desponsata.

נמ״רץ Signif. נואף ממזר רשע צורר Adulter, Spurius, Impius, Afflictor. Sic explicatur in Midbar Rabbà vox נמרץ i. Obfirmatus, quæ legitur Mich. 2. ℣. 10. ac si dicere voluisset Micheas, Obfirmatè perdet, & euomet vos terra propter adulteria, impudicitias; impietates, impunitas, & liberas vexationes.

נמר״צת Sign. נואף מואבי רוצח צורר תועבה Adulter, Moabites, Occisor, Angustiator, Sodomites.

נ״נ Signif. primo נבוכד נצאר Nabucdonosor. Rex Babylonis.
Secundo נוחי נפש Requiescit anima.
Tertiò נעשה נבילה Facta est cadauer, seu, morticinum.

נ״נ Signif. נינוה Nineue, est nomen ciuitatis Assyriæ.

נ״ס Signif. נצח סלה Fortis, (vel) sæculum semper.

נ״ע Signif. נוחו ערן Requies eius (sit) paradisus. vel, Requiescat in Paradiso. Vel in plur. נוחם Requiescant &c. sic recordari solent Hebr. defunctorum.

Signif.

נפ׳ Signif. נפתלי Naphtali. Sæpe inuenitur apud Masorethas in marg.

נפתלי Signif. נתקבלה כה תפלתי לפני יהוה Suscepta est hic oratio mea coram Domino.

נצ״ם signif. נכסי צאן ברזל Diuitiæ (seu suppellectilia) pecora, ferrum.

נק״ט signif. נזיקים קדשים טהורות Sunt tituli trium posteriorum sedarim Talmud. Damna, sanctificationes, & purificationes.

נ״ר Sign. primo נטע רביעי Planta quarti (.s. anni.)
Secundo נראה Videtur, apparet. Non sunt R. T.

נר״ו signif. נטריה רחמנא ושמריה Id est. Custodiat eum misericors, & conseruet eum. Vel legitur etiam sic.
Secundo נטריה רחמנא ופרקיה Custodiat eum misericors, & eripiat eum. vel וחנניה & gratiam det ei.
Tertio נטרא רוחיה וסייעיה Custodiatur spiritus eius, & adiuuetur.

נ״ש sig. primo נזק שלם Damnum integrum, seu perfectū.
Secundo נערה שנתפתתה Puella seducta.
Tertio נוה שלום Habitaculum pacis. Nom. libri.

נשג״ז signif. נידה שפחה גויה זונה Menstruata, (seu immunda) ancilla, gentilis, meretrix.

נש״ר signif. נפתלי שבע רצון Naphtali satur beneuolentia scil. Dei.

נ״ת signif. נתינת תורה Datio legis. Et præposito Beth sic בנ״ת In datione legis.

נת״בע sig. נוחתו תהיה בגן עדן Requies eius sit in peradiso.

נת״ר signif. נעילת הסנדל: תשמיש המטה: רחיצה Calceatio sandalij, ministerium lecti (.i. coitus) & lotio.

Finis Litteræ Nun.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Samech. ס

ס Hæc eſt quintadecima Alphabeti littera, valetq; in numeris 60. Quando verò reperitur in Biblijs charactere maiuſculo impreſſum, vel tres Samech, hoc modo ססס ſignificant ſequentem narrationem cohærere priori, vocaturq; סתומה .i. clauſa eſt.ſ.narratio, vel ſcriptura hæc cum ſuperiori.
Secundo ſignif. סימן Signum.
Tertio ספר Liber. & præpoſito Beth ſic בס In libro, &c.

ס״א ſignif. ספר אחר Liber alius. Et præpoſito Beth ſic בס״א In libro alio. Sæpe in margine librorũ notatur.
Secundo סבה אחת Cauſa vna.i.prima .ſ.Deus.
Tertio סימן אחר Signum aliud. Apud Maſorethas.
Quarto ספרים אחרים Libri alij.& præpoſito Beth ſic בס״א In alijs libris &c.

ס״ב ſign.primo סבה ב׳ Cauſa ſecunda .ſ. creaturæ.
Secundo סימן ברכה Signum benedictionis.
Tertio ספר ב׳ Liber ſecundus.

סב״י ſign. סבירין Opinantur, arbitrantur, putant. Non ſunt R.T.

ס״ג ſignif. סוף גמרא Finis Ghemaræ. Et præpoſito Beth ſic בס״ג ſcil. בסוף גמרא in fine Ghemaræ.

ס״ד ſignif.primo סלקא דעתך Aſcendit in mentem tuam? putas ne?
Secundo סעדא דשמייא Auxilium Dei. & frequenter vtuntur eo præpoſita littera Beth, ſic בס״ד Cum auxilio

xilio Dei . legitur etiã בכייעתא דשמייא Idẽque ſignif.
Tertio סוף דבר Finis rei, denique, poſtremò.

ס״א ſignif. סלקא דעתך אמינא Aſcendit in mentem tuam quod ego dicam, vel affirmem? Putas me affirmare, vel dicere? Thalm.

ס״ה Primo ſign. ספר התורה Liber legis.ſ.Pentateuchum.
Secundo ספר הזוהר Liber Zohar .
Tertio ספר הבהיר Liber Habbahir.i.lucidus. æditus à R. Nehemia.
Quarto סוד הנשמה Secretum animę. Nom.libri.
Quinto סך הכל Summa omnium, ſumma ſummarũ.
Sexto סם המות Venenum mortis .i. mortiferum, læthale .

סה״ב ſignif. ספר הבהיר Liber illuſtris, Lucidarius.

סה״ז ſignific. ספר הזוהר Liber Zohar . Eſt Commentarius in Pentateuchum .

סה״מ ſignif. primo ספר המנהגות Liber (ducatuum) conſuetudinum .
Secundo ספר המצוות Liber præceptorum .

סה״ת ſignif. ספר התרומה Liber oblationis.

ס״ף ſignif. סוף Finis, terminus. Non ſunt R. T.

ס״ו ſignif. סופר ועד Scriba, & teſtis.

ס״ח ſignif. סם חיים Aroma vitæ, ſeu vitale.

סט״ש ſignif. סוף פסוק, טפחא, שלשלת Soph paſuk, Tiphcà, Scialſceleth. ſunt nomina trium accẽtuum regiorũ.

ס״י ſignif. סימן Signum, exemplum. Freq apud Maſorethas. ſignificat etiam סיפרא .i. liber. more Chald. ſed tunc addi ſolet Pe ſic סיפ׳ . Et prępoſito Beth בסיפ׳ In libro, & prępoſito Daleth ſic דסיפ׳ .i. libri Genitiui caſus.

Primo

ס׳׳י Primò ſignif. ספר יצירה Liber Ietſiræ .i. formationis. Eſt nomen cuiuſdam libri quem ſcripſit R. Abraham, tractatq; de Kabalà.
Secundò סתם יינם .i. Omnino, vel ſimpliciter eorum vinum.

ס׳׳כ ſignif. סך הכל vel סכום Summa totius. In Bahir.

ס׳׳ל ſignif. סבירא ליה Opinatur ille, Arbitratur ille, opinio ei, vel eius .i. opinio eius eſt. Chald. Vel in plur. סבירא לן Opinio noſtra eſt.
Secundo סגן לוייה Præfectus ordinis Leuitici. i. Leuitarum.

ס׳׳מ ſignif. primo סופר מקום .i. Loci, vel vrbis Scriba.
Secundo ספר משניות Liber traditionum. Et præpoſito Beth ſic בס׳׳מ In traditionum libro.

סמ׳׳ג ſign. ספר מצוות גדול Liber præceptorum magnus. & præpoſito Beth ſic בסמ׳׳ג In libro &c.

סמ׳׳וט ſignif. סור מרע ועשה טוב Recede à malo, & fac bonum. Poſt quæ ſequitur אז טוב לא יחסר סלה .i. אטל׳׳ים Tunc bonum non deficiet sèla .i. ſemper.

ס׳׳מי ſignif. ספר מלחמות יהוה Liber præliorum Domini.

סמ׳׳י ſignif. סמיך vel סמיכין .i. Coniunctum, vel coniuncta. Non ſunt R. T.

סמ׳׳ק ſignif. ספר מצוות קטן Liber præceptorum paruus. Vide de hoc etiam ſupra in בסמ׳׳ק.

ס׳׳ס ſignif. primo ספק ספיקה Dubium dubij .i. dubium ex altero dubio illatum.
Secundo סוף סימן Finis ſigni.
Tertio סוף סוף Finis finis .i. Tandem.
Quarto סלה סלה .i. Sela, Sela. Vox hęc innuit eleuationem mentis ad Deum, & gratiarum actionem.

Signi-

ססס Signif. סלה סלה סלה .i. Sela Sela Sela. In alia significatione vide sup. in Samech simplici.
ס״ע signif. סדר עולם Ordo sæculi, seu mundi. Et præposito Beth sic בס״ע In ordine mundi, seu Cronologia.
ספ׳ signif. ספר Liber. & præposito Beth sic בספ׳ In libro. & cum Vau sic ובספ׳ Et in libro. Non sunt Rascè Theuoth.
ס״פ Primo signif. סוף פסוק Finis versus, scil. Biblici. Vel in plurali סופי פסוקים Fines versuum.
Secundo סוף פרק Finis capituli. Vel פרשה Perasciç.
ספ״א signif. סוף פרק א׳ Finis capituli primi. sic ספ״ב .i. finis capitis secundi. Similiter ספ״ג finis capitis tertij. & sic de cæteris.
ספ״ב signific. סוף פרק ב׳ Finis capitis 2. vel בתרא posterioris.
ספ״ק signif. סוף פרקא קמא Finis capituli primi. Vide & supra in בספ״ק .i. In fine capit. primi. In Thalm.
ס״ר signif. סבה ראשונה Causa prima .i. Deus Optimus Maximus.
סר״כי signif. סמיכות רבוי כנוי ידיעה Regimen genitiui, pluralis, affixum, notificatio, seu He demonstratiua.
סר״נך signif. סמיכות רבוי נקבה כנוי Constructio, seu regimen genit. pluralis numerus, fœmininum, affixum. Has quatuor causas constituunt mutationis punctorum in Grammatica.
ס״שר signif. ספר שמות רבא Liber Exodi magnus. Nomen est cuiusdam libri collectaneorum in librum Exodi, qui שמות Hebraicè nuncupatur.
ת״ס Primo signif. ספר תורה Liber legis .s. Mosaicæ: Pentateuchum. Vt v.g. כיון שנפתח ס״ת שתיקן .i. statim vt
aper-

apertus est liber Legis, siluerunt. Præponi solent sępe literæ seruiles ש, ד, ל, ב vt בס״ת : לס״ת : דס״ת : שס״ת.
Secundo סוף תיבה Finis dictionis. Vel in num. plurali סופי תיבות Fines dictionum.
Tertio ספר תרומה Liber oblationis. Nom. libri celebris.
Quarto סתרי תורה Occulta, seu arcana legis. In Zohar.

סת״א signif. סדר תעניות אלו i. Ordo ieiuniorum, ex, vel illi, vel isti.

סת״כ signif. סדר תעניות כיצד .i. Ordo ieiuniorum, quomodo &c.

סת״ר signif. סוף תוך ראש Finis, medium, caput. In Pard.

Finis litteræ Samech.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à littera Haÿn. ע

ע׳ Hæc est decimasexta Alphabeti littera, valetq; in numeris 70.
Significat etiam עמוד .i. Columna .s. libri. sequiturq; post eam litteram numeralis.
Secundò עלה Folium. & sic ע״א : ע״ב : ע״ג .i. Folium 1. 2. 3. alicuius libri. Et sic de cæteris.

ע״א Primò sign. עבורת אלילים Seruitus Idolorum, Idolatria. Et præposito Lamed sic לע״א .i. לעבורת אלילים Seruituti, seu cultui Idolorum. Vel עובדי אלילים Colentes Idola, Idolatrę. Vel etiam legitur עבורה אחרת Seruitus alia, vel aliena.

Secun-

Secundò ענין אחר Negocium aliud, siue Alia significatio, res alia: vel in plur. ענינים אחרים Alia negocia. Et præp. Vau sic וע״א & aliud significatum.

Tertiò עון אחר Peccatum vnum, vel iniquitas vna.

Quartò עד אחר .i. Testis vnus, vel alter.

Quintò על אכילת .i. De cibo, esca, comestione.

Sextò עמוד א׳ vel עלה .i. Folium 1. vel Columna 1.

ע״א ג״ע ו״ש Signif. עבודת אלילים: גילוי עריות: ושפיכות דמים Idolorum seruitus, seu Idolatria: Reuelatio pudendorum: & effusio sanguinum. Hæc sunt tria scelera, propter quæ Hebræi dicunt Sanctuarium primum fuisse vastatum. Quę Abbreuiaturę ita se se consequentes reperiuntur in libro מבקש ה׳. & alibi.

עאכו Signif. על אחת כמה וכמה .i. Pro vno, quot & quot .i. Quanto magis, aut Vnum ex tot & tot. Est circũlocutio quędam apud Rabb. vsitata. vt v.g. לא רצה לדבר השקר עאכו idest, Noluit loqui falsitatem, etiã nec vnum ex multis. Scribitur etiã sic על אכו Idemque significat. Vtuntur etiam alio modo, vt v.g. Si non licet hoc עאוכ quanto magis & illud, quod minus est; vel maius malum. Reperitur hæc Abbreu. in principio Auct. Fasc. Myrrhę in Berescit Rabbà, & alibi.

ע״ב Signif. עצי בשמים Ligna aromatum, seu odorifera. & pręposito Beth sic בע״ב significat בורא עצי בשמים Creator lignorum aromatum.

ע״ג Sign. primo על גב Super eminentiam, In superficie, supra, vel fastigio. Legitur etiãm על גבי Idemque significat.

Secundo עבודה גדולה Seruitus magna.

עַ֯גֵּם Sig. על גב מזבח Super altare, vel In supficie altaris.

עַ֯ד Primò signif. על דרך Per modum: Iuxta viam; vel iuxta illud.

Secũdò על דבר Super re, vel Quod attinet, propter.

Tertiò על דא Super hoc, propterea, ideò.

Quartò על דעת Iuxta sententiam.

Quintò עניות דעתי vel דעתנו .i. Paupertas, tenuitas opinionis meæ, vel scientiæ nostræ, vel exiguitas scientiæ meæ.

עַ֯דֹה Primò signif. על דרך הדרש Iuxta modum allegoricum, seu mysticum.

Secundò על דרך האמת Per viam veritatis, verè. vel השם Dei. Legitur etiam על דרך הזה Ad hunc modum. vel על דרך הפשט Iuxta viam simplicem .i. sensum litteralem.

Tertiò על דעת המקום Iuxta scientiam Dei. vel הרבים multorum. Vel המאמר Orationis.

עַ֯דֹו Signif primò על דרך זה Iuxta viam hanc.

Secundò על דבר זה Propter rem hanc, propterea.

עַ֯דֹם Sign. primò על דרך משל Iuxta viam parabolæ. vel per modum similitudinis, Exempli causa.

Secundò על דבר מה Propter rem aliquam. Propter quam rem?

עַ֯דֹש Signif. על דרך שלום Per modum pacis, vel Pacis causa. Aliam explicationem huius Abbreuiaturæ require sup. in רצך in loco suo.

עַ֯דֹר signif. על דעת רבים Iuxta sententiam multorum.

עָ֯הֹ Primò signif. עליו השלום Super eum (sit) pax .i. in pace quiescat. vt v. g. משה רבינו ע̇ה Moyses magister noster super quem (sit) pax. Vel si loquatur de pluribus.

ribus. עליהם השלום Super illos pax. Sic de ſanctis loquuntur qui mortui iam ſunt.

Secundò ענין הזה Negocium iſtud, res iſta, vel, hoc ſignificatum.

Tertiò עין הקורא Oculus lectoris. Nomen eſt cuiuſdam libri, quē ędidit Iekuthiel ſacerdos filius Iudę.

Quartò עולם הנשמות Sæculum reſpirationum .i. præſens ſęculum. Legitur etiam הנפשות animarum, ideſt futurum ſæculum.

Quintò ערן העליון Eden ſuperior, ſeu deliciæ ſuperiores, vel Paradiſus ſuperior.

Sextò ערן התחתון Eden inferior. & cum litteris ל. ב ſic, בעה: לעה. Vide in Zohar.

Septimò עולם הזה Mundus iſte, hoc ſæculum. Quæ abbreuiatio ſæpius notatur ſic, עה״ז vt infra videbis.

Octauò עולם הבא Sęculum futurum, ſeu venturum. In hac autem ſignificatione tunc vt in plurimum eſt, quando antea pręceſſit עולם הזה quod ex ſenſu facile dignoſci poterit.

Nonò עמו השלום Cū eo (ſit) pax .i. requieſcat in pace.

Decimò עזר הצור Auxilium Dei.

Vndecimò עם הארץ Populus, ſeu natio terræ, idiota, plebeius. vel in plur. עמי הארץ Populi terrę, idiotę.

Duodecimò עמוד השחר Columna matutina .i. diluculum, vel aurora.

Decimotertiò עוונה הרבה Iniquitas multa. & pręcedente littera Beth ſic, בעה .i. Propter multam iniquitatem. Vel in plur. עוונות הרבים Iniquitates multę. vel עוונותינו Iniquitates noſtrę &c.

עה״ב ſign. עולם הבא .i. Futurum ſæculum. vt ſupra.

עה״ז Signif. עולם הזה Mundus iſte. Scribitur etiam ſic, עו״ה. Et præpoſ. littera Beth in vtriſque בעה״ו ובעה״ב In hoc ſæculo, & in futuro.

עה״ו Signif. עזר הצור וישועתו Auxilium Dei, & ſalus eius.

ע״ו Signif. ערכין וחרמים ideſt, Pretia, & excommunicationes.

עו״ה Signif. עוונותינו הרבים vel עוונות Iniquitates, vel Iniquitates noſtræ multæ.

עו״ל Signif. עולה וזבחים לאלהים Holocauſtum, & ſacrificia Deo. Alludunt Doctores Hebræi his tribus vocabulis ad vocem עול .i. iugum (legis) ex Cap. 18. Exodi.

ע״ז Signif. primò עבודה זרה Seruitus aliena .i. cultus Idolorum, ſeu Idolatria. Freq. apud Comment. quoties incidit mentio Idolatriæ.

Secundò על זאת Propter hæc, propterea, vel על זה De hoc, ſuper hoc, propter hoc.

Tertiò עם זה Cum hoc.

עז״א Primò ſignif. עבודה זרה אלילים Seruitus extranea Idolorum.

Secundo על זה אמר Propter hoc dicit, ſcil. paſuk, ſeu ſcriptura. & præp. Scin ſic, שעז״א ideſt, Quod ſuper hoc dicit Scriptura.

עז״ן Signif. primò עוד זה נקרא Præterea hic vocatur. Vel in fœmin. זאת נקראת iſta vocatur. vel נאמר (hoc) dictum eſt.

Secundò עוד זה נאמר Amplius hoc dicitur. & præcedente littera Vau ſic, ועז״ן Et hoc amplius dicitur.

עחש״ל Signif. על חטא שחטאנו לפניך Propter peccatum quod patrauimus coram te. In Mahazòr.

Signif.

עחטשהע Signif. על חטאים שאנו חיבים עליהם Propter peccata quibus ſumus rei.

עח Sign. primò על חטא Propter peccatum. vel חטאים Peccata.

Secundò עץ חיים Lignum vitæ.

עטב Signif. ערב ט' באב Veſpera. 9. Menſis Au.

עח עוא Hoc ſymbolo clauditur סכום הפסוקי .i. ſumma verſuum libri Leuitici. עח denotat numerum verſiculorum, in peraſcià vltima עוא eſt סימנו .i. ſignum eius. eandem numeri עח ſummam continens.

עי Primò ſignif. על ידי Per manus, vel Opera, mediante, miniſterio, beneficio, per. vel על ידיהם per manus eorum. Vel in ſingulari, על יד per manum.

Secundò על יבמתו .i. Ob affinem eius, vel vxorem fratris eius.

Tertiò עין יעקב Oculus Iacobi. Vel עין ישראל Oculus Iſraelis. Nomen eſt libri Talmudici.

Quartò עשרה יוחסין ideſt, Decem familiæ, vel genealogiæ.

עיה Signif. ערב יום כפור vel עבודת .i. Cultus, vel veſpera diei expiationis.

עיהן Signif. על ידי הקודם נאמן .i. Per primum fidelem.

עיט Signif. ערב יום טוב Veſpera diei feſti. בעיט In &c. לעיט Ad &c.

עיכ Signific. primò על ידי כך vel כן ideſt, Per manus ita, vel ſic, mediante tali.

Secundò ערב יום כפור Veſpera diei propitiationis.

עיל Signif. עוד יש לומר Adhuc eſt dicendum, vel adhuc reſtat dicere. & præpoſ. Vau ſic, ועיל & adhuc eſt dicendum. Vel לפרש Exponendum &c.

Signif.

עי״ם Signif.primo עוד יש מפרש Adhuc est exponens, vel qui exponit. Vel in plur. עוד יש מפרשים Adhuc sunt expositores.

Secundo על ידי מוקדם Per manus primùm venientis, idest, per manus eius, qui primus occurrerit. Per primam occasionem.

ע״כ Signif.primo עד כאן Hactenus, huc vsque.

Secundo על כן Propterea, idcirco, hac de causa.

Tertio עד כמה Quoties? raro autem in hac signif.

Quarto על כרחך Velis nolis. Vel על כרחו Velit nolit. vel in plur. על כרחם Velint nolint, &c. בע״כ idem.

Quinto עבד כנעני Seruus Cananæus.

Sexto עבודת כוכבים Cultus stellarum, Idolatria.

ע״כא Signif. על כן אמר Propterea, idcirco dixit.

ע״כאו Signif. על כל אחת ואחת .i. Per singula.

ע״כר Signif. primo עד כאן דבריו Huc vsque verba eius. Quando vero sequitur הרב, vt ע״כר הרב legitur עד כאן דברי הרב Huc vsque verba magistri.

Secundo על כולא דא Propter, vel præter omnia hæc. vel super totum hoc.

Tertio עם כל דא Cum toto hoc.

ע״כה sign. עד כאן הגהה .i. Hactenus, vel hucusque emendatio, vel correctio.

ע״כום signif. עובדי כוכבים ומזלות Colentes stellas, & signa cælestia. Idest qui adorant ea. & preposita littera He sic, הע״כום idest העובדי כוכבים ומזלות Cultores stellarum, signorumq; cælestium. Legitur etiam עבודת Cultura &c.

ע״כז signif עם כל זה Cum toto hoc, tamen, attamen.

ע״כל signif.primo עד כאן לשונו .i. Hactenus lingua eius. idest

ideſt expoſitio, aut ſententia eius, Hęc ille. Vel in
plur. לשונם lingua eorum, expoſitio eorum. Quan-
do vero reperitur עכלה tunc legitur עד כאן לשון הרב
Hactenus ſententia Rabbini. Vel המאמר Orationis.
Secundo על כרחך לומר vel כרחין .i. Inuito te, vel, in-
uitis nobis, dicendũ eſt .i. Per coactionem, vel neceſ-
ſitatem teneris dicere. ꝟ. tenemur dicere.

עׄכׄפ Signif. primo עד כאן פירושו Huc vſque expoſitio
eius. vel Hactenus gloſſa eius. Vel in plurali פירושם
Expoſitio eorum.

Secũdo על כל פנים Omnibus modis, omnino. Et præ-
poſito Mem ſic מעׄכפ .i. Super omnes modos.

Tertio על כן פירש Propterea expoſuit. Vel in plura-
li פירשו Expoſuerunt.

Quarto על כן פסקו ideſt, Propterea decreuerunt. Vel
פסק .i. decreuit, ſententiam tulit.

ע״ל ſignif. עיין לעיל Vide ſup. vel etiã legi poteſt למעלה.

עׄמ Primo ſignif. על מנת Cum conditione, hoc pacto.

Secundo על משקל Iuxta pondus, vel ſecundum for-
mam.

Tertio על מחצה .i. Super medium. Vel עד מחצה Vſq;
ad medium.

Quarto עול משוקץ Peruerſitas deteſtanda, ſeu per-
uerſus, abominabilis.

Quinto עשרה מאמרות Decem verba. In Geneſ. Cap.
1. quibus mundus creatus fuit.

עׄמׄא ſignific. על משקל אחר Iuxta pondus aliud, ſeu for-
mam aliam.

עׄמׄי עׄשׄו ſig. עזרי מעם יהוה עושה שמים וארץ Auxiliũ meum
à Domino factore cæli, & terræ. Eſt verſiculus
Pſal-

Psalmi 121. qui in principio libri sæpe ponitur ab Hebr. simpliciter autem si legatur significat עמי עשו mecum facite.i.mihi fauete. Et hæc erunt verba typographi.

ענ״ג signif. עדן נהר גן Deliciæ fluuius, hortus. sic enim Hebr. paradisum circumloquuntur.

ענ״י signif. primo ערובין נדה יבמות .i. Mixtiones, seu promiscua, Menstruata, & Cognatæ. sunt tres tractatus Talmudici.

Secundo על נטילת ידים .i. De lotione manuum.

ענ״ל Signif. ענין נזכר למעלה Significatum, seu negocium, memoratum est supra. vel עליו נזכר למעלה Eius mentio facta est supra.

ע״ס Primo sign. עט סופר idest, Stilus scribæ. Nomen est cuiusdam libri, vbi de Masora, & accentibus quędam collegit Rab. D. Kimhi, & ad compendium posuit.

Secundo עשר ספירות Decem enumerationes. apud Cabal.

Tertio עיין סוף .i. Vide finem, scil. Capitis, vel tractatus, aut libri.

עס״ב signif. עשר ספירות בלימה Decem numerationes pręter quid. In Pardes. scribitur etiam י״כב idemque significat, vt sup. suo loco explicauimus.

ע״ע Primo signif. עבד עבדים idest, Seruus seruorum. Vel in plur. עבדי עבדים Serui seruorum.

Secundo עבד עברי Seruus Hebræus.

Tertio עגלה ערופה idest, Vitula deceruicata. Init. Capit.

Quarto עיין עליו .i. Vide de eo, vel super illud.

Quin-

Quinto עת עתה idest, Impresentiarum, vel tempore præsenti, nunc.

Sexto עד עתה Vsque ad præsens tempus.

עע״א Signif. עובדי עבודה אחרת Facientes cultum alienũ. Legitur etiam עובדי עבודת אלילים Cultores cultus idolorum, idolatræ .i. ij qui dijs alienis seruiunt. Hebræi stultè quidem putant omnes, ipsis exceptis, seruire dijs alienis, vel idolatras esse.

עע״ז Signif. עובדי עבודה זרה .i. Cultores cultus extranei scil. idolorum. Idolatræ.

ע״פ signif. primo על פי Iuxta os, vel iudicium, seu sententiam, vel interpretationem. Legitur etiam על פה Per os .i. In verbis. & cum Vau præcedente וע״פ Et per os &c. Vel על פני iuxta faciem.

Secundo עושין פסקין .i. Facientes placẽtas (buccellas.)

Tertio ערבי פסחים .i. Vesperæ Pascharum.

Quarto עשרת פעמים Decem vicibus.

ע״צ signif. primo על צד Iuxta latus, ex parte, pro &c.

Secundo עובדי צלמים Colentes imagines, seu figuras.

ע״ק signif, primo עוד קשה Adhuc durum, vel difficile est argumentum.

Secundo ערב קבלן .i. Sponsio, acceptio, vel sponsor & acceptor.

עק״ל signif. עוד קשה לי Adhuc, vel Amplius difficile est mihi. Alia obiectio oritur mihi.

ער״ה signif. ערב ראש השנה .i. Vespera initij anni.

ע״ש signif. primo עיין שם Vide ibi, vel stude illic.

Secundo עם שלום Cum salute, vel cum pace.

Tertio ערב שבת Vespera Sabbathi. & præp. litteris seruilibus sic, בע״א, לע״ש &c.

Quarto עוד שם Adhuc ibi .ſ. dicitur. vel ſcriptum eſt.

Quinto על שום vel על שב Propter, propterea, ob id eo quod &c.

Sexto עליו שלום Super eum (ſit) pax. ſic dicere ſolent Hebręi quum mentionem faciunt alicuius defuncti.

Septimo על שלחן .i. Supra menſam.

עש״ב ſignif. עיין שב באורך ideſt, Vide ibi ad longum.

עש״ג ſignif. ערכאות של גויים .i. Tribunalia Gentilium.

עש״ה ſignif. על שמע הפסוק Iuxta ſimplicem, vel litteralem ſenſum verſus .ſ. Biblici.

עש״ו Quid ſignificet require ſupra in עמ״י, illic enim locus eius eſt.

עש״ם ſignif. על שום מה .i. Propter quid nam? Qua de cauſa? Interrogatiuè.

עש״ן ſignif. עולם שנה נפש Mundus, Annus (&) Anima. Freq. apud eos qui de Philoſophia tractant.

עש״ק ſignif. ערב שבת קדש Veſpera Sabbathi ſancti.

ע״ת Primo ſignif. עירובי תבשילין .i Promiſcua pulmenta.

Secundo על תנא .i. Super lectione.

Finis litterę Hayn.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES à littera Phe. פ

פ׳ Primò hæc eſt littera decimaſeptima Alphabeti, valetq; in numeris 80. Phè vero finalis ſic, ף׳ valet 800. Quando autem reperitur in Biblijs פ׳ maiuſculum, vel tria פפפ ſignificat פתוחה apertum .i. latum, & amplum vel diuiſa .ſ. narratio, denotat enim ſequentem

nar-

narrationem esse diuersam à superiori, vel non cohærere cum illa.

Secundo, quando litterę Phe præponitur littera seruilis Beth sic, בפ׳ significat בפרק In capitulo. Præponitur etiam aliquando littera Vau, sic, ובפ׳ Et in capite. quando autem habet super se duas virgulas, sic בפ״ signific. בית פעמים duabus vicibus. sic etiam גפ״ .i. גימל פעמים tribus vicibus.

Tertio פלוני Quidam talis. Vel in fœminin. פלונית Quædam talis.

Quarto פרשה Distinctio, sectio. & sic, פא״ : פב״ : פג״ id est פרשה א׳ : פרשה ב׳ : פרשה ג׳ Sectio prima, sectio secunda, sectio tertia.

Quinto פסוק .i. Versus Biblicus, recipitq; ante se litteram seruilem Beth, vt בפ׳ In versu &c.

Sexto פירוש Expositio, Declaratio. Vel affixè פירושו Expositio eius. Sed quando est in ista significatione sæpe poni solet iod post phe, sic פי׳ vt infra suo loco fusius explicabitur. Pręterea significat פירש Interpretatur, exponit.

פא״ Signif. פירוש אחר Declaratio alia, seu alia expositio, vel interpretatio. vt quando aliquid duobus modis exponitur subijcitur primę interpretationi Abbreuiatura hęc פא״.

Secundo פרקי אבות Capitula patrum, seu sententiæ patrum. nomen est cuiusdam libri in Talmud.

Tertio פעם אחרת Vice alia. Vel פעם אחת Vice vna.

Quarto פרה ארומה Vacca rufa.

פאפ״ Signif. primo פה אל פה Ore ad os.

Secundo פנים אל פנים Facie ad faciem. Coram.

פ״ב Sign. בתרא vel פרק ב׳ Caput secundũ, vel posterius.
פ״בפ Signif. פלוני בן פלוני Talis filius cuiusdam talis.
פג״ן Signif. פורץ גדר ישכנו נחש Qui dissipat sepem, mordeat eum serpens. De quo etiam sup in ופג״ן.
פ״ג Signif. פלוגתא גדולה Controuersia magna. Thal.
פ״ד Primò signif. פתח דספרא Pathach libri; Vel porta, ianua, principium libri. Et præposito Beth sic, בפ״ד .i. In initio ipsius libri &c.
Secundò פסקא דספרא Piska libri, vel, finis libri. Chaldaicum est.
פ״ה Signif. primò פדיון הבן Redemptio filij.
Secundò פירוש הקונטרים Expositio quinternionis .i. R. Sal. Itsaaki, vel Iarchi, qui per quinterniones scribebat.
Tertiò פסולי המוקדשין Profana sanctificata.
Quartò פסוק הוא Versus.s. Biblicus est.
פה״א Vide sup. in בפ״הא, Ibi enim exposuimus ea.
פה״ג Vide sup in בפה״ג, Ibi enim est locus eius.
פה״ע Vide sup in בפה״ע, Nam ibi est locus eius.
פז״ר קש״ב Signif. פיוס. זמן, רגל, קרבן, שיר, ברכה Deprecatio, tempus, solemnitas, oblatio, canticũ, benedictio.
פח״ו Signif. פריעת הראש: חורת קרני: זקיפת ממה Nudatio capitis, conuersio cornuum, erectio lecti.
פנ״ק ע״כם Signif. פגול נותר קרבן מעילה כרת ואסור לאונו Immundum relictum oblatio præuaricationis, perditio, & vetitum mæsto.
פי׳ Signif. פירוש Declaratio, expositio. Vel affix. פירושי Expositio eius, vel פירשו Exposuerunt &c. Et præposito Beth sic בפי׳ In declaratione, significat etiam פירשתי Exposui, declaraui.
Signif.

פֿכֿ Signif. פירש כן Declarauit ſic. & præpoſito Vau hoc modo ופֿכֿ Et ſic expoſuit, &c.

פֿכֿצ Signif. פרק כיצד צולין Capitulum (Thalmudicum quod ſic incipit:) Quomodo aſſant. ſ. agnum &c.

פֿס Signif. פתוחה: סתומה Aperta (&) clauſa. ſ. narratio.

פֿסֿים Sig. primò פוטיפר סוחרים ישמעאלים מדנים Potiphar, Mercatores, Iſmaelitæ, Madianitæ, (qui emerunt Ioſeph Patriarcham.)

Secũdò פתחון פה Apertio oris .i. Excuſatio, defenſio.

פֿפ Signif. פתח פתוח Oſtium apertum.

פֿק Signif. primò פרקא קמא Capitulum primum. & pręposito Beth ſic בפֿק In Capitulo primo, &c.

Secundò פירוש קונטריס Expoſitio quinternionis, ſeu folij. cuius author eſt R. Salomon Iarchi.

Tertiò præpoſita littera Lamed ſic לפֿק ſignificat לפרט קטן .i. Iuxta ſupputationem particularem, vel ſecũdum minorem numerum .ſ. omiſſis millenarijs. ſæpe in librorum initijs reperitur hæc Abbreuiatio.

פרֿ Signif. פרק Capitulum, ſeu caput. Et præpoſita littera Beth ſic בפרֿ In Capitulo &c.

פרֿא Signif. פירוש רבי אברהם Expoſitio R. Abraham.

פרֿד Signif. פירוש רבי דוד Expoſitio R. Dauid .ſ. Kimhi. In Thisbite ſæpe additur He ſic הפירוש הפרֿדק Expoſitio R. Dauidis Kimhi.

פרֿדק Signif. פירש רבי דוד קמחי Expoſuit R. D. Kimhi. vel פירוש Expoſitio &c. vt ſup.

פרֿח Signif. פירש רבינו חננאל Declarauit Doctor noſter Hananel. Vel פירוש Declaratio magiſtri noſtri &c.

פרֿי Significat פירש רבינו יצחק Expoſuit Doctor noſter Itſaach. Vel פירוש Expoſitio magiſtri noſtri Itſaach.

Signif.

פר״מ Signif. פירש רבי משה Declarauit Rabi Moſes.
פרש״י Signif. פירוש רבי שלמה יצחקי Expoſitio, vel פירש expoſuit Rabi Salomon Itſaaki. Vel ירחי Iarchij, vt alij legunt.
פר״ת Signif. פירש רבינו תם Declarauit Magiſter noſter Tham. Vel פירוש Expoſitio, ſeu declaratio &c.
פ״ש Signif. פדיון שבויים Redemptio captiuorum.
פת״ל Signif. פן תמצי לומר Ne forte poſſes dicere. Thalm.

Finis Litteræ Phe.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Tſade. צ

צ׳ Hæc eſt decimaoctaua ipſius Alphabeti littera, valetq; in numeris 90. quando verò eſt finalis ſic ץ valet 900.
צא״ו Signif. צעיר אנכי ונבוה Paruus ſum ego, & contemptus, vel vilis.
צא״ל Signif. צריך אתה לדעת Neceſſe eſt vt ſcias. Alij legunt צריך אתה לומר Neceſſe eſt vt dicas. Debes dicere.
צ״ב ſignif. צאן ברזל Pecus, ferrum.
צ״ג ſignif. צום גדליה Ieiunium Godoliæ.
צ״ד ſignſf. צייתו דינא vel צ״ת Iudicij aduertentia.
צ״ה ſignific. צדוק הדין Iuſtum iudicium, vel iuſtificatio iudicij.
צו״ץ ſignif. צדקתך וצדקתך צדקתך Eleemoſyna, vel iuſtitia tua. &c.
צ״כ ſignif. צום כפור Ieiunium expiationis.

Pri-

צ״ל Primò ſignif. צריך לומר Oportet dicere, vel neceſſe eſt dicere. Legitur etiam aliquando לפרש exponere, declarare.

Secundò צריך לתקן Oportet corrigere, vel emendare. ſic loquuntur Hebr. in mendis correctionibuſq; librorum.

Tertiò צריך להגהה Opus habet illuſtratione, vel, Animaduerſione.

צל״ע ſignif. צריך לי עיון vel לנו vel לו Opus eſt mihi, vel nobis, vel ipſi, ſpeculatione, ſeu conſideratione.

צ״ע ſignif. צריך עיון Opus eſt aduertentia, ſtudio, ſeu diligenti conſideratione. Et præpoſito Vau ſic וצ״ע Et indiget ſtudio, & opus eſt animaduertentia.

צע״ב ſignif. צריך עיון בשורש Opus eſt ſcrutinio pro fundamento. vel neceſſaria eſt conſideratio in radice. i. rei primordia attentius ſcrutanda ſunt, ſeu diligenter examinanda eſt dictionis proprietas.

צע״ק ſignif. צריך עיון קצת Indiget conſideratione aliqua.

צ״פ ſignif. צורת פתח Forma oſtij.

צ״צ ſignif. צרכי צבור Neceſſaria conuentus.

צ״ת ſignif. צריך תלמוד Opus eſt doctrina.

Finis litteræ Tſade.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à littera Coph. ק

ק׳ Hæc eſt decimanona Alphabeti littera. valetq; in numeris 100.

ק׳ Primò ſignificat קרי legitur. In Maſora, vbi lectio diuerſa à ſcriptura notatur, & in margine Bibliorũ.

Secun-

Secundò קמא Primum. Vt פר״ק Capitulum primum. Et בפ״ק In capitulo primo.

Tertiò קשה Durum.i.obiectio, argumentum, quæstio difficilis.

Quartò קלף Cortex, testa, pergamena.

קא״ר Signif. קא אמר רבי Quod ait Rabbi.

קב״ה Signif. קדוש ברוך הוא Sanctus benedictus ille, scil. Deus. sic Deum vocant in Commentarijs. & prępositis litteris seruilibus ב, ל, ד, ו, ה &c. Vel legitur קודשא בריך הוא Chald. & Thal.

קא״מל signif. קא משמע לן In Thalm. Quod notabile nobis. vel Vnde nobis obseruandum.

ק״ג signif. קהלה גדולה Congregatio, vel Synagoga magna.

ק״נם Vide Haruch in Radice ועל vbi Author exponit hæc.

ק״ה signif. primò קדושת השם Sanctitas Dei. Vel קדוש ה׳ Sanctus Dominus. Vel קודש המזבח Sanctitas altaris. Capit.

Secundò קבל המשכן Pignus accepit.

Tertiò קדוש החדש Consecratio mensis, vel sanctificatio mensis.

Quartò קדש קדשים Sanctum Sanctorum, vel Sanctitas sanctitatum.

ק״ו signif. primò קל וחומר Leue, & graue, facile & difficile. Capiunt autem plerumque pro argumento à minori ad maius, vel à maiori ad minus. Et est vnus ex tredecim modis, quibus aiunt legē exponi posse.

Secundò קב ונקי Cabus & purus Nomen libri. Est etiam cognomen cuiusdam Rabbi.

Ter-

Tertiò קטן וגדול Paruus, & magnus.

ק״ר Signif. קצר דעתי vel דעתנו Breuis est opinio mea, vel nostra.

ק״י Primò signif. קהלת יעקב Ecclesia, seu Congregatio Iahacob. Nomen libri.

Secundò קשורים יחד Colligati, vel vnà ligati.

ק״יל Signif. קויתי ייי לישועתך Expectaui Domine salutem tuam. Ex Genes. cap. 49.

ק״כ Signif. קרי כתיב Legitur (quod) scribitur.

ק״ל Primò signif. קיימא לן Confirmatio, seu probatio est nobis. Sic dicunt Hebr. cum argumentum, vel rationem aliquam pro se afferunt.

Secundò קל להבין Facile ad intelligendum.

Tertiò קשה לי Durum (est) mihi, vel difficile argumentum mihi est. Vel in plur. לנו Nobis &c.

קלב״ם Signif. קים ליה ברבה מיניה Confirmatur ipse ab eo qui est maior illo.

ק״לי Signif. קויתי לישועתך השם Expectaui salutem tuam Domine.

ק״מ Signif. קדשי מזבח Sancta altaris, vel sanctificationes altaris.

קמ״חי Signific. קרבת מליצת חכמה יתרון Proximitas interpretationis sapientiæ excellens. His quatuor dictionibus allusit R. Moses Kimhi ad cognomen suum in principio suæ Grammatices post tria verba, quæ cõtinentur in nomine משה vt sup. dixi in notis מ״שה.

קמ״ל Signif. קא משמע לן Est intelligentia inde nobis. Vel Quid infertur ex hoc? vel Quid colligimus ex his verbis, vel ex hoc loco nobis?

ק״ס Signif. primò קנין סודר Possessio, vel acquisitio, sudarioli

rioli, quando acquirebant aliquid, ſolebant manum, aut ſudariolum tangere.

Secundò קן סתומה Nidus occultus.

קס״ר Signific. קא סלקא דעתך Sane aſcendit in mentem tuam? vel Quæ eſt tua opinio?

ק״פ Signif. קרבן פסח Oblatio Paſchalis.

ק״ק Signif. primò קהל קדוש vel קהלת קודש Eccleſia, ſeu Congregatio ſancta. Alio modo קהלה קדושה Synagoga ſancta. In plurali קהלות קדושות. Et præpoſito Beth ſic בק״ק In Synagoga ſancta. & præpoſito Mem ſic מק״ק Ex Synagoga ſancta. &c.

Secundò קדשי קדשים Sancta ſanctorum.

Tertiò קשה קצת Difficile quid, vel quoddam, vel aliquantulum.

Quartò קדוש קדוש Sanctus, ſanctus. Reperitur in hac ſignificatione apud Author. Faſc. Mirrhæ in ſectione Bereſcith, & aliàs.

קק״ק ſignif. קדוש קדוש קדוש Sanctus, Sanctus, Sanctus. ex Cap. 6. Iſaiæ: quem locum ad numerum 300. ſignificandum (vt ſolent) in ſuis libris accommodant.

קרו״בץ ſignif. קול רנה וישועה באהלי צדיקים Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Ex Pſalmo 118. ℣. 14. deſumpta eſt.

ק״ת״ק ſign. תקיעה תרועה תקיעה Clangor, buccinatio, clangor. Sunt tres tubæ toni.

ק״ש ſignif. קרית שמע Lectio Audi. Et præpoſito Lamed ſic לק״ש Lectionis, ſeu lectioni, Audi &c. ſic mentionem faciunt in ſuis libris, illius verſus qui habetur in cap. 6. Deuteron. vbi ita dicit textus שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד. Audi Iſrael, Dominus Deus

no-

noster Dominus vnus est. quem versum Hebræi sæpe recitare solent & mane & vesperi, maxima cum attentione.

קשה signif. קרא: שנא: הלכה Textus Biblicus, Talmudicus, & Ghemaræ.

קשב Vide supra in כור, ibi enim locum habet ista Abbreuiatura.

קשק signif. תקיעה שברים תקיעה Clangor, fractiones, clangor. Sunt tria symbola tonorum musicorum qui in Tubarum festo eduntur.

קשרק signif. תקיעה שברים תרועה תקיעה Clangor, fractiones, buccinatio, clangor.

Finis Litteræ Coph.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Resc. ר

ר' Hæc est vigesima littera ipsius Alphabeti, valetq; in numeris 200.

Præterea ר' ante nomina propria virorum significat רבי, vel רב Rabi, seu Magister. seu Syrè רבן Rabban magister noster. vel רבנן Magistri nostri, seu Doctores nostri.

רא' Signif. ראש Caput, Dux, Princeps. Principium &c.

ר"א Primò signific. רבי אברהם Rabi Abraham. Vel רבי אהרן Rabi Aharon. Vel רבי אליהו Rabi Elias. Vel רבי אליעזר Rabi Eliezer. Vel רבי אלעזר Rabi Eleazar. Vel רבי אשר Rabi Ascer &c.

Secundò רב אמר Rav, seu magister dicit. Talm.

Tertiò רבותינו אמרו Magistri, seu Doctores nostri dixerunt.

ראב״ד Signif. רבי אברהם בר דיאור Rabi Abraham filius Diòr. Nomen est Authoris libri Cabalæ.

Secundò רבי אברהם בן דוד Rabi Abraham filius Dauidis.

ראב״י signif. רבי אליעזר בן יעקב Rabbi Eliezer filius Iacob. Quidam legit רבי אלעזר בן יוחאי Rabi Eleazar filius Iochai.

ראב״יה signif. primò רבי אליעזר בר יואל הלוי Rabi Eliezer filius Ioelis Leuitæ.

Secundò רבי אליעזר בר יוסי הגלילי Rabi Eliezer filius Iosè Galilæi.

ראב״ע signif. primo רבי אברהם בן עזרא Rabi Abraham filius Ezræ.

Secũdo רבי אליעזר בן עקיבא Rabi Eliezer filius Akibæ. Thalm.

Tertio רבי אלעזר בן עוריה Rabi Eleazar filius Azariç.

ראב״ש significat רבי אלעזר בר שמעון Rabi Eleazar filius Simhonis.

רא״ם signif. רבי אליעזר ממיץ Rabi Eleazar Mimets.

ר״ב signif. רבינו ברוך Magister noster Baruch.

רב״ד signif. ראוהו בית דין Viderunt ipsum Consistorium.

רב״ים signif. רומיים בבליים יונים מדי Romani, Babylonij, Græci, Media .i. Medi. His notis quatuor has Monarchias perstringere solent Hebræi.

רבש״ע signif. רבונו של עולם Dominus mundi. Vel admir. O Domine mundi huius.

ר״ג Primo signif. ראש גמרה vel ריש Initium Ghemaræ. & præp. Beth sic בר״ג In principio Ghemaræ. & etiam

præp.

præp. Vau ſic וּבר״ג Et, &c. In Aruch Thalmudico ſæpe in hac ſignificatione reperitur.

Secundo רבינו גרשום Magiſter noſter Gherſom.

Tertio רבן גמליאל Raban, ideſt, Doctor noſter Gamaliel.

Quarto ריש גלותא Tranſmigrationis, vel Captiuitatis caput.

ר״ד Primo ſignif. רבון דעולם Domine mundi. vel דעלמא Chald.

Secundo רבי דוד Rabbi Dauid.

Tertio ראשית דבר Principium rei. Primùm. Initio.

ר״ד״פ ſignific. רבי דוד פירש Rabbi Dauid expoſuit. Vel פירוש Declaratio, ſeu Gloſſa R. Dauidis.

רד״ק ſignif. רבי דוד קמחי Rabi Dauid Kimhi.

ר״ה ſign. primo ראש השנה Caput, ſeu initium anni. Quod Hebræi celebrant primo die Tiſri menſis ſeptimi. Et præp. Beth ſic בר״ה Iu capite anni. & cum Daleth more Chald. דר״ה Initij anni &c.

Secundo רוח הקדש Spiritus ſanctitatis, ſiue ſanctus.

Tertio רשות הרבים Licentia multorum. vel licitum multis.

Quarto ראשית הגז Primitiæ tonſionis. Initium Cap. Thalm.

Quinto רבון העולם Dominus mundi. Vel in plurali העולמים .i. Sæculorum.

Sexto ראש החודש Initium menſis, ſeu Nouilunium.

Septimo רבינו הקדוש Rabbenu Hakkadoſc .i. Magiſter noſter ſanctus.

ר״ון ſignif. רוצח ושמירת נפש ideſt, Homicida, & cuſtodia animę.

Signif.

רה״י Signif. רשות היחיד Licentia vnici, seu singularis .i. locus priuatus.

רז״ל signif. רבותינו זכרונם לברכה Magistri nostri, memoria eorum sit in benedictione. Vel, Doctores nostri bonæ memoriæ. Idẽ sæpe numero signific. ר״ז omissa littera Lamed, vt reperitur apud Authorem Fasc. Myrrhæ, & alibi.

ר״ח Primo signif. ראש חודש Initium mensis, Neomenia, seu Kalendæ. & præposito Vau sic, ור״ח & initium mensis.

Secundo רבינו חננאל Doctor noster Hananel.

Tertio רב חסדא Magister Hasdà. Nom. prop. Doctoris Hebr.

Quarto רבי חיים Rabi Haijm.

Quinto רבי חנינא Rabi Hannina.

Sexto ראשית חכמה Initium sapientiæ. Nomen libri. Scribitur etiam aliquando רח״הק .i. ראשית חכמה הקצר Initium sapientiæ breue.

ר״ט signif. רבי טרפון Rabi Tarphon.

רחו״ל signif רקחיים ושלום יוסיפו לך Tantummodo vita, & salus addantur tibi.

ר״י Primo signif. רבי יהודה Rabi Iuda.

Secundo רבי יוסף Rabi Ioseph. In Thalm.

Tertio רבי ישמעאל Rabi Ismahel.

Quarto רבי יונה Rabi Ionah.

Quinto רבי יעקב Rabi Iahakob.

Sexto רבי יוחנן Rabi Iohannan.

Septimo רבי יצחק Rabi Itsaak.

Octauo ראש ישיבה Caput Synagogæ. vel Academię. & præp. Lamed sic לר״י In caput Academiæ.

Signif.

ריאז Signif. רבינו ישעיה אחרון ז"ל Rabenu Iesaia posterior felicis recordationis.

ריבא signific. רבי יצחק בר אשר Rabi Isaac f. Ascer. Vel vt legitur à quibusdam רבי יעקב בן אלעזר Rabi Iahacob filius Eleazar.

ריבב signif. primo רבי יהודה בן בתירא Rabi Iehuda filius Bathira.

Secundo רבי יוחנן בן ברוקה Rabi Ioannes f. Beroka.

ריבג sign. primo רבי יוסף בן גוריון Rabi Ioseph filius Gorionis. sic appellant Iosephum historicum.

Secundo רבינו יצחק בן גיאת Rabi Isaach f. Giath.

ריבז signif. רבן יוחנן בן זכאי Magister noster Iohanan filius Zachai. Vide etiam ריבז &c.

ריבח signif. רבי יהושע בן חנניה Rabi Iehosua f. Ananiæ.

ריבל signif. רבי יהושע בן לוי Rabi Iosua filius Leui.

ריבם signif. רבי יצחק בר מאיר Rabi Itsaach, vel Ioseph filius Meir. vel מרדכי Mardochai.

ריבן Signif. primò רבי יצחק בן נתן Rabi Isaac filius Nathan. Vel legitur secundum alios רבי יעקב בן נפתלי Rabi Iacob filius Naphtali. De quo sup. in בנ.

Secundò רבי יהודה בר נחמן Rabi Iehudà filius Nachmanis.

ריבק Primò signif. רבי יהודה בר קולנימוס Rabi Iehuda filius Colanimi.

Sec. רבי יהושע בן קרחה Rabi Iehosua filius Korhæ.

ריברס signif. רבי יונה בר רבי סימון Rabi Ionas filius Rabi Simonis.

ריבש signif. רבי יצחק בר ששת Rabi Isaac filius Scesciath.

ריה signif. primò רבי ינאי הכוהן Rabi Ienäi sacerdos.

Secundò רבי יהודה הנשיא Rabi Iudas Princeps.

Signif.

ר״ת Signif. רבי יהודה ח״יט Rabi Iuda Hhaiat i.Sartor.eſt nomen authoris libri Minhas Iehudà.

ריטב״א ſignific. רבי יום טוב בר אברה Rabi Iom tov filius Abrahami. Et præp.He ſic הריטב״א idem ſignif.

רי״ט ſignif. רבי יום טוב Rabi Iom Tov.

רי״ן ſignific. רבי יעקב נקדן Rabi Iahakob Nahdan. ideſt, Punctator.

ריצב״א ſignif. רבי יצחק בר אברהם Rabi Iſaac filius Abraham.

רכ״ש מעק פוח ſignificant ארון כפורת, שולחן, מנורה, משכן יריעות, קרשים, פרוכת, מזבח העולה, חצר המשכן. i. Arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, tabernaculum, cortinę, aſſeres, velum, altare holocauſti, atrium tabernaculi. Quo in loco obſeruandum eſt & alibi, ipſos Maſorethas non ſemper pro notis vſurpare primas litteras (quas capita dictionum vocant,) ſed aliquando ſecundas, vel tertias, & etiam duas dictiones, puta regentem, & rectam. vel rectam, & regentem. Vt optimè notat Quinquarb. Vide ſimiliter notas ſupra.ſ מעקף רכ״שם קעיח.

ר״ל ſignif. primò רוצה לומר Vult dicere. Et ſi accipiatur in prima perſona ſignificat רצוני לומר Volo dicere, ſeu voluntas mea eſt dicere. Cum verò tertiæ perſonæ iungitur, legi etiam poteſt רצונו לומר Vult dicere, ſeu Voluntas eius eſt dicere.

Secundò רבי לוי Rabi Levi.

Tertiò ריש לקיש Reſc Lakis. Nom.proprium Doct. Thalm.

Quartò ראוי לומר Conueniens, ſeu aptum eſt dicere, ſeu viſus eſt dicere.

Quin-

Quintò ראוי לתקן Debet corrigi vel לפרש Explicari.

Sextò ראוי להיות Debet esse in correct. librorum.

רלבג Signif. רבינו לוי בן גרשום Magister noster Leui filius Ghersciom. Nomen est celeberrimi apud Hebræos Commentatoris scripturæ sacræ.

רם Primò signif. רבי משה Rabi Moses. solet etiam præponi quandoque littera He sic הרם .i. החכם רבי משה Sapiens Rabi Moses.

Secundò רעיא מהימנא Pastor fidelis. Chald. Est nomen authoris Additionum in Zohar. Qui Hebr. dicitur רועה נאמן.

Tertiò רבינו מאיר vel רבי Rabi vel Rabbenu Meir.

Quartò רבי מנחם Rabi Menahem.

Quintò ריש מתיבתא Ludi magister, vel Caput Synagogæ.

רמא Signif. רבי מאיר אמר Rabi Meir ait. Thalm.

רמבם Signif. רבי משה בן מיימון Rabi Moses filius Maimonis. & præposita littera He sic הרמבם significat החכם רבי משה בן מיימון. Sapiens Rabi Moses filius Maimon.

רמבן Signific. primò רבי משה בן נחמן Rabi Moses filius Nahman.

Secundò רבי מאיר בן נתן Rabi Meir filius Nathanis. Thalm.

רמח Signif. רבי משה חזן Rabi Moses Hazàn .i. minister Synagogæ, seu præcentor. Significatur etiam his litteris numerus 248. membrorum quæ sunt in homine.

רמך Signif. רבי משה כהן Rabi Moses Sacerdos. & præposita He sic הרמך idem significat.

רמ״סל Signif. רבי מאיר סבירא ליה Rabi Meir opinabatur, putabat, In ſententia erat.

רמ״ת Signific. ראש מעיים תחתוניות Caput, viſcera, inferiora. Talm.

ר״נ Signif. primò רבינו נסים Rabenu (.i. magiſter noſter) Niſſim.

Secundò רב נחמן Rab, vel potius Rav Nahaman .i. ingens conſolator.

ר״ס Signif. primò רב סחורא Rav Sehora .i. Magnus negociator.

Secundò רב סופרא Rav Sophra.

Tertiò רבינו סעדיה Magiſter noſter Seadias.

ר״ע Sign. primò רבינו עובדיה Rabenu Obadias.

Secundò רבי עקיבא Rabi Akiba. Thal.

Tertiò רב עמרם Rav Omram.

רע״ב Signif. רבינו עובדיה בירטאנורא Rabenu Ovadia f. Tanora.

רע״ה Signif. primò רבינו עליו השלום Doctor noſter (ſit) ſuper eũ pax. ſic Hebr. de Prophetis mortuis, præſertim de Moyſe loquũtur, vt v.g. באמר יהוה למשה רע״ה Quum diceret Dominus Moyſi Doctori noſtro, ſuper quem pax.

Secundò רבון עולם הזה Dominus mundi huius. Vel עולם הבא Futuri ſæculi.

ר״פ Signif. primo ראש פסוק vel ריש Initium verſus. in plurali ראשי פסוקים Initia verſuũ. in Maſor. Vel ראש פרק Initium Capituli. Vel פרשה Sectionis. Et præp. Beth ſic בר״פ In capite &c. Et addito א, ב, ג &c. vt רפ״א Initium capitis primi. & ſic de cæteris.

Secundo רבינו פרץ Rabenu Perets.

Ter-

Tertiò רב פפא Rav Papha.
רפ׳ Cum vna virgula, signific. רפה Raphe. Vel רפין Raphatæ. s. litteræ.
רפ״ב Signif. ריש פרק ב׳ Initium capitis secundi. vel בתרא posterioris.
רפ״ק signif. ריש פרקא קמא Initium capitis primi.
ר״צ signif. רב צמח Rav Tsemah (Magnum germen.)
רקכ״ש Require sup in rad. גנכך ibi enim est locus eius.
ר״ש Signif primo רבי שלמה Rabi Salomon.
Secundo רבן שמעון Raban Simeon. Thal.
Tertio רבי שמואל Rabi Samuel.
Quarto רבי שמעיה Rabi Semaia.
Quinto רבי שמשון Rabi Simson.
Sexto רבי ששת Rabi Sesath.
Septimo רב שרירא Rav Sarida (.i. multum doctus, peritus, expertus) est nomen proprium.
Octauo רב שמחה Magna lætitia, multum gaudium, &c. est nomen proprium Rav Simha.
Nono ראש שבט Caput Tribus.
רשב״א Signif. primo רבינו שמשון בן אברהם Magister noster Simson f. Abraham.
Sec. רבי שלמה בן אדרת Rabi Salomon filius Adreth.
רשב״ג Signif. רבן שמעון בן גמליאל Doctor noster Simeon filius Gamalielis.
רשב״י Signif. רבי שמעון בן יוחאי Rabi Simeon filius Iohai. Nomen est authoris libri Zohar.
רשב״ל Signif. רבי שמעון בן לקיש Rabi Simeon f. Lakis.
רשב״ם Signif. רבי שמואל בר מאיר Rabi Samuel f. Meir.
רשב״ן Signif. רבי שמעון בן ננס Rabi Simeon f. Nanas.
רשב״ע Significat רבון שמים בונה עולם Dominus cæli, structor

ctor sæculi, vel mundi.

רשׁכם Sign. ראובן שמעון גד מנשה Reuben, Symeon, Gad, Manasses. Freq. apud Masorethas.

רשהסבה signif. רבי שלמה הספרדי בעל השירים Rabi Salomon Hispanus author Canticorum. Scribitur etiam sine Samech, addito Scin in fine, sic רשהבהש Idemq. significat. Frequenter reperitur hæc Abbreuiatura in R. Aben Ezrà, & alibi.

רשׁט sign. רבי שם טוב Rabi Scem Tov. Author est libri פרדס רמונים Hortus malorum punicorum. & additis alijs litteris sic, רשׁט אשׁט signif. Rabi Scem Tov filius Scem Tov.

רשׁי signif. primo רבינו שלמה יצחקי Doctor noster Salomon Itschaki. vel ירחי Iarchi. Gallus. Nom. est cuiusdã Cõmentatoris magnæ apud Hebr. auctoritatis. Secundo ראש שבטי ישראל Caput tribuum Israelis.

רשׁם signif. רבינו שלמה מלכו Rabenu (.i. magister noster) Salomon Molchò.

רשׁלע signif. רבונו של עולם Dominus mundi .i. Deus. Vel legi potest רבון של עולמים Dominus sęculorũ, hoc est apud Hebr. Epitheton Dei. Inscribi etiam solet רשׁע Idemque significat .s. Dominus ipsius mundi. Vide etiam sup. in רבשׁע vbi idem etiam denotatur.

רת Primo signif. רבינו תם Magister noster Tham. Et præp. littera Vau sic, ורת Et magister noster Tham. Sec. רבי תנחומא Rabi Tanchumà. Frequenter in hac significatione reperitur in Rabboth.

Tertio ראש תיבה Caput, seu principium dictionis. In plur. verò ראשי תיבות Capita, seu initia dictionum. sic appellant Hebræi veras abbreuiaturas.

Finis Litteræ Resc.

ABBREVIATIONES INCIPIENTES

à littera Scin. ש

ש׳ Hæc est vigesimaprima ipsius Alphab.littera. & valet in num. 300. Quando verò hæc littera adiũgitur litteris significantibus numerum. valet שנה Annus. Præterea signif. שם .i. Nomen. & in plur. שמות nomina.

Tertio שער Porta, caput, vt ש״ב Cap. 12.

ש״א Signif. primo שום איתתא Nomen mulieris. Est locutio Syriaca. In Hebr. verò dicitur שם אשה Idemque significat.

Sec. שער אורה Porta lucis. Nomen est cuiusdam libri. Et præposita littera Beth sic בש״א In porta lucis. &c.

ש״אא signific. שאי אפשר Quod, vel quia non est possibile.

ש״אה signific. שאר אבות הטומאות Reliquiæ, vel propinquus patrum pollutorum, scilicet per idololatriam in adoratione vituli.

ש״אזל signif. שאמרו זכרם לברכה Quod dixerunt (.s. Magistri nostri) memoria eorum (sit) in benedictione, vel bonæ memoriæ.

ש״אחזל signific. שאמרו חכמינו זכרונם לברכה Quod dixerunt sapientes nostri, quorum memoria sit in benedictione, vel bonæ memoriæ.

ש״אל signif. שאמר לו Qui vel quod dixit ei. Vel in plur. שאמרו להם Qui, vel quæ dixerunt illis.

ש״אלכ signif. שאם לא כן Quod si ita non esset.

Signif.

שא׳עג Signif. שאף על גב Quod quamuis, tametsi, &c.

שא׳ע׳פ Signif. שאף על פי Quod licèt, quamuis. idem cum superiori.

שא׳רז׳ל Signif. שאמרו רבותינו זכרם לברכה Quod dixerunt Magistri nostri, quorũ memoria sit in benedictione.

ש׳ב Signif. שאר בשרי Propinquus carnis meæ, cognatus meus.

ש׳בד signif. שבית דין Quod, vel quando domus iudicij, seu Consistorium. Vide etiam supra in ב׳ד.

ש׳בנ Signific. שום בר נש Nomen filij hominis .i. nomen proprium viri. Syriaca locutio est. Quod Hebraicè diceretur שם בן אדם Nomen proprium viri. sic enim loquuntur quando sese offert & occurrit aliqua dictio prò nomine proprio, quæ aliàs haberet aliam significationem.

שב׳עה Sig. שבעזרת האל Quod cũ auxilio Dei. vel etiam sig. שבעולם הזה Quod in hoc sęculo. Vel etiã שבעולם הבא Quod in mundo venturo, seu futuro sæculo.

שב׳עפ Sign. שבעל פה Quod, vel quæ in ore est, seu quod ore traditum est. vt תורה שבעפה Lex quæ ore tradita est.

שב׳עוה Signif. שבעונה הרבה Quod propter iniquitatem multã. Sic loquuntur Hebr. quãdo calamitates immissas commemorant, eas suis peccatis attribuendo.

ש׳ג Signif. של גויים Gentilium. s. Christianorum. In singulari של גוי Gentilis, seu Christiani. של est signum Genitiui casus apud Rabb.

ש׳ד Signif. primo שפיכות דמים Effusio sanguinum. vel in singulari שפיכות דם Effusio sanguinis, idest Homicidium.

Secun-

Secundo שערי דורא Portæ habitaculi. Nomen libri.
Tertio שורש דבר Radix rei, fundamentum præcipuum rei.
ש״ג signif. שני דיני גזרות Bini decretorum iudicij.
ש״ש Require sup. in Abbr. רש״ה ibi enim locus eius est.
ש״ה signif. primo שם המפורש Nomen expositum, separatum, sanctum. Per hoc intelligere solent nomen tetragrammaton יהוה Quod Hebræi sicut scriptum est legere non audent, sed pro illo legunt אדני Adonài, vel אלהים Elohim.
Secundo שבת היום Sabbathum (est) hodie.
Tertio שום היתומים (Aliquis orphanorum,) valor substantiæ orphanorum.
Quarto שומע הדין Audiens iudicium.
Quinto שלוח הקן Dimissio nidi, quando .s. mater dimittitur è nido.
Sexto שתי הלחם Bini panes, vel duplex panis, scil. propositionis.
Septimo שלשלת הקבלה Catena Kabalæ. Nomen libri.
שה״עה signif. שלמה המלך עליו השלום Salomon rex, super eum sit pax.
שה״לל signif. שהיה לו לומר Quod erat ei dicendum.
שה״שית signif. שהשם יתברך Quod Deus benedictus. Scribitur etiam sic שהש״יבר. Vel שהש״יבה Quæ ambo eandem fere significationem sortiuntur.
ש״ו signif. primo שאלה ופקדון Petitio, & depositum.
Secundo שלוחין ושותפין Nuncij, & socij.
Tertio שמטה ויבל Remissio, & iubileus. Annus remissionis, & iubilei.

Quar-

Quarto שאלות ותשובות Quæstiones, seu Interrogationes, & Responsiones.

Quinto שתי וערב Stamen, & subtegmen .i. Crux.

ש״ום signif שפייר ווירמש מענץ Spira, Vvormacium, Moguntia. Nom propr. Vrbium.

שו״פר sign. שטן ואין פגע רע Satan, neque est occursus malus. q.d. neque Satan, neque cacodæmon aliquis adest. Sonitu namque buccinæ, aut tubę legalis credebant malos genios turbari, & terreri, שופר enim buccinam, seu tubam significat. & ex illius litteris notas istas excogitauerunt.

ש״ז signif. שכבת זרע Concubitus spermatis, pollutio.

ש״ח signif. primo שומר חנם Custodiens gratis. Capit.

Secundo שחיטת חולין Mactatio, vel iugulatio profanarum. Capit.

Tertio שטר חוב Instrumentum debiti, obligatio.

Quarto שנאת חנם Odium immeritũ, propter quod Hebr. dicunt Templum secundum fuisse vastatum.

ש״חט Require supra in radice י״ך, ibi enim proprius locus eius est.

ש״ט signif. שם טוב Nomen bonum, fama bona. Nomen libri. & cum Beth sic בש״ט Cum nomine bono.

ש״י signif. primo שם יתברך Nomen benedictum.

Secundo שיחיה Qui viuat.

Tertio שיהא Quod sit, vel quod erit Chald. Quod Hebr. diceretur שיהיה Quod sit.

Quarto שבט יהודה Scèuet Iuda i. Tribus Iuda. Nomen libri.

Quinto של יד Manus. s. phylacteria.

Sexto שם יתעלה Nomen exaltandum.

Signif.

שי״בת Signif. שתיקה יפה באין התפלה Silentium decorum sine præcatione. Vel בשעת התפלה In tempore orationis.

שי״לנע sign. שם יפת למך נוח עבר Shem, Iapheth, Lamech, Noah, Heber. In Masora. Genes. 5.

שי״לת sign. שויתי יהוה לנגדי תמיד Posui Dominum coram me semper. est versus 8. Psalmi 16.

שי״נ signif. שיחיה נצח Qui viuat (in) æternum. In epist.

ש״ין signif. שם יהוה נקרא Nomen Domini inuocatum, aut inuocandum reper. apud Kabalistas.

ש״כ signif שפחה כנענית Ancilla Cananæa.

ש״ל Primò signif. שבח לאל Laus Deo.

Secundò שחל להיות Quod contingit fieri. vt apud Rabin. legitur ערב פסח שחל להיות בשבת Vespera Paschæ quod contingit fieri in Sabbatho.

Tertiò שחטאנו לפניך Quod, vel qui peccauimus coram te.

Quartò שייך לעיל Pertinet supra, vel ad superiora.

Quintò שלמה לורייא Salomon Loriia. Nomen Rabini.

של״ים signif. שלארך ימים טובים Qui in longitudine dierum bonorum (viuat.) idest, qui diu feliciter viuat. Legitur etiam שיחיה לימים טובים Qui viuat in dies bonos. Addi solet quandoque Aleph in fine, sic, שלי״טא .i. Qui viuat in dies bonos Amen.

שלמע׳ signif. שלמעלה Quod supra, seu superius. non sunt R. T.

של״ש signif. שלום לו שלום Salus ipsi, salus, idest, salus plurima. Freq. in epistolis. Vel לך Tibi, si sit secunda persona.

שם Primò signif. שמע מינא Audi ex eo, vel ex ea, prò Inde intellige. modus loquendi familiaris Talmuditis in Ghemarà.
Secundò שלשה מינין Tres species.
Tertiò שתי מדות Duæ, vel binæ proprietates, vel dimensiones.
Quartò שכיב מרע Aegrotus morbo. Ecclesi. 3. 3. in Targ.
Quintò של מזמור Psalmi, seu Cantici. Genit. casus.
Sextò שמע מהם Fama ex illis est. vel, Ita receptū est.
Septimò שם מפורש Nomen explicatum, seu separatum, sacrosanctum.
Octauò שלחן מלכים Mensa Regum. Talm.

שמע Primò significat שדי מלך עולם Omnipotens Rex mundi.
Secundò שחרית מנחה ערבית Matutinum, vespertinum, nocturnum.
Tertiò שאו מרום עיניכם Attollite sursum oculos vestros.

שמתי Signif. שמתרגם יונתן Quod transfert Ionathan. vel, Vt interpretatur Ionathan.

שמש Signif. שמה שאמר Hoc est illud quod dixit, vel sicut dixit.

שנ׳ Signif. primò שנאמר Quod dictum est. vel, Vt dictum est. Scribitur etiam sic שנא׳ .i. Sicut dictum est.
Secundò שניתן Quæ data est. reperitur in hac significatione in Bahir vbi de Kabala sic scriptum est, כפי הקבלה שנ׳ למשה בסיני .i. Secundum Kabalam, quæ data est Mosi in (monte) Synai.

שנ Signif. primò שני נזירים Bini Nazaręi.

Secun-

Secundò שיחיה נצח Qui viuat in perpetuum. vt ſup.

שנאן Signif. שור נשר אריה בן Bos, Aquila, Leo, Filius, ſiue Homo. In Zòhar.

שנב Signif. שהכל נהיה בדברו Quod omnia fiunt verbo eius, vel quòd verbo eius omnia extiterunt.

שנר' Signit. שנראה Quod videtur. non ſunt R. T.

שס Signif. ששה סדרים Sex ordines, ſiue ſex partes, operis. ſ. Talmudici.

שסה Hæ notæ ſymbolum ſunt præceptorum negatiuorum. Quæ numero ſunt 365. quæ appellantur מצוות לא תעשה Præcepta non facies .i. præcepta negatiua.

שסת Signif. שספר תורה Quòd liber legis.

שע Signif. primò שביתת עשור Sabbatiza 10. diei menſis Tiſri.

Secundò שולחן ערוך Menſa ſtrata, vel parata. Nomen libri.

Tertiò שמיני עצרת Octaua Scenophegiæ, ſiue Paſchatis.

Quartò של עולם Ipſius mundi. & ſolet hanc Abbr. vt in plurimum præcedere רבונו. vt רבונו שע Dominus ipſius mundi. ſ. Deus. Vide etiam in רשע.

שעה Signif. שלמה עליו השלום Salomon, ſuper eum pax.

שעה זל Signif. שחור על הלבן זכור לחרבן Nigrum ſuper album, recordare, vel זכר memoriale eſt vaſtationis. ſic recordantur Hebræi deuaſtationis vrbis Ieruſalem.

שעטנז Signif. שוע טוה נוז Lenire, ſiue pectere linum, nere, torquere.

שפם Signif. שם פועל מלה Nomen, Verbum, (&) dictio. ſ. conſignificatiua. Tres orationis partes, apud Hebr.

שפ Signif. שוה פרוטה .i. Pretium æquum pecuniæ, vel va let obolo.

שצ Signif. שליח ציבור Nuncius congregationis, vel synagogę, vel legatus communitatis, ſeu Vicarius vniuerſitatis, Aedituus.

שצמ חנכל Sig. שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, כוכב, לבנה ideſt, Saturnus, Iuppiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Nomina ſunt ſeptem Planetarum.

שר Primò ſignif. שמות רבה Expoſitio magna in Exod.

Secundò שם רע Nomen malum.

Tertiò של ראש Capitis. ſubauditur, Phylacteria, vel quid tale.

Quartò שלום רב Pax, ſiue ſalus multa. In epiſtolis.

שרי Signif. שם רשעים ירקב Nomen impiorum putreſcat. Ex Prouerb. 10. ℣. 7.

שרל Signif. שרוצה לומר Qui, vel quod vult dicere.

שש Signif primò שאלת שלום Petitio pacis, vel ſalutatio.

Secundò שקר vel שבועת שוא Falſum iuſiurandum.

Tertiò שומר שכר Cuſtodiens mercedem. vel, cuſtos mercedis.

Quartò שור שנגח Bos, qui cornu petit.

Quintò שלשה שאכלו Tria quæ manducarunt, vel tres qui comederunt.

Sextò שמנה שרצים Octo reptilia.

Septimò שם שמים Nomen Cęli. i. Deus. Et præp. Lamed ſic לשש .i. לכבוד Ad honorem nominis Dei.

Octauò שני שעירי Bini hirci.

Nonò שמואל שולם Samuel Sullam. Nom. proprium Rabbini.

שת Signific. primo שאלה תשובה Petitio (&c) reſponſio.

Vel

Vel שאלות תשובות .i. Quæſtiones, & reſponſiones.
Secundo שומע תפלה Exaudiens orationem. Vel Exaudis preces.
Tertio שמחת תורה Legis lætitia. Vel של תורה ideſt, Legis. של apud Rabb. eſt ſignum Genitiui caſus.
Quarto שעת תפלה Hora, ſeu tempus orationis.
Quinto שלמא תנינא Salus ſecunda.i. Vale iterum. in fin. Epiſtolarum,
Sexto שמא תאמר Fortaſſis dices, ſeu ingerere poſſis & Thalmudicè תימא Dices, obijcies.
ש״ת Signif. שתחיה Quæ viuat. Sic loquuntur de fœmina viuente. Scribitur etiam cum Iod, ſic, שתי׳ Idemque ſignificat.
ש״תא Signif שתרגם אנקלוס Quod, vel quę tranſtulit, ſeu interpretatus eſt Anchelos. Fuit hic interpr. Chald. ſicut & Ionathan.
ש״תי Signif. שתרגם יונתן Quod interpretatus eſt Ionathan. Interpres Chaldaicus.

Finis litteræ Scin.

ABBREVIATVRAE INCIPIENTES

à littera Thau. ת

ת׳ Hæc eſt vigeſimaſecunda, & vltima Alphabeti littera, quæ in numeris valet 400.
Præterea ſignificat תרגום Targum. Freq. in hac ſignificatione eſt in Lexico R.D. De Pomis.
ת״א Primo ſignif. תרגום אחר Interpretatio, ſeu expoſitio alia, Targum aliud. Verſio Chaldaica propriè ab

He-

Hebræis Targum appellari ſolet. Et præpoſitis litteris Vau, Beth, Scin, ſic ות״א &c.

Secundo תרגום אנקלוס Targum, ſeu interpretatio (Chaldaica) Ancheli. Anchelòs Paraphraſtæ Chaldaici nomen eſt, cuius verſio in Pentateuchum à Iudæis legitur in ſynagogis vnà cum Hebræo contextu. Vel legi poteſt תירגם אנקלוס Interpretatus, vel Chaldaicè reddidit Anchelòs.

Tertio תניא אידך .i. Ordo alius, vel doctus alius, aliàs lectum eſt ibi, vel illic legitur.

תא״ם Signif. תילים איוב משלי Pſalmi, Iob, (&) Prouerbia.

ת״ב Signif. תשעה באב Nonus dies menſis Av.i. Iulij, quo die templum ſecundum vaſtatum fuit.

תב״כ כב״נ Signif. תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה .i. Oratio ſine intentione (eſt) ſicut corpus ſine anima.

ת״ג Signif primo תנועה גדולה Motio magna. Vel in numero plur. תנועות גדולות Motiones magnæ.

Secundo תקיעה גדולה Clangor magnus. In Minhagim.

ת״ה Signif. primo תורת האדם Lex humana. Nom. libri.

Secundo תורת הבית Lex ęconomica. Nomen libri.

Tertio תחיית המתים Viuificatio (.i. reſurrectio) mortuorum.

Quarto תפלת הדרך Oratio viæ i. iter facientium. Vel ſignif. תפלת השחר Oratio matutina.

Quinto תקון העולם Fabrica, vel ornamentum mūdi.

Sexto תקומה המתים Reſurrectio mortuorum.

ת״ו Signif. תמידין ומוספין Continuantes, & addentes, vel augentes.

תו׳ Sign. תוספת Additamentum, ſiue additio, appendix.

Secun-

Secundo תוב Adhuc, rursum, amplius. Aduerb.

תו״א Signif. תולעת ולא איש Vermis, & non homo.

תוב״ב Signific. תבנה ותכונן במהרה בימינו Aedificetur, & aptetur cito in diebus nostris. Sic dicere solent Hebręi de ciuitate, quam restaurari, aut ornari cupiunt. & de sanctuario Hierosolymitano.

תו״בכ Signif. תפלה וברכת כהנים Oratio, & benedictio Sacerdotum.

תו״ש לב״ע signif. תם ונשלם שבח לאל בורא עולם Absolutus, & perfectus est (.s. liber hic) laus Deo creatori mũdi.

ת״ח Primo signif. תלמיד חכם Discipulus sapiens, philosophus. Vel in plur. תלמידי חכמים Discipuli sapientũ.

Secundo תא חזי Veni, seu Siste, & vide. In Zohar.

Tertio תני חרא Docuit pariter, seu Vnus.

Quarto תנו חכמים Docent sapientes. In Talm.

התו״מט signif. תורה חופה ומעשים טובים Lex, thalamus, operaq; bona.

ת״י Primo signif. תרגום יונתן Targum .i. Expositio, seu paraphrasis Chaldaica Ionathæ. Vel תירגם יונתן Trãstulit, interpretatus est Ionathas.

Secun. תרגום ירושלמי Targum Hierosolymitanum, seu interpretatio Chaldaica Hierosolymitana.

Tertio תלמוד ירושלמי Talmud Hierosolymitanum.

Quarto תפיכת יד Apprehensio manus.

ת״י signif. תיימא Geminauit. freq. in Rabboth. Vtunturque Rabb. hac dictione, quando in contextu est syonimia, vel repetitio eiusdem dictionis.

תיק״ו signif. תשבי יתרץ קושיות ובעיות Tisbi soluet dura .i. nodos, & quæstiones. Sic loquuntur Hebræi de Elia Tisbite, quem expectant secundum Malachiæ prophe-

phetiam ; ad eum enim remittunt quicquid in ſcriptura dubium, & obſcurum incidit.

Retrogrado autem litterarum ordine hæc abbreu. ſic intelligitur ואתה קדוש יושב תהלות .i. Et tu ſanctus, permanens, laudes Iſrael.

תכ׳ ſignif. primo תורת כוהנים Lex ſacerdotum, ſeu directorium. בתכ״, In lege ſacerdotum.

Secundo תורה כתובה Lex ſcripta, ſeu litteris exarata.

Tertio תניא כותיה Doctus vt ille, vel ordo talis, lectum ita.

Quarto תקיעת כף Plauſus palmæ.

Quinto תשלומי כפל Retributio duplex, vel retributiones dupli, vel duplæ.

תכ״ר ſignif. תוך כדי דבור Intus ob ſermonem vel medium tempus locutionis, vel interlocutionis.

תל׳ ſign. primo תלמוד לומר Doctrina ad dicendum. Talmud vult dicere, vel Doctrina hæc docet, vel ſcriptura dicit.

Secundo תלמוד לומר Diſcas ad dicendum. vel diſcito dicere. apud R.D.Kimhi ſuper Pſalm. 23. & 92.

Tertio תהלה לאל Laus Deo. In fine librorum poni ſolet hæc Abbr.

Quarto תמצי לומר Poſſis dicere.

Quinto לן vel תיפוק ליה Proferes ei, vel nobis.

Sexto תלמיד לשון Diſcipulus linguæ (ſcil.) ſanctæ Hebraicæ.

Septimo תרי לישני Duæ linguæ. i. duæ ſignificationes. & præp. Beth ſic בת״ל ſign. בתרי לישני In duabus linguis, ſeu ſignificationibus.

Octauo תרצה לידע Volueris ſcire.

Signif.

תל״ח Signif. תהלה לאל חי Laus Deo viuenti. vel, Laus ſit Deo viuo. In fine librorum freq.

תל״ע ſignif. תהלה לאל עולם Laus Deo mundi, vel æterno.

ת״מ ſignif. תבורך מנשים Benedicta ſis prę mulieribus .ſ. alijs.

תמ״א ſignif. תבורך מנשים אמן Benedicta ſit prę mulieribus amen. Vel in plur. תבורכנה Benedictę ſint. &c.

תמ״ך ſignif. תהי מנוחתו כבוד Sit quies eius honor, ſeu glorioſa. Vel in plur. מנוחתם Requies eorum &c. De defunctis ſic loquuntur.

תמכע״וכי ſign. תהא מיתתו כפרא עליו ועל כל ישראל Sit mors eius expiatio pro ipſo, & pro vniuerſo Iſraele. Modus eſt loquendi Rabb. quum ſermonem habent de crimine mortis conuicto, & damnato, vt eius mors ſit illis exemplum, & caueant ne quid ſimile eis contingat.

תנב״עא ſignif. תהי נפשו בגן עדן אמן Sit anima eius in horto voluptatis, ſeu In paradiſo, amen. In hūc modum plerumque Hebręi claudere ſolent Epitaphia ſua lapidibus inſcripta.

תנ״ה ſignif. תניא נמי הכי Doctrina, ſeu traditio etiam talis eſt. Tal.

תנ״וכ ſign. תורה נביאים וכתובים Lex, Prophetæ, & Hagiographa. ſunt tres partes totius ſcripturæ. & abſque Vau ſic תנ״כ idem ſignificat.

תנ״ו ſignif. תחי נפשי ותהללך Viuet anima mea, & laudabit te.

תנצ״בה ſignif. תהי נפשו צרורה בצרור החיים Sit anima eius ligata in faſciculo vitæ, vel viuentium. Ex 1. Sam. 25. ℣. 29.

ת״ס Signif. תקון סופרים Correctio, seu aptatio scribarum.
ת״ע signif primo תרי עשר Duodecim .s. Prophetæ minores sic vocantur ab Hebræis.
Secundo תפלת הערבים Oratio vespertina. Vel dicitur תפלה ערבית.
Tertio תורת עולה Lex holocausti. Nom. libri.
ת״עב signif. תבא עליו ברכה Veniat super eum benedictio. Vel in plur. עליהם Super eos.
ת״ק Primo signif. תנועה קטנה Motio parua. Vel in num. plur. תנועות קטנות Motiones paruæ.
Secundo תנא קמא Primus lector, seu Doctor primus. Talm.
Tertio תפלה קצרה Oratio breuis.
Quarto תקיעה קטנה Clangor paruus.
ת״קע Require sup. in אמת דתקע Ibi enim est proprius locus eius.
ת״ר signif. primo תנו רבנן Docuerunt, tradiderunt, seu obseruarunt magistri nostri. Modus loquendi Tal.
Secundo תהום רבה Abyssus multa, vel magna.
תר״יג Hæ notæ symbolum sunt numeri præceptorum legis 613. quæ colligunt ex eo, quod totidem sunt litterę in præceptis Decalogi.
תר״ת sign. תקיעה תרועה תקיעה Clangor, buccinatio, clangor. sunt toni buccinæ varij.
ת״ש sign. primo תא שמע Veni, audi. Ponitur תא pro אתא Veni, à rad. אתא Venit. Frequens est huiusmodi locutio in Talmud.
Secun. תשובה שאלה Responsio (&) quæstio, vel petitio. Vel in plur. תשובות שאלות Responsiones (&) quæstiones.

Signif.

תשבעף Signif. תורה שבעל פה Lex quæ ore tradita eſt. Duplicem enim legem Moſi traditam fuiſſe Hebræi fatentur, Alteram ſcriptam, de qua mentionem fecimus ſup. in ה״כ ; Alteram verò ore traditam, quæ legendi rationem, mentem ac expoſitionem ſcriptę legis continebat, quam ſucceſſiuè ab ipſo Moiſe ad poſteros deriuatam eſſe affirmant.

תשב״צ ſignif. תשובות שמעון בר צמח Reſponſiones Simhonis filij Zemach. Nom. libri.

תש״רת ſignif. תקיעה שברים תרועה תקיעה Clangor, fractiones, buccinatio, clangor. ſunt varij buccinę ſoni.

תש״ת ſignif. תקיעה שברים תקיעה Clangor, fractiones, clangor. Diuerſi tubę toni.

ת״ת Primo ſignif. תלמוד תורה Doctrina, ſeu ſtudium legis. Et prępoſitis litteris Beth, He, Mem, &c. ſic בת״ת In doctrina legis. הת״ת Doctrina legis. מת״ת Ex doctrina legis. &c.

Secundo תלמיד תורה Diſcipulus legis.

ת״ת' ſignif. תפארת Decor. Eſt ſexta ſecundum ordinem diuinarum Numerationum apud Kabaliſtas. prima & vltima littera tantum ſcribitur in hac Abbreuiatione.

תם ונשלם

ב״ילאו

F. FRANCISCI DONATI

ORD. PRAEDICAT.

Opuſculum tertium.

COMPLECTENS DOCTRINAM Chriſtianam Hebraico ſermone conſcriptam.

Quam conſequuntur Verſiones quædam, tum Orationum, tum Canticorum, & Hymnorum, ex Latina lingua in Hebraicam. Quorum ſumma hæc eſt.

Symbolum Apoſtolorum.
Oratio Dominicalis.
Symbolum Sancti Athanaſij.
Hymnus. Veni creator Spiritus.
Salutatio Angelica.
Canticum B. Virginis Mariæ.
Antiphona. Salue Regina.
Hymnus. Aue Maris ſtella.
Hymnus. Memento ſalutis Auctor.
Antiphona. Sub tuum præſidium &c.
Canticum Zachariæ.
Canticum Symeonis.
Canticum Angelorum.
Canticum trium puerorum.
Canticum Iudith.

Ora-

Oratio Venerabilis Bedæ Presbyt. ad D. N. Iesum Christum.

Oratio ad Mariam Virginem.

Oratio Sancti Gregorij Papæ ad D. N. Iesum Christum.

Oratio Regis Manasse, dum captus teneretur in Babylone.

Postremò adiectus est egregius Libellus R. Salomonis F. Gabirolis, qui inscribitur כתר מלכות*, idest, Diadema Regni. Ex Hebraica in Latinam linguam translatum ab eod. Fr. Francisco Donato Ord. Prædic. ad commnnem studiosorum vtilitatem.*

תלמוד המשיחי

מלמד **האתה** משוח
ומאמין במשיח יהוה:

תלמיד אני משוח ומאמין
במשיח יהוה בחסדו.

מ' אי זה הוא הנקרא משוח:

ת' מי שנדר להיות מאמין
באמונת המשיח ותורתו.

מ' במה קוממיות אמונת
המשיח בראשונה:

ת' בשנים סודות ראשונים
הנסגרים בסימן הצליבה
הקדושה: היינו באחדות
ושילוש יהוה ובקחת הבשר
ובמיתת מושיענו.

מ' מה רוצה לומר אחדות
ושילוש יהוה:

ת' רוצה לומר כי ביהוה יש
אלהות אחד לבד או הויה
אחת אלהית אשר היא
בשלש ספירות אלהיות
ונקראו: אב: בן: ורוח הקדש.

מ' למה הם שלש ספירות
אלהיות:

ת' כי האב אין לו ראשית ואינו
יוצא מספירה אחרת: הבן
מהאב הוא: ורוח הקדש
מהאהבת אב אל בן
היא.

מ' מרוע השלש ספירות
אלהיות הללו אלוה אחד
המה:

ת' כי הויה אחת וגבורה אחת
חכמה אחת וטובה אחת יש
להם.

מ' מה רל קחת הבשר ומיתת
מושיענו:

ת' ר"ל כי בן יהוה היינו ספירה
שנית של שילוש הקדוש מאד
נעשה אדם ומת על עצי
הצליבה להושיע אותנו.

ת' ואיך נסגרים שני סודות
הללו בסימן הצליבה
הקדושה:

ת' כי סימן הצליבה נעשה
בשום בראשונה את יד
הימין אל הראש באמור
בשם האב: ואחר כך תחת
החזה באמור והבן: ואחרי כן
אל כתף השמאלית והימינית
באמור ורוח הקדש אמן.

מ' אם כן איך נראה בזה סוד
ראשון של שילוש הקדוש:

ת' כי הדבר: בשם: יורה
האחדות ודברים אחרים
יורו השילוש.

מ' הגד נא את סוד השני:

ת' צורת הצליבה תגיד מיתת
ישוע המשיח: כי אחר
שנעשה אדם והורה דרך
ישועה בתבונה במשל
באותות ומופתים הוא מת
על עץ הקדוש של צליבה
הקדושה.

פירוש של אני מאמין

מ' אי זה סדר האמונה:
ת' חבור עקרי האמונה שחברו השלוחים הנקרא בלעז קרידו:
מ' אמור נא אני מאמין:
ת' א' אני מאמין ביהוה אב שדי בורא שמים וארץ:
ב' ובישוע משיח בנו היחיד ארוננו:
ג' אשר הורה מרוח הקרש: נולד ממרים העלמה:
ד' נלאה תחת פונציוס פילאטוס: נדקר על העץ ומת ונקבר:
ה' ירד אל שאול יבויום השלישי קם ממתים:
ו' עלה אל השימים והוא יושב לימין יהוה אב שדי:
ז' ומשם יבוא לרין החיים והמתים:
ח' אני מאמין ברוח הקרש:
ט' אל עדה הקרושה הכללית בייחוד הקרושים:
י' את כליחת העונות:
יא' את תקומת הבשר:
יב' ואת חיים הנצ חיים אמן.
מ' מי הוא שחבר עקרי האמונה:
ת' השנים עשר שלוחים ועל כן הם

1

הם שנים עשר עקרים:
מ' מה יורו בכלל העקרים הללו:
ת' כל מה שבראשונה ובגלוי צריך שנאמין מיהוה ומקהלה הקרושה כלתו: כי השמונה עקרים ראשונים הם ליהוה והארבעה אחרונים לקהלה הקרושה:
מ' באר נא את העקר הראשון:
ת' אני מאמין באמת ביהוה אחד אשר הוא בטבע אבי בנו היחיד וגם כן הוא האב בחן של כל המשוחים טובים: כי על כן נקראו בני אלהים אשר לקח אלהים לבנים: ובסוף הוא אב לכל אשר נמצא בעולם כי הוא בראם וזה יהוה כל יכול כי הוא יכול לעשות כל מה שירצה ומאין ברא את השמים ואת הארץ וכל אשר נמצא בהם היינו כל העולם כולו:
מ' פרש נא את העיקר השני:
ת' אני מאמין גם בישוע המשית אשר הוא בן יחיד יהוה האב וכי הוא נולד מהאב לעד לעולם והוא אל נצחי בלי תכלית שדי יוצרנו ואדוננו ואדון כל כמו האב:
מ' פרש נא את השלישי:
ת' אני מאמין כי ישוע משיה לא לבד הוא אל אמת אלא באמת גם הוא אדם: כי לקת

לקח בשר אדם ממרים
העלמה בלי מום בכח
רוח הקדש : וכן נולד בארץ
מהאם בלי אב כמו שנולד
בשמים מהאב בלי אם.

מ' פרש נא את הרביעי:

ת' אני מאמין כי ישוע המשיח
לפדות את העולם בדמו
היקר מאד נלאה תחת
פונציוס פילאטוס המושל
ביהודה בהיותו נגוע
ומעוטר בעטרת קוצים
והושם על עץ של צליבה
אשר בו מת וממנו הורד
ונקבר אל קבר חדש.

מ' פרש נא את החמישי:

ת' אני מאמין כי ישוע המשיח
מיד אחר הלך בנפשו אל
שאול אשר שם אבות
הקדושים וביום השלישי
שהוא יום האדון קם ממתים
מפואר ומנצח בהדר
עזו.

מ' פרש נא את הששי:

ת' אני מאמין שישוע המשיח
אחרי עמדו ארבעים יום עם
השלוחים הקדושים לבחון
באמת בהראותו עד כמה
פעמים כי הוא קם ממתים:
עלה אל רום השמים ושם
הוא יושב על כל מחולות
המלאכים לימין האב היינו
בכבוד שוה לאב כמו
אדון ומכלכל את כל
הנבראים.

מ' פרש נא את השביעי:

ת' אני מאמין כי אדוננו הוא
בעצמו באחרית הימים
יבוא מן השמים ביד
חזקה ובתפארת גדולה
וידין כל החיים והמתים
לתת לכולם גמול שכר
ועונש לאיש כדרכיו
וכמעלליו.

מ' פרש נא את השמיני:

ת' אני מאמין ברוח הקדש
אשר הוא הספירה השלישית
של שילוש הקדוש מאד
ומהאהבת האב והבן
הוא מכל וכל הוא שוה
לאב ולבן : היינו אל נצחי
באין סוף כל יכול בורא
ואדון כל העולם כמו האב
והבן.

מ' פרש נא את התשיעי:

ת' אני מאמין כמו כן כי יש
קהלה אחת קדושה אשר
היא עדת כל הנאמנים
המשוחים והנטבלים
ומאמינים ומודים את
אמונת המשיח אדוננו והם
מכירים ויודעים למשנה
המשיח ההוא בארץ את
כהן הגדול רומני.

מ' הקהלה הזאת למה נקראת
קדושה וכללית:

ת' נקראה קדושה כי יש לה
ראש אשר הוא משיח
הקדוש וכי יש לה רבים
נתחים קדושים והאמונה
והתורה

והתורה ודברים קדושים:
נאמרה קטוליקה היינו
כללית:
מ' מה רוצה לומר ייחוד
הקדושים:
ת' רוצה לומר חלק מתפלות
ומעשים טובים הנעשים
בקהלה הנאוה לכל הקהל
כאשר בגוף האנושי הטוב
של אבר אחד יחלק לכל
האברים:
מ' באר נא את עיקר העשירי:
ת' אני מאמין שבקהלה
הקדושה יש סליחת העונות
האמיתית בגלל הדברים
הקדושים החנוכים ליהוה
והאנשים אשר בה שהיו
לפנים בני השטן ונענשים
נעשים בני יהוה ויורשי גן
עדן ומלכות שמים:
מ' פרש נא את האחד עשר:
ת' אני מאמין כי באחרית
הימים כל המתים יקומו
ויקחו את גופותיהם אשר
היו להם בראשונה וזאת
בכח יהוה אשר כל יוכל ואין
כל דבר נמנע ממנו:
מ' באר נא את האחרון:
ת' אני מאמין כי למשותים
טובים יש חיים נצחיים
מלאים כל שלוה והשקט
והצלחה ומוצלים מכל רע:
כאשר בהפך לכל אשר אינם
מאמינים ולמשותים רעים
וחטאים יש להם מיתה
עולמית

עולמית מלאת כל הווה
ונמנעת כל טוב:
מ' מה רוצה לומר אמן:
ת' רוצה לומר כן יהיה באמת:

פירוש של תפלת יהוה
ושלום לך מרים:

מ' אחר שדברנו מאשר יש לנו
להאמין עתה נראה אם
תדע מה שראוי לחסות וממי
יש לחסורת הידעת תפלת
אבינו שבשמים:
ת' אני יודע אותה היטיב מאד
כי זאת היא תפלה ראשונה
אשר למד תי ואני אומר
אותה בכל יום ערב ובוקר
וצהרים יחד עם תפלת: שלום
לך מרים: ועם אני מאמין:
מ' תאמר אם כן אבינו
שבשמים:
ת' א' אבינו שבשמים:
ב' יתקדש שמך:
ג' תבוא מלכותך:
ד' יעשה רצונך כאשר
בשמים ובארץ:
ה' לחמינו התמיד תן לנו היום:
וכפר לנו את עונותינו כמו
שאנו מכפרים לפושעים
בנו:
ו' ואל תביאנו לידי נסיון:
ז' אבל הצילנו מכל רע אמן:
מ' מי חיבר את התפלה הזאת:
ת' חיבר המשיח ארוננו ועל
כן היא יותר קדושה מכל
תפלות
תפלות

תפלות אחרות.

מ' מה יסופר בכלל בתפלה הזאת:

ת' כל מה שהאדם יכול לבקש ולבטוח מיהוה: כי שבע משאלות המה: בארבע ראשונות אנחנו שואלים שיתן לנו את הטוב ובשלש אחרות שיצילנו מכל רע. ועל הטוב בראשונה אנחנו שואלים כבוד יהוה: בשנית טובנו הגדול: בשלישית החן לקנותו: ברביעית הדרך לקבל ולנטור את חן הנזכר: ועל הרע אנחנו שואלים שיצילנו בראשונה מהרע שעבר: בשנית מהרע העתיד לבא: בשלישית מהרע הנמצא וכן מכל רע.

מ' פרש נא את הדברים אשר הם קודם השאלה ראשונה היינו אבינו שבשמים:

ת' זאת היא הקדמה זעירה אשר נתן טעם למה יש לנו מצח לדבר עם אדון גדול כזה: ויש לנו בטחון שישמע בקולנו: אם כן יאמר כי יהוה הוא אבינו אשר ברא אותנו ולקחאותנו לבנים ולכן לו ננוס לעזרה: ועוד נוסף לומר כי הוא בשמים באשר הוא אדון כל העולם: ולכן יודעים אנחנו כי יוכל לענות לנו אם ירצה כאשר בטחנו שירצה בהיותו אב.

מ' פרש נא את השאלה הראשונה:

ת' בשאלה ראשונה אנחנו שואלים שיהוה יתודע בכל העולם וכן שמו הקדוש יתפאר ויתקדש כראוי וכישר גם כן בכל העולם.

מ' פרש נא את השנית:

ת' מבקשים אנחנו בשנית שתבוא במהרה מלכות אשר נשבע לנו וכי בסוף מלחמותינו עם השטן עם העולם ועם הבשר נבוא ונשיג אל אושר ואל הצלחה עולמית: אשר בה נמלוך עם האלהים בלי שום מניעה.

מ' פרש נא את השלישית:

ת' אנחנו שואלים בשלישית את חן האלהים אשר בו נשמע בשלימות אל מצוותיו וחקיו הקדושים כאשר תמיד המלאכים שומעים אותו בשמים: כי הסלם לעלות אל מלכות הוא לשמוע אל מצוותיו.

מ' פרש נא את הרביעית:

ת' אנחנו שואלים ברביעית את לחם התמיד לחם נפש שהוא דבר יהוה ודברים קרושים החנוכים ליהוה: כמו לחם גופני שהוא לחם לאכול ובגד ללבוש כי דבר יהוה המפורש על פי הדרשנים ואשר אנו קוראים בספרים

בכפרי"ם רוחניים ודברים
קדושים: ובפרט דבר תורה
וגופו של משיח שהם דרכים
חזקים מצדם (אם אנחנו
לא נחדל מבינתם) לקנות
ולנטור את חן האלהים אשר
אמרנו בשאלה שלפני זאת.
המחיה והשמלה צריך לנו
לתמוך החיים האלה לעבור
את יהוה.

מ' פרש נא את החמישית.

ת' אנו שואלים בחמישית
שיצילנו יהוה מרעות שעברו
היינו עוונות אשר עשינו
בסלוח לנו החוב של עון
והעונש על אשר חטאנו:
ונוסף כמו שאנו מכפרים
לפושעים בנו: היינו שנסלח
הנזקים שעשו לנו אויבינו:
כי אינו דבר הגון שיסלח לנו
יהוה את חטאותינו הגדולים
מאד אם לא נסלח אנחנו
לנזקים שנעשו לנו בהיותם
כאין נגדו.

מ' פרש נא את הששית.

ת' אנו שואלים בששית שלא
יביא אותנו לידי נסיון: היינו
מרעות הבאות שלא יתן
לנסותנו או יתן חן וחסד שלא
תהיה להן גבורה עלינו.

מ' פרש נא את השביעית.

ת' שואלים אנחנו בשביעית
שיצילנו יהוה מרע העומד
היינו מכל צרה וצוקה ומכל
הצלחת השוא ומכל גדולת

זמן אם יראה שיהיה נזק
לנפשנו.

מ' אמור נא שלום לך מרים.

ת' שלום לך מרים מלאת חן:
יהוה עמך.
ברוכה את בין הנשים וברוך
פרי בטנך ישוע.
מרים הקדושה אם יהוה
התפללי בעדנו כי חטאנו:
עתה ובשעת מיתתנו אמן.

מ' מי אמר אלה הדברים:

ת' קצת מהם אמר שר גבריאל
המלאך: וקצת מהם אמרה
אלישביטה הקדושה: וקצת
מהם הקהלה הקדושה.

מ' למה תאמר שמחי מרים
אחר שאמרת אבינו
שבשמים.

ת' למען בתחנת עלמה
המאושרה בנחת רוח
אשאל ויהוה יתן את שאלתי:
כי היא משגב לחטאים
ומלאת חסד ועומדת בשמים
על כל חברת המלאכים
והיא יקרה ליהוה מאד:

מ' התנוס לעזרה גם אל
קדושים אחרים:

ת' נס אנכי אל כל הקדושים
ובפרט אל קדוש הנקרא
בשמי ואל מלאך השומר
אותי.

במצוות יהוה

מ׳ נבוא נא אל מה שיעשה האדם לאהבה את יהוה ואת ריעהו אמור נא עשרת הדברים׃
ת׳ אנכי יהוה אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים על פני׃
זכור את יום החג לקדשו׃
כבד את אביך ואת אמך׃
לא תרצח׃
לא תנאף׃
לא תגנוב׃
לא תענה ברעך עד שקר׃
לא תחמוד בית רעך׃
לא תחמוד אשת רעך וכל אשר לרעך.
מ׳ מי הוא שנתן אלה הדברים׃
ת׳ יהוה בעצמו בתורה הישנה ואחר כך משיח אדוננו קיים אותם על תורה החדשה.
מ׳ מה יורו בכלל אלה הדברים׃
ת׳ כלמה שצריך לעשות לאהבה את יהוה ואת עמיתנו כי שלשה דברים ראשונים יורו מה שאנו חייבים לעשות בעד יהוה בפה ובלב ובמעשים׃ ושבעה האחרים ילמדו אותנו להטיב אל הריע ושלא נתן לו נזק בגופו׃ בכבודו ובממונו׃ לא בלב ולא בדברים ולא במעשים וכן סוף כל המצוות היא מצות האהבה אשר צוה לנו לאהבה את יהוה על כל דבר ואת הריע כמונו.
מ׳ באר המצוה הראשונה׃
ת׳ במצוה הראשונה הזהירנו לדעת כי הוא באמת אדוננו עליון הגדול׃ ולכן חייבים אנחנו לשמוע אליו בכל לב ואחר צוה לנו שלא נעבוד ולא נדע אלהים אחרים אשר בם חטאו המורדים ולא נאמנים העובדים לנבראים תחת הבורא׃ וגם השדים ומכשפים שהשטן הוא אלהיהם.
מ׳ באר המצוה השנית׃
ת׳ במצוה השנית נמנעו המארות והנאצות אשר הן עונות גדולים מאד ושבועת שוא או בלי צורך וחדול לשלם נדרים וכל קלון אשר יעשה אדם נגד כבוד יהוה בדברים.
מ׳ באר השלישית׃
ת׳ במצוה השלישית צוה לנו שמירת החג אשר היא להמנע מכל מלאכה למען יהיה לנו זמן ועת לעסוק בבינת חסדי יהוה ולפקוד מקדשי אל ולהתפלל ולקרוא בספרים קדושים ולשמוע תפלות אלהיות ומדרשים ולעשות מעשים של קדושה.
מ׳ באר הרביעית׃

ת' במצוה הרביעית צוה לכבד
האב והאם לא בדברי כבוד
בלבד או בפרוע ראש אבל
לתת להם צרכם: וכל אשר
יאמר לאב ולאם יש גם כן
לעשות לאחרים גם כי לא
באותו חיוב שחיב לאב
ולאם אשר נתנו לנו ההויה
וגדלו אותנו ברוב עמלם.

מ' באר החמישית:

ת' בחמישית צוה לנו שלא
נהרוג שום אדם בלא משפט
ושלא נעשה לו רעה אחרת
בגוף: ואני אומר בלא משפט
כי הדיינים המרשיעים את
האשמים למות ומשרתי
הדיינים שהורגים אותם וכן
אנשי מלחמה של צדקה לא
יחטאו אם יכו ואם יהרגו.

מ' באר הששית:

ת' בששית צוה שלא יעשה כל
נאוף ר"ל שלא יחטא עם
אשת איש ומשמע גם כן
שלא יעשה זנות או חטא
של בשר.

מ' באר השביעית:

ת' בשביעית צוה שלא יקח איש
את ממון חבירו: בסתר כי
זו נקראת גנבה: ולא
בפרהסיא כי זו נקראת גזלה
ולא יעשה עושק למכור או
לקנות וכיוצא בהן שטרים
ובכלל שלא יזיק אדם את
חבירו.

מ' באר נא השמינית:

ת'

ת' בשמינית מנע יהוה לנו
להיות עד שקר להיות נרגן
ומרגל ומחליק לשון כזב
וכל נזק אחר שיעשה איש
אל רעהו בלשון.

מ' באר נא שתים אחרונות:

ת' בשתים אחרונות צוה לנו
יהוה שלא יחמוד איש את
אשת רעהו או ממון של
אחרים כי הוא הרואה את
הלבבות חפץ שנהיה
קדושים וטהורים לא לבד
כנראה: אבל גם בלב
למען נהיה צדיקים באמת
ובשלימות.

במצוות ועצות הקהל.

מ' תוסף נא אל מצוות יהוה
את החקים המעטים אשר
יכף הקהל הקדוש:

ת' חקי הקהל הקדוש ששה
המה.

הא' לשמוע תפלת קרבן
תודה של משיח כל
ימי החג.

הב' לצום כל ארבעים יום
של עצרת ויום רביעי
ויום ששי ושבת של
ארבעה עתים וכל
ערב חג אשר צוה קהל
הקדוש: ושלא תאכל
בשר ביום הששי וביום
השבת.

הג' להתודות לכהן לפחות
פעם

פעם בשנה.
הר' לקחת קרבן תודה שהוא גוף המשיח לפתורת בפסח התקומה.
הה' לתת מעשר לכהן.
הו' שלא תביא אשה בחתונה בימי המעצר שהם מיום הארון ראשון של ביאת המשיח עד האיפי- פאניאה ומיום ראשון של עצרת עד יום שמיני של פסח.

מ' אחר המצות אשר אנו חייבים עליהן היש דברים אחרים ממועצות השלימות:

ת' יש שלש עצות אשר נתן ישוע המשיח אדוננו לאשר יאבו להגיע אל תמתו.

מי מה הן עצות האלה:

ת' מסכנות רצונית: מניעה נצחית: מתאות הבשר: ומשמע לכל דבר שאינו חטא.

מדברים קדושים החנוכים ליהוה.

מ' כבר אמרנו כל מה שצריך להאמין ולבטוח ולעשות: עתה יש לומר דברים קדושים החנוכים ליהוה אשר בהם יקנה האדם את חן יהוה: לכן אמור נא כמה המה:

ת'

ת' שבעה הם.
א' טבילה.
ב' קיום טבילה.
ג' קרבן תודה של משיח.
ד' תשובה.
ה' משחה אחרונה.
ו' סדר קדוש.
ז' חבור חתן עם כלה.

מ' מי סידר אלה הדברים:

ת' ישוע משיח אדוננו.

מ' מה עושה הטבילה:

ת' שהאדם נעשה בן יהוה ויורש גן עדן: והיא מוחה כל עונות וממלאה את הנפש בחן ומתנות רוחניות.

מ' מה עושה קיום טבילה:

ת' הוא מחזק האדם שלא יירא להודות אמונת המשיח ועושה אותנו אנשי חיל ונאמני המשיח.

מ' מה הוא עושה קרבן תודה של משיח:

ת' מגדל האהבה: שהיא חיי הנפש ומרבה אותה כל היום עוד: ולכן נתן במין הלחם גם כי באמת איננו לחם כי באמת הוא גוף אדוננו: כמו שמה בכוס איננו יין גם כי נראה יין: אבל באמת הוא דם אדוננו המשיח תחת מין היין.

מ' מה עושה התשובה:

ת' מכפרת עונות אשר אדם עשה אחר הטבילה ותשיב אל אהבת יהוה מי שלפנים

בעד

בעד החטא היה לו לאויב.

מ' מה צריך לעשות מי שיקבל הקרבן הזה:

ת' צריך שידאג על חטאותיו אשר חטא בעצב גדול ויגזור בנפשו שלא יחטא עוד לעולם: ואחר צריך שיתודה כל חטאותיו אל כוהן בחון מהאבות המושלים: ובסוף יעשה כל מה שיצוה לו הכהן בעונש.

מ' מה יעשה משחה אחרונה:

ת' תמחה שארית העונות ונותנת שמחה וגבורה לנפש להלחם על השטן באותו זמן האחרון: וגם יעזור לקבל בריאות הגוף אם יועיל לתשועת הנפש.

מ' סדר קדוש מה הוא עושה:

ת' נותן כח וחן לכהנים ולאחרים משרתי הקהל למען יוכלו לעשות היטב את מעמדיהם ולומר תפלותיהם.

מ' הבור חתן עם כלה מה הוא עושה:

ת' נותן כח וחן למתחתנים כפי התורה שיחיו בשלום ואהבה ולהוליד בנים לגדלם ביראה הקדושה ליהוה למען ישמחו בעולם הזה ובעולם הבא.

על

על כחות דברי אלהים חיים.

מ' כבר תמנו הארבעה חלקים הראשונים של לימוד שהם אני מאמין: תפלת הארון: עשרת הדברים: והברים קדושים: עתה רצוני שנדבר מכוחות ומדברי חסרון ומדברים אחרים שיועילו מאד לחיות כרצון יהוה: לכן אמור נא כמה הם כוחות הראשונים:

ת' שבעה הם: שלשה מהם דברי אלהים חיים: וארבעה מהם כוחות של יסודות האמונה.

מ' מה הם דברי אלהים חיים:

ת' האמונה והבטחון והאהבה.

מ' למה נקראו דברי אלהים חיים:

ת' כי הם דברים המביטים אל עבודת יהוה.

מ' האמונה איך היא לעבודת יהוה:

ת' כי היא עושה שנאמין כל מה שגלה האלהים אל קהל הקדוש.

מ' הבטחון למה הוא לעבודת יהוה:

ת' כי הוא עושה שנשים בטחוננו ביהוה ובו נחסה שיחיינו לחיי עולם בעד חן האלהים וזכיותנו הנולדות מחן יהוה.

מ' האה

מ' האהבה למה היא לעבודת
יהוה:

ת' כי היא עושה שנאהב את
יהוה על כל דבר ולרענו
כמונו באהבת יהוה.

מ' מה הם כוחות של יסודות
האמונה.

ת' תבונה: צדקה: מוג התאוה:
עוצמה.

מ' למה נקראו של יסודות
האמונה:

ת' כי הן ראשונות וכמו מעיני
המפעלות טובות.

מ' באר את פועל הכוחות
האלה:

ת' התבונה עושה אותנו
נבונים ונזהרים בכל דבר
כדי שלא יהתל איש בנו או
שלא ישיא אדם בנו ולא
נשיא באחרים: הצדקה
עושה שנשלם לאיש כל
אשר היה לו: מוג התאוה
עושה שנשים רסן אל
התאוות שלא כסרון:
העוצמה עושה שלא נירא
מכל סכנה וממות עצמה
אם יהיה לעבוד את יהוה.

ממתנות רוח הקדש.

מ' כמה הנה מתנות רוח
הקדש:

ת' שבע הנה:
חכמה: בינה: עצה: חוזק לב:
דעה: חסד: יראת יהוה.

מ' מה יועילו המתנות הללו:

ת' יועילו לעזרת הכוחות
ולעשות אותנו שלמים
בדרך יהוה: כי ביראת
יהוה נשתמר מחטוא לו:
ובחסד נהיה חסידים ועבדי
יהוה.
הדעה תיסרנו לדעת רצון
יהוה: חוזק לב יעזור אותנו
לעשות ולמלא רצון יהוה.
בעד העצה נזהרים אנחנו
במרמות השטן.
הבינה תרים את רעיונינו
להבין סודות האמונה.
בעד החכמה נהיה שלמים
לערוך ולסדר כל ימי חיינו
וכל מעשנו לכבוד יהוה: כי
החכם ירע קץ האחרון ואליו
יישר כל דבר.

ממפעלי החסד.

מ' כמה הם מפעלי החסד אשר
ישאל ארוננו לנו ביום הדין:

ת' שבעה המה.
הא' לתת אוכל לרעבים.
ב' להשקות את הצמאים,
ג' הלביש ערומים.
ד' לאסוף גרים אל ביתו:
ה' לבקר חולים.
ו' לפקוד האסורים.
ז' לקבור את מתים,

מ' אלה הם מפעלי החסד
גופניים: היש אחרים של
חסד רוחניים.

ת' הם שבעה אחרים ואלו הם.
א' לתת עצה טובה לשואלים.
ב' ללמד לשוגים.
ג' להוכיח לחוטאים.
ד' לנחם נוגים.
ה' לסלוח לנוקים.
ו' לסבול באריכות אפים את הלוחצים.
ז' להתפלל בעד החיים ובעד המתים.

מן חטאות.

מ' עתה בבואנו אל העונות כמה מיני העונות הנמצאים.
ת' שנים: עון ראשון טבעי: ועון הפועל: ואחר נחלק לעון אשר הוא סבה שלמיתה עולמית: ועון קל העושה אדם בכל יום.
מ' איזה הוא עון ראשון טבעי:
ת' הוא אשר בו כלנו נולדים והוא לנו כנחלה מאדם הראשון אבינו.
מ' איך ימחה העון הזה.
ת' בטבילה הקדושה: על כן כל אדם אשר ימות ואינו נטבל ילך אל שאול אל מקום הנקרא לימבו ואין לו עונש אחר: כי אם העדר מתפארת גן עדן לעד לעולם.
מ' מה הוא עון שהוא סבה של מיתה עולמית:
ת' הוא אשר יעשה האדם נגד אהבת יהוה: ואהבת הריע: ונקרא

ונקרא סבה של מיתה כי הוא ימנע הנפש מחיי הרוח אשר הם חן יהוה.
מ' ואיך יכופר לנו העון הזה.
ת' בטבילה הקדושה באדם הנטבל בעת שחטא בפועל: או בתשובה כמו שנאמר לעיל: ומי שימות בעון שהוא סבה של מיתה ילך אל מקום של עונש נצחי של גיהנם.
מ' אי זה הוא עון קל.
ת' העון אשר אינו נגד האהבה והוא לא ימנע הנפש מחן יהוה ואין שולח אל עונש של גיהנם: אלא מכל מקום ירע בעיני יהוה כי אינו כרצוננו והוא ממעיט את רוב האהבה ולכן צריך לטהר אותו בעה"ז או בגיא צלמות שהיא בחיי עולם הבא.
מ' כמה הם המחסורים ראשיים אשר הם כמעיני כל החטאים:
ת' שבעה המה וכנגדם יש כוח בהפך.
הא' גאה ובהפך לה הענוה.
ב' בצע ובהפך הנדבה.
ג' זנות ובהפך מניעת חשק המשכב.
ד' חמה ובהפך אורך אפים.
ה' בליערת הזולל ובהפך צום.
ו' הקנאה ובהפך אהבת הריע.
ז' העצלות ובהפך זריזות.
מ'

מ' כמה הם עונות נגד רוח הקדש:
ת' ששה המה:
א' יאוש הישועה:
ב' עזות פנים להושע בלא זכיות:
ג' להלחם נגד האמת הידועה:
ד' קנאת חן של אחרים:
ה' שרירות בחטאים:
ו' עמוד בלי תשובה עדי עד.
מ' כמה הם עונות השואלים נקמה לפני יהוה:
ת' ארבעה הם:
א' רצח בחפץ וברצון:
ב' משכב זכור:
ג' לחץ העניים:
ד' לגזול שכר הפועלים.
מ' כמה הדברים אחרונים של אדם: אשר הכתוב קראם אחרונים אשר בהבין בם היטב מונעים אותנו מחטוא.
ת' ארבעה הם: המות: יום הדין: שאול תחתית: מלכות שמים.
מ' מה תעשה לקיים בך החסד.
ת' אני אומר את רוסאריאו של אם שרה עלמה הקדושה בהגיון לבי אל ט״ו סודות אשר בהן כתומים חיי אדוננו

ישוע המשיח:
מ' מה הנה חמש עשרה סודות של רוסאריאו.
ת' חמש מהן של שמחה:
א' בשורת המלאך:
ב' פקודת אליסביטה הקדושה:
ג' לידת הארון:
ד' הקרבת אל ההיכל:
ה' הויכוח ישוע ילד עם החכמים המורים.
וחמש מהן של דאבה.
א' התפלה בגן:
ב' בקורת אל עמוד:
ג' כי הוא מעוטר עם עטרת קוצים:
ד' שאת הצליבה:
ה' וכי הוא ישוע נדקר על עץ צליבה ומיתתו.
חמש אחרונות נכבדות.
א' קימת אדוננו בחיים:
ב' בעלותו לשמים:
ג' ביאת רוח הקדש:
ד' הוממות מרים הקדושה:
ה' כי היא מעוטרה והיא רמה על כל מחולות המלאכים.
תם ונשלם תהלה לאל חי אדוננו ישוע המשיח ולמרים עלמה הקדושה לעד לעולם אמן.

INCIPIVNT VERSIONES ALIQVOT Sacræ ex Latina Lingua in Hebraicam,

Æditæ per eundem Fr. Franciſcum Donatum Romanum Ordinis Prædicatorum, ad communem Studioſorum vtilitatem.

Oratio Dominicalis.

תפלה ליהוה׃

אבינו שבשמים יתקדש שמך׃ תבוא מלכותך׃ יעשה רצונך כאשר בשמים כן בארץ׃ תן לנו היום את לחמנו התמידי וסלח לנו את חובותינו כאשר אנחנו סולחים לחובינו׃ ואל תביאנו בנסיון אבל הצילנו מהרע׃ אמן.

Symbolum Sancti Athanaſÿ.

חבור אתאנאסיאוס הקדוש על עקרי האמונה.

כל מי שירצה להיוה נושע בראשית כל צריך לו לתמוך באמונה הכללית׃ אשר אם לא ישמור.

SYMBOLVM Apoſtolorum.

שנים עשר עיקרי אמונת המשיחיים.

אני מאמין באל שדי האב בורא שמים וארץ׃ ובאדוננו ישוע המשיח בנו יחידו׃ אשר הורה מהרוח הקדש׃ נולד ממרים העלמה׃ נענש תחת פונטיוס פילאטוס נזקף ומת ונקבר׃ ירד אל שאול וייקץ ביום השלישי מעם המתים׃ עלה אל השמים והוא יושב לימין יהוה אל שדי אביו׃ ומשם יבוא לדין החיים והמתים׃ אני מאמין ברוח הקדושה ובקהלה הקדושה הכללית ובאחדות הקדושים׃ את סליחת החטאים את תקומת הבשר ואת חיים הנצחיים. אמן.

ישמור הארם כולה בתום וביושר
לבב בלי ספק לעולם יאבד :
אך זאת היא האמונה כללית :
שנעבוד את יהוה אחד בשילוש
ואת שילוש באחדות בלא
בלבול ספירות ולא נהיה
מבדילים עצמות אחדותו : כי
אחת ספירה בשם אב ואחת
בשם בן ואחת בשם רוח הקדש :
אבל אב ובן ורוח הקדש אלהות
אחד הוא : הוד שוה והדר נצחי :
כמו האב כן הבן וכמו כן רוח
הקדש: האב לא נברא : הבן
לא נברא : ורוח הקדש לא
נברא : גדול האב : גדול הבן :
וגדול רוח הקדש : האב נצחי :
הבן נצחי : ורוח הקדש נצחי :
אבל לא שלשה נצחיים אלא
אחד נצחי : כמו שאינם שלשה
שלא נבראו או שלשה גדולים
כי אחד הוא שלא נברא ואחד
הוא גדול : כמו כן האב כל יוכל :
הבן כל יוכל : ורוח הקדש כל
יוכל : אבל אינם שלשה שהכל
יוכלו אלא אחד הוא שהכל
יוכל : כן האב יהוה : הבן יהוה :
ורוח הקדש יהוה : אבל אינם
שלשה אלהים כי אם אלוה
אחד הוא : גם כן ארון האב :
ארון הבן: ארון רוח הקדש : אבל
לא שלשה ארונים כי אם ארון
אחד הוא : כי כמו שאנו נקראים
כאחד להודות כי כל אחת
משלש הספירות אלוה באמונת
המשיח : כן אנו מסדר קהל
הכללי נמנעים לומר שלשה
אלהים או שלשה ארונים : האב
לא נעשה ולא נברא ולא מאחר
נולד : הבן מאב לבדו הוא לא
נעשה ולא נברא כי אם נולד :
רוח הקדש מאב ומבן לא נעשה
ולא נברא ולא נולד כי אם
מהאהבת האב אל בן הוא :
לכן האב אחד הוא לא שלשה
אבות : הבן אחד לא שלשה
בנים : ורוח הקדש אחד לא
שלש רוחות הקדש : ובזה
השילוש אין יותר ראשון ואין
יותר אחרון : אין יותר גדול
או יותר קטון : אבל כל שלש
ספירות מעולם ועד עולם
המה : ושוים הם : ובכן כמו
שנאמר למעלה לכולם באחדות
ושילוש ובשילוש באחדות יש
לנו לעבוד ולהשתחוות : לכן
כל מי שירצה להיות נושע ככה
יאמין בשילוש : אבל צריך
לתשועת עולמים שיאמין
גם כן הגשמת ישוע משיח
ארוננו באמונה : לכן היא
האמונה נכונה שנאמין
ונודה כלה כי ארוננו ישוע
המשיח בן יהוה אל ואדם
הוא : אל מעוצם האב נולד
לפני עולמי עולמים : ואדם
מעצם האם נולד בעולם הזה :
אלהי אמת הוא : ואדם שלם
מנפש שכלית ומבשר אנושי
עומד : שוה לאב באשר הוא
אלהי אמת : קטן מאב כי הוא
אדם :

אדם: אשר גם כי הוא אל ואדם
אינם שנים משיחים אלא משיח
אחד: והוא אחד לא בהפוך
אלהות לבשר כי אם בנשא אדם
ביהוה: אכן אחד הוא לא על כי
בלל העצם אלא באחדות
הכפירה: כי כמו שהנפש
המשכלת ובשר אדם אחד הוא:
כן אל ואדם משיח אחד הוא
נגוע ומחולל בעד ישועתנו: ירד
אל שאול וביום השלישי קם
ממתים: עלה אל השמים יושב
לימין יהוה אב שדי: ומשם יבוא
לדין את החיים ואת המתים:
ובבואו כל אדם יקום עם גופו
ויתן דין וחשבון על כל מעשיו:
ואשר עשו מעשים טובים ילכו
אל חיים הנצחיים: ואשר עשר
רעות ילכו לאש בגיהנם לעולם:
זאת היא האמונה הכללית אשר
כל מי שלא יאמין בה באמונה
וקוממיות לא יוכל להיות נושע.

ומשחה רוחנית:
נותן שבע מתנות
אצבע יד ימין האל
את המורד מאב
מעשיר גרגרות בדיבור:
הדלק אור להושינו
ללבותינו תן אהבה
ולגופותינו האומללות
תן חוזק התמידי:
תגרש רחוק האויב
ומהרה תן שלום
מנהיג לנו תהיה
והצילנו מכל רע:
בך נדע האב
וגם נכיר הבן
נאמין גם לכל עת
כי את רוח שניהם:
יהי כבוד לאב ולבן
אשר הציל נפשו ממות
וגם לרוח המנחם
אחד אלהים לעולם ועד:
אמן:

Hymnus. Veni creator Spiritus.

שיר אל רוח הקדש.

בוא רוח הבורא
פקוד נשמות ברואיך
מלא חן ממרום
לבבות אשר בראת:
מנחם נקראת
מתנת אל עליון
מעין חיים אש חן

Salutatio Angelica.

תפלה למרים.

שלום לך מרים חן מלאה
אדני עמך: ברוכה את בנשים
וברוך פרי בטנך ישוע: מרים
הקדושה אם אלהים התפללי
בעדינו החטאים עתה ובשעת
מיתתנו: אמן.

Canticum B. Mariae Virginis.

שיר המאושרת מרים
העלמה.

מגדלת היא נפשי את
יהוה ותעלוץ רוחי באלהי ישעי:
כי הבים בשפלת אמתו הנה נא
מעתה יאשרוני כל דורים: כי
עשה לי גדולות אשר כח בו
וקרוש שמו: וחסדו מדור לדור
ליראיו: עשה גבורה בזרועו ויפזר
את הגאים בכוונת לבותם:
הוריד גבורים מן כסא וירם
ענוים: את רעבים מלא טובות
ועשירים הניח ריקים: לקח את
ישראל נערו יהוה זכר חסדו:
כאשר דיבר אל אבותינו
אברהם וזרעו בעולמים:

Antiphona. Salue Regina.

תפלה אל מרים עלמה.

שלום לך המלכה אם
הרחמים חיינו מותקנו
ותוחלתינו שלום לכי: אליך
אנחנו צועקים בני הוה גרושים:
לך אנו נאנחים גוחים ובוכים
בגיא הדמעות הזה: אנא נא
השיבי נא סניגורתינו עיניך
הרחומות ההם אלינו: וישוע
המבורך פרי בטנך הראינו אחר
הגרוש הזה: הו חוננה הו
רחמנית הו מתוקה מרים
העלמה: התפללי בעדינו
הקדושה הורת אלהים: למען
נעשה ראוים למבטחות המשיח.

Hymnus. Aue Maris Stella.

שבח ותפלה אל מרים
עלמה הקרושה.

שלום לך כיכב הים
אם יהוה רמה
גם כן לעד עלמה
דלת שמים ומאושרה.
אשר מפי גבריאל
השלום לקחת
יסדי אותנו בשלום
אשר שם חוה שנית.
מוסרות חטאים נתקי
הוציאי אור עלורים
כל רעותינו תגרשי
וכל טובותינו בקשי.
הראי כי את האם
בעבורך תחנונים יקח
מי שנולד בעדנו
רצה להיות בנך.
עלמה היחידה
על כל הנשים ענוה
עשי אותנו נשואי אשמות
ענוים ונקיים.
ותני לנו חיים נקיים
כונני דרך בטח
למען

למען נשמח יחד לעולם
בראותנו את ישוע.
תהלה לאל אב
אל משיח רם הדר
ולרוח הקודש
לשלשה כבוד אחד.
אמן.

Hymn. Memento salutis authór.

שיר אל מרים עלמה.

זכור יהוה פועל ישועות
כי צורת גופנו לקחת
בהולדך מעלמה
אשר לעולם איש לא ידעה:
מרים אם החן
ואם הרחמים
היי לנו מגן להושיענו מיד צר
ובשעת המיתה קחי אותנו.
כבוד לך יהוה
אשר מעלמה נולדת
עם אב ורוח הקודש
לעד ולעולמי עולמים.
אמן.

Antiphona. Sub tuum præsidium.

תחת מצודתך נסנו יולדת יהוה הקדושה: אל תעזבי את תחנונינו על צרכינו: אבל הצילי אותנו מכל מקרה הרע לעולם עלמה יקרה וברוכה:

Canticum Zacharie.

שיר זכריהו

ברוך יהוה אלהי ישראל כי פקד ויתן פדות לעמו: ויקים לנו את קרן הישועה בבית דוד נערו (כאשר דיבר בפי נביאיו הקדושים אשר הם מעולם:) ואת ישועה מאויבינו ומיד כל שונאינו: לעשות חסד עם אבותינו ולזכור בריתו הקדושה: ואת שבועה אשר נשבע אל אברהם אבינו לתת לנו: וכן נפדים מיד אויבינו נעבוד לו בלי פחד: בקדושה וצדקה לפניו בכל ימי חיינו: ואתה הנער עליון תקרא כי תלך לפני יהוה לפנות דרכיו: לתת ידיעת הישועה לעמו בכפרת עוונותיהם: ברחמי (חסדי) אלהינו אשר פקד אותנו בהם מזריח ממרום: להאיר לאשר הם יושבים בחושך ובצלמות להדריך רגלינו אל דרך השלום.

Canticum Symeonis.

שיר לשמעון.

התירה נא יהוה את עבדך כדברך בשלום: כי הנה ראו עיני את ישועתך: אשר כוננת

כוננת לפני כל העמים: אור
לגלוי הגוים ולכבוד עמך
ישראל:

Canticum Angelorum.

שיר המלאכים.

כבוד לאלהים במרומים
ושלום בארץ לאנשי
הרצון הטוב: נהללך ונברכך
ונשתחוה לך ונכבדך ונודה לך
למען כבודך הגדול: יהוה האל
מלך השמים אל שדי האב: אדני
ישוע המשיח בנו יחידו: יהוה אל
טלה האלהים בן האב: הנוטל
חטאות העולם חננו: הנוטל
חטאות התבל שמע נא תחנתנו:
היושב לימין האב חננו: כי אתה
לבדך הקדוש: אתה לבדך יהוה:
אתה לבדך עליון: ישוע המשיח:
עם רוח הקדש בכבוד אלהים
האב: אמן.

Canticum Trium puerorum.

שיר השלשה נערים בהיותם
בכבשן בבל.

ברכו את יהוה כל מעשיו
הללוהו ורוממוהו
לעולמי עד: ברכו את יהוה מלכי
יהוה: ברכו השמים את יהוה:
ברכו כל מים אשר על השמים את
יהוה ברכו כל צבאי יהוה את י״:

ברכו שמש וירח את יהוה: ברכו
כוכבי השמים את יהוה: ברכו
רביב וטל את יהוה: ברכו כל
רוחות אלהים את יהוה: ברכו
אש וחום את יהוה: ברכו קור
וקיץ את יהוה: ברכו טל וכפור
את יהוה: ברכו קרח וצנה את
יהוה: ברכו קרח ושלג את יהוה
ברכו לילות וימים את יהוה:
ברכו אור והשך את יהוה ברכו
ברקים ועננים את יהוה: תברך
הארץ את אדני תשבחיהו
ותרוממיהו לעולמי עולמים.
ברכו הרים וגבעות את יהוה
ברכו כל הצומחים בארץ את
יהוה. ברכו המעינים את יהוה.
ברכו הימים ונהרים את יהוה.
ברכו תנים וכל שישרצו במים
את יהוה. ברכו כל עופי השמים
את יהוה. ברכנה כל חיות
ובהמות את יהוה ברכו בני אדם
את יהוה. יברך ישראל את יהוה
ישבחו וירוממו אותו לעולמים.
ברכו כוהני יהוה את אדני. ברכו
עבדי יהוה את אדני. ברכנה
רוחות ונשמות צדיקים את יהוה.
ברכו הקדושים ושפלי לבב את
יהוה. ברכו חנניה עזריה ומישאל
את אדני הללוהו ורוממוהו
לעולמי עולמים. נברך את האב
והבן עם רוח הקדושה נרננהו
ונרוממהו לעולם. ברוך אתה
יהוה ברקיע השמים ומהולל
ונכבד ומתרומם לעולמי
עולמים.

Canticum Iudith.

שיר ליהודית.

אז תשיר יהודית את השירה הזאת ליהוה לאמור: פתחו לאדני בתופים שירו לאדני בצלצלים זמרו לו מזמור חדש הרנינו וקראו בשמו: יהוה משבר מלחמות יהוה שמו: אשר שם מחנותיו בתוך עמו להצילנו מיד כל אויבינו: בא אשור מהררים מצפון ברוב גבורתו אשר רוכו כתם את נחלים וסוסיהם כסו עמקים: אמר לשרוף גבולותי ולהרוג בחורי בחרב לתת עוללי לביזה ובתולות לשבי: ויעשקהו אל שדי ויתן אותו בידי האשה ותדקרהו: ולא נפל גבורם על ידי הבחורים וילדי הענק לא הכוהו והנפילים הרמים לא יתיצבו בפניו: כי אם יהודית בת מררי ביופי פניה המסתהו: ותסר בגדי אלמנותה ותלבש בגד שמחה בגילת בני ישראל: ותסך פניה בשמן ותקשר תלתליה בכליל ותקח שמלה החדשה להשיאותו: נעלותיה היפורת גזלוהו יופיה שבה את נפשו ותכרות בחרב את ערפו: פרס תמה על חזקה ומדי על עוזה: אזי הילילו מחנות אשור כי נראו שפלי חורבים בצמא: בני נערות הכו אותם וכמו הנערים נסים הרגו אותם: אבדו במלחמה מלפני יהוה אלהי: נשיר ליהוה שיר: נשיר לאדונינו שיר חדש: אדני יהוה גדול אתה ואדיר בגבורתך ולא יכול לך איש: כל בריאתך תעבוד לך כי אתה אמרת ויהי: שלחת רוחך ונבראו ולא יעמוד איש בקולך: הרים ממוסדיהם ימוטו והמים: הסלעים כדונג ימסו מלפניך: ויראו יהוה יתגדלו בכל מקים: אוי לגוים קמים על משפחתי כי יהוה אל שדי ינקם בם ביום הדין יפקדם: כי יתן אש ותולעים בבשרם למען ישרפו ויחוששו אותם לעולם.

Oratio Venerabilis Bedæ Presbyteri ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

תפלה אל ישוע משיח אדוננו חברה הנכבד בידא הכהן.

אדני ישוע משיח בן אל חי אשר טוקע בצליבה בסוף חייך שבעה דברים אמרת למען נזכור תמיד את הדברים הקדושים ההם: אעתיר לך בכות שבעה דברים ההמה שתסלח לכל עונותי אשר חטאתי ואשר חפצתי משבעה חטאי מות או מהיוצאים מהם: מזרון מזעם מקנאה מעצלות מבצע מרוב אכילה ושתיה מזנות מתאות

הכלי הכבוד : יהוה כאשר
אמרת סלח נא אבי למוקיעי
עשה שאני אסלח לכל המריעים
לי למען אהבתך : וכאשר אמרת
אל פריץ היום תהיה עמי בגן
עדן עשה שאחיה כן בימי
שתאמר לי בשעת מיתתי היום
תהיה עמי בגן עדן : וכאשר
אמרת אל אמך האשה הנה
בנך : ואחר כן אמרת אל
התלמידך הנה אמך : יהי רצון
שתצמר עמי אהבת אמת ותשק
אמת אמך ותלמידך : וכאשר
אמרת אלי אלי למה עזבתני :
עשה שאומר בכל עת צרתי אבי
ואדוני חנני כי חטארתי עזרני
יהוה מלכי ואלהי כי ברמך ממש
פדית אותי : וכאשר אמרת צמא
אנכי היינו לתשועת הנפשורת
אשר היו בשאול התחתיה
המחכים אותך לפני בואך : עשה
שאני ואהבך ואצמא לבקש
אותך מעין מים חיים מעין האור
נצחי ובכל לבב אחמוד לאהבה
אותך : וכמו שאמרת אבי בידך
אפקיד רוחי עשה שכן אחיה
שאוכל לומר לך באמת בשעת
מיתתי בידך אפקיד רוחי קחני כי
באתי אליך ועתה העמדת זמני :
וכאשר אמרת כלה לאמר כלו
התלאות ומכאובות אשר סבלת
בעדינו החטאים יהי רצון
שאהיה ראוי לשמוע את קולך
ההוא מתוק מאד בואי נפשי
האהובה כי כבר עלה אל לבי
להתם

להתם חסרונך בואי לשבת עמי
במלכותי לעלוז ולשמוח עם
המלאכים הקדושים לעד
ולעולמי עולמים : אמן .

Oratio ad Mariam Virginem.

תפלה אל מרים עלמה .

שלום לך מרים הקדושה
אם יהוה מלכת
השמים שער גן עדן שרת העולם
זכה יחידה : את היא העלמה : את
הרית את ישוע בלי חטא : את
ילדת את בורא ומושיע עולם
אשר בו האמנתי : הצילני מכל
רע והתפללי על חטאותי : אמן .
יהי שם אדוננו המתוק ישוע
משיח מבורך ומרים עלמה אמו
נכברה מאד לעולם ועד : אמן .

Oratio Sancti Gregorij ad Dominum Nostrum Iesum Christum.

תפלת גריגוריאוס הקדוש אל
ישוע משיח אדוננו .

אדני ישוע המשיח אני
משתחוה לך התלוי
בעץ ונושא כתר קוצים בראש :
לך אתחנן שצליבתך הצילני
ממלאך הנוגף אמן .
אדני ישוע המשיח אני משתחוה
לך מוחולל בצליבה משקה 1
במרורה

במרורה וחומץ לך אתחנן
שתהינה מכותיך מרפא לנפשי
אמן :
אדני ישוע המשיח אני משתחוה
לך בקבר נתון מור ובשמים
מורקח לך אתחנן שתהיה
מיתתך חיי :
אדני ישוע משיח אני משתחוה
לך יורד אל שאול ומציל שבוים
אתחנן לך שלא תתנני לבא
שמה : אמן :
אדני ישוע המשיח אני משתחוה
לך קם ממתים ועולה לשמים
ויושב לימין האב לך אתחנן
חנני :
אדני ישוע משיח טוב רועה : את
הצדיקים שמור את החטאים
הצדק וחחון לכל המאמינים
וכפר לי אשר חטאתי :
אדני ישוע המשיח למען מרת
נפשך אשר על הצליבה למעני
דל ואביון סבלת ובפרט בשעה
שנפשך עם גודל תפארתה
מגופך ברוך יצאה : אני מתפלל
אליך רחם את נפשי בצאתה
אמן :

Oratio Manaſſe Regis Iuda, cum captus teneretur in Babylone.

תפלת מנשה מלך יהודה
עודנו אסור בבבל :

יהוה אל שדי אלהי אבותינו
אברהם יצחק יעקב
וזרעם

וזרעם הצדיק : אשר עשית את
השמים ואתה ארץ עם כל צבאם
אשר שמת לים חוקו לא יעבור
פיך : אשר סגרת תהום וחתמת
אותו בשמך הנורא ומהולל : אשר
הכל יראים ורוגזים אותו מפני
גבורתך : כי אדר כבודך הוא
גדול מנשא וגם אף זעמך על
החוטאים : אך חסדך הנדיב
הוא רב מאד ובלי חקר : כי אתה
יהוה עליון נורא מלך גדול
על כל הארץ ארך אפים
ורב חסד וניחם על רעות
האנשים : אתה יהוה כרוב
טובתך הבטחת התשובה
והסליחה לחוטאים לך וברוב
רחמיך השגחת תשובה אל
חטאים להושעם : ואתה יהוה
אלהי הצדיקים לא כנת תשובה
למען הצדיקים אברהם ויצחק
ויעקב אשר לא חטאו לך . אך
שמרת תשובה למעני החוטא
אשר חטאותי רבו ממספר חול
הים . מה רבו עוונותי יהוה
עוונותי רבות מאד . ואני לא
ראוי להביט ולראות את
רום השמים מרוב עוונותי .
כרעתי בכבלי ברזל ולא יכולתי
להרים ראשי ואין לי ריוחה .
כי העירותי את אפך והרע
בעיניך עשיתי לא עשיתי את
רצונך ולא שמרתי מצוותיך .
הצבתי תועבות והרביתי פשעים.
ועתה אני כורע גבהות לבי
ושואל ממך הטובה . חטאתי
יהוה

יהוה חטאתי ופשעי אני אדע:
על כן אני אתחנן לך ואחלה
את פניך יהוה סלח נא לי סלח־
נא לי ואל תאבדני בעוונותי
ולא יחר אפך בי ולא לעולם
תטור רעות לי ואל תרשיע אותי
לשאול תחתיה: כי אתה אלהים
אלהי השבים ואלי תראה את כל
טובתך כי תושיעני (אע״פ אני לא
ראוי) כרוב רחמיך ואהללך
תמיד בכל ימי חיי כי כל צבאות
השמים יהללוך ולך ההוד לעולמי
עד אמן ואמן:

Oratio Iesu filij Sirach.

תפלת ישוע בן שירק.

אודך אדני המלך ואהללך
אלהי ישעי אודה
לשמך כי היית מגן ועזרתה לי
והצלת נפשי מאבדון מפח לשון
עולה ומשפתי פועלי כזב: ולפני
כל הנצבים עלי היית עוזר לי
ותצילני כגודל חסד שמך
משואגים מוכנים אל טרף מידי
מבקשי נפשי ומשערי הצרות
אשר סבבוני מסער הלהב אשר
הקפני ובתוך האש לא נשרפתי
מגובה בטן שאול ומלשון
עקובה ומדבר שקר ממלך עול
ומלשון רמיה: תהלל נפשי את
יהוה עד המות: וחיי לשאול
מטה הגיעו: אפפוני מזה ומזה
ואין עוזר: פניתי אל עזר

אנשים ואיננו: זכרתי את רוב
חסדיך יהוה ועלילותיך אשר
מעולם המה: כי אתה תציל
תומכיך יהוה ותפלטם מידי
הגוים: רוממת על הארץ מושבי
ועל מהומת מות התחננתי
קראתי אל יהוה אב אדני למען
לא יעזבני ביום צרתי ובעת זדים
בלי עזר אהלל את שמך תמיד
ואהלל אותו בתודה ותשמע
תפילתי ותצילני מאבדה
ותפלטני מעת עולה: על כן אודה
ואומר לך תהלה ואברך את שם
יהוה: בהיותי עוד נער בטרם
תעיתי דרשתי חכמה בגלוי
בתפלתי: בערת שקדמתי
שאילתיה ועד אחריתי אבעה
אותה: תפרח כסמדר ענבים
שמח בה לבו ותלך רגלי
בדרך ישרה: חקרתיה מנעורי
הטיתי מעט אזני וקבלתיה
ומצאתי בי לרוב חכמה: ויהי
לי רוב מועיל: אתן כבוד לנותן לי
חכמה כי נועצתי ללמוד אותה
קנוא קנאתי לטוב ולא אבושה
ותאבק נפשי עמה ובעשותה
הייתי נכון: נטיתי ידי אל אל רם:
ותבכה נפשי בחכמתו: ובהיותי
בלי דעת האיר אותי: אני ישרתי
אליה נפשי ובדיעה מצאתיה:
קניתי עמה לב מקדם על כן לא
אעזב: בטני נבהל לדרוש אותו:
לכן קנון טוב אקנה: כי יהוה נתן
לי לשון בשכרי ובה אהלל אותו:
קרבו אלי אתם בלא חכמה

האספו אל בית המוסר: עד מתי
תעכבו: למה תאמרו באלה:
נפשותיכם צמאות מאד: פי
פתחתי ואדבר: שברו לכם בלא
כסף ותנו עול על צואריכם ותקח
נפשכם מוסר כי קרוב הוא
להמצא: ראו בעיניכם כי מעט

עמלתי ומנוחה רבה מצאתי:
קחו מוסר ברוב שקל כסף: וקנו
בה זהב הרבה: תגיל נפשכם
בחסדו ולא תבושו בתהלתו:
עשו פעולתכם קודם זמן ויתן
לכם שכרכם בעתו.

LIBELLVS RABBI SALOMONIS Filij Gabirolis, qui inſcribitur,

כתר מלכות

Ideſt,

DIADEMA REGNI,

Ex Hebraica Lingua in Latinam tranſlatus,

Opera eiuſdem Fr. Franciſci Donati Romani Ord. Prædicatorum, ad communem Studioſorum vtilitatem.

כתר מלכות

לרבי שלמה בן גבירול.

בתפלתי יסכון גבר.
כי בה ילמד יושר וזכות:
ספרתי בה פלאי אל חי.
בקצרה אך לא באריכות:
שמתיה על ראש מהללי.
וקראתיה כתר מלכות:

נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד לך

DIADEMA REGNI

R. Salomonis F. Gabirol.

In oratione mea vir proficiet:
Quia æquitatem, & innocentiam in ea addiſcet.
Mirabilia Dei viui in ea deſcripſi:
Succinctè ſanè, non prolixè.
Præpoſui eam omnibus Hymnis meis:
Et uocaui eam, Diadema Regni.

MIRABILIA *opera tua, & anima mea cognoſcit nimis.*

לך יהוה הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד: לך יהוה הממלכה והמתנשא לכל לראש והעושר והכבוד: לך ברואי מעלה ומטה ועידו כי המה יאבדו ואתה תעמוד: לך הגבורה אשר בסודה נלאו רעיונינו לעמוד כי עצמת ממנו מאד: לך חביון העוז הסוד והיסוד לך השם הנעלם ממתי חכמה והכוח הסובל העולם על בלימה והיכולת להוציא לאור כל תעלומה: לך החסד אשר גבר על ברואך והטוב הצפון ליריאיך: לך הסודות אשר לא יכילם שכל ורעיון והחיים אשר לא ישלוט עליהם כליון: והכסא הנעלה על כל עליון: והנוה הנסתר ברום חביון: לך המציאות אשר מצל מאורו נהיה כל הויה: אשר אמרנו בצלו נחיה: לך שני העולמים אשר נתת ביניהם גבול: הראשון למעשים והשני לגמול: לך הגמול אשר גנזת לצדיקים ותעלימהו: ותרא אותו כי טוב הוא ותצפנהו.

אתה אחד ראש כל מנין: ויסוד כל בנין אתה אחד ובסוד אחדותך חכמי לב יתמהו כי לא ידעו מה הוא: אתה אחד ואחדותך

לא

mis. Tua Domine est magnificentia, fortitudo, pulchritudo, æternitas, & gloria. Regnum tuum est; *es enim super omnia in caput exaltatus, diuitias, & honorem possides: creaturæ supernæ, & infernæ testimonium perhibent se perituras; tu autem permanes.* Tanta *est tua potentia, vt cogitationes nostræ in illius mysterio consistere nequeant; ex ea enim roboratus es valde.* V*alidum secretum, & fundamentale habes latibulum: nomen item à viris sapientibus absconditum, & virtutem qua mundum super nihil baiulat, & potentiam in lucem producendi omne occultum. Tibi est misericordia quæ super creaturam confirmata est, & bonitas quæ timentibus te reseruata est.* N*ulla laus, aut cogitatio arcana tua capere potest: vitam habes perennem, cui non dominatur consumatio, & thronum supra omne excelsum eleuatum. Habitaculum tuum in absconsionis altitudine latitat. Tua est essentia, ex cuius luminis vmbra factum est omne ens. Vnde dixit quidam:* In *umbra eius viuimus.* B*inos habes mundos, inter quos terminum posuisti. Primum operibus; alterũ retributioni. Mercedẽ habes, quã iustis thesaurizasti, & recondidisti, opportunoq; tempore ipsam ostendis, & abscõdis.*

TV ES *vnus, principium omnis numeri, & basis omnis ædificij. Tu es vnus, & in vnitatis tuæ mysterio sapientes corde obstupescunt, quia quid illa sit ignorant. Tu es vnus, & vnitas tua*

nec

nec minuitur, nec augetur, nec deficit, nec abundat. Tu es vnus, at non instar vnius acquisiti, aut numerati, quia nec pluralitas, nec vicissitudo in te cadit, neque nomen formale, neq. cognomē. Tu es unus, tibi limitē aut terminū assignare imaginatio mea nequit; propterea dixi, custodiā vias meas, ne lingua mea peccet. Tu es vnus, ita exaltatus, & eleuatus es, ut non possis nec deprimi, nec deijci. Væ autem illi uni qui cadit.

Tu es ens, te tamen nec auris auditus, nec oculi visus capit, neq. in te dominatur quomodo, quare, aut non. Tu es ens, at tibi ipsi, non alteri tecum. Tu es ens, & ante omne tempus fuisti, & sine loco quiescis. Tu es ens, & secretum tuum abscōditum, quis quæso illud comprehendet? immo profundissimum, quis inueniet?

Tu es viuus, & tempore incircumscriptus, & ignotus. Viuis, sed neq. per animam vegetatiuam, nec rationalem, quia tu es anima animæ: vitam habes, sed non instar vitæ humanæ, quæ vanitati assimilatur, cuiusq. finis est lumbricus, & uermis. Tu uiuis, & qui ad secretum tuū pertinget, delicias inueniet sempiternas; immo in æternum epulabitur, & uiuet.

Tu es magnus, & respectu maiestatis tuæ omnis magnitudo submissio est, & omnis abundantia, diminutio est. Tu es omni æstimatione maior, & omni triumpho excellentior. Es magnus super omnem ma-

לא יגרע ולא יוסיף: לא יחסר ולא יעדיף: אתה אחד ולא כאחד הקנוי והמנוי: כי לא ישיגך רבוי ושנוי: לא תואר ולא כנוי: אתה אחד ולשום לך חוק וגבול נלאה הגיוני: על כן אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני: אתה אחד גבהת ונעלית משפול ומנפול: ואילו האחד שיפול.

אתה נמצא ולא ישיגך שמע אוזן ולא ראות עין: ולא ישלוט בך איך ולמה ואין: אתה נמצא אבל לעצמך: ואין לאחר עמך: אתה נמצא ובטרם היות כל זמן היית: ובלי מקום חנית: אתה נמצא וסודך נעלם ומי ישיגנו: עמוק עמוק מי ימצאנו.

אתה חי ולא מזמן קבוע: ולא מעת ידוע: אתה חי ולא בנפש ונשמה: כי אתה נשמה לנשמה: אתה חי ולא כחיי אדם להבל דמה: וסופו עש ורמה: אתה חי והמגיע לסודך ימצא תענוג עולם: ואכל וחי לעולם,

אתה גדול ומול גדולתך כל גדולה נכנעת: וכל יתרון מגרעת: אתה גדול מכל מחשבה וגאה מכל מרכבה: אתה גדול על כל גדלה

magnificentiam, & sublimis super omnem benedictionem, & laudem. Tu es fortissimus, neq. est quispiã in operibus, & creaturis tuis qui faciat sicut opera tua, & sicut virtutes tuas. Tu es robustissimus, perfectissimum enim robur habes absq. omni alteratione, aut vicissitudine. Tu es strenuissimus, & ex multitudine excellentiæ tuæ indulges in tẽpore furoris iræ tuæ, & peccatoribus indignationẽ tuam differs. Tu es validissimus, & misericordiæ tuæ super omnia opera tua vniuersa. Isti sunt potẽtes qui à sæculo. Tu es lux, & oculi omnis animæ puræ te videbũt: oculi verò impiorum ab oculis tuis absconduntur. Tu es lux inuisibilis in mũdo isto, & visibilis in mundo inuisibili. In monte Dominus apparebit. Tu es excelsus, teq. prudens concupiscit, & desiderio tui flagrat. Particulã extremitatis eius videre potes: totum verò videre nequis. Tu Deus deorũ es, & omnia creata sunt respectu tui, quasi putridi panni, & in honore istius nominis omne creatum tibi inseruire tenetur. Tu es Deus, & omnia plasmata sunt tua mãcipia, tibiq. inseruiunt; & quãuis aliud præter te colant, non diminuitur tamen gloria tua, quia omnium intentio est peruenire ad te: sed ipsi sunt sicut cæci, dirigẽtes quidẽ facies suas versus viam regiam, sed deuiant ab illa. Iste in corruptionis puteum immergitur: ille in laqueũ incidit, & omnes arbitrantur se desiderium suum assecuturos; in vanum autẽ laborant:

famuli

גדולה ומרומם על כל ברכה ותהלה. אתה גבור ואין בכל יצירותיך ובריותיך. אשר יעשה כמעשיך וכגבורותיך. אתה גבור ולך הגבורה הגמורה. אשר אין לה שנוי ותמורה. אתה גבור ומרוב גאותך תמחול בעת זעם אפך. ותאריך לחטאים זעפך. אתה גבור ורחמיך על כל ברואיך כולם. המה הגבורים אשר מעולם. אתה אור ועיני כל נפש זכה יראוך ועיני עוונים מעיניה יעלימוך. אתה אור נעלם בעולם הזה ונגלה בעולם הנראה. בהר יהוה יראה. אתה עליון ועיני השכל לך תכסוף ותשתאה. אפס קצהו תראה וכלו לא תראה. אתה אלהי האלהים וכל הברואים עדיך. ובכבוד זה השם נתחייב כל נברא לעבדך. אתה אלוה וכל היצורים עבדיך ועובדיך ולא יחסר כבודך בגלל עובדי בלעדיך כי כוונת כלם להגיע עדיך אבל הם כעורים מגמת פניהם דרך המלך ותעו מן הדרך. זה טבע בבאר שחת וזה נפל אל פחת וכולם חשבו כי לחפצם נגעו והם לריק יגעו. אך עבדיך הם כפקחים ההולכים דרך נכוחה לא סרו ימין ושמאל מן הדרך עד בואם לחצר בית המלך. אתה אלוה סומך היצורים באלהותך.

וסועד

famuli vero tui ſunt quaſi viden-
tes, qui recto tramite incedũt, neq.
ad dexteram, aut ſiniſtram à via
recedentes, vſquequo in regiæ atriũ
ingrediãtur. Tu Deus deitate tua
fulcis plaſmata, & vnitate tua ſu
ſtetas creata. Tu es Deus, neque eſt
vlla diſcrepãtia inter deitatẽ tuã,
inter æternitatẽ, & eſſentiam tuã;
omniũ enim vna eademq. eſt men-
ſura; & quamuis ſingulorũ nomi-
næ diuerſa ſint, cuncta tamen ad
vnum locũ tendunt. Tu es ſapiens,
& ſapientia quæ vitæ vena eſt à te
emanat, omniſq. humana ſcientia
in tua ſapientia ſtulteſcit. Tu es ſa-
piens antiquorũ antiquiſſimus, &
ſapientia iuxta te erat ἁρμόζουσα,
ideſt, adaptrix, ſeu compoſitrix. Tu
es ſapiens, & à nemine niſi à te ip-
ſo didiciſti, neque à quopiã ſapien-
tiam, præterquam à te acquiſiſti.
Tu es ſapiens, & ex ſapientia tua
opportunam tibi reſeruaſti volun-
tatem quaſi opificem, et artificem,
ad educendum ens de non ente, dũ
protrahitur lux, quæ ab oculo egre
ditur, & ſine ſitula de lucis vena
haurit, omniaq. abſque inſtrumen
to operatur. Cælat & ſcalpit, mun-
dat, & excolat, fatur ad non ens,
& producitur: alloquitur ens, & in
nihilum redigitur. Ad mundũ cla
mat, & expanditur, minimoq. di-
gito cælos metitur, & manus eius
ſphærarum tentorium cõplectitur,
ac in potentiæ laqueolis creatura-
rũ perizomata ligat, virtuſq. eius
ad oram fimbriæ, & cortinæ crea-
turæ exterioris in cõpactione per-
tingit.

Quis

וסועד הברואים באחדותך.
אתה אלוה ואין הפרש בין
אלהותך ואחדותך וקדמותך
ומציאותך כי הכל כוד אחד
ואם ישתנה שם כל אחד הכל
הולך אל מקום אחד. אתה
חכם והחכמה מקור חיים
וממך נובעת. ובחכמתך
נבער כל אדם מדעת. אתה
חכם קדמון לכל קדמון.
והחכמה היתה אצלך אמון.
אתה חכם ולא למדת
מבלעדיך. ולא קנית חכמה
מזולתך. אתה חכם ומחכמתך
אצלת חפץ מזומן כפועל ואומן
למשוך משך היש מן האין
כהמשך האור היוצא מן העין
ושואב ממקור האור מבלי
דלי ופועל הכל בלי כלי וחצב
וחקק וטהר וזקק וקרא אל
האין ונבקע ואל היש ונתקע
ואל העולם ונרקע ותיכן שחקים
בזרת וידו אוהל הגלגלים
מחברת ובלולאות היכולת
יריעות הבריאות קושרת
וכוחה נוגעת על שפת היריעה
הבריאה החיצונה הקיצונה
במחברת.

מי ימלל גבורותיך בעשותך
כדור הארץ נחלק לשנים
חציו יבשה וחציו מים והקפת
על המים גלגל הרוח סובב
סובב הולך הרוח ועל סביבותיו
ינוח והקפת על הרוח גלגל:

האש

Quis eloquetur potẽtias tuas, in eo quod terram feceris instar globi bifariam secti: cuius medietas vna est arida, altera aqua, & aquam sphæra aërea vndequaque circundedisti, & super circuitus eius quiescit. Supra aërem autem ambire fecisti ignis sphærã; & ista quatuor elementa vnum habent fundamentum, vnumq. exitũ, à quo exeunt & innouantur. Inde diuiditur in quatuor capita.

Quis magnitudinẽ tuam annũciabit, in eo quod sphæram ignis, sphæra expansionis circundederis, in qua est Luna, quæ de splendore Solis gaudet, & lucet, circulumq. suum in vigintinouem diebus ambit, & semitã termini sui conscendit. Secreta eius alia sunt plana, alia profunda: corpus eius est minus corpore terræ trigesies nouies, quasi pars ex 39. partibus. Et reuelat singulis mensibus noua mũdi, eiusq. euentus, nec nõ bona eius & mala eius, iuxta beneplacitum creatoris ipsius, vt virtutes suas hominibus notificet.

Quis encomia tua memorabit, in eo quod Lunam feceris principem in computo solemnitatũ, & temporum, & reuolutionum, & signorũ in dies, & annos: cuius dominium est nocturno tẽpore, vsquequo veniat tẽpus eius, & tenebrescat splendor eius, paruaq. sua nigredine se cooperiat; ex lumine enim Solis est lux eius. Et decima quarta nocte si fuerint ambo in linea eclyptica, & interijciatur terra, tunc Luna non lucet luce sua; lucerna enim eius extin-

האש והיסודות האלה ארבעתם להם יסוד אחד ומוצאם אחד וממנו יוצאים ומתחדשים ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים.

מי יחוה גדולתך בהקיפך על גלגל האש גלגל הרקיע ובו הירח ומזיו השמש שואף וזורח ובתשעה ועשרים יום יסוב גלגלו ויעלה דרך גבולו וסודיה מהם פשוטים ומהם עמוקים וגופו פחות מגוף הארץ כחלק מתשעה ושלשים חלקים והוא מעורר מרי חודש בחודשו חדושי עולם וקורתיו וטובותיו ורעותיו כרצון הבורא אותו להודיע לבני האדם ג גבורותיו.

מי יזכיר תהלתיך בעשותך הירח ראש לחשבון מועדים וזמנים ותקופות ואותות לימים ושנים ובלילה ממשלתו עד בוא עתו ותחשך יפעתו ויתכסה מעטה קדרותו כי ממאור השמש אורתו ובליל ארבעה עשר אם יעמדו על קו התלי שניהם ויפריד ביניהם אז הירח לא יהל אורו וידעך נרו למען דעת כל עמי הארץ כי הם ברואי מעלה ואם הם יקרים עליהם שופט להשפיל ולהרים אך יהיה אחרי נפלו ויאיר אחרי אפלו ובהדבקו

בסוף

בסוף החודש עם החמה אם
יהיה תלי ביניהם ועל קו אחד
יעמדו שניהם אז יעמוד הירח
לפני השמש כעב שחורה
ויסתיר מעין כל רואיה מאורה
למען ידעו כל רואיה כי אין
המלכות לצבא השמים
וחילהם אבל יש אדון עליהם
מחשיך מאוריהם כי גבוה
מעל גבוה שומר וגבוהים
עליהם והחושבים כי השמש
אלהיהם בעת הזאת יבושו
ממחשבותיהם ויבחנו
דבריהם וידעו כי יד יהוה
עשתה זאת ואין לשמש יכולת
והמחשיך אורה לו לבדו
הממשלת והוא השולח אליה
עבד מעבדיה גמול חסדיה
להסתיר אורה ולכרות
מפלצתה ויסיריה מגבירה.

מי יספר צדקותיך בהקיפך
על רקיע הירח גלגל שני
באין יוצאת ופרץ ובו כוכב
והוא הנקרא כוכב ומדתו
כחלק משנים ועשרים אלף
מן הארץ ומקיף הגלגל ב
בעשרה ימים במרץ והוא
מעורר בעולם ריבות ומרנים
ואיבות ורננים ונותן כוח
לעשות חיל ולצבור הון
ולכנוס עושר ומזון במצות
הבורא אותו לשרתו כעבד
לפני אדון והוא כוכב השכל
והחכמה

extinguitur, vt cunctis terræ populis innoteſcat, quòd ſint ſupernæ Dei *creaturæ, quodq. (licet ſint honorabiles) ſit iudex ſuper eas ad deprimendũ, & exaltandum. Certe erit poſt caſum ſuum, & lucebit poſt tenebras ſuas. Quando vero in fine menſis cum* Sole *coniungitur, ſi fuerint in capite, vel cauda draconis in linea eclyptica ambo; tunc corã* Sole *erit inſtar nigræ nubis, & lumen eius ab intuentium oculis abſcondit: vt cuncti qui eum inſpiciunt ſciant, cælorum exercitus, & virtutes nullum habere regnũ; imò dominum eis præeſſe, qui luminaria eorum obſcurat: quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoq. eminentiores ſunt alÿ; quia ſublimis præ omni ſublimi cuſtodit, & ſublimes ſuper illos. Quiq.* Solem *putãt* Deum *eorũ eſſe in hoc tempore, à cogitationibus ſuis confunduntur, rebuſq. ſuis rite examinatis, norunt* Dei *manũ hoc feciſſe, ſolemq. non habere poteſtatem offuſcandi lucem ſuam.* Dei *ſolius eſt imperium, & ipſe eſt qui mittit ad illum miniſtrum ex miniſtris eius, retributionẽ miſericordiarum ſuarum ad occultandũ lucem eius, & ad excidendam idololatriam & diſciplinas eius à cultore ſuo.*

Quis enarrabit iuſtitias tuas, in eo quod orbẽ lunæ altero orbe circundederis ſine aliqua apertura aut ruptura, in quo eſt ſtella quæ Mercurius *dicitur, qui millies, vicies & bis minor eſt terra: orbẽq.*
** malim, ſuum decem* diebus fortiter pera-*
mẽſibus grat, & in mundum excitat lites,

con-

והחכמה נותן לפתאים ערמה לנער דעת ומזמה.

מי יבין סודותיך בהקיפך על גלגל השני גלגל השלישי ובו נוגה כגברת בין חיליה וככלה תעדה כליה: ובעשתי עשר חודש תסוב גליליה וגופה כחלק משבעה ושלשים מן הארץ ליודעי סודה ומשכיליה והיא מחדשת בעולם ברצון בוראה השקט ושלוה ודיצה וחדוה ושירות ורננים ומצהלות חופות חתנים והיא מקשרת פרי תנובות ושאר הצמחים ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים.

מי ישכיל סודך בהקיפך על גלגל נוגה גלגל רביעי ובו החמה וסובבת כל הגלגל בשנה תמימה וגופה גדול מגוף הארץ מאה ושבעים פעם במופתי שכל ומזמה והיא חולקת אור לכל כוכבי שמים ונותנת תשועה למלכים והוד ומלכות ואימה ומחדשת נפלאות בעולם אם לשלום ואם למלחמה ועוקרת מלכיות ותחתם אחרות מקימה ומרימה ולה יכולת להשפיל ולהרים ביד רמה והכל ברצון הבורא אותה בחכמה ובכל יום ויום תשתחוה למלכה ובית נתיבות נצבה ובשחר

תרים

contentiones, clamores & vociferationes, iudiciumq. præbet ad componendum exercitum, ad congregandas opes, ad coaceruãdas diuitias, & escã, de mandato creatoris sui, cui ministrat, haud secus ac seruus coram Domino; estq. stella in intelligentia, & scientiæ, dans paruulis astutiã, & adolescenti scientiam, & intellectum.

Quis secreta tua intelliget, in eo quod secundã sphærã, tertia sphæra amicieris, in qua est Venus quasi domina inter virtutes suas, & sicut sponsa ornamẽtis suis decorata. In vndecim mensibus orbem suum circumgirat: trigesies, & septies minor est terra, vt aiũt qui secretum eius callent, ipsamq. intelligunt. Ipsa autẽ in mundo (iuxta beneplacitũ creatoris eius) quietẽ, & tranquillitatẽ, lætitiã, & gaudiũ, hymnos & laudes, & epythalamiorum exultationes innouat. Ipsa maturat fructus solis, & lunæ, primitiarum, & aliorum germinum ex delicatissimis prouentibus.

Quis mysterium tuum capiet, in eo quod orbem Veneris quarto orbe circundederis, in quo est Sol, qui totum suum orbẽ integro peragrat anno: cuius corpus maius est corpore terra, centies & septuagies, ex certis & accuratis demonstrationibus, lucẽq. omnibus cœli syderib⁹ impertitur: salutẽ & honorem, regnũ & terrorem regibus largitur. Mirabilia in mundo innouat, tam quoad pacem, quã quoad prælium, regnaq. eradicat, & pro illis alia constituit atque erigit. Potestatem

habet

1

תרים ראש ותקוד לערב
במערבה בערב היא באה
ובבוקר היא שבה.

מי יכיל גדולתך בעשותך
אותה למנות בה ימים
ושנים ועתים מזומנים
ולהצמיח בה עץ עושה פרי
ומעדנות כימה ומושכות כסיל
דשנים ורעננים וששה ח
חדשים הולכת לפאת צפון
לחמם האויר והמים והעצים
והאבנים וכפי קרבתה לצפון
יגדלו הימים ויאריכו הזמנים
עד ימצא מקום אשר יגדל יומו
עד היותו ששה חדשים
במופתים נאמנים וששה
חדשים הולכת לפאת דרום ב
במעגלים נתונים עד ימצא
מקום אשר יגדל לילו עד
היותו ששה חדשים לפי מבחן
הבוחנים וממנה יודעו קצת
דרכי בוראה שמץ מ
מגבורותיו ועזוזו ונפלאותיו
כי מגדולת העבדים גדולת
האדון נודעת לכל יודעי דעת
ועל העבד יגלה תוקף האדון
וכבודו וכל טוב אדוניו בידו.

מי יכיל אותותיך בהקיפך
אותה להעניק אור לכוכבי
מעלה ומטה גם ללבנה ואם
תחתיה תעמוד הבהרת לבנה
וכפי אשר ירחק ממנה הירח
מזיוה לוקח כי ברחקו יקרב
לעמוד

habet deijciendi, & exaltandi sua manu excelsa; omnia autem secundũ voluntatem illius, qui ipsum sapienter creauit: & singulis diebus regẽ suũ adorat, in medijs semitis stans. In aurora caput eleuat: pomeridiano tempore vsque ad vesperam verticem inclinat: vespere abit, & mane reuertitur.

Quis magnificentiã tuã comprehendet, in eo quod feceris ipsum solẽ, vt per eum dies anni, & statuta numerentur tempora: vt per eũ arbores fructiferæ germinent & influentiæ pleiadũ sint deliciosæ, tractusq. Orionis fertiles, & virides: semestri spatio in septẽtrionali plaga versatur, ad calefaciendũ aërẽ, & aquam, ligna & lapides; cumq. Aquiloni appropinquat, dies crescunt, & tẽpora prolõgãtur, vsquequo inueniatur locus, vbi dies eius augetur ad longitudinẽ sex mẽsiũ, vt certissimis constat demõstrationibus. Sex etiã mẽsibus in Australi versatur plaga, cõstitutis parallelis, vsqueqno reperiatur locus, cuius longitudo noctis sit semestris, iuxta probationẽ peritorũ philosophorum; & inde nonnullæ semitæ creatoris sui innotescunt, tantillũ virtutũ suarũ, fortitudinis suæ, & mirabiliũ suorũ; ex magnificentia enim famulorum, maiestas domini omnibus sciẽtia præditis cognoscitur; per seruũ etiã fortitudo, & gloria domini reuelatur, Omnia enim bona domini sui in manu eius sunt.

Quis signa tua capiet, in eo quod girare solẽ feceris, vt luce superiores, & inferiores decoret stellas,

etiam

לעמור נכחה ויקבל ורחה עד
ימלא אורו בעמדו לפניה
והאיר אל עבר פניה וכל אשר
יקרב אחר חצי החודש אליה
הוא נוטה מעליה וירחק
מעמוד נגדה וילך לצדה ועל
כן תתחסר אדרתו עד כלות
חודשו ותקופתו ויבא בגבול
שפתו ובהדבקו עמה יסתר
במסתריב כפי יום וחצי וחצי
שעה ורגעים ספורים ואחרי
כן יתחדש וישוב לקדמותו
והוא כחתן יוצא מחופתו ·

מי ידע פליאותיך בהקיפך על
גלגל חמה גלגל חמשי
וכו מאדים כמלך בהיכלו
ובשמונה עשר חודש יסוב
גלגלו ומדתו כגוף הארץ
פעם וחצי ושמינית פעם וזה
הכלית גודלו והוא כגבור
עריץ מגן גבוריהו מאודם
ומעורר מלחמות והרג ואבדן
ומוכי חרב ולהוטי רשף נהפך
להרב לשדם ושנת בצורת
ושריפת אש ורעמים ואבני א
אלגביש ומדוקרים ושלופי
חרב כנגדם כי רגליהם לרע
ירוצו וימהרו לשפך דם ·

מי יביע נוראותיך בהקיפך על
גלגל מאדים גלגל ששי
גלגל ומסיבה עצומה ורבה
צדק ילין בה וגופו גדול מגוף
הארץ חמשה ושבעים פעם

etiam ipsam lunam, quando sub sole candida steterit macula: & quãdo luna elongat se ab eo, de splendore eius participat; elongando enim se oppositioni appropinquat, recipitq. lumen eius, vsquequo plena sit lux sua quando est in oppositione, & illuminat è regione faciei suæ. Trãsacto semimense appropinquat soli, & ad eũ ab oppositione se elongat, pergitq. ad latus eius; & ideo minuitur lunæ decor vsque ad mẽsis finẽ, & reuolutionẽ ipsius, ingreditur terminũ oræ eius: & quando cũ eo coniungitur, in occultis latet quasi sesquidiẽ, & semihorã, cũ certis minutis postea innouatur & ad pristinũ statũ cõuertitur, estq. instar spõsi è thalamo suo egrediẽtis.

Quis mirabilia tua cognoscet, in eo quod sphærã solis circundederis quinto orbe, in quo est Mars, haud secus ac in palatio suo rex: & mensibus octo & decẽ sphærã suã peragrat, cuius quãtitas est quasi corporis terræ semel & dimidia, & vnius octaua, & hæc est perfecta magnitudo eius. Est quasi robustus gigas, suos viros robustos protegẽs, rubicundus, excitans prælia, necem, perditionem, gladio percussos, inflãmatos pruna vel calida peste, quorũ humor radicalis in siccitatẽ est conuersus, & annũ penuriæ, incendium ignis, tonitrua, & grãdines, transfossos coram quibus sunt viri euaginatis gladijs. Pedes enim illorum ad malum currunt, & ad effundendum sanguinem festinant.

Quis terribilia tua eructabit, in eo quod orbem Martis orbe sexto

כמדת רחבה וסובב הגלגל בשתים עשרה שנה והוא כוכב רצון והאהבה ומעורר יראת השם ויושר ותשובה וכל מדה טובה ומרבה כל תבואה ותנובה ומשבית מלחמות ואיבה ומריבה ודתו לחזק בישרו כל בדק והוא ישפוט תבל בצדק.

מי ישוחח גדולתך בהקיפך על גלגל צדק גלגל שביעי ובו שבתאי בתקופתו וגופו גדול מגוף הארץ אחד ותשעים פעם במדתו וסובב הגלגל בשלשים שנה ב במרוצתו ומעורר: מלחמות וביזה ושבי ורעב כי כן דתו ומחריב: ארצות ועוקר מלכיות ברצון המפקיד אותו לעבוד עבודתו נכריה עבודתו.

מי יגיע לרוממותיך בהקיפך על גלגל שבתאי גלגל שמיני במסיבתו והוא סובל שתים עשרה מזלות על קו חשב אגודתו וכל כוכבי שחק העליונים יצוקים ביצוקתו וכל כוכב מהם יקיף הגלגל בששה ושלשים אלף שנים מרוב גבהותו וגוף כל כוכב מהם מאה ושבע פעמים כגוף הארץ וזאת תכלית גדולתו ומכות המזלות ההם נאצל

amicieris, orbe (inquam) & sphæra robusta, & magna, in qua permanet Iupiter: cuius corpus maius est terræ corpore septuagies, & quinquies in quãtitate latitudinis eius, & in duodecim annis circulũ suũ conficit, estq. stella benigna, & amore plena: suscitat timorem Domini, æquitatem, & pœnitentiã, omnigenamq. virtutem, omnigenũ etiã prouentum fructumq multiplicat: prælia, inimicitias, & iurgia sedat. Mos est cunctas minas reparare, ipse enim οἰκουμένην .i. terram habitabilem iuste iudicat.

Quis magnificentiam tuam eloquetur, in eo quod circundederis sphæram Iouis *septimo orbe, vbi est Saturnus in reuolutione sua, cuius corpus in quãtitate est maius terra corpore nonagesies & semel.* Orbem *suum triginta annis in cursu suo peragrat: prælia, spolia, captiuitatẽ, et famẽ excitat; talis est enim natura eius.* Aridas *reddit terras, regnaq. eradicat, secundum voluntatẽ* Dei *præficiẽtis eum, vt operetur opus suum peregrinum opus eius.*

Quis ad celsitudinem tuam pertinget, in eo quod circumcluseris sphæram Saturni *octauo orbe circumcirca, qui defert duodecim signa, iuxta lineam eclypticam circuli* Zodiaci, *& omnes excelsas stellas cœli fixas, quarum singulæ mille triginta sex annis sphæram circundant ob immensitatem altitudinis suæ: singularum vero corpora centies & septies maiora sunt telluris corpore, & hæc est præcisa vniuscuiusque magnitudo.* Ex *vir-*

כוח כל ברואי מטה למיניהם
ברצון בוראם ומפקידם עליהם
וכל אחד מהם עד מתכונתו
בראו ובשם קראו איש איש
על עבודתו ועל משאו.

מי ידע הליכותיך בעשותך ל
לשבעה כוכבי לכת היכלות
בשתים עשרה מזלות ועל טלה
ושור אצלת כוחך בהתיחדם ו
והשלישי תאומים כשני אחים
בהתאחדם ודמות פניהם פני
אדם ולרביעי והוא סרטן גם
לאריה נתת מהודך עליו
ולאחותו הבתולה הקרובה
אליו וכן למאזנים ולעקרב
אשר בצדו הושת והתשיעי
הנברא כצורת גבור כוחו
ולא נשת ויהי רובה קשת וכן
נברא גדי ודלי בכוחך הגדול
ולבדו המזל האחרון וימן יהוה
דג גדול. ואלה המזלות
הגבוהים ונשאים במעלותם
שנים עשר לאמותם.

יהוה מי יחקור תעלומותיך
בהאצילך על גלגל
המזלות גלגל תשיעי במערכו
המקיף על כל הגלגלים
וברואיהם והם סגורים בתוכו
המנהיג כל כוכבי שמים
וגלגליהם ממזרח למערב
לתוקף מהלכו: המשתחוה
פעם בכל יום לפאת מערב
למלכו וממליכו וכל ברואי
עולם

tote illorum signorum emanat omnis virtus inferiorum creaturarũ, secundum species illorum, iuxta beneplacitũ creatoris illius, qui præfecit signa cœlestia creaturis inferioribus, & unumquodque eorum secundum proprietatem suam creauit, & singula nominatim vocauit ad opus, & officium suum.

Quis vias tuas cognoscere poterit? in eo quod septẽ planetis domicilia in duodecim signis paraueris, & Arieti, & Tauro virtutem tuã impertieris, coniungendo illos: & tertio Geminis, quasi binis fratribus, uniendo illos, quorũ vultuum effigies est quasi facies hominis: & quarto. s. Cancro: etiã Leoni de gloria tua tribuisti: & Virgini sorori eius, quæ ei propinqua est: similiter etiã Libræ, & Scorpioni qui lateri eius appositus est: Nonus etiã, cuius potẽtia gygantea speciẽ præsefert, non recessit; fuit enim Sagittarius. Eodẽ modo etiã creatus Capricornus, & Aquarius in virtute tua maxima, et unicũ signũ nouissimũ, Piscis. s. præparauit enim Dominus piscẽ magnũ. Ista sunt signa excelsa, & sublimia in dignitatib⁹ suis duodecim numero matrib. suis.

Domine quis arcana tua scrutabitur? in eo quod produxeris supra sphærã signorũ orbem nonum in ordine suo; circundat enim cũctos orbes, & cuncta creata, quæ in eis sunt; sunt enim inclusa in medio eius: rapit omnes stellas cæli, & earum sphæras ab Oriẽte per Meridiẽ in Occidẽtẽ, motu suo violento: una vice singulis diebus in plaga occiden-

עולם בתוכו כגרגיר חרדל
בים הגדול לתוקף גודלו וערכו
והוא וגדולתו נחשב כאין
וכאפס לגדולת בוראו ומלכו
וכל מעלותיו וגודלו מאפס
ותוהו נחשבו לו.

מי יבין סודות נוראותיך
בהרימך על גלגל התשיעי
גלגל השכל הוא ההיכל לפני
העשירי יהיה קודש ליהוה
והוא הגלגל הנעלה על כל
עליון. אשר לא ישיגהו רעיון
ושם החביון אשר הוא לכבודך
לאפריון. מכסף האמת יצקת
אותו. ומזהב השכל עשית
רפידתו. ועל עמודי צדק שמת
מסיבתו. ומכוחך מציאותו.
וממך ועדיך מגמתו. ואליך
תשוקתו.

יהוה מי יעמיק למחשבותיך
בעשותך מזיו השכינה
זוהר הנשמות והנפשות
הרמות הם מלאכי רצונך
משרתי פניך הם אדירי כוח
וגבורי ממלכת בידם להט
החרב המתהפכת ועושה
מלאכת אל אשר יהיה שמה
הרוח ללכת כולם גזורות פניניות
וחיות עיליות חצוניות
ופנימיות הליכותך צופיות
ממקום קדוש יהלכו וממקור
האור ימשכו נחלקים לכתות
ועל דגלם אותות בעט סופר

dentali incuruat se regi, & rectori suo. Et granũ sinapis in medio maris magni, respectu immensæ eius magnitudinis, & dispositionis, tum ille, tum illius magnitudo quasi nõ ens & nihilum reputatur, respectu magnitudinis creatoris, & rectoris sui; omnesq. dignitates, & magnificentia eius, minus quàm nihil, & inane respecta illius æstimantur.

Quis secreta terribilium tuorũ cõprehendet? in eo quod supra orbẽ nonum exaltasti orbẽ intelligentiæ quasi palatium ante decimum, qui est sanctitas Domino: *& hæc est sphæra altissima supra omnia excelsa, quam cogitatio nõ capit, ibiq. est latibulum, quod est gloriæ tuæ ferculum. Ex veritatis argento ipsum fudisti, & ex intelligentiæ auro stratum eius fecisti, & supra iustitiæ columnas accubitum eius collocasti, & à virtute tua essentia eius, & à te, & ad te excisio eius, & versus te concupiscentia eius est.*

Domine quis ad fundum cogitationum tuarum penetrabit? in eo quod ex splendore deitatis fulgorẽ spirituũ feceris; spiritus enim sublimes sunt voluntatis tuæ angeli, & faciei tuæ ministri sunt virtute mirabiles, regnoq. potentes: in eorũ manu est flamma gladÿ versatilis operans secundũ impetum spiritus vibrantis. Cuncti sunt propagines intimæ, & sublimes creaturæ viuẽtes, extrinsecas, & intrinsecas semitas tuas contemplantes: ex loco sancto proficiscuntur, et ex lucis vena extrahuntur, diuisi in ordines; et super vexillum eorum tesseræ stilo

מהיר חרותות מהם נסיכות
ומהם משרתות מהם צבאות
רצות ובאות לא עיפות ולא
נלאות רואות ולא נראות מהם
חצובי להבות ומהם רוחות
נושבות מהם מאש: וממים
מורכבות מהם שרפים ומהם
רשפים מהם זיקים ומהם
ברקים וכל כת מהם משתחוה
לרוכב ערבות וברום עולם
נצבים לאלפים ולרבבות
נחלקים ל למשמרות ביום
ובלילה לראש אשמורות
לערוך תהלות ושירות לנאזר
בגבורות כולם בחרדה ורעדה
כורעים ומשתחוים לך
ואומרים מודים אנחנו לך
שאתה אלהינו אתה עשיתנו
ולא אנחנו ומעשה ידך כולנו
וכי אתה אדונינו ואנחנו
עבדיך ואתה בוראנו ואנחנו
עדיך.

יהוה מי יבא עד תבונתיך
בהגביהך למעלה
מגלגל השכל כסא הכבוד
אשר שם נוה החביון וההוד
ושם הסוד והיסוד ועדיו יגיע
השכל ושם יעמוד ומלמעלה
גאית ועלית על כס תעצומך
ואיש לא יעלה עמך.

מי יעשה כמעשיך בעשותך
תחת כסא כבודך מעמד
לנפשות חסידיך ושם נוה
הנשמות הטהורות אשר
בצרור החיים צרורות ואשר

scriba velociter scribentis exaratæ, quarum aliæ sunt principales, aliæ ministræ, aliæ virtutes currentes, & venientes nõ fatigatæ, nec lassæ, videntes, & inuisibiles: aliæ flammarũ scalpturæ: Aliæ sunt spiritus spirantes, aliæ ex igne, & aqua cõpositæ: Alij sunt Seraphim, *alij* Resciaphim, *alij scintillantes, alij coruscantes, & vnusquisque ordo eorũ adorat eũ, qui incedit super cælos, & in summitate mundi siti distribuũtur in chiliades, & myriades ad custodias diurnas, & nocturnas in principio vigiliarũ, ad ordine disponendas laudes, & hymnos, vt robustissimè accingãtur omnes cũ timore, & tremore adorantes te, & dicentes: Confitemur tibi quod tu es Deus noster, quod tu fecisti nos, & nõ nosmetipsi, et quod simus omnes opus manuum tuarum, & quod tu es* Dominns *noster, & nos serui tui, quod tu es creator noster, & nos testes tui.*

Domine quis perueniet ad prudentiam tuam, in eo quod supra sphæram intelligentiæ exaltasti solium gloriæ, in quo est inuisibile habitaculum, & gloria, & ad illud pertingit intellectus, ibiq. sistit: & desuper exaltatus es, & conscendisti supra thronum fortitudinis tuæ, & nemo tecum conscendit.

Quis faciet sicut opera tua, in eo quod sub gloriæ solio feceris stationem animabus sanctis, ibiq. mundarum habitaculum animarum, quæ in vitæ fasciculo colligantur, & qui laborant, & fatigantur, ibi vires restaurant, ibiq.

ייגעו וייעפו שם יחליפו כוח ושם ינוחו יגיעי כוח ואלה בני נוח ובו נועם בלי תכלית וקצבה והוא העולם הבא ושם מעמדות ומראות לנפשות מ העומדות במראות הצובאות את פני האדון לראורת ו ולהראות שוכנות בהיכלי מלך ועומדות על שולחן המלך ומתעדנות במתק פרי השכל והוא יתן מעדני מלך זאת המנוחה והנחלה אשר אין תכלית לטובה ויופיה וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה.

מי יגלה צפונותיך בעשותך במרום חדרים ואוצרות מהם נוראות ספורות ודבר גבורות מהם אוצרות חיים לזכים ונקיים ומהם אוצרות ישע לשבי פשע ומהם אוצרות אש וגחלי גופרית לעוברי ברית ואוצרות שוחות עמוקות לא יכבה אשם זעום יהוה יפול שם ואוצרות סופות וסערות וקפאון ויקרות ואוצרות ברד וקרח וציה ושלג גם חום ונוזלי פלג וקיטור וכפור וענן וערפל ועלטה ואופל הכל הכינות בעתו אם לשבט אם לארצו אם לחסד חשבת אותו וקדשתו.

מי יכיל עצמתך בבראך מזיו כבודך יפעה טהורה מצור

viribus fessi quiescunt, suntq. filij quietis, & in eo beatitudo perennis, & perpetua sine fine, & sine abbreuiatione, estq. mundus venturus, & ibi sunt stationes, & visiones animabus in contemplatione permanentibus, & coram Domino militantibus: ad videndum, & ostendendum eis, qui habitant in palatijs regis, & qui iuxta regiam adstant mensam, quique in dulcedine fructus intelligentiæ delicijs fruuntur: Et *ipse dabit delicias regis. Hæc est requies, & hæreditas, quæ quoad bonitatem, & pulchritudinem eius est infinita: Fluit etiam melle, & lacte, & talis est fructus eius.*

Quis arcana tua reuelabit? in eo quod in excelso feceris locos secretiores, & thesauros alios terribiles conscriptos, & robustos: alios vitæ thesauros puris, & mundis: alios thesauros salutis pœnitentibus: & alios thesauros ignis, & sulphuris carbones, transgredientibus fœdus, thesauros profundarum fouearum, quorum ignis est inextinguibilis. Ira Domini *ibi decidit: thesauros turbinū, & tempestatū, & conglobationis, frigoris, & gelu, & thesauros grādinis, & glaciei, & siccitatis, & niuis, ac etiā caloris, & riuorū erumpentium, & vaporis, & pruinæ, & nubis, & caliginis, & tenebrarū. Omnia in tēpore suo præparasti, siue in vna tribu, siue in terra sua, siue in quocumque loco misericordiæ tuæ affabrè affinxisti ipsa, & consecrasti.*

Quis substantiā tuā cōprehendet,

הצור נגזרה וממקבת בור נוקרה ואצלת עליה רוח חכמה וקראת אותה נשמה עשית מלהבות אש השכל חצובה ונשמתו כאש בוערה בה שלחת אל הגוף לעוברו ולשומרהו והיא כאש בתוכו ולא תשרפהו כי מאש הנשמה נברא הגוף ויצא מאין ליש מפני אשר ירד עליו יהוה באש.

מי יגיע לחכמתך בתתך לנפש כוח הדעת אשר בה תקועה ויהי המדע יסודה ועל כן לא ישלוט עליה כליון ותתקיים כפי קיום יסודה וזה ענינה וסודה והנפש החכמה לא תראה מות אך תקבל על עונה עונש מר ממות ואם טהרה תפיק רצון ותשחק ליום אחרון ואם נטמאה תנוד בשצף קצף וחרון וכל ימי טומאתה בדד תשב וגולה וסורה בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה.

מי יגמול על טובותיך בשומך הנשמה לגוף להחיותו ואורח להורותו ולהראותו להציל לו מרעהו קורצתו מאדמה ונפחת בו נשמה ואצלת עליו רוח חכמה אשר בה יבדל מבהמה ויעלה אל מעלה

in eo quod creaſti ex ſplendore gloriæ tuæ purū ſplendorē à rupis petra exciſum, & ex putei foramine exfoſſum, & iuxtà eum collocaſti ſpiritum ſapientiæ, illūq. animam nuncupaſti: ex flāmis ignis intellectus fabricaſti, & anima eius ſicut ignis cōburens in illa: quā miſiſti ad corpus, vt ei inſeruiat, ipſumq. cuſtodiat; eſtq. quaſi ignis in medio eius, nec ipſum cōburit, quia ex animæ virtute corpus fabricatur, & quaſi de nō ente ad ens egreditur, eo quod Domin⁹ cooperetur.

Quis ad ſapientiā tuam pertinget? in eo quod animæ indideris potentiā ſcientiæ, quæ in ea fixa eſt; eſt enim ſcientia fundamentū eius, & idcirco eſt incorruptibilis, & ſecundū ſubſiſtentiā fundamēti ſui ſubſiſtit, & hoc eſt ſignificatū ſecretūq. eius: anima ſapientiæ .i. rationalis non videbit mortē (.i. non corrūpetur:) At pro iniquitate ſua, pœnam morte amariorē ſuſcipiet. Si mūda fuerit, eliciet beneplacitū, & gaudebit in die nouiſſimo; ſi verò polluta, in modico iræ, & indignationis tēpore vagabitur, omnibuſq. dieb. pollutionis ſuæ ſolitaria ſedebit extorris, & profligata, nullā tanget ſanctitatē, et in ſanctuariū non ingredietur, vſquequo impleti ſint dies purificationis eius.

Quis retribuet tibi pro beneficijs tuis, in eo quod animam corpori indidiſti ad viuificandū ipſum, & viæ comitem conſtituiſti ad influendum ipſum, & oſtendendum ei quomodo liberari poſsit à malo ipſius. De terra formaſti corpus, cui ſpira-

מעלה רמה שמתו בעולמך
סגור ואתה מחוץ תבין מעשיו
ותראנו וכל אשר ממך יעלימנו
מבית ומחוץ תצפנו.

מי יודע סוד מפעלותיך
בעשותך לגוף צרכי
פעולותיו ונתת לו עינים
לראות אותותיך ואזנים
לשמוע נוראותיך ורעיון להבין
קצת סודותיך ופה לספר
תהלתיך ולשון להגיד לכל
יבא גבורתיך כמוני היום אני
עבדך בן אמתך המספר כפי
קוצר לשוני מעט מזער
מרוממותיך והם אלה קצות
דרכיך ומה עצמו ראשיהם כי
חיים הם למוצאיהם בהם
יוכלו כל שומעיהם להכירך
ואם לא ראו פני יקריך וכל
אשר לא ישמע גבורתך איך
יכיר אלהותיך ואיך תבוא
בלבו אמתתיך ויכון רעיוניו
לעבודתיך על כן מצא עבדך
את לבו לזכור לפני אלהיו
מעט מזער מראשי תהלותיו
אולי בם מעונו ישה ובמה
יתרצה זה אל אדוניו הלא
בראשי: אלוהי בושתי ונכלמתי
לעמוד לפניך לדעתי כי כפי
עצמת גדולתך כן תכלית דלותי
ושפלותי וכפי תוקף יכולתך כן
חולשת יכולתי וכפי שלימותך
כן חסרוני כי אתה אחד ואתה
חי ואתה גבור ואתה קיים
ואתה

spiraculũ vitæ inspirasti, & apposuisti ei spiritum sapientiæ, per quẽ à bestia separatur, & ad dignitatẽ sublimem ascendit. Posuisti ipsũ in mũdo tuo inclusũ: Tu vero extrinsecus opera eius intelligis, ipsumq. intueris, & cuncta quæ intus à te calat, tu foris ipsi detegis.

Quis ex operibus tuis secretum sciet, in eo quod corpori functiones suas necessarias feceris, & dederis ei oculos, vt videat mirabilia tua, & aures vt audiat terribilia tua, & intellectum, vt intelligat quædã arcana tua, & os vt narret laudes tuas, & linguã vt indicet omnibus venientibus fortitudinẽ tuã, quemadmodum mihi hodierna luce. Ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ, secũdũ linguæ meæ angustiã enarro pauxillum celsitudinis tuæ: sunt autẽ ista infima extremitates viarũ tuarũ. At quàm incomprehensibilia sunt earũ cacumina; siquidem sunt vita inuenientibus ea, vt inde possint omnes audientes cognoscere te, etiamsi non videãt vultum tuũ gloriosum: quicumque enim potentiã tuã non audierit, quomodo deitatẽ tuã cognoscere poterit; et quomodo intrabit in cor eius veritas tua, aut intellectũ suũ ad cultũ tuũ diriget? Idcirco seruus tuus cor suũ tradidit ad commemorandum corã Deo suo modicũ de præcipuis tuis encomijs; fortassis propter ea iniquitatis suæ obliuiscetur. Quantũ autẽ placebit domino suo? Nonne summe? Deus meus cõfundor, & pudore afficior consistere corã te secundum scientiã meã; quan-

quanta enim est immensitas magnificentiæ tuæ, tanta est tenuitas, & humilitas mea: & quãta est fortitudo potentiæ tuæ, tanta est infirmitas potentiæ meæ: quãta est perfectio tua, tãta est imperfectio mea; tu enim es vnus, viuus, fortis, stabilis, magnus, sapiens, Deus. Ego vero gleba terrestris, vermis, puluis de terra, vas ignominiæ plenũ, lapis infernalis, vmbra transiens, spiritus vadens, & non rediens, venenũ aspidis. fraus cordis, incircuncisus corde, incrementũ iræ, faber vanitatis, & doli, superbus, iracũdus, labijs pollutus, peruersus, temerarius. Quid sum ego? Quid est vita mea? quæ fortitudo mea? quæ iustitia mea? æstimãtur quasi nihil omnes dies vitæ meæ, quãto magis post mortẽ meã: à nihilo introitus meus, & quasi nihil erit exitus meus. Et ecce venio corã te, nõ vt decet, perfricta frõte, cogitationũ immunditia, fornicationis fomite ad idola respiciẽte, concupiscẽtia effrenata, animaq. impura, & corde polluto, perdito & vastato, corpore leproso referto collectione, scilicet, vitiorum, eaq. accumulante, & non cessante.

DEVS meus noui iniquitates meas innumeras esse, & delicta mea cõmemorari non posse: de eis tamen memorabo, quasi guttã de mari, eaq. confitebor: fortassis sonitum fluctuum, & vndarum eorũ sedabo, & tu exaudies Deus, et cõdonabis. In legẽ tuam deliqui: præcepta tua contẽpsi: corde, et ore abominatus sum: conuicium locutus sum: peruersè egi: impiè feci: superbiui: ini-

ואתה גדול ואתה הכם ואתה
אלוה ואני גוש ורמה עפר מן
האדמה כלי מלא כלימה אבן
דומה צל עובר רוח הולך ולא
ישוב חמת עכשוב עקוב הלב
ערל לב גדל חמה חורש און
ומרמה גבה עינים קצר אפים
טמא שפתים . נעקש דרכים
ואץ ברגלים . מה אני מה חיי
ומה גבורותי ומה צדקתי
נחשב לאין כל ימי היותי ואף
כי אחרי מותי מאין מובאי
ומאין מוצאי והנה באתי
לפניך אשר לא כדת בעזות
מצח וטומאת רעיונים ויצר
זונה לגלוליו פונה ותאוה
מתגברה ונפש לא מטוהרה
ולב טמא אובד ונדמה וגוף
נגוף מלא אספסוף יוסיף ולא
יסוף .

אלוהי ידעתי כי עונותי
עצמו מספר
ואשמותי עצמו מלזכור אך
אזכור מהם כטפה מן הים
ואתודה בהם אולי אשביח
שאון גליהם ודכים ואתה
תשמע השמים וסלחת: אשמתי
בתורתיך : בזיתי במצותיך :
געלתי בלבי ובפי : דברתי
דופי : העויתי והרשעתי : זדתי :
חמסתי : טפלתי שקר : יעצתי
רע לאין חקר : כזבתי : לצתי :
מרדתי : נאצתי : סררתי : עויתי :
פשעתי : ועורף הקשתי : קצתי
בתוכחותיך :

iniquè egi: mendacium concinnaui: infinita consilia praua dedi: mẽti tus sum: derisi: rebellaui: spreui: prauus fui: peruersus fui: preuaricatus sum: ceruicẽ indurau: teduit me increpationum tuarum: improbus fui: vias meas corrupi: à semitis meis aberraui: à mandatis tuis transij, & recessi. Tu vero iustus es quoad omnia, quæ mihi acciderunt, quia veritatem operatus es, & ego impiè feci.

Deus meus pudet me dum recordor omnium, quibus indignationẽ tuã prouocaui; pro omnibus enim bonis, quæ mihi largitus es, malum tibi retribui. Creasti me, nõ ex necessitate, sed ex mera liberalitate, et nõ coactè, sed liberè, et ex amore, et antequã fui præuenisti me benignitatibus tuis, et in me spiritũ inflasti, et me viuificasti, et à natiuitate mea non me dereliquisti, sed quasi benignus pater me educasti, et sicut nutritius lactentẽ nutristi: ab vberibus matris fiduciã mihi cõtulisti, et ex delicijs tuis me satiasti: et quãdo ambulare cæpi roborasti me, et brachijs tuis gestasti me, et incedere me fecisti: sapientiã, et doctrinã docuisti me, et ab omni tribulatione, et angustia liberasti me Et quãdo transibat ira sub vmbra manus tuæ abscõdisti me, et à multis angustijs mihi inuisibilibus redemisti me, et antequã ægritudo accideret, sanitate præuenisti plagam meam, & nõ indicasti mihi: quãdo minus fui custoditus, ab omni damno custodisti me: & quãdo in leonum dẽtes incidi, leunculorum molares cõfregisti,

בתוכחותיך : רשעתי : שחתי דרכי : תעיתי ממהלכי : עברתי במצוותיך וכרתי : ואתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי.

אלוה נפלו פני בזוכרי כל אשר הכעסתיך : כי על כל טובות שגמלתני רעה גמלתיך : כי בראתני לא לצורך רק נדבה : ולא בהכרח כי אם ברצון ואהבה : וטרם היותי בחסדיך קדמתני ונפחת רוח בי והחייתני : ואחרי צאתי לאויר העולם לא עזבתני : אבל כאב חומל גדלתני : וכאומן את היונק אומנתני : על שדי אמי הבטחתני : ומנעימותיך השבעתני : ובבואי לעמוד על עומדי חזקתני : וקחרתני על זרועותיך והרגלתני : וחכמה ומוסר למדתני : ומכל צרה וצוקה חלצתני : ובעת עבור זעם בצל ידך הסתרתני : וכמה צרות נעלמו מעיני ומהם גאלתני : וכטרם בוא התלאה חקדמת רפואה למכתי ולא הודעתני : בעת לא נשמרתי מכל נוק אתה שמרתני : ובבואי בין שיני אריות שברת מלתעות כפירים ומשם הוצאתני : ובחול עלי חלאים רעים ונאמנים חנם רפאתני : ובבוא שפטיך הרעים על העולם מחרב הצלתני : ומדבר מלטתני :

מלשתני׃ וברעב זנתני׃ ובשובע
כלכלתני׃ ובהכעיסי אותך
כאשר ייסר איש את בנו
יסרתני׃ ובקראי מצרתי נפשי
יקרה בעיניך וריקם לא
השיבותני׃ ועוד הגדלת
והוספת על כל זה בתתך לי
אמונה שלימה להאמין כי
אתה אל אמת ותורתך אמת׃
ונביאיך אמת׃ ולא נתת לי
חלק עם מורדיך וקמיך׃ ועם
נבל נאצו שמך אשר בתורתך
ילעיבו ובעובדך יריבו׃ ונביאיך
יכזיבו׃ מראים תומה׃ ותחתיה
ערמה׃ מראים נפש זכה
ונטהרת ותחתיה תעמוד
הבהרת בכלי מלא כלימה
רחוץ מחוץ במי ערמה וכל
אשר בתוכו יטמא קטנתי מכל
החסדים ומכל האמת אשר
עשית את עבדך׃ אמנם יהוה
אלוהי אודך כי נתת בי נפש
קדושה ובמעשי טמאתיה
וביצרי הרע חללתיה וגאלתיה
והנה גבר עלי והפיץ חילי ולא
נשאר אלי כי אם מחנה רחמיך
אך ארע כי בם אתקפנו ויהיו
לי מעיר לעזור אולי אוכל נכה
בו ואגרשנו.

יהי רצון מלפניך יהוה אלוהי
לכוף את יצרי האכורי
והסתר פניך מחטאי ומאשמי
ואל תעלני בחצי ימי עד אכין
צידה לדרכי וצדתי ליום
נסיעתי

fregisti, et inde me eduxisti: et quãdo à malis et certis doloribus et infirmitatibus cruciatus fui, gratis me sanasti: & quãdo acerba tua iudicia super mundũ acciderũt à gladio eruisti me, & à peste eripuisti: & tẽpore famis me cibasti, & abundanter omnia mihi suppeditasti: & quando indignationẽ tuã prouocaui, quasi qui filiũ suum corripit, me castigasti: et quãdo ex tribulatione mea te inuocaui, anima mea in oculis tuis pretiosa fuit, & vacuũ me redire nõ permisisti; et præterea magnificasti, et super omnia ista addidisti: quãdo perfectã mihi fide tribuisti ad credẽdũ quod tu sis Deus verus, & lex tua vera, & prophetæ tui veri, & portionẽ meã cum tuis rebellibus et perduellionibus nõ dedisti. Populus insipiens nomen tuũ sprerũt, legẽq. tuã ludibrio habẽt, et cũ cultore tuo contẽdunt, et prophetas tuos mendaces reputãt, ostẽtantes simplicitatem; at sub ea latet astutia; ostẽtantes animã mundã et purã; at sub ea latet macula in vase ignominia pleno, extrinsecus in aquis versutiæ loto, & intrinsecus immunditia referto. Indignus sum cũctis miserationibus et omni veritate quã largitus es seruo tuo. Profectò domine Deus meus cõfiteor tibi, quod in me animã sanctã collocasti, sed operibus meis eã contaminaui, & figmẽto meo maligno eam prophanaui et pollui. Ecce .n. (.s. cõcopiscẽtiæ fomes) præualuit in me, viresq. meas dissipauit, & nõ relictũ est in me præter viscera misericordiarũ tuarũ. Certe noui, quod in
eis

eis ſuperabo ipſum, & erunt mihi de ciuitate in auxilium, ſi percuſſero & expulero eum.

Sit beneplacitũ corã te Domine Deus meus vt ſubiugetur fomes meꝰ prauus: Abſconde faciẽ tuã à peccatis meis & à delictis meis, & ne reuoces me in dimidio dierũ meorum antequã viaticũ prò via mea preparauero & eſcam prò die obitus mei. Si .n. ex mũdo tuo egrediar ſicut ingreſſus ſũ, & nudus reuertar ad locũ meũ quẽadmodũ exÿ, quare creatus fui & ad vidẽdũ laborẽ uocatus fui? Melius mihi eßet, vt adhuc ibi eſſem, quàm vt ad amplian dũ & multiplicãdũ delictũ exÿſſẽ. Quæſo Domine in miſericordiæ tuæ proprietate iudica me; non autẽ in ira tua, ne forte diminuas me. Quid eſt homo vt iudices eũ, & halitum propulſatũ quomodo põderare poteris? dũ in bilance penditur, nec grauis, nec leuis inuenitur. Et quid tibi prodeat ſpiritui pondus affigere, cũ à die quo extiterit, arctans, plagis affectus, percuſſus à Deo, & humiliatus fuerit. Exordium eius eſt itaq; gluma proiecta, et exitus eius, ſtipula expulſa, & tẽpore vitæ eius eſt inſtar herbæ arefactæ. Quaret ne Dominus perſecutũ poſt quã egreſſus eſt de vẽtre matris eius? Nox eiꝰ erat labor, et dies eius gemitus. Si hodie exaltetur, cras vermib. ſcatebit: palea propellit eũ, et ſpina fũgit: ſi ſatietur, impiè ſe gerit: ſi eſuriat, pro panis bucella præuaricatur: ad diuitias acquirẽdas perniciores sũt aquilarũ alis, & mortis obliuiſcitur, etiãſi à tergo eius ſit; tẽpore angustiæ

נסיעתי כי אם אצא מעולמך
כאשר באתי ואשוב ערום
למקומי כאשר יצאתי למה
נבראתי ולראות עמל נקראתי
טוב לי עוד אני שם מצאתי
להגדיל ולהרבות אשם : אנא
האלהים במדת רחמך שפטני :
אל באפך פן תמעיטני : כי מה
האדם כי תדינהו : והבל נדף
איך במשקל תביאהו : ובעלותו
במאזני משקל : לא יכבד ולא
יקל ומה יסכון לך : לעשות לרוח
משקל : מיום היותו הוא נגש
ונענה : נגוע מוכה אלוהים
ומעונה : ראשיתו מוץ נהדף :
ואחריתו קש נדף : ובחייו
כעשב נשרף : והאלוהים יבקש
את נרדף : מיום צאתו מרחם
אמו : יגון לילו ואנחה יומו :
אם היום ירום : מחר תולעים
ירום : המוץ ידפנו והקוץ
יגפנו : אם ישבע ירשע ואם
ירעב על פת לחם יפשע לרדוף
העושר קלו נשריו : וישכח
המות והוא אחריו : בערת
חמצר ירב אמריו : ויחליק
דבריו : וירבה נדריו : ובצאתו
למרחב יחל דבריו : וישבח
נדריו : ויחזק בריחי שעריו :
והמות בחדריו : וירבה שומרים
מכל עבר : והאורב יושב לו
בחדר : והזאב לא יעצרנו גדר :
מבא אל העדר בא ולא ידע
למה : וישמח ולא ידע במה :
ויחי ולא ידע כמה : בילדותו
הולך

gustia sermones suos multiplicat, & verba eius lenificat, plurimaq. vota emittit; sed quãdo in prosperitatẽ incidit, irrita reddit verba sua, et votorũ obliuiscitur suorũ, vectes portarũ suarum corroborat, quãuis mõs sit in penetralibus eius: multiplicat custodes omni vespera; sed insidiator in camera eius habitat: agger nõ cohibet lupũ postquã ingressus est ad gregẽ, venit & nõ cognouit quare: gaudet, & ignorat in quo; viuit, & nõ nouit quomodo: In pueritia eius pergit in obstinatione sua; & quãdo spiritus Domini agitat eũ, ipsumq. ad substãtiã et opes cõgregãdas excitat à loco suo proficiscitur vt naues conscẽdat, & in insulis incedat, vt animã suam in leonũ speluncas introducat, ita vt ipsa inter feras cõuersetur; Cum autẽ magno honore autumat se præditũ esse, etiã quando copiã inuenit manus eius in pace prædo accidit ei, oculosq. suos aperit & nihil apparet. Omni tẽpore laborib⁹, mutationibus, & euẽtibus est obnoxius, omnibus horis accidẽtibus, omnib. momẽtis occursibus; omnibus etiã diebus terrores imminent ei. Si vnius momenti spatio sit in prosperitate, statim accidit ei infortuniũ, vel in prælũ intrat, & gladius eũ cædit, vel æneus arcus eũ succidit, vel dolores eũ circundãt, aut elatæ aquæ inundãt, aut pessimæ, firmæq. infirmitates eũ inueniunt, vsquequo cor pus animæ suæ oneri sit, et fel aspidum in melle suo inueniat: Et quãdo dolor eius crescit, intellectus eius debilitatur, puerìq. ludibrio eũ habent,

הולך בשרירותו : וכאשר תחל
רוח יהוה לפעמו : ותעורר
לאסוף חיל והון ויסע ממקומו :
לרכוב אניות : ולדרוך בציות :
ולהביא נפשו במעונות אריות :
והיא מתהלכת בין החיות
וכחשבו כי רב הודו : וכי כביר
מצאה ידו : בשלום שודד
יבואנו : ועיניו פקח ואיננו :
וכל עת הוא מזומן לתלאות :
חולפות ובאות : ובכל שעות
מאורעות : בכל הרגעים
לפגעים : ובכל הימים : עליו
אימים : אם רגע יעמוד בשלוה
פתע תבואהו הוה : או
במלחמה תבוא וחרב תגפהו :
או קשת נחושה תחלפהו : או
יקיפוהו יגונים : או ישטפוהו
מים זדונים : או ימצאוהו
חלאים רעים ונאמנים : עד
יהיה למשא על נפשו : וימצא
מרורת פתנים בדבשו : ובעת
כאבו יגדל : שכלו ידל : ונערים
יתקלסו בו : ותעלולים ימשלו
בו : ויהיה לטורח על יוצאי
מעיו : ויתגברו לו כל יודעיו :
ובבא עתו יצא מחצריו לחצר
מות : ומצל חדריו לצלמות :
ויפשט רקמה ותולע וילבש
רמה ותולע ולעפר ישכב וישוב
אל יסודו אשר ממנו חוצב :
ולאיש אשר אלה לו מתי ימצא
עת תשובה : לרחוץ חלאת
משובה : והיום קצר והמלאכה
מרובה : והנוגשים אצים

חשים ורצים והזמן ממנו שוחק: ובעל הבית דוחק: לכן נא אלוהי: זכור אלה התלאות: אשר על אדם באות: ואם אני הרעותי אתה תטיב ואל תגמול מדה במדה: לאיש אשר עווניו בלי מדה · ובמותו ילך בלי חמדה · אלוהי אם עווני מנשוא גדול: מה תעשה לשמך הגדול · ואם לא אוחיל לרחמיך מי יחוס עלי חוץ ממך. לכן אם תקטלני לך איחל · ואם תבקש לעווני אברח ממך אליך ואתכסה מחמתך בצלך ובשולי רחמך אחזיק עד אם רחמתני · ולא אשלחך כי אם ברכתני · זכור נא כי כחומר עשיתני ובאלה התלאות נסיתני · על כן לא תפקוד עלי כמעללי · ואל תאכילני פרי פעלי · והארך לי אפך ואל תקריב יומי עד אכין צדה לשוב אל מקומי · ואל תחזיק עלי למהר לשלחני מן הארץ ומשארות אשמי צרורות על שכמי ובהעלותך במשקל עוונותי שים לך בכף שנייה תלאותי ובזוכרך רשעי ומרדי זכור עניי ומרודי ושים אלה נוכח אלה וזכור נא אלוהי כי זה כמה לארץ נוד צנפתני. ובכור גלות בחנתני · ומרוב רשעי צרפתני · ולא שרפתני: וידעתי כי לטובתי נסיתני ואמונה עניתני ולהטיב לי באחריתי

bent, et effœminati pueriles fabulas de eo narrãt, estq. liberis suis grauæmini: omnes qui norunt eũ præualent ei: quãdo venit tempus eius, exit de atrijs suis ad atriũ mortis, et de vmbra penetralium suorũ ad vmbrã mortis; et exuit se veste phrygionica & coccinea, & induit lumbricos & vermes, & in puluere cubat, et ad elemẽtũ eius, vnde excisus erat reuertitur. Vir autem cui ista accidunt, quãdo inueniet tẽpus pœnitẽtiæ ad diluendã spumã præuaricationis; dies .n. breuis est, & ars lõga; & fœneratores vrgent, properant, currũt, & occasio eũ ludibrio habet, pater familias vrget. Quocirca ô Deus *meus recordare istorum laborũ, qui supra hominẽ cadunt; etsi ego malefeci, tu benefacias; et ne talionẽ pro talione retribuas viro, cuius iniquitates sunt immẽsæ, & quãdo moritur, sine desiderio abit. Deus meus si iniquitas mea sit grauior quã ferri queat, quid facias nomini tuo maximo? Etsi nõ impetrauero misericordias tuas, quis mihi parcet, præter te.* Propterea *etiam si occidas me sperabo in te; etsi quæras iniquitatem meã, fugiã à te ad te, et cooperiã me ab indignatione tua in vmbra tua, et misericordiæ tuæ fimbrias apprehendã, donec miserearis mei, & nõ dimittam te nisi mihi benedicas.* Recordare *quæso, quod sicut lutum feceris me, et in istis laboribus probaueris me.* Quocirca *ne retribuas mihi secundũ opera mea, & ne fructu actionum mearum cibes me. At elõges à me irã tuam, & ne efficias, vt appropinquet dies meus*

באחריתי במבחן התלאות הביאותני לכז אלוהי והמן עלי רחמיך ואל תכלה עלי זעמך. ואל תגמלני כמעבדי. ואמור למלאך המשחית די ומה מעלתי ויתרוני כי תבקש לעווני ותשים עלי משמר. ותצודני כתוא מכמר. הלא ימי חלף רובם ואינם: והנשארים ימקו בעוונם ואם היום לפניך הנני מחר עיניך בי ואינני. ועתה למה אמות כי תאכלני האש הגדולה הזאת. אלוהי שים עיניך עלי לטובה משארית ימי המעטים ואל תרדוף השרידים והפלטים והפליטה הנשארת מברד מהומותי. אל יחסלנה ילק אשמותי כי יציר כפיך אני. ומה יסכון לך כי רמה תקחני. לאוכל יגיע כפך כי תאכל.

יהי רצון מלפניך יהוה אלהי לשוב עלי ברחמים ולהשיבני בתשובה שלימה לפניך ולתחנתי תכין לבי ותקשיב אזניך ותפתח לבי בתורתיך ותטע ברעיוני יראתך ותגזור עלי גזירות טובות ותבטל מעלי גזירות רעות ואל תביאני לידי נסיון ולא לידי בזיון ומכל פגעים רעים הצילני ועד יעבור הוות בצלך

meus priusquã præparauero viaticum ad reuertẽdum ad locũ meum, & ne vrgeas me ad properãdum, ut à terra mittas me, et à reliquijs delictorum meorũ ligatis super humerum meum: et cum pẽderis in libra iniquitates meas, colloces tibi in lãce altera labores meos; et quãdo recordatus fueris impietatis, et rebellionis meæ, recordare afflictionis et humilitatis meæ, & ponas ista è regione illorũ; Recordare quæso Deus meus quod multoties in terra profligationis abscõdisti me, & in puteo exilij probasti me, et præ multitudine impietatis meæ igne examinasti me, et nõ cõbussisti me; Scio .n. quod pro vtilitate mea tẽtasti me, et iuste afflixisti, atq; vt benefacias mihi, in examen tribulationum introduxisti me: Propterea Deus meus fremãt viscera misericordiarũ tuarum super me, et non totaliter effundas in me indignationẽ tuam, et ne retribuas mihi secundũ opera mea, & dicas angelo destructionis, sufficit: Quæ est .n. dignitas & excellentia mea, vt quæras iniquitatẽ meam, et ponas super me custodiã, & vt veneris me quasi bouẽ siluestrẽ retib. Nõne multitudo dierũ meorũ transijt, et nõ sunt amplius, & residui dies liquefacti sunt iniquitate eorũ; & si sim hodie corã te, ecce cras oculi tui in me, & nõ ero. Et nũc quare moriar, quandoquidẽ deuorabit me ignis iste ingẽs. Deus meus pone oculos tuos super me in bonũ in residuo dierũ meorũ paucorum, et ne persequaris residuos euasos, et ærugo delictorũ nõ cõsumat residuum

re-

relictũ ex grãdine cõtritionũ mearum, quia figmẽtum manuum tuarum ego sum; & quid tibi proderit vt vermis me manducet, vt laborem manuum tuarum comedat?

Sit beneplacitum corã te Domine Deus meus vt cõuertaris versus me in misericordijs, & vt cõuertas me in pœnitẽtia perfecta corã te, & ad deprecationẽ meã prepares cor meũ, & intendas aures tuas, & aperias cor meũ in lege tua, & plantes in animo meo timorẽ tuũ, & super me fausta decernas fata, et mala à me auertas decreta, et ne inducas me in tentationẽ, neq; in cõtemptũ, & ab oĩbus infaustis occursibus liberes me, et donec infortunia trãseant sub vmbra tua tegas me, & sis cum ore meo dum loquor, & custodias vias meas, ne lingua mea peccem: recorderis in cõmemoratione et beneplacito populi tui, vt in ædificatione porticus inspiciã electorũ tuorũ bonitatẽ, et dignum me reddas, vt manè quærã oraculũ tuũ desolatũ et destructum, et vt cõplaceãt lapides eius & puluis, & glebæ deuastationis eius, et ædifices desolationes eius. Deus meus noui, quod bona quæ prius fecerunt opera proderint eis, qui gratiã tuã deprecãtur, aut saltẽ eleemosynæ quas obtulerunt: At in me nulla est iustitia, nec rectitudo, nec benignitas, nec æquitas, nec gratia, nec virtus, nec seruitus, nec pœnitentia. Quare ne abscondas faciem tuam à me, & ne à facie tua proyçias me; et quãdo è mundo isto egrediar, ad vitã futuri sæculi introducas me, & cum sanctis prin-

ci-

בצלך תסתירני. והיה עם פי בהגיוני. ושמור דרכי מחטוא בלשוני. וזוכרני בזכרון ורצון עמך ובבנין אולמך לראות בטובת בחיריך: וזכני לשחר דביריך השמם והחרב ולרצות אבניו ועפרותיו ורגבי חרבותיו ותבנה שוממותיו. אלוהי ידעתי כי המתחננים לפניך יליצו עליהם מעשים טובים אשר הקדימו או צדקותיהם אשר הרימו ואני אין בי לא צדק ולא כושר לא חסד ולא יושר לא תחנה ולא מדה טובה לא עבודה ולא תשובה. לכן אל תסתר פניך ממני ומלפניך אל תשליכני ובעת מן העולם תוציאני לחיי העולם הבא בשלום תביאני ועם החסידים חנסיכים והמלכים בכבוד תושיבני ועם המנויים בחלד חלקם בחיים תמנני ולאור באור פניך תזכני ותשוב תחייני ועל כל המלכים שהיו לפני תעלני ואומר אודך יהוה כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני ולך יהוה חסד על כל הטובה אשר גמלתני ואשר עד יום מותי תגמלני וביראתך הטהורה אל אחד תחזקני ובתורתך התמימה תאמצני ועל כל זה אני חייב להודות להלל לשבח לפאר ולרומם לברך ולקדש וליחד את שמך הגדול

הגדול הגבור והנורא בפי
שרים תתברך ובלשון חסידים
תתקדש ובקרב קדושים
תהלל ובלהקת אראלים
תתפאר ותתהדר תשתבח בפי
רחומיך תתקדש בפי קדושיך
תתרומם בפי מלאכיך תתיחד
בפי מיחדיך תתנשא בפי
מנשאיך כי אין כמוך באלהים
יהוה ואין כמעשיך ובמחנות
חיות ואופנים וכרובים ועירין
קדישין תתנשא ותתעלה
בשמים ממעל ותתיחד בפי
מיחדיך במורא ופחד עמך
ישראל עם אחד בשמים ממעל
ועל הארץ מתחת אין עוד.
יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי
לפניך יהוה צורי וגואלי.

תם ונשלם הכתר מלכות.

cipibus et regibus in gloria habitare facias me, et cũ electis istius mundi, quorũ portio est in vita, annumeres me, & ad lucẽdum in luce vultus tui dignum me facias, et cõuersus viuifices me, & super oẽs reges qui ante me erãt exaltes me, & dicam: Gratias ago tibi Domine, *quia in me iratus fuisti, auertatur ira tua & consoleris me; tibi autẽ gratiarum actio pro omnibus beneficijs quæ mihi largitus es, quæq. vsq; ad diem obitus mei mihi largieris, in timore tuo puro* Deus *vnus confirma me, & in lege tua immaculata corrobora me, pro omnib. enim istis deuinctus sum ad confitendum, laudandum, commendandum, glorificandum, extollẽdum, benedicendũ, sanctificandum, & ad prædicandũ vnicum nomen tuum magnum, robustum, & terribile; in rectorũ ore benedicaris, in piorum lingua sanctificeris, in medio sanctorum lauderis, in congregatione* Aralim *glorificeris, & honore afficiaris, laudatus sis in ore delictorum tuorum, sanctificatus sis in ore sanctorum tuorum, exaltatus sis in ore angelorum tuorum, vnus prædiceris in ore eorum qui te vnum credunt, honoratus sis in ore eorum qui te honorant, quia non est instar tui inter* Deos Domine, *& non sicut opera tua; & in castris viuentibus, in* Ophanim, *&* Cherubim, *& sanctorum vigilum, honoratus, & exaltatus sis in cælis desuper & vnus prædicatus sis in ore eorum, qui prædicant vnitatem tuam, in timore & pauore populi tui* Israel, *populi vnius in cælis superne, & supra terram inferne.* Non amplius. Placeant *sermones oris mei, & meditatio cordis mei coram te,* Domine *fortitudo mea, & redemptor meus.*

Completum & perfectum est Diadema Regni.

יהוה הצילה נפשי משפת שקר
מלשון רמיה. אמן.

CORRIGENDA.

Pagina 3.lin. 19. lege,ille.4.29.מִקְדָּם.5.5.הֵפּוּךְ. 5.8.
שׁוֹפֵר.6.3.נֹחַ.6.23.קוֹנֵהוּ.6.30 כֶּסֶף.7.10.הַבָּשָׂר.7.11.
אַבְנֵי־שֹׁהַם.7.12.מַזֶּה.7.14.הָאֲנָשִׁים.7-20.Ezechielis. 8.
29.וַיָּלֶן.9.13.כְּדַר־לָעֹמֶר.10.23.Theliſcià ketãnà.11.21.
וּמַעֲשֵׂיהוּ.11.23.טַרְחָא.13.1.אֵלֶּה בְּנֵי.14.5.Capite 6. 14.
6.וְאָמְרִין.14.25.הֵפּוּךְ.15.11.hi.17.7.Vndecimus.19.2.
דִּבּוּר.24.2.הִשְׁתַּחֲוָה.24.22.תִּקְרָאוּ.24.26.diſcere.25.24.
תְּבוּנַנְנָה.25.29.vendicant.26.23.לְמַדְּכֶם.26.29.שִׁבְּרָךְ.
27.17.הוֹרַדְתָּנוּ.30.24.לַעֲבָדָהּ.35.26.מִשְׁנֶה.ibid.לָהּ.47.2.
adde,vel,Si volueris,dicam.47.13.ירוחם.48.25 אוֹ.49.
15.adde,vel,Iſta sũt rapta 61 5.הַמַּתְחִיל.61.11.השמשות.
64.7.גדולת.64.10.בבקמוהררא.64.11.אברהם.65.25.
במ״א.69.8.בפ״.69.26. De quonam hic contendimus?
Talm.71.1.יתעלה.73.4.גם.79.16.קדושים.92.17.ולו.93.
23.עיון.95.3.ו׳.97 11.More nebuchim 97 22.extra-
ctio calcei.97.26.חם.99.6.חכם.101.23 aufer vocem,
mundus.105.12.Vinum fuſum,ſeu libaminis,vel Ido-
latricum.106.3.ויחייהו.112.16.כולהון.118.20.Non fo-
diet.123 26.creationis.128.11.ישראל.132.19.מַעֲשֵׂה.
133.13.מורינו.135.18.נפילת.136.2.החנוכה.137.22.
מעם.137.25.נימחי׳.141.19.המצוות.144.9.eſt.149.1.
שמע,160 5 teſta pergamena.160.7.קדוש.160.15.יעל.
160.17 קדוש.168.3.אברהם.169.11.נאמן.172.2.רשגם.
172.21.ſcribi.174.23.multam.176.22.Viri.179.4.quod.
182.27.תקומת.185.28.בצרור.

Hæc ſunt errata, quæ in Impreſsione exciderunt; ſi qua verò alia, prudens Lector, aduerterit, ſua benignitate corrigere ne grauetur.

FINIS.

005643377